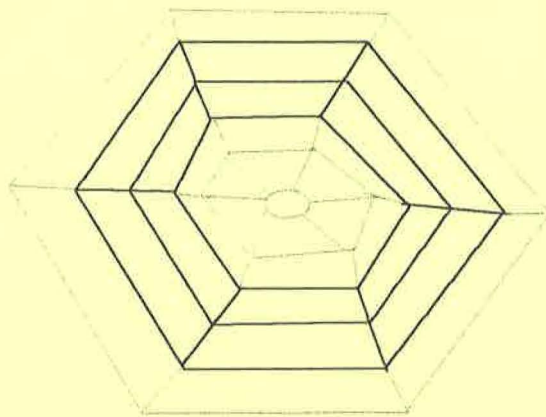

EEN PROEVE VAN EXPERIMENTELE PARTICIPATIE

**De bijdrage van de Jeugdevangelisatiegroep
van de Stadszending aan het werk van de
Evangelische Broedergemeente in Suriname
(1976-1985)**

L.F.M. Schalkwijk
Scriptie Faculteit Godgeleerdheid RUU,
Vakgroep Kerkgeschiedenis, missiologie
Begeleider: Prof. dr. J.A.B. Jongeneel
Utrecht, 1995

EEN PROEVE VAN EXPERIMENTELE PARTICIPATIE

**De bijdrage van de Jeugdevangelisatiegroep
van de Stadszending aan het werk van de
Evangelische Broedergemeente in Suriname
(1976-1985)**

L.F.M. Schalkwijk

Utrecht, 1995

VOORWOORD

Na vele jaren mij bezig te hebben gehouden met de theologie heeft u dan hier voor u een eerste omvangrijke pennevrucht welke een oefening (en hopelijk ook een bijdrage) is in de wetenschappelijke theologie-beoefening. Tevergeefs zult u zoeken naar een normatief theologisch oordeel over het werk van de Jeugdevangelisatiegroep welke hier besproken wordt. Wel zult u hier haar verhaal terugvinden. Enige zaken zullen u nieuw voorkomen, anderen zult u heerlijk missen. Gepoogd is althans het verhaal vanuit het oogpunt van betrokkenen in grote lijnen, en waar dit gevraagd werd en mogelijk was, met meer detail, weer te geven.

Deze oefening was tevens een oefening in objectiviteit. Hopelijk is het mij gelukt om aan dit criterium van wetenschapsbeoefening te voldoen. Waar dit misschien te veel gelukt is en u een te grote afstandelijkheid proeft hoop ik dat u niet daarmee zelf ook afstand neemt van het onderwerp. Veelal zal u als lezer wellicht het gevoel bekruipe van een te grote nabijheid ten opzichte van het onderwerp. Uw voordeel kan zijn dat uw affiniteit met het onderwerp en de daarin genoemde personen kan groeien. Mocht u een gebrek aan objectiviteit mijnerzijds hierin constateren dan vraag ik u mij dit niet te zeer kwalijk te nemen.

Hartelijk dank wil ik allereerst uitten aan God die mij tot hiertoe gebracht heeft en mij nog verder leiden zal. In dat vertrouwen mag ik voortgaan.

Dank ook aan de hooggeleerde professor Jongeneel voor zijn[^] begeleiding, in eerste instantie van^{svr} afstand en later van grotere nabijheid, en voor zijn bemoedigingen in tijden dat het werk niet wilde vlotten.

Voorts dank aan de EBGs en met name haar Praeses, ds. John Kent, die mij toestond om in haar keuken te kijken. Ik hoop dat ik oprecht en kritisch ben geweest en het in mij gestelde vertrouwen niet heb beschaamd. Een onderwerp uit de nabije kerkgeschiedenis bestuderen is als het overbrengen van een brozer vaatwerk, zorgvuldigheid is geboden en afstandelijkheid onmogelijk. Mocht het zo zijn dat ik door dit werk anderen heb aangespoord om in de recente geschiedenis van de EBGs te duiken, waarvan nog veel onbeschreven is, dan mag ik mij gelukkig prijzen. Wellicht mag ik hierbij ook de wens uitspreken dat de jonge EBG'ers geleerd wordt om net zo hun dagboeken bij te houden als de 'oude' zendelingen dat deden. Ik hoop in ieder geval dat dit werk een hulpmiddel is ter bezinning op het (recente) verleden om, met de woorden van Van Lier, 'een werkelijk vrij mens te worden'.¹

Bijzonder dank ben ik verschuldigd aan dr. Hesdy Zamuel die zo vriendelijk was mij te begeleiden tijdens het schrijven van dit werk in Suriname. Zijn weinige maar haarfijne en wijze opmerkingen functioneerden als een stoplicht voor mij. Even stoppen en dan doorgaan.

Mijn dank wil ik ook uitbrengen aan Zr. Helen Doelwijt en Br. Carlos Hasselnook van het Archief van de EBGs. Br. Hasselnook wist altijd weer één of ander klein briefje uit het archief naar voren te halen welke het onderwerp betrof.

Zr. Agnes Ritfeld heeft gedetailleerd het Nederlands van de eerste versie gecorrigeerd. De tweede correctie heb ik zelf gedaan zodat u haar de overgebleven fouten niet kan verwijten. Agnes hierbij mijn dank.

Zr. Yvonne Kaprino die mijn diskette koerierster was tussen Nederland en Suriname: hier is het lang verwachte resultaat. Het lijkt erop alsof ik samen met Ilona wilde 'bevallen'. Ook mijn dank aan Br. L. Dielingen en O. Wikkeling wiens printers mij regelmatig goede diensten bewezen. Niet in het minst mijn dank aan het Didactisch Centrum der EBGs wiens computer mij steeds ter beschikking stond in Suriname

Mijn oprechte dank aan allen van de JEG en daaromheen die al dan niet bewust een bijdrage hebben geleverd in het voor mij invullen van het verhaal. Ik hoop dat dit voor hen na tien jaar een moment van reflectie op hun eigen leven mag zijn, niet om te blijven steken in het verleden, maar om vanuit het middelpunt der geschiedenis, namelijk Christus, centrifugaal en centripetaal in beweging te zijn. Hun namen laat ik hier onbenoemd, zij komen immers al veelvuldig in de tekst aan de orde.

Latest but not least wil ik in één adem mijn familie noemen. Alleen al het deel hebben aan mijn familie en schoonfamilie zie ik als een groot voorrecht. Jullie weten beter dan mij hoe jullie mij geholpen hebben. Ilona mag gewezen worden op haar standvastig vertrouwen in mij waarvoor ik haar ook uit de grond van mijn hart mag bedanken. Klein schat die ik nog niet ken, welkom in ons gezin, in onze families en onze geestelijke familie. Moge het zo zijn dat jij een kleine evangelist des Heren mag zijn.

¹ Van Lier *Samenleving* 1971, 286.

INHOUD

Voorwoord, v

Inhoud, vii

Afkortingen, x

1. Inleiding , 1

1.1.Probleem, 1

1.2.Verloop onderzoek, 2

1.3.Opzet van de studie, 3

1.4.Primaire en secundaire bronnen, 3

1.5.Tot slot, 4

2. Jongeren in samenleving, kerk en zending, 7

2.1. Inleiding, 7

2.2. Jeugd en samenleving, 8

2.2.1. Experimentele participatie, 8

2.2.2. Kerninvloeden, 10

2.3. Jeugd en kerk, 14

2.4. Jeugd en zending, 18

2.5. Werkmodellen, 23

2.5.1. Jeugdevangelisatiewerk als lekenarbeid, 25

2.6. Jeugd, kerk en zending in suriname, 26

2.7. Conclusie, 27

3. De Broedergemeente en de jeugd, 29

3.1. Inleiding, 29

3.2. Comenius (1592-1670), 30

3.3. Zinzendorf, 33

3.3.1. Zinzendorf (1700-1760) , 33

3.3.2. Zinzendorf als jongere, 34

3.3.3. Zinzendorf en de jeugd, 39

3.4. De Evangelische Broedergemeente, 40

3.4.1. De Evangelische Broedergemeente, 40

- 3.4.2. De Evangelische Broedergemeente en de jeugd, 42
- 3.5. De Evangelische Broedergemeente in Suriname, 47
 - 3.5.1. De Evangelische Broedergemeente in Suriname, 47
 - 3.5.2. De Evangelische Broedergemeente in Suriname en de jeugd, 51
- 3.6. De stadszending der EBGs, 54
 - 3.6.1. De Stadszending, 54
 - 3.6.2. De Stadszending en de jeugd, 56
- 3.7. Het jeugdcentrum, 57
- 3.8. Conclusie, 58

4. De geschiedenis van de Jeugdevangelisatiegroep , 59

- 4.1. Inleiding: Algemeen jeugdwerk en de situatie in de Broedergemeente, 59
- 4.2. De opmaat van de onafhankelijkheid: 1975, 61
- 4.3. De eerste jeugddiensten van de JEG: 1976 , 61
- 4.4. Gebedswerk en evangelisatiereizen: 1977 , 65
- 4.5. Eerste kamp en interkerkelijk werk: 1978, 73
- 4.6. Wederom Guyana op bezoek: 1979, 79
- 4.7. Revolutie en synode: 1980, 81
- 4.8. Crisis en Veranderingen: 1981, 87
- 4.9. Tussentijdse evaluatie: 1982, 97
- 4.10. Verbreding: 1983, 103
- 4.11. Herstructurering: 1984, 107
- 4.12. Voltooiing en breuk: 1985, 109
- 4.13. Conclusie , 113

5. Het werk van de jeugdevangelisatiegroep van de stadszending, 115

- 5.1. De jeugdevangelisatiegroep, 115
 - 5.1.1. Theologie en spiritualiteit., 115
 - 5.1.2. Organisatie, interne werkwijze en steunstructuur, 118
 - 5.1.3. Activiteiten voor de jeugd, 120
- 5.2. De jeugd, 121
 - 5.2.1. In de Broedergemeente in Suriname, 121
 - 5.2.2. In de Broedergemeente Internationaal, 122
 - 5.2.3. In Suriname Interkerkelijk, 123

- 5.3. De besturen, 123
 - 5.3.1. In Suriname, 123
 - 5.3.2. Buiten Suriname, 124
- 5.4. Conclusie, 125

6. Conclusies, 127

- 6.1. Crisis in het jeugdwerk, 127
- 6.2. Experimentele participatie, 128
- 6.3. Jongeren in Kerk en zending, 129
- 6.4. Modellen van jeugdzendingswerk, 130
- 6.5. De JEG en de EGBS, 131
- 6.6. Tot besluit, 132

Bijlage 1: Het verhaal van Paul Marshall, 135

Bijlage 2: Verklaring over de Katholieke Charismatische Vernieuwing, 139

Bijlage 3: Brief van ds. George A. Chiddie, 143

Bijlage 4: Normen en waardenoverdracht in de traditie, 145

Summary, 147

Literatuur, 151

Index, 157

AFKORTINGEN

art. cit.	<i>articulo citato</i> , in het geciteerde artikel/stuk.
br.	broeder
CCK	Comité Christelijke Kerken
CIZ	Commissie Inwendige Zending
CJR	Centrale Jeugdraad der EBGN
EBG	Evangelische Broedergemeente
EBGN	Evangelische Broedergemeente in Nederland
EBGS	Evangelische Broedergemeente in Suriname
JC	Jeugdcentrum
JEG	Jeugdevangelisatiegroep van de Stadszending der EBGS
Jeru	Jeugd(groep) van de Rust en Vrede kerk
Jokevawa	Jongerenkerk van de Wanica kerk
KB	Kerkbestuur
op. cit.	<i>opere citato</i> , in het geciteerde boek
PB	Provinciaal Bestuur (der EBGS)
SVC	Studie- en Vormingscentrum der EBGS
ZB	Zendingsbestuur (der EBGS)
zr.	zuster
ZZB	Zeister Zendingsbestuur
ZZG	Zeister Zendingsgenootschap

Aan mijn ouders en mijn vrouw,
die hun steun niet hebben weerhouden.

Jeugdwerk is breken met het verleden waarop je bouwt.

1. INLEIDING

De crisis in het christelijke jeugdwerk is een wereldwijd gebeuren welke de aandacht verdient van de zendingswetenschap. Het is in deze de taak van de zendingswetenschap om zowel onderzoek te verrichten naar zendingsinitiatieven in verband met jongeren alsmede om vanuit dit onderzoek mogelijke handreikingen aan te bieden aan de zendingspraxis.

In dit korte eerste hoofdstuk komt eerst de probleemstelling (de vraagstelling die centraal heeft gestaan in dit onderzoek) aan de orde, vervolgens het verloop van het onderzoek, dan de opzet van het verslag, daarna een indicatie van de gebruikte bronnen en tenslotte een afspraak over het begrip 'jongere'.

1.1. PROBLEEM

In de zendingswetenschap — welke poogt zo veel mogelijk de zendingsrealiteit en -geschiedenis te onderzoeken — is de bijdrage en participatie van jongeren in het vormgeven van de zendingsopdracht nog weinig of niet onderzocht. 'Jeugd' is in algemeen wetenschappelijk en kerkelijk onderzoek een niet onbelangrijk onderwerp, maar in geringe mate is dit in de zendingswetenschap het geval. Een onderzoek binnen het thema 'Jeugd en Zending' leek mij daarnaast niet alleen vanuit de zendingswetenschap te rechtvaardigen, maar ook vanuit de kerkelijke- en zendingspraxis. Zoals de Chinese baptist Raymond Fung, zendingssecretaris van de Wereldraad van Kerken van 1981-1991, reeds aangaf in zijn *Monthly Letter on Evangelism*, is er wereldwijd een algehele malaise in de relatie tussen jeugd en kerk. Hij schrijft in maart 1989 over 5 wereldwijde trends (waaronder gebedsgenzing en de groei van huis cel groepen) die hij signaleert. Eén van de trends die hij noemt is de crisis in evangelisatie onder jongeren ('Crisis with evangelism among young people'). Hij schrijft:

There is a real crisis today. The church separately and as a whole has lost the young people. Not only in Western Europe. Also in North America, although the loss is less obvious. And no less in rural and urban Asia, Africa, Latin America, the Caribbean and Oceania. Not only mainline Protestant churches but also conservative, evangelical denominations. Not only institutional churches, but also para-church organisations dedicated solely to mission and evangelism among the young.¹

¹ Fung *Evangelistically Yours* 1992, 96. In de reacties op zijn artikel over de vijf trends gingen

Door de komst van veel Surinaamse jongeren naar Nederland, veelal voor studiedoelinden, kwam ik in het jeugdwerk in de jaren tachtig nader in contact met jongeren van de Evangelische Broedergemeente in Suriname (EBGS) die geloofsenthouiasme uitstraalden en vertelden van het werk van de Jeugdevangelisatiegroep (JEG) van de Stadszending van de EBGS. Het leek mij dan ook een goede mogelijkheid om in het kader van de zendingswetenschap een studie te doen naar het werk van deze jeugdevangelisatiegroep.

De JEG (1976-1985) was ontstaan vanuit een poging van jongeren om hun medejongeren naar de kerk, eigenlijk naar Christus, te trekken, en zij had met haar aanpak veel succes. De jeugdevangelisatiediensten welke door haar werden georganiseerd groeide in de loop van haar bestaan uit van een tiental aanwezigen uit kleine kring tot een 1500-tal jongeren van diverse pluimage die maandelijks de grootste EBGS kerk, de Grote Stadskerk of Mamakirki, bevolkte. Haar werk genereerde veel enthousiasme en bijval, maar kende ook grote problemen in de relatie tot besturen.

Haar werk resorteerde onder de tak inwendige zending van de Evangelische Broedergemeente (sedert 1735 in Suriname). De inwendige zending kent als haar bestuur een Commissie Inwendige Zending (CIZ) en werd en wordt vanuit de Stadszending geleid door de directeur van de Stadszending die tevens voorzitter is van de CIZ. Deze CIZ resorteerde ten tijde van genoemde onderzoeksperiode onder het Kerkbestuur (KB) der EBGS.

Bij het onderzoek naar de JEG ben ik uitgegaan van de vraag wat de positie was van de Jeugdevangelisatiegroep binnen het werk van de EBG in Suriname in de periode 1976-1985? Deze vraagstelling was verder uitgesplitst in de volgende subvragen: Hoe is de JEG tot stand gekomen en gegroeid? Binnen welke omgeving moest de JEG opereren? Wat was de relatie tussen het jeugdwerk van de wijkgemeenten en dat van de JEG? Wat was de relatie tussen de JEG en de EBG besturen? Wat is de betekenis van het JEG werk geweest?

1.2. VERLOOP ONDERZOEK

In 1994 ging ik in verband met een mogelijk predikantsschap voor een stage-jaar naar Suriname waar ik werkzaam was in de 11.000 leden tellende vacante stadsgemeente Wanica. Hierdoor had ik de mogelijkheid om nader kennis te maken met de EBGS en was ik in de gelegenheid, zij het tussen de werkzaamheden door, om enkele interviews te houden en met

verreweg de meeste over de crisis in het jeugdevangelisatiewerk. De brieven-schrijvers ontken- den het fenomeen niet maar uitten hun verbazing over het feit dat de crisis zo omvattend was.

name archiefonderzoek te doen. In Nederland had ik voordien al enige studie gedaan in verband met het thema 'Jeugd en Zending' welke ik in Suriname en later weer terug in Nederland heb kunnen aanvullen. Daar het onderwerp toch vrij dicht bij huis lag (gezien de participatie van enige familieleden in en om de JEG heen destijds) en gezien de tijdsdruk heb ik mij meer gegeven aan archiefonderzoek dan aan het doen van interviews.

1.3. OPZET VAN DE STUDIE

Na een algemene orientatie op het thema Zending en Jeugd (hoofdstuk 2), zal vanuit de kontekst waarbinnen de JEG is ontstaan en waarbinnen ze functioneerde (hoofdstuk 3) de geschiedenis (hoofdstuk 4) en de themata (hoofdstuk 5) van haar werk worden vastgelegd. In het slothoofdstuk zal getracht worden het werk van de JEG in een breder perspectief te plaatsen en hieraan konklusies te verbinden (hoofdstuk 6).

Het onderzoek is allereerst een zendingswetenschappelijk onderzoek, maar in tweede instantie ook geschreven ten behoeve van de zendingspraxis, waar de vraag speelt hoe de kerk en zending haar relatie met jongeren kan verbeteren. In een praktische handleiding in bijlage .. heb ik getracht een voorlopig antwoord op deze vraag te geven. . Ik hoop dan ook dat zowel de zendingswetenschapper als zij die actief zijn op het gebied van kerk en zending hun voordeel kunnen doen met het geschrevene.

Een plezierige bijkomstigheid bij het onderzoek was dat vanuit de jeugdafdeling van de Wereldraad van Kerken belangstelling bleek voor mijn studie in het kader van hun onderzoek naar jeugdwerk in het Caribisch gebied, reden waarom er een engelse samenvatting aan mijn scriptie is gekoppeld.

1.4. PRIMAIRE EN SECUNDAIRE BRONNEN

Voor wat betreft de *primaire* bronnen heb ik gebruikt gemaakt van het eigen archiefje van de JEG welke bestond uit een aantal ordners met verslagen, publicaties, aankondigingen alsmede schriften met notulen. Interviews zijn er geweest met Carl Breeveld (leider in de eerste jaren), Ds. Glenn Blom (momenteel verantwoordelijk voor het Radio- en TV Pastoraat van de EBGs, één van de kerngroep leden en toenmalig leider van de gospel- en zanggroep de Messengers), Eveline Schotsborg (enig vrouwelijk kerngroep lid en oud-lid van de Zevendedags Adventisen), Leo Schalkwijk (cursusleider van de zondagsschoolcursus van

waaruit de JEG ontstond, leider van de kinder- en jeugdevangelisatiegroep totdat vanuit deze groep de JEG zelfstandig werd, en toenmalig voorzitter van de commissie evangelisatie van de de CIZ, synodelid en één van de synodevoorzitters) en Paul Doth (directeur van de Stadszending, voorzitter van de CIZ, en één van de drie voorzitters van de Caribbean Conference of Churches). Verder is er gebruik gemaakt van archiefstukken van de Broedergemeente in Suriname, te weten de Synodeverslagen, verslagen van het Provinciaal Bestuur, het Kerkbestuur en in beperkte mate van het Zendingsbestuur vanaf 1976 tot 1990. In verband met het zoeken naar de doorwerking van het jeugdwerk van de JEG is ervoor gekozen om de verslagen van 5 jaar na dato ook nog door te nemen.

Ten aanzien van de *secundaire* bronnen ten aanzien van de JEG kan gesteld worden dat deze nagenoeg niet bestaan, afgezien van een openbare briefwisseling tussen de JEG en één van de predikanten der EBGs welke verscheen in de Kerkbode (het kerkblad van de EBGs). Het geheel is dus met name een primair bronnenonderzoek.

1.5. TOT SLOT

In literatuur en in kerkelijk spraakgebruik wordt onder het begrip jeugd en jongeren steeds weer iets anders verstaan. De kerndiscussie gaat om de afbakening naar leeftijd van de groep jongeren/jeugd. Hierbij lopen de meningen nogal uiteen en wordt ook geen consistente leeftijdsafbakening gehanteerd, zodat wij ons genoodzaakt zagen om voor deze scriptie enige afspraken omtrent het begrippengebruik te maken. Grofweg wil ik onder het begrip *jongeren* verstaan de mensen die zijn in de leeftijdsgroep van 13-30 jaar. Hierbij heb ik dan aangesloten bij de beneden- en bovenmarge die gehanteerd worden bij dit begrip. Discussabel is natuurlijk met name de bovenmarge, maar aansluitend bij empirische gegevens² is het niet onjuist. Merentijds wordt evenwel in de kerkelijk praktijk de marge van 13-25 jaar gehanteerd, zodat het goed is om in ons achterhoofd te houden dat het bij het woord *jongere* vooral om deze groep gaat. Het woord jeugd wordt ter afwisseling gebruikt voor het woord jongere. Verder zij nog het volgende opgemerkt over de begrippen kinderen, tieners en jong volwassenen. Onder *kinderen* verstaan wij hier 4-12-jarigen, *tieners* zijn de 13-19-jarigen en

² In sommige kerken vallen de twintigers nog onder het jongerenwerk. Daarbij schijnt het een ongeschreven regel van de jeugdcommissie van de Wereldraad van Kerken te zijn dat een jeugddirecteur tot zijn dertigste als zodanig mag functioneren, waarna hij geacht wordt geen 'jongere' meer te zijn en derhalve dient op te stappen.

jong volwassenen 20-25/30-jarigen. Het begrip *jongere* omvat dus de tieners en de jongvolwassenen.

Waar gesproken wordt over 'de besturen' wordt gerefereerd naar de topbesturen van de EBGs. Voornamelijk betreft dit het Kerkbestuur en het Provinciaal Bestuur. In mindere mate het Zendingsbestuur.³

Hier en daar is in de tekst nogal extensief geciteerd. Dit is wellicht voortgekomen uit het feit dat dit verslag een eerste proeve van wetenschappelijk schrijven is, maar anderszijds waarschijnlijk ook om u iets rechtstreekser toegang te verschaffen tot de geraadpleegde bronnen.

³ Voor een uitleg van de organisatie van de EBGs zie pag. 48.

2. JONGEREN IN SAMENLEVING, KERK EN ZENDING

Jongeren zien zich vaak gemarginaliseerd in wereld en kerk, terwijl er ambivalente krachten op hun inwerken van binnen en van buiten: zij verkeren voortdurend in de positie van 'niet meer' en 'nog niet', van 'geen kind' en 'geen volwassene'. Door participatie proberen zij hierin voor zich een weg te vinden, maar waar deze niet mogelijk is proberen zij onderling vorm te geven aan hun bestaan.

Vanuit een evangelisch handboek voor jeugdwerkers wordt allereerst gekeken naar jongeren in de samenleving, vervolgens naar jongeren in de kerk en tot slot naar jongeren in de zending der kerk.

2.1. INLEIDING

Ten behoeve van een theoretisch raamwerk voor dit onderzoek is missiologische literatuur rond het thema jongeren en zending bestudeerd. Hierbij viel op dat er over het thema Jongeren en Zending nauwelijks wetenschappelijke literatuur te vinden is.⁴ Over het thema Jongeren en Kerk en over jongeren in het algemeen is meer literatuur voorhanden. Deze is echter veelal problematiserend: jongeren en drugs, jongeren en criminaliteit, jongeren en werkeloosheid.

Voor het scheppen van een kader voor het onderzoek is daarom voor een andere benadering gekozen en is van literatuur vanuit de Evangelische hoek uitgegaan. In deze literatuur komt het thema Jongeren en Zending apart voor, zij het veelal in het kader van het reguliere jeugdwerk. Het binnenstappen in de thematiek vanuit deze invalshoek valt in principe goed samen

⁴ Er is een literatuuronderzoek verricht in de theologische bibliotheek van de RijksUniversiteit Utrecht en in de bibliotheek van het Interuniversitair Instituut voor Missiologisch Onderzoek (IIMO) te Utrecht en (toen ook nog te) Leiden. Middels het interuniversitaire bibliothecaire computernetwerk kon ook in de verzamelingen van andere bibliotheken gekeken worden. Daarnaast is ook de CD-ROM van de humanities geraadpleegd. Jongeneel geeft bibliografisch wel een overzicht van Zendingsperiodieken specifiek betrokken op Jeugdzending, J.A.B. Jongeneel, 'Jeugdzending' in *Protestantse Zendingsperiodieken* (1990), 64-67 ; vgl. zijn handboek *Missiologi II*, caput 5.3.6.4..

met het onderwerp van dit onderzoek, omdat duidelijk is dat het Jeugdevangelisatiewerk zich identificeerde met deze hoek van het kerkelijk spectrum.

In de literatuur over christelijk jeugd- en zendingswerk zijn de Amerikaanse Evangelischen belangrijk geweest. Daar zij veelal vanuit hun culturele situatie spraken was de literatuur goed om van te leren, maar schoot het ook te kort in andere konteksten. Vandaar dat men onder andere in Engeland in het begin van de jaren '80 zelf literatuur begon te produceren.⁵ In dit overzicht ga ik in hoofdzaak uit van het boek van Ian Green *Collected Wisdom for Youth Workers*⁶, waarin artikelen van 40 evangelische jeugdleiders verzameld zijn, die hun visie geven op bepaalde aspecten van jeugdwerk. Kenmerkend is dat in bijna alle artikelen het idee zending primair, dan wel secundair is, zij het in het bespreken van muziek en jeugd, het programma van jeugdwerk of relaties van jeugdleiders. Een nadeel is dat zij in eerste instantie voor een Engels publiek schreven, maar dat wordt gecompenseerd door de internationale ervaring van velen van hen, waardoor de artikelen niet typisch Brits zijn uitgevallen, maar een meer cosmopolitisch karakter hebben.

2.2. JEUGD EN SAMENLEVING

2.2.1. Experimentele participatie

Het belangrijkste kenmerk van jongeren (sociaal, psychologisch, fysiologisch, religieus) is, dat zij streven naar een eigen positie. In de literatuur wordt dit wel eens een streven naar onafhankelijkheid genoemd. Volgens mij kenmerkt dat echter niet ten diepste waar jongeren naar op zoek zijn. Juist het "ergens bij horen" is heel belangrijk. Daarbinnen wil de jongere zijn eigen plaats zien te verwerven. In dat kader is het belangrijk om een eigen mening te vormen en als 'zelfstandigheid' te kunnen worden benaderd. Het afzetten is dus niet zozeer een streven naar onafhankelijkheid, maar naar participatie in het grotere geheel. Deze levensfase kan daarom beter een streven naar *participatie* genoemd worden. Participatie houdt in dat de ander belangrijk is,

⁵ "Those of us who have been in Youth Ministry for a number of years have often felt the tremendous need for material on Youth Ministry in the UK. Until a few years ago, most of the Youth Ministry books on our shelves were imported from the United States. Although these were very helpful, we felt that the gap between British culture and North American culture was quite significant and so the material was not always easily adaptable to our local youth groups." (Ian Green in Green *Collected Wisdom* 1988, xv)

⁶ Green, Ian en Hewitt, *Brian Collected Wisdom for Youth Workers*. Basingstoke: Marshall Pickering, 1986.

maar het 'ik' ook. Vandaar dat jongeren niet als kinderen benaderd kunnen worden. Zij streven er naar om als volwaardig te worden gezien.

Anthony Campolo⁷ haalt in dit verband de grote socioloog Emile Durkheim aan inzake afhankelijkheid en onafhankelijkheid: 'Durkheim argues that psychological wellbeing requires that teenagers live in a social system that provides a clear understanding of what is required of them. He demonstrates, through meticulous research, that when teenagers find themselves in a society that allows them to do whatever they feel like doing, they experience extreme depression and become suicidal. Durkheim says that teenagers both need and want controls.'⁸ Hij concludeert met hem dat jongeren niet teveel opgelegd willen krijgen, maar ook niet niets opgelegd willen hebben.⁹ John Allan refereert aan Peter Berger's analyse van hedendaagse jongeren. Hij wijst erop, dat 'teenage rebellion' meer een onderdeel vormt van het ontwikkelen van identiteit dan dat het een poging is om de wereld te veranderen:

Another feature is rebellion. Sociologist Peter Berger suggests that young people today are brought up 'soft' — 'treated as uniquely valuable persons, accustomed to having their opinions respected by all significant persons around them' — and that when they then confront 'the anonymous, impersonal abstract structures of the modern technological and bureaucratic world', their reaction is outrage and revolt. This indicates that teenage rebellion is a gut reaction, not a real revolutionary stance. It is part of defining one's identity rather than a serious attempt to change the world. In the end, most of them will shed their leather jackets and turn into bank clerks.¹⁰

In Greg Foley's bespreking van relaties van jeugdleiders haalt deze een sociologische studie van Berelson en Steiner aan (waarbij meer dan duizend gevallen werden bekeken), waarin blijkt dat relationele isolatie voor een mens — en dus ook voor jongeren — onhoudbaar is.¹¹ Niet de onafhankelijkheid en misschien daarmee gepaard gaande rebellie is de pointe van jongeren in hun groei, maar gelijkwaardige participatie.

⁷ Artikel in Ian Green *Collected Wisdom* 1988, 103-110.

⁸ Campolo in Green *Collected Wisdom* 1988, 105.

⁹ "Emile Durkheim, one of the greatest sociologists of our modern era, came close to proving that suicide could be caused by anomie (an absence of clearly defined social norms) on the one hand, or too rigid regulation of behaviour on the other. According to Durkheim, when society imposes either too few or too many rules and regulations upon its citizens, there tends to be a high level of self destruction. These findings by one of the giants of modern social science come as a surprise to many of us. We assume that freedom from social restraints, especially from the restraints of parents, is welcomed by young people and that they enjoy the opportunity to live spontaneously." (Anthony Campolo in Green *Collected Wisdom* 1988, 105)

¹⁰ John Allan in Green *Collected Wisdom* 1988, 243.

¹¹ "In an interesting study, social scientist Berelson and Steiner (after reviewing more than one thousand cases) said, 'Total isolation is virtually always an intolerable situation for the human adult - even when physical needs are provided for.'" (Greg Foley in Green *Collected Wisdom* 1988, 171)

De term 'onafhankelijkheid' had in de tijdskontekst waarbinnen het in wetenschappelijk gebruik werd genomen een andere betekenis. Toen was men cultureel in het Westen bezig met het afrekenen van autoriteits-structuren. Tegenwoordig is het gebruik van het begrip 'onafhankelijkheid' vooral een verdoezeling van de werkelijkheid. De relaties worden weer belangrijker, het bewustworden van de 'inter-dependence', het beseffen van de verbondenheid met de kontekst waar binnen je staat.¹² We zien onder meer de opkomst van relatie-gerichte theorieën en modellen, ook binnen de wetenschap. De 'network' analysis is steeds sterker aan het worden, op het gebied van informatie worden 'netwerken' steeds belangrijker. Dit is niet een teruggaan naar 'afhankelijkheid', maar het erkennen van de futiliteit van de totale onafhankelijkheid.

Inherent aan de groeifase waarin jeugd zich bevindt is het aspect van de voorlopigheid van de participatie. De participatie is vaak intens maar wel meer experimenteel van aard. Ouderen — jongeren wellicht minder — zijn zich hier van bewust maar dreigen daarom de poging tot participatie te bagataliseren. Daar het voor jongeren essentieel is om zich serieus genomen te voelen en het voor allen belangrijk is om het relatieve van deze pogingen in te zien stel ik voor om deze periode van jong zijn te karakteriseren als *experimentele participatie*. Dit doet een beroep op bijvoorbeeld de kerk om haar jeugd absoluut serieus te nemen met een vleugje relativering.

2.2.2. Kerninvloeden

In het netwerk van maatschappelijk relaties waarin jongeren zich bevinden, kunnen verschillende kerninvloeden worden aangegeven, zoals de artikelen aangaven. Er zijn enkele algemene karaktertrekken van de moderne samenleving die met name bepalend zijn voor het leven van de jongeren: de moderne techniek, de media (met name televisie en radio), het uit deze twee voortkomende 'global village' effect en het ontstaan van de jeugdcultuur. Relationeel gezien zijn de ouders, familieleden, vrienden en nabije leeftijdsgenoten (de zogenaamde 'peers') van invloed. Institutioneel gezien is met name de school van belang terwijl voor sommigen de kerk ook nog invloedrijk is. Materieel gezien gelden allereerst (de beschikbaarheid van) financieën, kleding en muziek als significante factoren.

¹² In missiologische zin plaatst David J. Bosch, de invloedrijke Zuid-Afrikaanse missioloog, dit in het kader van het nieuwe post-moderne paradigma van de zending, en voegt toe dat parallel noodzakelijk is een houding van 'conviction en commitment'. (Bosch *Transforming Mission* 1991, 362)

In de evangelische literatuur wordt veelal een negatief beeld geschetst van de positie van de jeugd in de moderne (westerse) maatschappij. Wellicht kan dit een gevolg zijn van een algemenere tendens om jeugd te 'problematiseren', zoals uit de veelal eenzijdige belangstelling van de wetenschap ten aanzien van jeugdproblemen op te merken valt. Zo is volgens Eric Maddison op psychologisch vlak de moderne maatschappij slecht voor identiteit en zelfwaardering. "One of the saddest consequences of our modern society is a generation of young people who have been deprived of the basic materials that not only make, but maintain their inner sense of dignity and self worth."¹³ Bij McClung vindt je zelfs het idee dat er een bewuste beweging is in de westerse maatschappij, waarbij de jeugd — het doet denken aan de rol van de jeugd in de communistische revoluties — gebruikt wordt tegen de kerk en het christendom.¹⁴ Er wordt echter ook de nadruk gelegd op de wereld die slimmer is dan de kerk en de nieuwe jeugd ziet als een internationale economische macht. Zowel numeriek als vanwege de aard van de jeugd, haar betrekkelijke plooibaarheid, is zij een aantrekkelijke markt.

In de moderne tijd is de media cruciaal in de beeldvorming van jongeren. Daardoor krijgen zij een telelens en communicatieve grijparmen die ver reiken.¹⁵ Mede door de media is de wereld kleiner geworden, zo dat men nu spreekt van (de onmogelijke constructie) 'global village'. Dit heeft weer het effect gehad dat oude normen en tradities onder druk komen in de snel veranderende wereld.¹⁶ Als andere belangrijke factor in het tot stand komen van de moderne tijd en het worden van jeugd tot drager van vernieuwing (letterlijk: Nike, walkman, discman), wordt de techniek aangewezen. Aan de ene kant heeft die diepingrijpende veranderingen in de maatschappij tot stand gebracht en aan de andere kant schijnen jongeren zich sneller te hechten

¹³ Eric Maddison in *Green Collected Wisdom* 1988, 78. Jongeren zoeken vanuit deze problematische situatie naar een eigen identiteit en een zelfwaardering. "Perhaps this rather grim introduction will already have given you a clue as to why so many young people are desperately trying to find their identity and self worth." (Eric Maddison in *Green* 1988, 79)

¹⁴ McClung: "At stake are immense profits and influence. Keating points out in his essay that there is an orchestrated attack on the youth culture, characterised by these distinct strategies: 1. Capture the youth world by isolating youth and gaining control of the carriers of the youth culture. 2. Influence the carriers of youth culture (musicians, movie stars, educational leaders, key politicians) to turn on the family and the Church, setting youth in opposition to their parents and pastors. 3. Use the youth culture to capture the wider adult world." (McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xii-xiii)

¹⁵ McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xii.

¹⁶ McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xii.

aan de onpersoonlijke technische uittingen, met hun vertoon van 'up-to-date'heid, dan ouderen, die soms niet eens met die nieuwigheden om kunnen gaan.

Mede daardoor en door de veranderende plaats van de familie is er een internationale jeugdcultuur ontstaan waarbij haar belangrijke pijlers (denk aan de economische macht die jeugd is) kleding en muziek zijn.¹⁷ Hierbij tekent McClung aan dat het anders zijn van jongeren vandaag ten opzichte van vroeger met name verklaard moet worden uit de andere wereld waar zij nu in leven en is de ontstane jeugdcultuur te verklaren uit de moderne tijd. Hij ziet daarbij de jeugdcultuur de rol van de familie overnemen. McClung schrijft: "God created the family, but modern man has created the counter-family, youth culture."¹⁸ De media is hierbij de communicatieve spil die deze internationale jeugdcultuur gestimuleerd heeft en het nog steeds voedt. Gepaard gaand met de nieuwe jeugdcultuur rijst ook de vraag naar het leiderschap.

"With the creation of the international youth culture has come a battle for its leadership. At first, the separate world inhabited by the young was controlled by parents and their allies. But as Michael Keating has pointed out in his essay entitled 'The Stolen Generation' ('Pastoral Renewal', Volume 11, Number 10, May 1987), the youth world has been under attack from adults who have sought to wrestle control for their own purposes."¹⁹

Jongeren zijn open, zij zijn op zoek naar de weg die zij in hun leven moeten gaan en naar leiders die hun die weg willen wijzen. Wederom McClung: "When all is said and done, young people are followers. They will follow leaders; the question is, which leaders?"²⁰ Daarbij moet ook de vraag gesteld worden of zij ook op zoek zijn naar kwalitatief goed leven, waarbij ze zich nog niet willen neerleggen bij gevestigde patronen van anderen/ouderen.

Maddison signaleert ook de negatieve gevolgen van de moderne maatschappij in het sociaal contact. Tegenwoordig hebben velen slecht contact met hun ouders waardoor de socialisatie naar de maatschappij toe ook moeilijker verloopt. Ze treffen vaak geen warmte van de ouders, maar een koude televisie aan. Maddison stelt: "Many of our teenagers come from broken homes and do not even know their real parents. Sadly, they have missed the strength and security

¹⁷ ""With the demise of the family as the ideal of Western parents has come the emergence of a new culture. This culture did not emerge in one nation or amongst one people, but from an age group that crosses all political boundaries. It is an international culture, a people-group that stretches from Tokyo to Moscow, and Orange County to Nottingham. Carried on the winds of fashion and music, promoted by the lives of rock video stars, this culture takes its own twists and turns, but it is definitely there, And growing." (McClung in Green *Collected Wisdom* 1988, xii)

¹⁸ McClung in Green *Collected Wisdom* 1988, xi.

¹⁹ McClung in Green *Collected Wisdom* 1988, xii.

²⁰ McClung in Green *Collected Wisdom* 1988, xiii.

of knowing what it is to be part of a family circle, to be loved, disciplined and taught the basic standards of decency that will later make them acceptable in society. In so many homes the warmth of the fireside and the closeness of mother and father have been replaced by the cold, impersonal, attention demanding television set."²¹ De kleinste sociale kontekst, de familie, vaart er niet wel bij in de moderne tijd, mede onder invloed van de techniek²² Volgens Green is de generatiekloof, die altijd inherent aanwezig is door de moderne maatschappij, vergroot, vanwege de versnelling die het leven heeft ondergaan. Veranderingen komen snel, zowel ten goede als ten kwade.²³

Institutioneel gezien is ook de school is een grote invloed op het leven van jongeren. Daar brengen ze een groot deel van hun jeugdige leven door en ervaren ze de druk van leeftijdsgenoten het hevigst. De school leert de jongeren tegenwoordig ook een andere houding aan, niet meer een van accepteren, maar meer een van zelf ontdekken en kritisch zijn. Deze grondhouding wordt ook nog versterkt door een nadruk op het individu.

Materieel bekeken geeft de moderne maatschappij jongeren aan de ene kant teveel en aan de andere kant te weinig, waardoor spanningen ontstaan, die jongeren niet altijd constructief oplossen. Jongeren worden geconfronteerd met werkloosheid, teveel tijd om handen, te weinig geld. Zij storten zich in fantasieën om de werkelijkheid te ontsnappen en geven zich zodoende aan immorele zaken over.²⁴

²¹ Eric Maddison in Green *Collected Wisdom* 1988, 78-9.

²² McClung: "The family unit is disintegrating in Western society. The industrial revolution ushered in a new age, and the family switched from being a unit of production to a unit of consumption. The ideals for the emerging teenager moved from supporting one's parents to supporting oneself. Financial independence and material acquisition replaced security and support as family values." McClung in Green *Collected Wisdom* 1988, xii.

²³ "The problem [of the generation gap] has become more apparent in the past fifty years because we are living in days when things change so quickly. In these days when men have walked on the moon and flown in space ships, there are still people living who can remember the first car and the age of the horse and cart. Tomorrow's world seems to come one minute after midnight and it's so different from yesterday. We are surrounded by amazing technology and gadgetry. So many things to improve life, but at the same time the threat of annihilation by the Bomb." (Derek J Green in Green 1988, 53) "Dogmatism will turn young people off, but careful tutoring will pay dividends. Gone are the days when the preacher could stand in his pulpit six feet above contradiction. Gone are the days when he could say, 'This is the way it is ...' - and expect everyone to accept his word without question. Many preachers still persist with this kind of preaching but so many young people have voted against it with their feet." (Derek J Green in Ian Green *Collected Wisdom* 1988, 1988, 54-55)

²⁴ "High unemployment figures have added another disturbing dimension as teenagers leave school with a greatly reduced expectation of a working career. Many find themselves with time on their hands, with very little money, and with nowhere to go. In an effort to avoid the painful realities they have to face,

Eén van de belangrijkste invloeden op jongeren is de muziek. De muziek is niet alleen als muziek belangrijk, maar ook als internationaal communicatiemiddel.²⁵ Hierbij kan de vraag gesteld worden of muziek één van de manieren is waarop de jeugd probeert om te gaan met en de voordelen te plukken van de 'global village'. Wijst dit op een consumptieve houding tegenover dit fenomeen, waar - gezien de ruime communicatie aan leed en ellende - een sociale/diakonale houding niet geheel onlogisch zou zijn? Is muziek dan een soort escapisme ten aanzien van de negatieve beeldvorming die jongeren krijgen tegen over de wereld?

In het algemeen constateren de schrijvers in *Green* in de houding van jongeren tegenover de wereld dat zij veeleisender zijn geworden en in een snelle maatschappij ook snel vooruitgang verwachten. Roy Crowne spreekt over de houding van jongeren:

...an unrealistic appraisal of their own skills, can produce an attitude such as wanting to work for the best company, in a top quality job at a level that is unsuitable for them and the company. They become resentful if asked to make the tea or to clean up, when five years ago any apprentice would have assumed that the vast majority of that initial period would be spent doing menial tasks.²⁶

Crowne ziet de (irreële) wensen van jongeren, die hierdoor de maatschappij negatief beschouwen, als een oorzaak van negatief gedrag bij jongeren.²⁷

2.3. JEUGD EN KERK

De evangelische schrijvers wijzen erop dat jongeren van de institutionele kerk af zijn gegroeid. Aan de andere kant blijkt dat dit niet betekent dat zij godsdienstig niet geïnteresseerd zijn.²⁸ Een van de problemen die er wordt gesignaleerd is dat er vanuit de kerk te weinig aandacht aan jongeren wordt geschonken, McClung schrijft:

"Sadly, most parents and pastors are out of touch. They have not taken the time and energy required to step into the world of their kids. They are too busy being parents and pastors to understand, to build the kind of friendship necessary to gain entrance into the strange and busy world of their teenagers. They confuse roles with relationships, missing the hearts of the ones God has given them to love and serve."²⁹

many plunge themselves into the world of fantasy that drink, drugs, and glue sniffing seem to offer. Self worth is often further eroded by entering into sexual relationships outside of marriage and they soon find themselves being drawn into the vortex of violence and anti-social pursuits." (Eric Maddison in *Green Collected Wisdom* 1988, 79)

²⁵ McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xii.

²⁶ Roy Crowne in *Green Collected Wisdom* 1988, 31.

²⁷ Roy Crowne in *Green Collected Wisdom* 1988, 31.

²⁸ McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xiii.

Het is voor de kerk in deze van belang om aan te sluiten bij de belevingswereld van de jongeren. Dit betekent onder andere dat zij niet moet uitgaan van haar eigen vragen, maar van de vragen van de jongeren.³⁰ Daarbij waarschuwt Green dat de jeugd niet een gemakkelijke, maar juist de moeilijkste groep is in de kerk, zowel vanwege haar varieteit als door de onberekenbaarheid.³¹ Indien de jongeren in hun taal en met betrekking tot hun noden op een vrij directe manier benaderd worden, dan kunnen zij bereikt worden. Een te zachte benadering is juist niet goed.³² Volgens Green voelen jongeren zich door de snelle veranderingen in de wereld onzeker en zijn zij onder andere via kleding en haardracht op zoek naar hun eigen identiteit. Vele ouderen reageren volgens hem primair op de uiterlijkheden hierin en niet op de zoektocht. De kerk moet juist een helpende hand uitstrekken en weer duidelijke wegen aanduiden.³³

In een onderzoek van Leslie Francis, sociaal psycholoog en theoloog, naar tieners en de kerk in Engeland³⁴ werd geconstateerd dat de meeste jongeren contact hebben met de kerk via de kerkdiensten. Slechts een deel (35%)³⁵ is te vinden in vanuit de kerk georganiseerd jeugdwerk, soos-achtig werk; een kleiner deel (5%)³⁶ participeert in specifiek religieuze jeugdgroepen in de kerk (bijbelstudie en gebedsgroepen). In de visie van de Gidney's zijn koffiebars een belangrijk

²⁹ McClung in Green *Collected Wisdom* 1988, xi.

³⁰ "We must listen to their questions instead of answering questions nobody is asking." (Derek J Green in Green *Collected Wisdom* 1988, 55)

³¹ "Christian workers are dealing with the most varied and unpredictable material in the world, human beings. It is, however, still vital that we try to understand them." (Derek J Green in Ian Green *Collected Wisdom* 1988, 54)

³² "Young people do not need to be pandered to, but they do relate to that which is communicated in their language and ministers to their needs. They like straightforward talking and look for reality. Those involved in Camp ministry must not put themselves on a pedestal, but must be willing to mix with the young people throughout the day; not necessarily to be 'one of them', but certainly to be one among them." (Colin Benton in Green *Collected Wisdom* 1988,, 12)

³³ "Because of this fast changing world, youngsters particularly feel insecure. They find it hard to establish their own identity so they colour their hair Green or make it stand up like a cockerel or wear skirts with splits up to their waist or chains hanging from safety pins. Sadly many adults hardly glance in their direction. If they do it is usually to criticise or complain. One thing is certain, that every one of these young people and children have a soul for which Christ died. Everly one of them is part of the 'world' which we were told to go into and make disciples. There are thousands of children and young people today screaming for help, looking for a sense of direction and sadly we have allowed most of the signposts to be demolished or overgrown. Roads which were once well defined are neglected and are full of pitfalls." (Derek J Green in Ian Green *Collected Wisdom* 1988, 53)

³⁴ Francis, Leslie J. *Teenagers and the church*, a profile of church-going youth in the 1980's. London: 1984.

³⁵ Francis *Teenagers* 1984, 39.

³⁶ De participatie is hoger in vrije groepen (22%), klein in de Anglicaanse kerk (7%) en nagenoeg nihil in de Rooms-katholieke kerk (1%). Francis *Teenagers* 1984, 40.

stukje kontakt-(inreach)werk.³⁷ Voor Jones daarentegen is het voorzien in een jeugdclub niet zo een effectieve zendings-methode.³⁸ Gezien het vooral ssoachtige van veel jeugdclubs is dit goed voor te stellen. Desondanks zijn deze kerkelijke kontaktpunten met jongeren van groot belang en zouden in het kader van missionair georiënteerd jeugdwerk een goede rol kunnen vervullen.

Vanuit de geschetste problematiek wordt de taak van de kerk ook duidelijker. Zij moet *relevante leiders* hebben, die op nieuwe wijze het evangelie aan jongeren brengen. Om nogmaals McClung te citeren: "It is up to us as leaders to give them opportunities to know Christ in forms they can relate to. They want to be radical. They want to know God, but not in old fashioned ways."³⁹ McClung schetst tevens een aantal eigenschappen die christelijke jeugdleiders moeten bezitten om de jeugd in goede banen te kunnen leiden en legt daarbij de nadruk op het contact: "The leaders young people follow must be wise, caring, knowledgeable, and most of all, 'involved'. There is no substitute for grass roots involvement. It takes time, lots of energy and plenty of patience."⁴⁰ Dit (christelijk) leiderschap is bedoeld om de jeugd op de goede paden van het leven te leiden en te voorkomen dat zij ten onder gaan in de moderne maatschappij. Leiderschap is cruciaal hierin, maar Clung pleit voor een leiderschap dat gebaseerd is op een intussen gegroeid axioma ten aanzien van leiderschap, namelijk het dienen⁴¹: "the way to turn around the youth culture is simple. We must provide leadership. It must be a leadership that comes from the front lines, a leadership born out of serving. From that base we can provide alternatives that count."⁴² Een van de belangrijkste elementen voor het goed om kunnen gaan met de jeugd is een goede kennis van de groep en van de leefomgeving van haar leden, dit moet vooral in direct contact met de jeugd ontstaan.⁴³ Dit uitgebreide contact is wel een voorwaarde, maar

³⁷ "Coffee bars provide a neutral base to which outsiders can be invited without feeling threatened." (Carl and Jane Gidney in *Green Collected Wisdom* 1988, 20)

³⁸ Provide a youth facility "Another popular method, but one bearing little fruit. It only attempts to do what secular youth clubs can do far better and will merely be used by the young people as such. You will have far more opportunity of putting the life of God into a young person if you walk the streets and talk to anyone who is standing around." (Mike Jones in *Green Collected Wisdom* 1988, 65)

³⁹ McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xiii.

⁴⁰ McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xiii.

⁴¹ In de evangelische literatuur van de afgelopen decennia wordt steeds meer de nadruk gelegd op het aspect van dienen, als centraal kenmerk van Christelijk leiderschap. Wellicht is dit bijbelse begrip sterker naar voren gekomen als reactie tegen het 'gebruiken' van de jeugd door de economische en politieke macht. Daarnaast om jeugdleiders zover te krijgen dat zij niet autoritair de jeugd leiden, maar eerst naast hen gaan staan, om van daar uit verder te gaan.

⁴² McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xiii.

geen garantie voor een vertrouwensrelatie. In dit contact zoekt de jongere met name vriendschap.

⁴⁴ Deze gegevens, gekoppeld aan het belang van mede jongeren als referentiegroep doet wijzen in de richting van jongeren die jongeren leiden.

De jeugd heeft niet alleen een consumptieve functie ten opzichte van wat de kerk vertelt, maar volgens Green, heeft zij ook een productieve functie, namelijk het maken van kritische opmerkingen die de kerk ter harte moet nemen.⁴⁵ Hierbij komt één van de grondvragen die in de relaties van de kerk speelt aan de orde. Het gaat om de vraag waarop primair de nadruk gelegd moet worden. Is dat op de boodschap of op de mens die bereikt moet worden. Hierbij kunnen wij in het jeugdwerk zeker twee extremen constateren. Aan de ene kant zijn er degenen die zeggen dat er van de jongere moet worden uitgegaan, en aan de andere kant zijn er die ervoor pleiten dat er van de boodschap moet worden uitgegaan. In het eerste geval bepaalt de jongere de agenda, waarbij het Christendom soms niet eens op de agenda voorkomt; in het tweede geval de kerk, waarbij dan de vragen van de jongere soms niet op de agenda voorkomen.

In deze discussie moet zeker in de gaten gehouden worden binnen welke kontekst er gesproken wordt. Is dat binnen de kontekst van de pedagogiek en de religieuze ontwikkeling van het kind, dan moet er gezegd worden dat de wensen van het kind prevaleren, zijn vragen moeten centraal staan. Spreken wij echter binnen de kontekst van het christendom en de pedagogiek, dan kunnen wij niet alleen uitgaan van de wensen van het kind (dat geldt voor iedere specifieke godsdienst die op openbaring gefundeerd is), maar moeten wij a priori uitgaan van de boodschap van de kerk. In dat samenspel mag er een interactie zijn, zelfs een intense, maar het christendom mag de facto niet verliezen omdat zij dan haar eigen tak afzaagt. Dan heeft het gesprek zich voor de jongere ontwikkeld tot een gesprek binnen de kontekst van pedagogiek en religie.

⁴³ Blair en Williams wijzen er in de kontekst van de school ook op dat het gaat om een dynamische veranderende samenleving: "It's a world which is continually changing." (Blair and Williams in Green 1988, 48) "For the Christian youth worker or Sunday School teacher the first priority must be to build bridges. We so often say, 'will you "pay" attention'. We seem to expect them to "pay" for something which does not interest them. It is our responsibility to gain their interest by understanding how they tick. Any craftsman has first to learn the nature of the materials with which he is going to work." (Derek J Green in Ian Green *Collected Wisdom* 1988, 53)

⁴⁴ McClung in Green 1988, xiii.

⁴⁵ "We need to hear what they are saying about the inconsistencies in many of the stances we have taken. It is not enough to say 'Don't go to the cinema', when they see us watching TV." (Derek J Green in Ian Green *Collected Wisdom* 1988, 55)

2.4. JEUGD EN ZENDING

Dit onderwerp kan opgedeeld worden in twee aan elkaar verwante, maar elkaar niet overlappende, sub-onderwerpen. Ten eerste jeugd als subject van zending: de zendelingen, actors in het veld van de zending. Ten tweede jeugd als object van zending: de doelgroep. Het is ongebruikelijk dat de twee samenvallen. Jongeren als zendelingen/evangelisten kunnen als doelgroep bijvoorbeeld kinderen hebben. In de Filippijnen zijn er recentelijk zelfs tieners geweest die ook zendingswerk naar ouderen toe verrichtten. Als het gaat om jongeren als doelgroep dan is een niet onbelangrijk fenomeen hetgeen zich in jeugdevangelisatieorganisaties als 'Youth for Christ' en 'Jeugd met een Opdracht' voordoet. Medewerkers die als jongeren zijn gestart in deze organisaties blijven soms heel lang bij de organisatie waardoor ze als 'ouderen' in een jongerenorganisatie zitten. Blijkbaar geeft dit niet al te veel problemen hoewel er waarschijnlijk wel voor gewaakt moet worden dat de jongeren genoeg de ruimte krijgen om zich te ontplooien.

In Wyckoff wordt melding gemaakt van een onderzoek naar 'youth education' in de kerk. Dit onderzoek werd gedaan onder zes verschillende kerken: van Presbyterian Church tot Leger des Heils. Hierbij werd onder andere gevraagd wat het voornaamste doel was van het onderwijs. Het resultaat was dat drie kerkgroeperingen als voornaamste doelstelling hadden het integreren en klaar maken van jongeren voor de maatschappij en de drie anderen het tot bekering brengen van jongeren.⁴⁶ Derhalve kunnen wij christelijk jeugdwerk voorlopig indelen in meer maatschappelijk georiënteerd jeugdwerk en meer missie georiënteerd jeugdwerk. Dit komt ook overeen met wat ik ontdekte in een eigen onderzoek naar jeugdwerk in Nederland, waar de kerkelijke jongerenorganisaties meer bezig waren met de ontplooiing van jongeren en de zendingjongerenorganisaties meer met het 'bereiken van jongeren met het evangelie'. In dit onderzoek bleek ook dat voor een belangrijk deel hierin bepalend was welke uitgangspositie men had bij het starten van het werk. Als kerkelijke jeugdorganisatie ga je uit van de jongeren die in de kerk zitten, die enerzijds wel en anderzijds niet missionair geïnteresseerd zijn. Als niet kerkelijk gebonden organisatie wordt van de doelstelling van de organisatie uitgegaan waarbij dan jongeren gezocht worden.⁴⁷

⁴⁶ Wyckoff, D. Campbell & Don richter (ed.) *Religious education ministry with youth*. Birmingham, Alabama: Religious Education Press, 1982, 67.

⁴⁷ Dit onderzoek werd gedaan van 1988--1989 en was gericht op het centrale elementen van jeugdwerk. L.F.M. Schalkwijk *Wie de jeugd liefheeft heeft de toekomst* 1989, 30.

In reflectie op de problematiek van werkeloosheid wijst Crowne erop dat *jongerenorganisaties* sociaal actief zijn vanuit een tweeledige doelstelling: enerzijds als middel tot evangelisatie en anderzijds vanwege de christelijke ethiek en levenswijze.⁴⁸

Wil de kerk missionair van betekenis zijn voor de jongeren dan zal zij met de invloeden die er op jongeren wordt uitgeoefend rekening moeten houden. Maddison trekt overigens de conclusie dat de situatie van de jongeren in de 20e eeuw een uitdaging vormt voor het missionaire jeugdwerk: "The twentieth-century youth leader is faced with the challenge to go out and seek a generation of young people who are hopelessly lost. "Crisis time" should always be seen as "Contact time".⁴⁹ Hierbij moet, zoals Allan aangeeft, er rekening mee gehouden worden dat de moeite die jongeren soms met de kerk hebben hen voor een deel tegenhoudt om Christen te worden. Die moeite hoeft daarbij niet onterecht te zijn. Zo herinner ik mij dat Peter Kuzmic, theoloog en directeur van een bijbelschool in het voormalige Joegoslavië, in een toespraak in het jongerenzendingscongres Mission '90 aangaf dat de kerk in haar zendingswerk soms het gezicht van Christus moet schoonwassen, omdat zij dat zelf vaak door haar doen en laten heeft vertekend.

Gebed wordt gezien als een belangrijke taak in het jeugdevangelisatiewerk, niet als een vervanging van ander werk, maar als een voorwaarde voor het werk.⁵⁰ Bij Carl en Jane Gidney zie je dan ook de notie van de Geest die harten gereed maakt voor het werk.⁵¹ De Gidney's wijzen erop dat evangelisatiewerk in de kerk vaak binnen het kerkgebouw plaatsvindt, terwijl wij er juist op *uit moeten gaan* en niet binnen moeten blijven. Dit geldt evenzo voor jeugdevangelisatiewerk.⁵² Zij wijzen er ook op dat jongeren het beste bereikt kunnen worden *door andere jongeren*.⁵³ In een door hen aangehaald onderzoek gaven jongeren aan dat de kerk

⁴⁸ Roy Crowne in Green *Collected Wisdom* 1988, 29.

⁴⁹ Eric Maddison in Green *Collected Wisdom* 1988, 80.

⁵⁰ "We need to pray first and foremost where God would have us share our faith." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 23)

⁵¹ "As we do this [pray], the Holy Spirit will lead us to the 'ripe fruit'." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 23)

⁵² "The major part of our evangelism in Christendom tends to be undertaken within the confines of a church building, or Christian meeting place, where the converted are presented with the gospel message many times over. With our invitation mentality of 'come and hear' we have inverted the great commission which tells us to 'go and tell'. The streets and homes of this world are where people are in most need. Witnessing on the street therefore must play a major part in our youth evangelism." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 21-23)

⁵³ "Remember the best and most effective way to reach young people is "through" young people..." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 23)

hun tegenviel omdat ze onderbenut werden en niet werden ingeschakeld.⁵⁴ Belangrijk is dus in het dat jongeren worden ingeschakeld in het werk en zodoende zichzelf ook ontwikkelen.⁵⁵ Volgens de Engelse jeudwerker Steve Chase is dit één van de manieren om jongeren bij de kerk te houden, nadat ze tot geloof zijn gekomen.⁵⁶ Voldoende en open *communicatie* is daarnevens een kernfactor in jeugdwerk,⁵⁷ waarbij Jaap Moussie ook wijst op het belang van een begrijpbaar taalgebruik daarin.⁵⁸

Fundamenteel geeft Mike Jones aan dat het heel belangrijk is om jeugdwerk gelieerd te houden aan het werk van de kerk, met name omdat jongeren "voedsel" nodig hebben om hun zendingswerk (outreach) goed te kunnen doen.⁵⁹ Hij stelt ook dat een *persoonlijke benadering* de sleutel is tot succes in bekeringen. Volgens zijn schatting komen 80% van degenen die tot geloof komen dat via relaties.⁶⁰ Jones pleit voor een houding en een aanpak van *vriendschapsrelaties* als basis voor het jeugdwerk. Dit geeft het voordeel dat het jeugdwerk meer geïntegreerd is in het leven van de jongeren en zij al doende leren wat het Christendom inhoudt.⁶¹

⁵⁴ In een survey werd door jongeren aangegeven dat zij te weinig werden uitgedaagd door de kerk. De implicatie is dat jongeren groeien in discipelschap door uitdagingen, niet door een zachte aanpak omdat je bang bent ze te verliezen. "In a recent survey of young people the question was asked, 'What disappoints you most about church life?' The answer was: 'We are under-challenged.' We have soft-pedalled for too long because we have been afraid of losing the ones we have got. If we had only done what Jesus did we might have had an explosion comparable to the one on the day of Pentecost. The Communists challenge their young people to work eight hours, sleep eight hours and dedicate all their spare time to the cause of Communism. When we consider the sacrifices that young people will make if they believe something to be true, how much more ought we to challenge them." (Ian Green in *Green Collected Wisdom* 1988, 73)

⁵⁵ "If we are to retain our credibility with young people we must be seen to trust them with responsibilities. All young people are frantically searching for an identity and it is getting harder in these days of unemployment. So often they feel they are only a number on the social security register or an unwanted statistic for politicians to discuss. The adult who will command respect from young people is the one who recognises their potential and makes room for them. We must offer training to them to fulfil their goals both in the secular world and in the Church." (Derek J Green in *Ian Green Collected Wisdom* 1988, 56)

⁵⁶ In zijn seminar in Misson '93.

⁵⁷ "Communication is one of the most important parts of youth work." (Mike Jones in *Green Collected Wisdom* 1988, 61)

⁵⁸ Moussie 1988, 120

⁵⁹ "a. They need the regular teaching and discipline of a church if they are going to be effective in any outreach programme." (Mike Jones in *Green Collected Wisdom* 1988, 63)

⁶⁰ "Whenever you meet groups of Christians and ask them how they came to know Jesus you will find that nearly eighty per cent came through personal contact, and only twenty per cent through a cold presentation of the Gospel." (Mike Jones in *Green Collected Wisdom* 1988, 66-7)

⁶¹ "The principle that Jesus used in reaching others was on a personal basis. By building the Kingdom of God into people's lives we enable them to reproduce that teaching in others. This is an extremely good foundation for building a youth work." (Mike Jones in *Green Collected Wisdom* 1988, 65, en vv)

Voor een goede opbouw van het werk is het belangrijk om *voldoende leiders* te hebben. Ian Green schat dat een leider effectief tien mensen kan bestrijken, daarna vermindert het effect.⁶² Hierbij dienen werkvormen als middelen en niet als doel op zich. Blijvend moet een open houding zijn, waarbij de waarheid gebracht kan worden op een liefdevolle manier.

"Clubs, employment schemes, camps, outreach trips, music, drama, coffee bars; we can try anything that works, as long as we tell them the truth from a foundation of friendship and non-judgmental, radical love."⁶³

Van wezenlijk belang is ook, een goed contact. Hierbij kan een niet-identificeren met de andere een barrière vormen, dit kan om heel concrete dingen gaan zoals de kleding.⁶⁴ Een *informele niet-kerkelijke sfeer* is het beste voor een eerste contact.⁶⁵ Contact is zo belangrijk dat de Gidney's daar een speciaal woord voor hebben bedacht, een variatie op het bekende 'outreach', namelijk 'inreach'.⁶⁶

David Blair en Emlyn Williams zien grote missionaire mogelijkheden voor jongeren op school. In feite verklaren ze dat christelijke jongeren daar zendelingen zijn. Zij gaan hier uit van het standpunt dat een Christen de facto een zending is, een niet onbelangrijke perceptie, want jongeren die Christen zijn, dragen hun Christen-zijn en uitstraling daarvan met zich mee. Het is aan hen om zich daarvan bewust te worden en er actief iets mee te doen.⁶⁷ Belangrijk volgens

⁶² "In youth ministry it is important that we understand that we cannot do all the work ourselves. We need others of like mind to carry through the burden and vision which God has given us. A good leader will be able to care effectively for about ten young people. After that he will lose vital information and only have a casual relationship with the other young folk. Yet young people need to feel that they are cared for. This is vital not only for numerical growth, but for their spiritual growth." (Ian Green in *Green Collected Wisdom* 1988, 71)

⁶³ McClung in *Green Collected Wisdom* 1988, xiii-xiv.

⁶⁴ "If we are going to keep in touch with young people it is important that we make opportunities to talk with them. This is possibly the hardest thing to do. So many young people consider older people to be from another world. One day I took a young man who had recently become a Christian in my car. He said, 'One of the greatest proofs of change in my life is that I am sitting here in your car with you wearing a suit'. Further questioning revealed that most young people of his generation consider people wearing suits and using nice cars to be 'the opposition', or the enemy or the problem in society today." (Derek J Green in *Ian Green Collected Wisdom* 1988, 55)

⁶⁵ Derek J Green in *Ian Green Collected Wisdom* 1988, 55-56.

⁶⁶ "Before there is a street ministry outreach, there must first be an 'inreach'. There needs to be a firm base, good organisation and a team to work." (Carl and Jane Gidney in *Green Collected Wisdom* 1988, 20)

⁶⁷ "Nevertheless, there is no shortage of missionaries there. They may not look like missionaries, or be paid by churches, send out prayer letters or need knitted blankets! All the same they are missionaries. They are the thousands of Christian young people and teachers who spend each day at school. And they are regularly in touch with the millions of teenagers like Julie who have never heard enough of the gospel even to be able to reject it." (Blair and Williams in *Green Collected Wisdom* 1988, 45)

Blair en Williams is ook dat jongeren daarin ondersteuning krijgen.⁶⁸ Zij wijzen erop dat de school vaak uit het zicht is van jeugdleiders.⁶⁹

Volgens Maddison is logica niet de sleutel tot de bekering van jongeren. Hij legt nadruk op de rol van het gevoel:

"Always remember that faith is seldom born by reasoning and arguing; rather, a human heart is suddenly overwhelmed with a simple faith that knows it can trust a loving God. Faith is always best when it is born of love, and your witness and warmth will make it easy for young p[e]ople to call upon the name of the Lord and be saved."⁷⁰

Volgens de Gidney's is *straatwerk* een belangrijke vorm van evangelisatiewerk⁷¹ Hier kan onder vallen: toneelwerk op straat, deur-aan-deur werk, gewone straatevangelisatie, op het bekende sinasappelkistje, en een op een gesprekken met voorbijgangers.⁷² Ook *muziek* achten zij een bruikbare vorm voor evangelisatiewerk, maar het gevaar is dat het muziek om muziek wordt, niet om evangelisatiewerk. Volgens hen komt dit door de kracht die in muziek schuilt.⁷³

Volgens Benton is *kampwerk* een van de meest succesvolle manieren van jeugdwerk. Dit geldt vooral voor bekeringen. Een van de redenen is de sfeer die er heerst op kampen.⁷⁴ De kampen kunnen in lengte variëren van 2 dagen tot een week of langer, en in grootte van een kleine groep tot een menigte van tienduizenden.⁷⁵ [Jones vindt Jeugdevangelisatie niet succesvol.]⁷⁶

⁶⁸ "What these missionaries need is our support. Like all other missionaries, they can become tired, disillusioned and lacking in vision. Unlike most other missionaries, they may not have a strong sense of call to keep them going. More than anything else, they need encouragement and challenge from their church." (Blair and Williams in Green *Collected Wisdom* 1988, 45)

⁶⁹ "For many youth leaders, school seems a million miles away - or at least fifteen years!" (Blair and Williams in Green *Collected Wisdom* 1988, 48)

⁷⁰ Eric Maddison in Green *Collected Wisdom* 1988, 80.

⁷¹ Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 21-22.

⁷² "Of course there is more to streetwork than one-to-one communication. Street drama is a very effective tool for attracting crowds in a town, market place or outside a school. Door-to-door work also still has its effect and its proper place." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 23)

⁷³ "Music plays a large part in young people's lives today. They are bombarded from all sides with the pop culture of the 80s. The medium of music therefore can be a very effective way to communicate the Christian message especially when used with care and integrity." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 26-7)

⁷⁴ "Many churches have their most effective evangelistic outreach of the year at a Summer Camp. Teenagers are confronted by challenging youth-orientated preaching, and also by the life-style of other christians, a life-style seen not only in meetings, but during times of recreation, at meal times, and simply by being in a God-anointed atmosphere. Thousands of young people have been born again, filled with the Holy spirit and challenges to commit their lives to God at these Camps... God can do great things at Camp: many young people make decisions for Christ, have their first personal encounter with the power of the Holy Spirit, or receive a call for service." (Colin Benton in Green *Collected Wisdom* 1988, 10-11, 18)

⁷⁵ Colin Benton in Green *Collected Wisdom* 1988, 11.

Voor de Gidney's evenwel is deze vorm nog mogelijk en bruikbaar.⁷⁷ Het probleem is volgens hen niet om jongeren ernaar toe te krijgen, maar om het programma snel en boeiend genoeg te houden.⁷⁸

2.5. WERKMODELLEN

De diverse artikelen overziend kwamen wij concluderend tot een aantal indelingen en schema's in het kader van jongeren en zending. Of deze ook in een andere kontekst ook van toepassing zijn zal nader bekeken moeten worden, waarbij de verwachting is dat dit wellicht het geval zal zijn.

Allereerst willen wij organisatorisch aangeven welke typen jeugdzendingswerk er in de kerk plaatsvindt. Hier zijn dan drie te onderscheiden:

- 1 Kerkelijk jeugdwerk dat integraal (ingebouwd in het programma, bijvoorbeeld een missie-avond) aan zending doet.
- 2 Kerkelijk jeugdwerk dat een aparte arm heeft voor zendingswerk.
- 3 Apart jeugdzendingswerk, veelal interkerkelijk van opzet, waarbij vaak gepoogd wordt aansluiting te vinden bij het werk van jeugdgroepen de kerk (bijvoorbeeld Jeugd met een Opdracht, Youth for Christ.)

Een volgend schema betreft de groei van jongeren naar het Christendom toe. Hierbij wordt duidelijk dat het niet zozeer gaat om plotselinge bekeringen, maar om een groeiproces, waarin de 'bekering' als culminatie, als definitieve stap kan worden gezien. De stappen van dit schema kunnen als volgt kort aangeduid worden:

⁷⁶ "Youth Mission". Although one of the most used methods, this is also one of the most ineffective. It is not the way to lay down a foundation for a strong youth work because the initial introduction to the church is so vastly different to the ongoing work, and young people will virtually always start coming as a group. This means they come in strength and can dictate their own terms." (Mike Jones in Green *Collected Wisdom* 1988, 65)

⁷⁷ "The day of missions and crusades is not past. The mission can be held in a church, hall, school, college or university; indeed, wherever available." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988,, 23)

⁷⁸ "In most of our missions we have never had much difficulty getting young people into the meetings. The main problems stem from keeping interes, keeping attention (once you've earned it) and controlling crowds. So aim to be fast, creative, and professional." (Carl and Jane Gidney in Green *Collected Wisdom* 1988, 24)

- 1 Kontakt met christenen
- 2 Relatie met christenen
- 3 Ervaren van liefde
- 4 Doordenken van geloof
- 5 Uitdaging:
 - a) om af te keren van het kwade en vergeving te krijgen
 - b) om het goede te ervaren.
- 6 Reageren op uitdaging
- 7 Daarna volgt nazorg, discipelschap en het deel worden van een kerkgemeenschap.

Ging het vorige schema over de individuele jongere, het volgende gaat over de fasen die door jeugdzendingswerk doorlopen wordt in het opstarten van haar werk. Wij kunnen hierin vier fasen onderscheiden.

- 1 De *voorbereidende* fase, waarin men een visie krijgt voor het werk: personen worden warm gemaakt (en eventueel getraind) en er wordt bepaald wat de aanpak zal zijn: dus visie, personen, bepalen aanpak.
- 2 In de *zendingsfase* ontplooit men het zendingskontakt met de doelgroep, waarbinnen men dan probeert te komen tot evangelieverkondiging, en het motiveren tot het nemen van een beslissing: dus kontakt, evangelieverkondiging, beslissing. In deze fase zou zendingsstrategisch gesproken het vorige schema goed geïntegreerd kunnen worden als handreiking hoe te werk gegaan kan worden in het bereiken van jongeren.
- 3 Hierna komt, als men een beslissing heeft genomen, de *opvang- of nazorgfase*, waarbij gekeken wordt naar het verder groeien in het geloof: opvang ten opzichte van het geloof.
- 4 Als laatste volgt de *integratiefase*, waar geprobeerd wordt een kerkelijk onderdak te geven aan de jongere: opvang ten opzichte van de kerk.

Dat deze fasen te onderscheiden zijn betekent nog niet dat al deze fasen ook steeds voor komen. In verschillende fasen kunnen ook verschillende 'zenders' voorkomen. Zo kan men in de zendingsfase gebruik maken van een evangelist in de integratiefase van het catecheseprogramma van de kerk. Deze fasering betekent ook niet dat er systematisch te werk wordt gegaan, of dat men zich vooraf bewust is van deze fasering. Er bestaan globaal genomen twee soorten aanpak van het jongerenzendingswerk: *inlevend* en *verkondigend*. Dit komt met name in de tweede fase aan

de orde, maar is hierin verschillend dat waar de één ruim de tijd neemt om zich in te leven in de jongeren van de doelgroep, de ander aan gelijk wil verkondigen. Deze brengt zijn boodschap voordat er een gedegen oriëntatie is geweest op de doelgroep.

In de conclusies willen wij aangeven of deze schema's ook van toepassing waren op het werk van de JEG, en daarmee een onderbouwing hebben ondergaan.

2.5.1. Jeugdevangelisatiewerk als lekenarbeid

Binnen de missiologie is één van de themata waarvoor vanuit verschillende zijden de laatste tijd aandacht is gevraagd de plaats en positie van de leken. Het thema is geen recent thema, getuige ook Hendrik Kraemer's bijdrage in deze in 1960,⁷⁹ maar het is wel een thema dat licht door theologen vergeten kan worden. Het is overigens voor ons onderzoek niet onbelangrijk daar de JEG uit in eerste instantie ongetrainde medewerkers, jongeren, bestond.

Vanuit evangelische hoek is dit thema één van de spitsen geweest van de plenaire zitting in de Lausanne II conferentie te Manila in 1989 welke als ondertitel had: *Calling the Whole Church, to take the Whole Gospel to the Whole World.*⁸⁰ [mijn nadruk] .

Deze conferentie amenvattend kunnen wij over het subthema leken het volgende over zeggen: Geponeerd werd dat er een gebrek is aan het inzetten van leken. Pete Hammond wees op het bijbelse en strategische belang van leken en zei dat het niet inschakelen van leken "[is]...both unbiblical and discriminating, while making our task of world evangelization impossible."⁸¹ Tevens worden leken vaak negatief gezien. Hammond: "The laity are usually ill-thought of by church leaders. They are seen as uninvolved and questionable spiritually. We see them as passive, instead of ready to serve."⁸² Alan Nichols, de redacteur(?) van het congresverslag, "The Whole Church bringing the Whole Gospel to the Whole World", concludeerde dat de conferentie van mening was dat leken een prioriteit moeten zijn in zending en gemeente-opbouw "Aren't they really the primary members who should be affirmed, equipped and supported as Monday's ministers and witnesses?"⁸³ Door leken komen de de meeste mensen tot geloof: "Ford Madison,

⁷⁹ Kraemer *Vergeeten Ambt* 1960.

⁸⁰ Het titel van de conferentie was *Proclaim Christ until He comes.* (Congresmap 1989)

⁸¹ Nichols *The Whole Gospel* 1989, 49.

⁸² Nichols *The Whole Gospel* 1989, 50.

real estate investment business man from Dallas, Texas, tried out an informal census he had often tried before in meetings - asking people to stand up if they had come to faith in Christ through the witness of a lay person, including members of the family. A majority in the Congress Hall got to their feet."⁸⁴ Een conclusie werd bereikt: "The point had been clearly made in videos and spoken contributions - the world cannot be reached without the total mobilisation of lay women and men in all the Christian churches. Cooperation is the key. Affirmation is the trigger. Both of these themes would flow through the ten-day congress."⁸⁵

Er werden vier redenen opgesomd waarom leken van strategisch belang zijn:

1. Contacten, "It is the lay people who are connected to the non-believer daily at work..."
2. Taal, "It is the lay people... who are fluent in the language of heart and mind."
3. Intimidatie, ""It is the lay people... who are unintimidating as friends together at work."
4. Getuigenis, "It is the lay people... who are the best evidence that Good News works for average people."⁸⁶

David J. Bosch pleit, in navolging van Jurgen Moltmann, in zijn *Transforming Missions* voor een 'postmoderne' zendingstheologie waarin de rol van de leek als medearbeider niet één is van mini-pastor maar dat van een geïntegreerde dienst: én biddend in de kerk én werkend in de wereld.⁸⁷ Hij spreekt niet apart over jeugd (wat ook niet voor de hand ligt in een theologie) maar hierop voortbordurend kunnen wij zeggen dat de missionaire rol van jongeren één zou moeten zijn van kerkelijke betrokkenheid en zending (in de volheid van haar betekenis) onder de mede-jongeren.

2.6. JEUGD, KERK EN ZENDING IN SURINAME

Uit de gegevens die in de Encyclopedie van Suriname met betrekking tot jeugdwerk, blijkt dat Suriname drie perioden kende waarin nieuw jeugdwerk tot stand kwam.⁸⁸ De eerste was aan

⁸³ Nichols *The Whole Gospel* 1989, 50.

⁸⁴ Nichols *The Whole Gospel* 1989, 50.

⁸⁵ Nichols *The Whole Gospel* 1989, 50.

⁸⁶ Nichols *The Whole Gospel* 1989, 49.

⁸⁷ Bosch *Transforming Mission* 1991, 470.

⁸⁸ Overigens is er ook over het thema Jongeren & Suriname weinig literatuur. Als deze er al is betreft het veelal het onderwerp school of sociaal-maatschappelijke problemen zoals criminaliteit.

het begin van de 20ste eeuw (2 organisaties), de tweede naar de oorlog (17 tot 1952) (5 organisaties), en de derde de periode van 1960-1976 waarin maar liefst 23 jongerenorganisaties zijn ontstaan. Voor de helft waren dit religieuze jongerenorganisaties en voor de andere helft niet-religieus gebonden organisaties. Het is duidelijk dat het meeste jeugdwerk in de jaren '60-'75 is ontstaan.⁸⁹ Het jeugdwerk van de JEG dat in 1976 is ontstaan staat dus niet alleen, maar maakt deel uit van een grotere beweging van jongeren om zich te organiseren en zelf bezig te zijn. Hierbij is het zo dat deze organisaties voor een deel uit eigen bodem voort zijn gekomen en deels import waren uit het buitenland. Dit Surinaamse jeugdwerk kan als volgt worden onderverdeeld:

- overkoepelende organisaties
- 'open' jeugdwerk zonder lidmaatschap (zoals het Jeugdcentrum van de Broedergemeente)
- religieus gebonden jeugdwerk
 - christelijke jeugdwerk
 - hindu jeugdwerk
 - moslim jeugdwerk
- niet-religieus gebonden jeugdwerk
 - ethnisch gebonden jeugdwerk
 - politiek en maatschappelijk jeugdwerk
 - de padvinders.

Het jeugdwerk van de Stadszending is een van de stukken christelijk jeugdwerk dat is ontstaan, waarbij zij met name als evangelisatiewerk kan worden aangemerkt.⁹⁰

2.7. CONCLUSIE

In dit hoofdstuk is getracht om wat theoretische lijnen uit te zetten die behulpzaam kunnen zijn bij de inkadering en beoordeling van het jeugdevangelisatiewerk. Gekozen is voor een benadering vanuit de evangelische literatuur, niet alleen omdat deze literatuur relatief meer

⁸⁹ Hetzelfde beeld vindt men terug in Nederland, zodat afgevraagd kan worden of deze emancipatie van de jongeren geen uitvloeisel is van het anti-authoritaire denken van die tijd? Het is mijn veronderstelling dat hetzelfde beeld ook in andere delen van de wereld naar voren zal komen bij nader onderzoek.

⁹⁰ *Encyclopedie van Suriname*. Amsterdam 1977; 313-4.

aandacht aan de jeugd besteedt dan andere missiologische literatuur, maar ook omdat deze het meest relevante kader verschaffen kan voor het onderwerp dat bestudeerd wordt.

Gekeken werd naar de relatie jeugd en samenleving en de invloeden en uitdagingen die jongeren hierbij ondergaan. Tevens is aangegeven wat belangrijke elementen zijn voor succesvol jeugdwerk en is het thema 'leken' nader bekeken.

3. DE BROEDERGEMEENTE EN DE JEUGD

In de geschiedenis van de Broedergemeente zijn jongeren steeds aanwezig geweest. Niet in het minst als onderwerp van zorg en onderwijs, maar ook als onderwerp van zending en als meewerkend in het uitdragen van de boodschap van het evangelie. In Suriname heeft de Broedergemeente een stukje totaal-zendingswerk opgezet waar de huidige Surinaamse Broedergemeente nu de vruchten nog van plukt in kerkelijk en maatschappelijk opzicht. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in de Evangelische Broedergemeente in Suriname er ruimte was voor het meer sociaal-maatschappelijk jeugdwerk van het Jeugdcentrum en het evangelisatiewerk van de Jeugdevangelisatiegroep der Stadszending.

In dit hoofdstuk zullen wij eerste de schijnwerpers richten op twee bepalende figuren in de geschiedenis van Broedergemeente, Jan Amos Comenius en Graaf Nikolaas Ludwig von Zinzendorf en Pottendorf, waarna wij verder zullen kijken hoe jongeren hebben gefunctioneert in de Broedergemeente als geheel en in Suriname in het bijzonder. Speciaal lichten wij het werk van de Stadszending en het Jeugdcentrum eruit en zullen wij ook een ogenblik stilstaan bij jeugdwerk in Suriname in het algemeen.

3.1. INLEIDING

In de geschiedenis van de Broedergemeente heeft het thema jeugd op verschillende manieren gespeeld. Jongeren zijn zowel kerkelijk ondernemend geweest als doel van het kerkelijk ondernemen. Het is dan ook kenmerkend dat bij de herdenking van het 500-jarig bestaan van de Broedergemeente in een 7-jarige viering één van de jaarthema's (in 1953), was 'De Kerk en haar Jeugd'.⁹¹

De Evangelische Broedergemeente (oftewel Unitas Fratrum of de Hernhutters) komt voort uit de Tsjechische Reformatie en was sedert haar ontstaan sinds Jan Hus (1374-1415) tot haar vernieuwing in Duitsland in 1722 vooral een Tsjechische kerk. In dat jaar kwamen

⁹¹ Hamilton *History* 1967, 464.

enkele leden van de in Tsjechië vervolgde kerk op het landgoed van de graaf van Zinzendorf en Pottendorf te wonen. Aldaar vestigde zij het dorpje Herrnhut, waartoe ook andere dan de Tsjechische vluchtelingen zich getrokken wisten. In dit dorpje ontstonden spanningen tussen de verschillende bewoners, die echter niet tot een explosie leidden, maar tot vernieuwing in 1727. De gemeente kende op 13 augustus van dat jaar een opwekking, waarvan de gevolgen tot op vandaag nog gevoeld worden over grote delen van de wereld en over de hele kerk. Kort na het ontstaan van wat men sinds 1727 de 'Hernieuwde Broederuniteit' noemt — de Broedergemeente van vóór 1727 kent men als de 'Oude Broederuniteit' — gingen 'boden' van deze gemeente over de hele wereld. Het eerste werk dat men begon was in 1732 in St. Thomas in het Caribisch gebied. Reeds in 1735 werd een aanvang gemaakt met het werk in Suriname.⁹²

3.2. COMENIUS (1592-1670)

Jan Amos Comenius gaf aan de kerk en de wereld een nieuwe visie op de jeugd en de opvoeding van de jeugd. Reden waarom J.M. van der Linde met klem er op wijst dat de Broedergemeente in haar geschiedbeschrijving niet om zijn persoon heen kan.⁹³ Volgens Erbe is zijn invloed in van de Broedergemeente vooral aanwijsbaar op het gebied van de pedagogiek.⁹⁴ Centraal in het denken van Comenius staat de bijbel en het bijbels-theologisch denken. Van der Linde poneert:

'...bijbels-theologisch denken vormt de vloer, de wanden en het dak van het leerhuis, dat Comenius voor de wereld bouwde.'⁹⁵

Van der Linde laat zien en stelt als conclusie van zijn onderzoek naar Comenius dat hij door en door bijbels-theologische bezig is, in al zijn aspecten als theoloog, pedagoog en politicus. Hierbij gaat hij uit van de noodzaak tot rechtvaardiging en het gevolg daarbij van de

⁹² Voor de geschiedenis van de Oude Broederuniteit zie: Rudolf Rican *Die Böhmischen Brüder, ihr Ursprung und ihre Geschichte*, Berlijn, 1958. Voor die van de Hernieuwde Broederuniteit zie: J. Taylor Hamilton & Kenneth G. Hamilton *History of the Moravian Church, the renewed unitas fratrum 1722-1957*, Winston-Salem, 1967.

⁹³ Van der Linde, *Gods Wereldhuis*, voordrachten en opstellen over de geschiedenis van zending en oecumene. Amsterdam: Ton Bolland, 1980; 68.

⁹⁴ 'Comenius war, nicht zuletzt mit seinen bahnbrechenden pädagogischen Einsichten, eine Erscheinung von europäischer Bedeutung und Wirkung. In der Pädagogik der Brüdergemeinde, der "Erneuerten Brüder-Unität", lässt sich viel Verwandtes finden, wenn auch sein unmittelbarer Einfluss auf sie in dieser Hinsicht nicht wesentlich war.' (Erbe *Erziehung* 1975, 317)

⁹⁵ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 50.

heiliging, zo men wil de gerechtigheid voor God (vertikaal) en de gerechtigheid voor mensen (horizontaal). Van Der Linde:

'Modern gezegd: Comenius trachtte op zijn wijze de mensen van zijn tijd duidelijk te maken dat christenen vertikaal, op God gericht in Zijn genade mogen leven, maar dan daarna ook horizontaal, in een totale inzet van alle krachten alle mensen op alomvattende wijze alle dingen moeten mededelen.'⁹⁶

Het theologisch schema van Comenius ziet er dan als volgt uit:

'De mens is van oorsprong door God als het subliemst schepsel in zijn schepping ingezet (institutio), volmaakt in het beeld van God en bekend met de wil van God. De mens is door Gods tegenspeler verleid en buiten de orde van het rechte kennen en dienen van God gekomen (destitutio). Hij leeft nu niet in het echte licht, maar in een bedriegelijk licht. In Christus bewerkt God het herstel van de verleide en gevallen mens (restitutio). Om het bekend maken van dit herstel, van deze restitutio, gaat het nu in de wereld.'⁹⁷

God stelde de mens, Christus herstelde de mens: 'Zo stelde God de mens. Zo moet de mens hersteld worden, in Christus door de Heilige Geest. Daar ligt de roeping van kerk, school en overheid, op wereldschaal.'⁹⁸

In zijn politiek denken en handelen verzet Comenius zich tegen anti-goddelijke krachten, waarmee gelijk duidelijk wordt dat deze ook vanuit zijn theologie wordt gezien. Van der Linde omschrijft dit als volgt:

Zo is zijn denken over de politiek, de politieke pedagogiek en de politieke dienst aan God en de medemens ingebed: Laat God God zijn, wees van Hem afhankelijk en laat u door God gebruiken om de aarde grond onder de voeten te geven door over die aarde de hemel van Gods werkelijkheid te spannen.'⁹⁹

Concreet heeft Comenius in zijn tijd drie raden van overleg, beleid en controle willen aanstellen, voor onderwijs, voor kerken en voor de overheden. Deze ziet hij wel ten dienste van en onder Christus 'het ene hoofd van het beslissend wereldtribunaal'.¹⁰⁰ De "heilige raad der kerken" zou op de heiliging een zwaar accent moeten leggen en het apostolaat als zending en evangelisatie moeten bevorderen:

Apostolaat moet door de raad worden bevorderd, zowel onder hen, die nooit van Christus hoorden als onder de mensen die van hun geloof vervreemdden.'¹⁰¹

⁹⁶ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 52.

⁹⁷ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 55.

⁹⁸ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 57.

⁹⁹ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 66.

¹⁰⁰ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 66.

¹⁰¹ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 67. Eerst de hernieuwde Broedergemeente zou gestalte geven aan Comenius' visie voor apostolaat, welke hij reeds had willen uitwerken middels een Schriftvertaling in het Turks. (Hamilton *History* 1967, 44)

In zijn pedagogiek ging hij uit van het gegeven dat de school als een wereld in het klein moet fungeren en dat dit vooral een aangename ervaring moet zijn.

Hij vraagt: maak van de school een kleine economie met een uitgewogen werkverdeling. Maak van de school een kleine staat met eigen bestuurders en rechters. Maak van de school een kleine kerk vol van de lof van God en heilige dienst aan God. Maak van de school een paradijs, vol vreugde, wandelingen, spel en gesprek.¹⁰²

Het schoolonderwijs moet uit de duisternis leiden tot Christus maar is tegelijk ook een kweekplaats voor evangelisten.¹⁰³ Gezien tegen de omvattendheid waarmee hij samenleving en kerk tracht te doordringen van Christus in wie alle wijsheid is en zijn uitgangspunt dat Europa als corpus christianum van daaruit een enorme verplichting heeft om het evangelie door te geven¹⁰⁴ is goed te verstaan dat hij de school, en daarbij de jongere, betreft in zijn denken over zending.

In zijn scholing, die levenslang moet spelen, zag Comenius drie 'boeken' voor het leren: de wereld, de menselijke geest en het Woord Gods, waarbij dat laatste de doorslaggevende faktor moet zijn, 'De norm en eigenlijke bron van het kennen van Gods bevrijding in Christus... ligt in de Heilige Schrift.'¹⁰⁵ De middelen om die te zien zijn respectievelijk de zintuigen, het verstand en het geloof. Dit betekent niet dat het leren dan gemakkelijk gaat, het is een proces, dat soms moeizaam verloopt.¹⁰⁶

Tot slot zij nog vermeld dat Comenius een heel belangrijk schema van de Boheemse Broeders overnam welke in de geschiedenis van de Broedergemeente steeds een kernrol in haar denken heeft vervuld. Het gaat om het onderscheid tussen de wezenlijke, dienende en bijkomende zaken in het christelijk geloof. De Oude Broederuniteit definieerde deze als volgt, in de woorden van Van der Linde:

De *essentialia of wezenlijke dingen*, waarop het altijd, overal en voor ieder aankomt, zijn: geloof, hoop en liefde. Dat zijn de kardinale zaken waar het God om gaat en waar het de christenen om moet gaan.

De *ministeriala of dienende dingen* omvatten de verkondiging van het Woord van God en de bediening van de sacramenten. Zij rusten niet in zichzelf en zijn geen doel in zichzelf. Ze dienen om de mensen tot de wezenlijke dingen te brengen.

De *accessoria of bijkomende dingen* zijn alle zaken die te pas komen bij de omgang van de mensen met God in de ruimte van de kerk, zoals liturgie, kerkorde enz. Deze dingen worden naar behoefte ingezet en kunnen veranderd worden zonder de waarheid van het Evangelie aan te tasten.¹⁰⁷

¹⁰² Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 62.

¹⁰³ Van der Linde *Jan Amos Comenius* 1979, 117, 135.

¹⁰⁴ Van der Linde *Jan Amos Comenius* 1979, 195.

¹⁰⁵ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 62.

¹⁰⁶ Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980, 60.

Onder het laatste vallen ook veel zaken die in de oecumene spelen. De kerkelijke en regionale verschillen hoeven daarin niet tot vervreemding te leiden, maar tot verrijking van elkaar.

3.3. ZINZENDORF

3.3.1. Zinzendorf (1700-1760)

Nicolaus Ludwig, graaf Von Zinzendorf und Pottendorf, is een monumentale figuur geweest in de EBG, bepalend voor veel dat in de Hernieuwde Broedergemeente tot stand is gekomen. Daarin heeft hij zichzelf gezien als vernieuwer, niet als grondlegger, en heeft hij vooral gewezen op Christus.¹⁰⁸

Er [Zinzendorf] hat der Bruder=Unität gere darin ihre Wegrichtung gegeben, indem er selbst nichts anderes sein und darstellen wollte als ein Zeigefinger auf Christus hin.¹⁰⁹

Volgens Hesdie Zamuel kan de theologie van Zinzendorf gekenschetst worden als pneumatologisch christocentrisme. Het gaat om Christus, die de openbaarder is en de geopenbaarde die door de bemiddeling van de Heilige Geest tot ons komt. Deze dualiteit komt ook in de zendingstheologie naar voren waarin de mens medearbeider is:

'Hoofddoel van de zending, zo werd de zendingen geleerd, is zielen te winnen voor het Lam. Daartoe moet aan de mensen verteld worden dat zij een Heiland en Verlosser hebben, die van hen houdt en die daarom, omwille van hun behoud, voor hun zonden geleden heeft en gestorven is. Als evangelieboden moeten zij overigens steeds in gedachte houden dat zij niets anders zijn dan 'medestrijders van God' en 'handlangers van de Heilige Geest' die zelf het eigenlijke werk doet.'¹¹⁰

De heilige Geest openbaart ons Christus, en die licht die verzen die wij nodig hebben op, terwijl de rest donker blijft, zoals bij de aarde die en half verlicht en half donker is. De Geest gebruikt de mens zoals hij is.

Hamilton benadrukt in zijn behandeling van Zinzendorf de nadruk die hij legde op Leven, en niet zozeer op Leer. Hij had met de Broedergemeente gemeenschappelijk zijn wantrouwen tegen strak gedefinieerde dogma's.¹¹¹ Hij en de broeders wilde hun theologie niet

¹⁰⁷ Van der Linde *Jan Amos Comenius* 1979, 163.

¹⁰⁸ Erbe in Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 6.

¹⁰⁹ Erbe in Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 7.

¹¹⁰ Zamuel *King* 1994, 78-9.

¹¹¹ Hamilton *History* 1967 154.

vast omlijnen, maar men wilde in gesprek blijven met de Bijbel en dit gesprek laten uitmonden in het (geloofs-)leven. Hamilton:

...theirs was the language of Scripture, of experience, and of feeling rather than the terminology of scientific theology.¹¹²

Voor Zinzendorf ligt de nadruk niet op de leer, maar op het leven, en dan met name de gemeenschap met Christus, Hamilton:

'He [Zinzendorf] was convinced that religion does not root in knowledge but in the feeling of love and in a belief in that which one loves. But love in its fulness demands a person as its object. For Zinzendorf loving fellowship with the Saviour was the essential manifestation of religion.'¹¹³

3.3.2. Zinzendorf als jongere

Beyreuther toont in zijn *Der Junge Zinzendorf*¹¹⁴) aan dat belangrijke instituten zoals die in de Broedergemeente zijn gegroeid, verbonden zijn met de jonge jaren van Zinzendorf. Als persoon van hoge adel was hij niet iemand die tegen dit instituut in ging, maar het onderging en het vanuit zijn Christenzijn zo goed mogelijk probeerde in te vullen.¹¹⁵ Beyreuther maakt duidelijk dat zijn adellijke afkomst in de jonge jaren van Zinzendorf een belangrijke faktor is geweest voor zijn ontwikkeling. Hierdoor genoot hij een bepaald dure opleiding te Halle, studeerde aan de universiteit van Wittenberg , maakte hij naar de gewoonte van zijn tijd een studiesreis, waarbij hij ook toegang had tot hoge kringen en voornamen huizen. Zijn positie als Graaf zou van blijvende waarde voor hem zijn, maar hij had van huis uit geleerd daar nederig mee om te gaan, en stelde Christus centraal. De privileges die hij had, onder andere zijn financieel vermogen, brachten hem soms ook blijkbaar op het punt van verzoeking, en waren in die zin geen onverdeeld genoeg, hoewel zij zonder meer een dominante faktor waren in zijn opvoeding. Als persoon was hij zeer innemend en straalde autoriteit uit, mensen voelden zich snel tot hem aangetrokken en hij viel snel op in een gezelschap.¹¹⁶ Dit terwijl hij genoeg afstand kon bewaren om ook als Graaf op te treden.¹¹⁷

¹¹² Hamilton *History* 1967 155.

¹¹³ Hamilton *History* 1967 158.

¹¹⁴ Erich Beyreuther, *Der junge Zinzendorf*. Marburg an der Lahn, 1957.

¹¹⁵ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 125.

¹¹⁶ 'Scharautenbach sprach "von einer gewissen Zärtlichkeit des Grafen für seine Autorität, die niemand ihm bestritt". Im Umgang war Zinzendorf lebhaft, verbindlich und ungemein unterhaltend, ein Liebhaber der Freude und des unschuldigen Scherzes.' (Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 12-3)

¹¹⁷ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 13.

Opgegroeid bij zijn grootmoeder was deze van grote invloed op hem. Zinzendorf's vader Georg Ludwig von Zinzendorf, stierf toen hij pas 6 weken oud was. Zijn moeder (Charlotte J.) ging toen naar haar moeder en trouwde later met de Pruisische Generaal von Natzmer, waardoor zij in Berlijn ging wonen en weinig van haar zoon zag. Zijn grootmoeder, Henriette Catharine von Gersdorf (geboren von Friesen), een karaktervolle vrouw, was goed bevriend met de pietisten en had thuis een "ecclesiola". Hoewel ze zich niet geheel met hen identificeerde, waren desondanks de voormannen van het toenmalige Piëtisme: Philipp J. Spener, August H. Francke, Karl H. Canstein en met name Paul Anton, regelmatig bij haar te huis.¹¹⁸ Zijn grootmoeder en familie zijn steeds in zijn leven belangrijk gebleven bij het nemen van beslissingen.

Grootmoeder Henriëtte von Gersdorf was een zeer godsdienstige vrouw, die dat ook uitte in haar financiële hulp aan bijvoorbeeld Halle.¹¹⁹ De nadruk op godsvrucht en persoonlijke geloofstrouw was traditie in haar familie.¹²⁰ Haar godsdienst hield onder andere als belangrijk element het persoonlijk gebed in, waar Zinzendorf als kleine jongen vaak getuige van was en wat diepe indruk op hem heeft gemaakt.¹²¹ Daarnaast was zij vrij open en niet engkerkelijk ingesteld. In haar opvoeding werd het accent gelegd op respect voor autoriteit, liefde voor de waarheid, zelfbeheersing en nederigheid.

Met zijn tante Henriëtte, die zijn neven-opvoedster was en dagelijks persoonlijk met hem bad, had hij een bijzonder goed en vertrouwelijk contact. Beyreuther ziet in dit ook pastorale contact de kiem voor wat later het 'koor'-idee werd in de Broedergemeente.¹²²

Reeds jong met vragen van geloof en rede bezig, stelde hij de eerste boven de tweede en de tweede ten dienste van de eerste. Illustratief vermeldt Hamilton zijn conclusie in een geloofsstrijd als jongen: 'In the end the boy resolved to cling to his assurance of Christ's divinity and from this deduce the actuality of God.'¹²³

Zinzendorf ging op zijn tiende naar Halle, waar er een strenge tucht heerste die volgens Beyreuther hem sterk maakte.¹²⁴ Hij leerde goed, zelfs zo goed dat hij later in de speciale

¹¹⁸ Hamilton *History* 1967, 17; Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 61.

¹¹⁹ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 58.

¹²⁰ 'Die Familie von Friesen war ein Geschlecht, bei dem Gottesfurcht und persönliche Glaubenstreue heiligst Güter waren.' (Beyreuther 1957, 45)

¹²¹ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 63.

¹²² Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 66.

¹²³ Hamilton *History* 1967, 18.

¹²⁴ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 98.

Selekta klas mocht, en in zijn onderwijs werd veel nadruk gelegd op talen, 3,5 uur per dag, tevens op het herhalen, waardoor zijn sterke geheugen zich ook ontwikkelde. Er was tijd voor recreatie, wandelingen, muziek en per dag 1 uur godsdienstonderwijs.¹²⁵ In deze periode was ook de tafelgemeenschap met Francke van belang voor Zinzendorf. Met name bevorderde dit zijn zendingsbewustzijn door het ontmoeten van vele zendelingen die te Halle kwamen zoals Bartholomeus Ziegenbalg.¹²⁶

De periode te Halle was voor Zinzendorf zeker geen gouden tijd die probleemloos verliep, maar is voor hem van zeer groot belang geweest daar hij toen zijn 'bekering' meemaakte. Op 15-jarige leeftijd kwam deze om en rond zijn eerste avondmaalsviering. Niet alleen anderen bekeren, maar zelf bekeerd leven.

Diesen ersten Abendmahlsgang bezeichnete Zinzendorf immer als den ersten deutlichen Einschnitt in sein Leben, der es in zwei Hälften teilte. "Da griff mir Gott ans Herz. Siehest du nun, was du für eine törischte Einbildung von dir hasat! Worinnen setzest du deinen Ruhm? O wie eitel! Du willst immer gerne Leute bekehren - denn das war mein ernster Wille und Fürsatz -, und du machst selbst solche grosse Soloecismos (Fehler) wider das Christentum. Was hast du nicht aug Selectam (die Sonderklasse) eingeildet? Es kam mit alles vor, was ich in meinem Leben Unrechtes getan hatte. Ich nahm mir ernstlich vor, ich wollte meine Ehre künftig in Christi Kreuz suchen, ich wollte mit Gottes Hilfe gar ein ander Mensch werden, ich wollte fleissig beten; da ward ich in meinem Gemüt etwas ruhiger, meine Seele war gesetzt und gestillet, und von der Stunde an hat die Treue Gottes immer tiefer gegraben, sie hat immer besseren Grund gelegt." so schrieb er rückblickend im Jahr 1722.¹²⁷

Dit gebeuren gaf hem een nieuwe impuls en samen met vier jeugdvrienden startte Zinzendorf een bijbelstudie en gebedsgroep die snel groeide. De eerste die bij deze groep van vier kwam was de populaire Von Wattewille voor wiens bekering zij hadden gebeden. Na hem volgden velen en ontstonden er zo zeven gebeds- en studiekringen.¹²⁸ De tegenstand die deze jongeren ondervonden, schertsend de 'senatus sanctus' genoemd, testte hun geloof en leerde hen tegen de stroom in standvastig te blijven.¹²⁹

Met de groep van vier sloot hij ook een verbond om wat in hun vermogen lag te doen om de zending onder de heidenen te bevorderen.¹³⁰ In deze tijd vormde zich ook zijn verstaan van het begrip bekering — naar Francke — en zijn nadruk op gemeenschap in het Christendom. Bekering is het tot het hart doordringen wat steeds met de mond is gezongen

¹²⁵ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 100-104.

¹²⁶ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 105.

¹²⁷ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 116.

¹²⁸ Hamilton *History* 1967, 19.

¹²⁹ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 121-2.

¹³⁰ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 116-117.

over de genade van God en de liefde tot de Here Jezus, zodat het hart als een klein vuur wordt, welke andere harten doet ontvlammen.

"Die erste Liebe zu Jesu ist ein Feuer, welches bald um sich greifet und andre Herzen in gleiche himmlische Flammen setzt. Hier zündet eine Kohle die andre, ein Licht das andre an." Was hier Francke ausgesprochen, blieb für Zinzendorf Leigstern zeitlebens: "Ich statuierere kein Christentum ohne Gemeinschaft."¹³¹

Op zijn zestiende ging Zinzendorf naar de universiteit van Wittenberg, waar hij in het begin veel moeite had om zich aan te passen.¹³² Daar studeerde hij rechten. Er werd veel nadruk gelegd op discussies. Zelf legde Zinzendorf een theologisch accent, door veel de bijbel te lezen, Luther en Francke te bestuderen, naast kennisname van de polemische theologische literatuur tussen Wittenberg en Halle. Zondags bezocht hij vier diensten, wat wel uitzonderlijk was.¹³³ Zijn religieuze ijver, onder andere vasten, moet ook gezien worden tegen de achtergrond van zijn angst om religieus achteruit te gaan. Later zal hij zeggen dat hij soms te streng was.¹³⁴ Hij hield zichzelf een politieke loopbaan voor ogen, maar vanuit een christelijke inspiratie.¹³⁵

Pogingen zijnerzijds om de theologische conflicten tussen Halle en Wittenberg te verkleinen — hij had inmiddels ook een goed contact met de rector Professor D. Gottlieb Wernsdorf opgebouwd — lukten aanvankelijk, maar zijn rol hierin moest hij later opgeven, op last van zijn moeder.¹³⁶ Intussen had zich ook een duidelijk idee bij Zinzendorf ontwikkeld over de relatie van het innerlijke en uiterlijke leven. Bij hem werd het uiterlijke leven, door het innerlijke, het hart, bepaald.

'Nichts freute ihn [Wernsdorf] mehr, als dass der junge Zinzendorf vorbehaltlos aussprach, dass der Glaube nicht mit "ausserlichen Dingen anfangt, sondern von innen her beginne. Erst müsse die Herzenshärte abgelegt werden, dann könne sich auch das "aussere Leben umgestalten. Sonst käme nur ein pharisäisches Wesen heraus."¹³⁷

Na Wittenberg reisde hij rond zijn 19de door Europa (Duitsland, Nederland, Frankrijk en Zwitserland werden achtereenvolgens bezocht.). Hierdoor werd zijn intentie om de Heer te dienen versterkt en kreeg zijn oecumenisch streven vastere vorm. Wij laten Hamilton nogmaals aan het woord:

¹³¹ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 117.

¹³² Hamilton *History* 1967 19.

¹³³ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 138,-140.

¹³⁴ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 141-2, 147.

¹³⁵ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 143.

¹³⁶ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 153-4, 157.

¹³⁷ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 154.

contacts with leaders of the Roman Catholic Church and with other pious individuals of this faith had a lasting effect upon him, confirming his determination to avoid sectarian disputes in so far as lay in his power.¹³⁸

Lichamelijk voelde hij zich tijdens zijn verblijf in Nederland en Frankrijk niet zo best, maar ook geestelijk had hij zijn aanvechtingen.¹³⁹ Theologisch had zijn denken zich zo ontwikkeld dat

Das gewaltige reformatorische Allein - allein Jesus Christus, allein der Glaube, allein die Gnade, allein die Schrift - blieb ihm unerschütterter. Aber um dieses Fundament des evangelischen Glaubens hatten sich Formulierungen dogmatischen und konfessionellen Denkens gerankt.¹⁴⁰

Sceptischer geworden ten aanzien van de enkele kerken, concentreert Zinzendorf zich op Jezus.¹⁴¹ Deze concentratie op Christus zou zich toespitsen na twee minder gelukkige romantische toenaderingspogingen.¹⁴² Deze teleurstellingen zullen langzaam ook geheeld zijn in de Slotgemeente te Ebersdorf, waar hij deel van uitmaakte na zijn studiesreis. Door onder andere de invloed van Hochmann von Hohenau, die regelmatig in de Slotgemeente van Ebersdorf voorging was daar een christelijke gemeenschap ontstaan.

Nicht nur unter Hochmanns Einwirkung - das wäre zuviel gesagt -, aber doch bestärkt durch seinen einfluss gestaltete sich in Ebersdorf eine Gemeinschaft der Kinder Gottes. Kirchentreue und kirchenkritische Christen vereinigten sich in der Ebersdorfer Schlossgemeinde zu einer Erbauungs- und Lebensgemeinschaft.¹⁴³

Uiteindelijk komt Zinzendorf eind 1721 te werken aan het hof van Dresden, niet zijn liefste wens, maar waar vandaan hij grote werken zou doen.¹⁴⁴ Hij is hier nog werkzaam als Christiaan David voor het eerst voet in Herrnhut zet.

¹³⁸ Hamilton *History* 1967, 20; vgl ook Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 165. En Von Beyreuther: 'Viele Menschen hatte er kennengelernt. Neue Welten waren ihm aufgegangen. Keinem Reformierten und keinem Katholiken versagte er die Liebe, und wenn er auch "ihre Lehren nicht annehmen wolle", konnte er in ihnen doch Gotteskinder begrüßen, die mit ihm auf dem Weg zu dem einen Ziel waren und die den liebten, der ihm das Herz abgewonnen hatte.' (Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 178)

¹³⁹ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 202-3.

¹⁴⁰ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 203.

¹⁴¹ 'Nur für eins wollte Zinzendorf noch eintreten: für die Nachfolge Christi, da man sich mit allen Fasern des Herzens an den Heiland klammert, seine Liebe empfindet und ihm die eigne ungeteilt schenkt. Wo er sie bei einem Menschenkind spürte, da wollte er Bruder sein. Dort wollte er jene Herzhaftigkeit wecken und stärken, diese Herrlichkeit auch den anderen zu bezeugen. Mit diesem Vorsatz kam der Graf von Paris, "dem Herrn Jesu hier und da Seelen zu werben, welches ohnedem der Hauptzweck meines Lebens ist, dabei meine eigne Seele ihre Weide findet und der Segen des Herrn sich deutlich zeigt".' (Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 203-4)

¹⁴² Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 220.

¹⁴³ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 226.

¹⁴⁴ Beyreuther *Zinzendorf* 1957, 235.

Zo zien we dat de jeugdperiode van Von Zinzendorf hem veel meegaf wat later in de Broedergemeente tot erfgoed werd. De openheid voor verschillende geloofsstromingen, de nadruk op de kleine pastorale gemeenschap (waarin bijbelstudie, gebed en gesprek centraal staan), het persoonlijk pietisme uitgaande van de bekering, de nadruk op het geloof en niet (alleen) de rede, de centraliteit van Christus en het zendingsbewustzijn waren punten die in de jonge Zinzendorf ingeslepen waren en later door hem gebruikt in de opbouw van de gemeente te Herrnhut. Hij was overigens pas 22 jaar oud toen Herrnhut (in 1722) gebouwd werd en 27 toen de opwekking (in 1727) plaats vond.

3.3.3. Zinzendorf en de jeugd

Zinzendorf had als leider in Herrnhut zelf ook een sterke betrokkenheid bij het kind- en jeugdwerk. Zo gaf hij in 1723, volgens Uttendörfer in navolging van Spener's volks- en jeugdopvoeding, een kindergezangboek uit en in 1725 een catechismus voor jongeren.¹⁴⁵ Daarnaast gaf hij later ook les aan kinderen.¹⁴⁶ In de zijn radicale tijd, de zogenaamde Sichtszeit, stelde hij zelfs het kind als ideaaltype voor de gelovige voor.¹⁴⁷ Evident was in ieder geval de aandacht voor kind en jongere.

Bij Zinzendorf waren kernprincipen in de opvoeding: uitgaan van het natuurlijke van het kind, opvoeden in vrijheid en het kweken van een band der liefde.¹⁴⁸ In de religieuze opvoeding benadrukte hij de vreugde van het evangelie tegenover dwang. Daarbij pleit hij in zijn pedagogiek voor het recht van het individu en het rekening houden met de verschillende karakters der jongeren. Zinzendorf was in deze Goethe voor met zijn idee dat de ouders de kinderen niet moeten vormen naar hun idee. Uttendörfer noemt, als hij spreekt over de pedagogische betekenis van Zinzendorf, over 'einer der großen Befreier der Jugend'.¹⁴⁹

In zijn opvoeding en die van Herrnhut stond als doel de bekering centraal.

Daß die Bekehrung das eigentliche Erziehungsziel ist, wird oft klar ausgesprochen: war ja doch die Grundlage aller Erziehungsarbeit in Herrnhut die Kindererweckung von 1727. So sagt Zinzendorf in einer Rede: "Den Kinder [ist nötig] neue Zeugung, daß Sie nicht bloß äußerlich was lernen, so nichts hilft und vergeblich, sondern bekehrt werden, da Sie im Stand sind, alles zu behalten und von Gott mehr zu lernen."¹⁵⁰

¹⁴⁵ Uttendörfer *Zinzendorf und die Jugend* 1923: 14, 18.

¹⁴⁶ Erich Beyreuther merkt hierover het volgende op: der hohe Herr, der die Potentaten von Europa persönlich kennt und deutsche Fürsten als "liebwerte Vettern" anredet, gibt den kleinen barfüßigen Buben Unterricht!". Beyreuther *Zinzendorf* 1975, 317,

¹⁴⁷ Uttendörfer *Zinzendorf und die Jugend* 1923: 89.

¹⁴⁸ Uttendörfer *Zinzendorf und die Jugend* 1923: 42-53.

¹⁴⁹ Uttendörfer *Zinzendorf und die Jugend* 1923: 129.

¹⁵⁰ Uttendörfer *Erziehungswesen* 1912: 147.

Werd in eerste instantie getracht om de bekering systematisch te bereiken, later verliet men deze pietistische houding en legde Zinzendorf meer de nadruk op de gelijkmatige groei. Hij ging er van uit dat de Heilige Geest van het begin af aan al werkzaam is in kinderen die uit christelijke ouders geboren zijn en dat de religieuze ontwikkeling tred houdt met de natuurlijke ontwikkeling.

Zinzendorf heeft met de gemeente te Herrnhut getracht de opvoeding van de kinderen in de gemeente vorm te laten geven door het kooridee (kleine pastorale groepen) toe te passen op de peuters (tot 4 jaar), kinderen (4-14 jaar), jongeren (14 tot 20 jaar) en ongehuwde jong volwassenen (vanaf 20 jaar). Hierbij waren bij de jongeren en jong volwassenen de jongens/jonge mannen en meisjes/jonge vrouwen gescheiden. Voor de leiding van de groepen gebruikte men in eerste instantie volwassen broeders en zusters. Toen echter, wegens het vele werk welke de gemeente verzette, er een tekort aan leiding ontstond is met enig succes geëxperimenteerd met kinderen en jongeren als leiders ('Älteste') en hulpleiders ('Helffer').¹⁵¹ Hierbij speelde in de overweging daartoe over te gaan ook een rol dat Herrnhut zijn jongeren gelijk al wilde leren om in het Rijk Gods werkzaam te zijn.¹⁵² Bij de kleine kinderen was overigens een volwassene hoofdlieder. De functie van de leiders was hoofdzakelijk die van het wezen van een voorbeeld voor anderen, 'in dem Ansehen, Wandel, im Gebet, in der Ermahnung, im Wachen, in der Gedult, in Fleis, in der Mäßigkeit, Keuschheit u. leiblichen Arbeit'.¹⁵³

Van 1727 tot 1738 is er in de gemeente ook een experiment geweest met een weeshuis waar een deel van de kinderen van gemeenteleden van Herrnhut en kinderen van buiten deel van uitmaakten.¹⁵⁴ en heeft de gemeente verder werk verricht op het gebied van het opvoeden van de jeugd, zij het meer op het gebied van scholing, welke tot een heel belangrijke tak van het werk van de Broedergemeente zou worden.

¹⁵¹ Uttendörfer *Erziehungswesen* 1912: 154-159.

¹⁵² Uttendörfer *Erziehungswesen* 1912: 252.

¹⁵³ Uit een schrijven van Zinzendorf, Uttendörfer *Erziehungswesen* 1912: 156.

¹⁵⁴ Uttendörfer *Zinzendorf und die Jugend* 1923: 141.

3.4. DE EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

3.4.1. De Evangelische Broedergemeente

Zamuel wijst erop dat na Zinzendorf geen groot gat is gekomen in de Broedergemeente, hoewel de buitenwacht die wel verwachtte. In deze zijn haar theologische plaatsbepaling van Christus als hoofd van de kerk (synode te Londen 1741) en de leiderschaps capaciteiten van August Gottlieb Spangenberg instrumenteel geweest om haar betrekkelijk consistent verder te laten werken. Na Zinzendorf's dood (1760) werd te Barby in 1775 de essentiële punten in de leer van de Broedergemeente gestipuleerd. Deze punten moeten hierbij dit gezien worden tegen de achtergrond dat in het samenleven van broeders en zusters in de Broedergemeente men de nadruk legde op de eenheid in fundamentele zaken en vrijheid in niet-essentiële zaken zoals wij reeds zagen bij Comenius.¹⁵⁵ In de Synode te Barby kwam men overeen dat de volgende 5 zaken essentieel waren¹⁵⁶:

1. De leer van het totaal verdorven zijn van de menselijke natuur; dat er niets gezonds aan ons is en dat wij sinds de zondeval niet in staat zijn onszelf te redden.

2. De leer van het verzoeningsoffer en de genoegdoening voor ons door Christus. Hij werd om onze zonden overgegeven en om onze gerechtigheid opgewekt. Slechts door zijn verdiensten ontvangen wij vergeving van zonden en rechtvaardiging naar ziel en lichaam.

3. De leer van de goddelijkheid van Christus. God de schepper van alle dingen is in het vlees verschenen en heeft ons met zichzelf verzoend. Hij is voor alle dingen en door Hem zijn alle dingen.

4. De leer van de Heilige Geest en de werkingen van zijn genade. Hij alleen is het die ons overtuigt van zonde, van geloof in Jezus, en van het feit dat wij Gods kinderen zijn.

5. De leer van de vruchten van het geloof. Ons geloof moet zichzelf bewijzen door gewillige gehoorzaamheid aan de geboden van God, uit liefde en dankbaarheid voor Hem.

Verder sprak de synode zich erover uit, dat de persoon van Jezus, als God en mens, centraal moet staan in het leven van de gelovige en dat zijn plaatsvervangende verlossing het hart is van de Broedergemeentetheologie. In het centrum van het Herrnhutter onderricht moet

¹⁵⁵ zie ook Hamilton *History* 1967, 170.

¹⁵⁶ De uitspraken van de synode van 1775 werden in alle EBG-kerkordes van de 19e en eerste helft 20e eeuw zo herhaald.

persoonlijke gemeenschap met de Zaligmaker staan, die allen verenigt, ook als hun godsdienstige visie in zaken die niet wezenlijk zijn, verschilt.¹⁵⁷ De synode in Herrnhut, 1818, continueerde de lijn van 1775 maar voegde daarbij een artikel toe 'expressing the conviction that the work of the Spirit is made manifest in the fruits of a godly life.'¹⁵⁸ Voor de belijdenis van de Broeder-Uniteit wordt altijd verwezen naar de Paasochtend- liturgie als de kern van het EBG onderwijs.¹⁵⁹

3.4.2. De Evangelische Broedergemeente en de jeugd

Al aan het begin van de Hernieuwde Broedergemeente zijn er jonge mannen die met het oog op herleving van de Oude Broedergemeente hun land en huis verlieten. Zij staan volgens Hans-Walter Erbe — die over de opvoeding in de Broedergemeente schreef in zijn artikel in het boek *Unitas Fratrum* (1975), 'Erziehung und Schulen der Brudergemeine' — ook aan de basis van al het pedagogisch werk van de Broedergemeente.¹⁶⁰ Hamilton schrijft in zijn standaardwerk over de Hernieuwde Broedergemeente over hen het volgende:

The first refugees had been motivated only by a desire for personal liberty of conscience. But five young men of Zauchenthal definitely resolved to bring about the resuscitation of the "Unitas Fratrum", should it please God to use them for this purpose. Sons of well-to-do parents, they knew that they ran a serious risk and would at best reduce themselves to poverty by the step. They were David Nitschmann, a weaver, known later as the Syndic; David Nitschmann, a carpenter, destined to become the first bishop of the renewed Unitas Fratrum; Melchior Zeisberger, later active in establishing Moravian work in Denmark; John Toltschin, who was to be prominent in the spread of the Moravian Church to the north of England and to Ireland; and David Nitschmann, known as the Martyr, because of his early death in 1729. On the first of May, 1724, Toltschig's father, the village burgess, summoned the five before him and strictly enjoined them from holding religious services. Instead he advised that they should act like normal young men: frequent taverns and take part in dances and carousing. Any attempt at emigration on their part would be dealt with severely. At ten o'clock the following night they slipped out of Zauchenthal, though this meant the loss of their possessions and prospects.¹⁶¹

Zij gingen eerst langs Herrnhut, bij Christian David, en waren teleurgesteld in Ds. Rothe, in Zinzendorf, in Herrnhut. Bij een steenleggingsdienst werden zij echter zo geraakt door wat Zinzendorf zei en hoe Von Watteville bad, dat zij besloten te blijven.¹⁶²

Naast dezen zijn er ook andere jongeren die van groot belang zijn geweest voor het begin van de Hernieuwde Broedergemeente, zoals Zinzendorf, en bijvoorbeeld Christiaan David

¹⁵⁷ Zamuel 1994, 80-81, vertaling van Samuel van Hamilton *History* 1967, 170.

¹⁵⁸ Hamilton *History* 1967, 180.

¹⁵⁹ Hamilton *History* 1967, 349.

¹⁶⁰ Erbe *Erziehung* 1975: 340.

¹⁶¹ Hamilton *History* 1967, 25-6.

¹⁶² Hamilton *History* 1967, 26-7, en Erbe *Erziehung* 1975: 340.

die op zijn 20ste jaar een zoektocht begon naar innerlijke vrede, die vond en kort na zijn 30e contact kreeg met Zinzendorf en een aanvang maakte met Herrnhut.¹⁶³ Vermeld dient ook te worden dat er naast de opwekking onder ouderen op 13 augustus 1727 en ook een aparte opwekking was onder tieners op 17 augustus 1727, tot grote vreugde van de ouderen. Uit deze opwekking onder tieners is ook de 24-uurs gebedwacht van de Broedergemeente ontstaan.¹⁶⁴ Voorts gebeurde het dat in Herrnhut op een gemeentedag, 10 februari 1728, werd gesproken over zending de volgende dag 26 ongetrouwde jonge mannen zich bereid verklaarden om daar hun levenswerk van te maken.¹⁶⁵ Zo trokken vele jongeren uit in de wereldzending. Zeer opmerkzaam was ook dat Anna Nitschmann op 15 jarige leeftijd door de ongehuwde zusters gekozen werd in de Oudstenraad. Jongeren zijn dus leiders geweest wat overigens niet betekende dat jeugdig leiderschap altijd succesvol was. Het heeft in 1751 in Herrnhut zelfs mede het einde betekend voor het werk van de Broedergemeente aldaar.¹⁶⁶

De Broedergemeente heeft ook na de dood van Von Zinzendorf in 1760 de jongeren als een belangrijk agendapunt gezien. Zij heeft voortdurend haar zorg voor jongeren geuit op het *geestelijk* gebied middels de jeugdkoren,¹⁶⁷ op het gebied van *opvoeding en onderwijs* middels de scholen, en op het gebied van *woning* middels de internaten. De geestelijke zorg werd uiteraard ook gezien in de doop, de belijdenis en catechesaties en de lessen daaromheen. Opmerkelijk is ook de gewoonte die men kende om kinderen niet op een bepaalde leeftijd, maar per lot als avondmaalsleden toe te laten tot de gemeente. Hamilton schrijft:

Formerly those children who had grown up in a Moravian congregation had been admitted to church membership at any time throughout the year, when given approval by the lot. They received a brief period of instruction regarding the significance of the Lord's Supper.¹⁶⁸

Wanneer die zorg dreigde te verslappen waren het niet de minst prominenten die aan de bel trokken, zoals Von Wattewille dat deed bij de Synode van Marienborn in 1769.¹⁶⁹

¹⁶³ Hamilton *History* 1967, 15.

¹⁶⁴ Hamilton *History* 1967, 35-6.

¹⁶⁵ Hamilton *History* 1967, 43.

¹⁶⁶ 'Hier war des Festefeierns kein Ende mehr, und die kindlich-selige Heilandsfrömmigkeit schlug schliesslich um in affektierte Kindlichkeit mit Erscheinungen, die an die Hippies unserer Tage denken lassen: Extremismus unter der Führung von zwanzig-jährigen.' (Erbc *Erziehung* 1975, 324)

¹⁶⁷ 'De inwoners [van Herrnhut] waren naar leeftijd, sexe, en echtelijke staat gegroepeerd in 'koren'. De voorgangers van deze koren hadden elke week een ontmoeting met Von Zinzendorf en informeerden hem over de gang van zaken en ontvingen richtlijnen en adviezen. De ongetrouwde mannen woonden in het vrijgezellen broederhuis, de ongetrouwde vrouwen in het zusterhuis voor ongehuwde vrouwen. Ook was er een school, tevens verblijf voor kinderen van zendelingen die in het buitenland waren.' (Fontaine 1985, 19)

¹⁶⁸ Hamilton *History* 1967, 660.

De houding van de Broedergemeente in het algemeen was om de kinderen ook te zien als voorbeeld voor de volwassenen¹⁷⁰. Dit hing samen met de theologische kijk op de kinderen. In de opvatting van de Broeders was de Heiland niet verder van de kinderen dan van anderen. Integendeel, Hij was misschien zelfs hen meer nabij. Dit hield ook in dat de kinderen anders behandeld werden, vrijer gelaten werden. Deze houding was geen continuering van de Piëtistische kijk op opvoeding, die kinder-natuur onvriendelijk was, omdat het slechte onderdrukt moest worden. Het ging uit van de aanwezige kenmerken van het kind en de kracht die deze bezaten, en hierin werd de lijn van Zinzendorf voortgezet.¹⁷¹ Het doel van de opvoeder veranderde enigszins daar de taak van de opvoeder dan niet zozeer was om een kind methodisch tot bekering te brengen, maar een kind te leren Jezus als Vriend te zien.¹⁷²

Dit opvoeden van de Broedergemeente stond in de eerste tijd in nauwe samenhang met de gemeente, zoals in Herrnhag te zien was. Toen de plaatselijke gemeenten later minder belangrijk werden in het opvoedingssysteem kwamen de scholen ook meer los komen te staan van de gemeente. Weer later zijn gemeente en school bijna helemaal gescheiden van elkaar, afgezien van de schooldiensten rond het begin en einde van het schooljaar en mogelijk ook rond kerkelijke feesten, zoals met name het Kerstfeest.¹⁷³ Desondanks is er volgens Erbe een grondlijn te herkennen in heel het opvoedingswezen van de Broedergemeente welke verbonden is met het idee van de koren en waarin het religieuze leven centraal bleef staan.

Erbe schrijft:

Mit dem Wechsel der Gestalt der Gemeine hat sich jedesmahl auch die Sprechweise geändert, und dem kann Schule und Erziehung besonders wenig ausweichen. Die Grundlage aber bleibt die gleiche: Wir tun nicht unser eigenes Werk; uns steht auch den Erfolg unseres erzieherischen Bemühens kein letztes Urteil zu. Wir sind immer im Rückstand und sind darauf angewiesen, dass trotz unserer Unvollkommenheit die Kinder in rechter Weise gedeihen. Wir dürfen aber auch zuversichtlich darauf hoffen und können deshalb unsere Arbeit mit Freude tun. Die Unterschiede zwischen den Menschen, die von der Natur gegeben sind - Unterschiede der Rasse, des Volkes und auch des Lebensalters - können nicht, und schon gar nicht mit Gewalt, aus der Welt geschafft werden; sie bedeuten aber keinen Unterschied des Wertes und begründen nicht

¹⁶⁹ Hamilton *History* 1967, 167.

¹⁷⁰ Erbe *Erziehung* 1975, 320.

¹⁷¹ Erbe *Erziehung* 1975, 322.

¹⁷² 'Es geht dabei [verandering naar vrijere opvoeding] nicht eigentlich um eine pädagogische Methode, sondern um die Grundvoraussetzung aller Erziehung. Der Heiland ist für alle Menschen, die sich ihm öffnen, liebender Freund, gleichermassen für Mann und Frau, für Graf und Knecht, für Weiss und Schwarz und ebenso für Alt und Jung. Er ist die Gestalt, in der die Gottheit aus ihrer erschreckenden fernen Majestät herausgetreten ist und, ihr eigentliches Wesen offenbarend, sich uns Menschen zugewandt hat. Das Unfassliche schlägt uns nieder und macht uns zu "Sündern"; aber als solche sind wir zugleich aufgenommen in die liebende Gemeinschaft im vertrauten Umgang mit ihm.' (Erbe *Erziehung* 1975, 321)

¹⁷³ Erbe *Erziehung* 1975, 328.

Ansprüche auf Überlegenheit und nicht auf Herrschaft, auch nicht im Klassenzimmer, Kinder haben, nicht anders als Erwachsene, ihre Würde und ihre Pflichten, und dasselbe gilt von Menschen jeglicher Hautfarbe. Die Brüderlichkeit - aber nur die, die ihren Grund jenseits aller menschlichen Verbundenheit hat, die auf den Heiland bezogen ist - umfasst sie alle zu einem grossen Chor.¹⁷⁴

In het volgende cursorisch geografische overzicht willen wij kijken hoe in verschillende kerkprovincies van de Broedergemeente het werken met jongeren, vooral vanuit de gemeente, zich steeds anders heeft ontwikkeld. Vaak had dit te maken met de directe invloedssfeer van het werk. Wij vatten hier Hamilton samen die op het gebied van jeugdwerk met name informatie geeft over de eerste driekwart van de 20e eeuw.

Ten aanzien van *Duitsland* wordt gerapporteerd dat er in de jaren twintig een krachtig en sociaal bewust jeugdwerk was.¹⁷⁵ In de jaren dertig wordt onder druk van het Nazisme de scholen onder staatstoezicht gesteld¹⁷⁶, terwijl in de jaren na de oorlog er een grote druk kwam op de jongeren in *Oost-Duitsland* daar de synode zich herhaaldelijk had uitgesproken over de onverenigbaarheid van Communistische jeugdruten met de belijdenis en kerkelijke confirmatie. Hierdoor kozen veel jongeren geloof boven werk.¹⁷⁷ Daardoor was het geloof van Oost-Duitse jongeren vaak dieper, bewuster en ook spiritueler, dan van West-Duitse jongeren, die oppervlakkiger, intellectueler en maatschappelijker gericht waren in hun geloof, zoals meerdere malen te constateren viel bij ontmoetingen tussen Oost en West.

Ook in *Tsjechië en Slowakije* moest de kerk, evenals in Duitsland, vechten voor het behoud van haar jongeren. De staat betaalde (hele lage) predikantssalarissen en enige andere onkosten, maar daarvoor moest de kerk wel inleveren van haar op jeugd georiënteerd werk.¹⁷⁸ Het is opmerkelijk dat in de groei van de Tsjechische Broedergemeente in de jaren na de val van het communisme deze vooral plaatsvond onder jongeren zodat de kerk thans grotendeels uit jongeren bestaat.

In een vanuit Europa geleid zendingsgebied als *Zuid-Afrika* zijn de scholen heel belangrijk geweest en hebben ze een grotere uitstraling gehad dan alleen naar de kerk toe. In 1908 werd de Zondagsschoolvereniging van de EBG gestart om te zorgen voor de kinderen

¹⁷⁴ Erbe *Erziehung* 1975, 340.

¹⁷⁵ 'A vigorous youth movement had developed in many congregations, with promise for the future. The young people showed growing concern for social problems current in the period and took increasing interest in athletics and sports.' (Hamilton *History* 1967, 363)

¹⁷⁶ Hamilton *History* 1967, 367.

¹⁷⁷ Hamilton *History* 1967, 371.

¹⁷⁸ Hamilton *History* 1967, 472.

en jongeren onder haar hoede. In de Oostelijke provincie werd het werk onder jongeren in de jaren 1920 vooral gestimuleerd om wat men zag als kwade praktijken te weren en jongeren daar weerbaar tegen te maken. Het ging dan om heidense feesten, grove besnijdenisrituelen, polygamie, bijgeloof en de tegenstand van "witch doctors". Wij laten nogmaals Hamilton aan het woord:

To combat these influences the Church relied on Christian education, on prayer groups and other organizations among men and women and young people, often sponsored by the native Christians themselves. Baziya had a Y.M.C.A. in 1925; youth days have been held in various congregations.¹⁷⁹

In het werk is in de loop der tijd duidelijk een accent op muziek te liggen, terwijl men in 1956 met kampwerk begon.¹⁸⁰

In *Amerika* was aan het einde van de 19e eeuw het belang van de zondagsschool onderkend voor de opvoeding van de jeugd en participeerde de Broedergemeente in haar jeugdwerk in interkerkelijk jeugdwerk welke toen een groeiperiode kende.¹⁸¹ In de Noordelijke kerkprovincie werd in 1908 in de een aparte zendings-secretaris voor de jeugd aangesteld die vijf jaar later opging in een meer algemene functie.¹⁸² Daarna ontstond in 1913 een orgaan voor het jeugd- en kinderwerk, dat nu de 'Board of Christian Education and Evangelism' genoemd wordt.¹⁸³ Dat deze succesvol was blijkt uit een vermelding in Hamilton dat bij een bepaalde gemeente op een gegeven moment 'the Church had more pupils enrolled in its Sunday schools than communicants in its congregations.'¹⁸⁴ Men hield, om de kwaliteit van het werk te garanderen, trainingen voor zondagschoolleraars, standaardiseerde het werk, en sloot zich aan bij de International Council of Religious Education. Bijzonder belangrijk voor het Amerikaanse werk waren verder ook de kampen in verband waarmee aparte kampgronden werden aangekocht.¹⁸⁵ Een andere belangrijke stuk van het werk was de 'Summer vacation school' werk, een soort bijbelkamp maar dan in de kerk gehouden waar kinderen en jongeren dagelijks dan naar toe kunnen gaan.¹⁸⁶ Het jeugdwerk heeft zelf gemeente-stichtend gewerkt,

¹⁷⁹ Hamilton *History* 1967, 592.

¹⁸⁰ Hamilton *History* 1967, 583.

¹⁸¹ Hamilton *History* 1967, 416.

¹⁸² Hamilton *History* 1967, 440.

¹⁸³ Hamilton *History* 1967, 430.

¹⁸⁴ Hamilton *History* 1967, 455.

¹⁸⁵ Hamilton spreekt over: 'giving those who attended them [de kampen] the opportunity for closer fellowship and deeper religious experience which camp life encourages. Increasingly the summer camps challenged the young people to life commitment, and as a result the ministry gained many promising recruits.' Hamilton *History* 1967, 438.

¹⁸⁶ Bij het jeugdwerk waren kampen heel belangrijk die georganiseerd werden door de 'Southern

ten minste een van de gemeenten in de provincie zuid, namelijk de gemeente Konnoak Hills, is begonnen door jeugdwerk¹⁸⁷

Hamilton geeft aan dat in *Alaska* de kinderen die in internaten zijn geweest belangrijk waren in de vestiging van het christelijk geloof aldaar. Hieruit kwamen enigen van de sterkste leiders van de kerk voort.¹⁸⁸ Het kinder- en jeugd(zendings)werk, dat gelijk aan het begin van de zending in Alaska aandacht kreeg, werd veelal vanuit Amerikaans model (Sunday school, vacation Bible school, youth rallies) succesvol gestimuleerd. Hierbij werd ook ingespeeld op de specifieke situatie in Alaska. Sinds 1932 werd het werk provinciaal georganiseerd. De jeugdrallies werden veelal ook gebruikt om jongeren bij de kerk te houden.¹⁸⁹

In *Nicaragua* werd een varieteit aan activiteiten, organisaties en methoden gebruikt, vooral afkomstig uit Noord-Amerika, om de zending onder jongeren te bevorderen.¹⁹⁰

3.5. DE EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE IN SURINAME

3.5.1. De Evangelische Broedergemeente in Suriname

De Broedergemeente in Suriname begon met het werk van de eerste zendelingen die in 1735 aankwamen. Zij gingen vooreerst onder de Indianen en Bosnegers werken. Pas later in de 18e eeuw is men onder de slaven op de plantages gaan werken, waaruit hun kerstening volgde en na de emancipatie in 1863 de zogenaamde Creolenkerk ontstond. Met de komst van de Aziaten na de emancipatie, de Hindoestanen, Indonesiërs en Chinezen, is er ook werk

Moravian Christian Endeavor Union'. Deze werd later vervangen, toen haar programma niet meer goed functioneerde, door de 'Moravian Young People's Union'. Voor het werk beschikte men later ook over 'camp sites'. De Sunday School Board ging in 1935 over in de Board of Christian Education, terwijl een organisatie als de 'Young Men's League of Salem' rond de eerste wereldoorlog ophield te bestaan. (Hamilton *History* 1967, 456-7)

¹⁸⁷ Hamilton *History* 1967, 448.

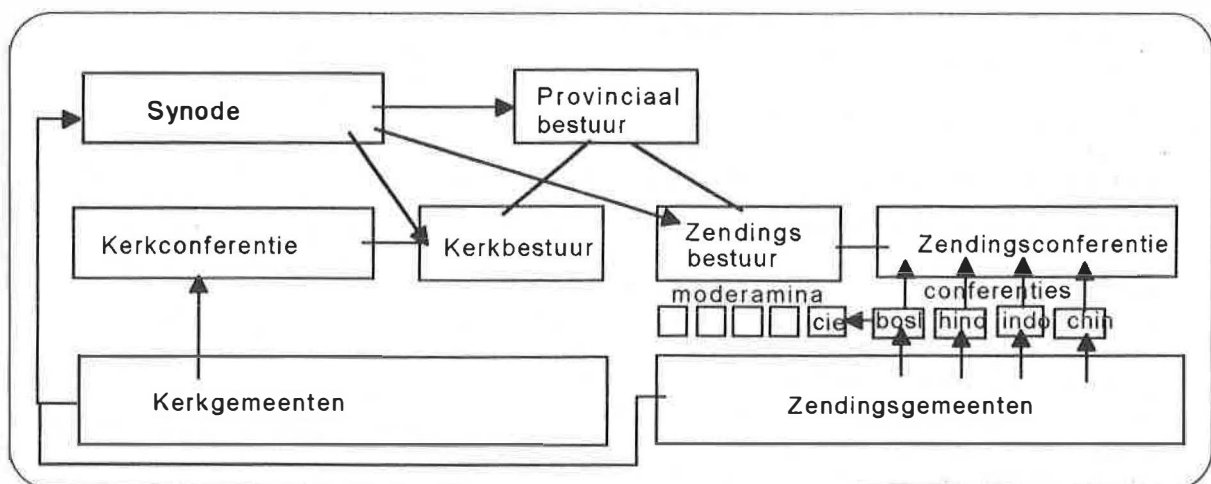
¹⁸⁸ Hamilton *History* 1967, 528, 531.

¹⁸⁹ 'From the beginning of the mission special attention had been devoted to reaching children and young people by means of the Sunday school and day school. In 1932 a vacation Bible school was conducted at Quinhagak for the first time. The next year Bethel followed suit. Later missionaries spent weeks in tents at the summer fish camps, conducting Bible school as an effective way of maintaining Christian influence among the children and their elders. Youth work on a provincial level was organized in 1939, largely as a result of Harry Trodahl's initiative, and "Alaska Youth" appeared as a mimeographed organ for this phase of church life. The missionaries also developed provincial and congregational youth rallies, which did much to keep young people true to their faith.' (Hamilton *History* 1967, 529)

¹⁹⁰ Hamilton *History* 1967, 551.

onder deze bevolkingsgroepen begonnen (onder de Chinezen begon dit pas aan het begin van de 20e eeuw) waar men terdege rekening diende te houden met de eigen taalkundige, culturele en religieuze achtergronden zodat gespecialiseerd zendingswerk en daaruit voortvloeiende gemeenten ontstonden. De integratie van de zendingsgemeenten (de Boslandzending, de Hindoestaanse Zending, de Indonesische Zending, de Chinese Zending en de Indianen Zending (officieel is er alleen een Indianen Commissie) met de Creolengemeenten heeft nooit plaatsgevonden, mede vanwege de numeriek meerderheid van de Creolengemeenten (tienduizenden in de Creolengemeente tegenover duizenden of honderden in de zendingsgemeenten), en is tot op heden onderwerp van theologische en organisatorische debatten en pogingen tot integratie.

Zo kent de EBGs tot op heden een organisatorische indeling die, sinds haar zelfstandigwording in 1963¹⁹¹ (meer dan een decennium voor de staatkundige onafhankelijkheid van Suriname), bestaat uit een hoofdbestuur voor de kerkelijke Provincie Suriname (der Unitas Fratrum), namelijk het Provinciaal Bestuur (PB), een sub-bestuur voor de Creolenkerken, het Kerkbestuur (KB), en een sub-bestuur voor de Zendingsgemeenten, het Zendingsbestuur (ZB). Iedere zendingstak heeft weer een eigen conferentie en moderamen, waarbij het overkoepelende bestuur dus het Zendingsbestuur is, afgezien van de Indianenzending die alleen een Indianencommissie kent vanwege de kleinschaligheid van het werk.

Hoe centraal de zendingsgedachte voor de EBGs, ook na haar zelfstandigwording, was (en tot nog toe is), bleek uit het in 1970 verschenen 'Rapport der Synodale

¹⁹¹ Daarvoor was zij korte tijd kerkprovincie in wording ('affiliated Province'), als overgangssituatie, daar zij voor die tijd organisatorisch gold als zendingsgebied.

Structuurcommissie' 1970 waarin werd gesproken over het probleem van de scheiding van kerk en zending. De commissie tekent aan: '[daardoor] dreigt de EBGs als Kerk te vervreemden van een harer fundamentele bestaansvoorwaarden, nl. het verbreiden van het Evangelie middels het daadwerkelijk bedrijven van Zending.'¹⁹² Dit zal steeds een punt van zorg zijn voor de zendingsgemeenten in haar discussies met de minder zendingsminded kerkgemeenten.

De theologie van de Broedergemeente in Suriname is (nog) niet uitputtend bestudeerd en hier moet worden volstaan met een paar opmerkingen. De theologie werd vooral bepaald door de zendelingen die uit Europa kwamen, en het ging dan bij de contextualisatie ervan vooral om het vertalen van de theologie, letterlijk in het neger-engels.¹⁹³ In deze theologie is ook een keuze moment ingebouwd, zoals ook bij Spanenberg naar voren komt, in de vertaling van zijn 'Das Wort vom kreutz': 'De mens wordt... voor de keus gesteld: of het Evangelie aannemen tot zaligheid, of het verwerpen tot eigen onheil.'¹⁹⁴

Specifiek dit keuzemoment wordt een centraal gegeven in het werk van Johannes King¹⁹⁵ die zichzelf als vertaler van het evangelie zag. De Herrnhutter zendelingen beschouwde hij als door God gezonden, maar doorzag dat zij bij hun taak hem nodig zouden hebben daar zij de achtergronden van de inheemsen niet kenden. 'Vooral naar zijn eigen mensen toe, voelt King zich geroepen tot het zo verstaanbaar mogelijk vertolken van het Evangelie' zegt Zamuel. Een niet altijd gemakkelijke taak.¹⁹⁶

Naast de vertaling van het evangelie, zien wij ook dat daarbij de evangelist soms een stukje eigen theologie ontwikkeld, zoals King ten aanzien van de sweri en de obia.¹⁹⁷ Interessant bij King, daar het onderwerp later bij de Jeugdevangelisatiegroep ook speelt, zijn King's ervaringen met bezetenheid. Fontaine verhaalt van twee gevallen van bezetenheid en 'bevrijding' waar King mee te maken krijgt: in beide gevallen verlaat de 'bezetter' zelf de persoon in kwestie.¹⁹⁸ Volgens H.S. Zamuel heeft het uitdrijven van geesten een zeer

¹⁹² pag. 6.

¹⁹³ Zamuel King 1994, 82.

¹⁹⁴ Zamuel King 1994, 87.

¹⁹⁵ Zamuel King 1994, 87.

¹⁹⁶ Zamuel King 1994, 92.

¹⁹⁷ Zamuel King 1994, 92.

¹⁹⁸ 'King had in een droom [in 1860] bevel ontvangen een kerk te bouwen, en daardoor werd de vijandschap en haat van de 'geestelijke boosheden' en haar dienaren op een hoogtepunt gedreven.' (Fontaine 1985, 72) 'Op zekere dag zat King voor zijn hut toen zijn zwager Sopo, van winti bezeten, op hem af kwam. King trad hem onbevreesd tegemoet en zei: 'De kerk moet er komen en met het

ondergeschikte rol gespeeld in het leven van King. Wel is duidelijk dat de zendingen een manifestatie van een godheid in iemand als bezetenheid zagen en door verdrijving de situatie ten goede wilde doen keren. Zamuel zegt:

Naar de mening van de Herrnhutter zendingen bestond er een onverzoenlijke tegenstelling tussen het christelijk geloof en voornoemde opvatting ['manifestatie van de godheid die van iemand bezit neemt']. Gekonfronteerd met vormen van "bezetenheid" door een winti, werd daarom niet geprobeerd om deze te verzoenen of tevreden te stellen, maar om deze te verdrijven. Zij werden zonder uitzondering gelijk gesteld met de boze geesten die, naar het Evangelie ons verteld, door Jezus werden uitgedreven.¹⁹⁹

Als wij hier de definitie van de cultureel-antropoloog C.L. Wooding over Winti naast zetten, dan kan gezegd worden dat de zendingen in hun analyse juist waren, al deelt Wooding hun negatieve duiding en de daaraan gekoppelde vraag naar 'bevrijding' niet met de zendingen. Wooding definieert Winti als volgt:

Winti is een Afroamerikaanse godsdienst waarin centraal staat het geloof in gepersonifieerde bovennatuurlijke wezens, die van een mens bezit kunnen nemen en zijn bewustzijn uitschakelen, waarna zij verleden, heden en toekomst kunnen openbaren en ziekten van bovennatuurlijke aard kunnen genezen. De menselijke geest, die een belangrijke rol vervult in deze godsdienst, wordt scherp gescheiden van de goden. [De onderstreping van de definitie is van Wooding zelf.]²⁰⁰

Wanneer King naar de mening van de besturen teveel een eigen theologie verkondigt, welke hij uit visioenen putte (hetzelfde medium waardoor hij tot bekering kwam en tot de Herrnhutters werd gestuurd) wordt hij in 1867 een verbod opgelegd dat hij zijn visioenen niet meer door mag geven. De besturen oordeelden dat de visioenen het Woord van God verdringen en dat King in feite te weinig theologische bagage heeft. Het verbod dat Zamuel beoordeelt 'als een poging van het bestuur om te voorkomen dat er scheefgroei of ontsporing naar het dweperige zou plaatsvinden'²⁰¹ welke het neveneffect had dat het King eigenlijk vleugellam maakte. Zamuel: 'Dat men door deze maatregel King van het meest eigene beroofde en vleugellam maakte, heeft toen, naar alle waarschijnlijkheid, niemand beseft.'²⁰²

duivelswerk moet het uit zijn'. Toen antwoordde de geest uit Sopo: 'Ja, ik zie, ik heb hier mijn macht verloren; hier heb je mijn paard'. Aanstonds ontwaakte Sopo uit zijn winti-toestand en was er voor goed van verlost. Kort daarna viel zijn [Sopo's] vrouw Afiba, Kings zuster, in winti-trance. Haar geest liet King vragen of hij bij hem mocht komen, en toen King dat toestond, zei hij door Afiba: 'Nu heb ik al mijn macht ingeboet. Ik geef nu aan allen de vrijheid naar de kerk te gaan. Tevoren echter moeten jullie mij nog twee felssen rum en een panji (vrouwen-gewaad) geven'. 'Dat zul je hebben', riep King, sprong op en wierp de begeerde dingen in een korjaal. Hij voer naar het midden van de rivier en liet ze daar in de diepte verdwijnen.' (Fontaine 1985, 73)

¹⁹⁹ Hesdie Stuart Zamuel in zijn proefschrift getiteld *Johannes King*, profeet en apostel van het Surinaamse bosland. Zoetermeer: 1994, 41.

²⁰⁰ Wooding *Winti* 1979, 490.

²⁰¹ Zamuel *King* 1994, 60-1.

²⁰² Zamuel *King* 1994, 61.

3.5.2. De Evangelische Broedergemeente in Suriname en de jeugd

Vanaf het eerste begin van de Broeders²⁰³ in Suriname was er een accent op de jeugd. Dit is ook een van de factoren geweest waarom hun zendingswerk hier succesvol was. We willen schetsmatig kijken naar enkele voorbeelden (uit met name het begin der zending in Suriname) en algemene lijnen van het werken met jeugd in de Indianenzending, de Boslandzending en de Creolenzending. Kort eerst even uw aandacht voor de inzet en het offer dan de soms jonge zendelingen en hun kinderen.

Voor het werk van de zending in Suriname mochten aan het begin van de zending in de achttiende eeuw de mannen tot 50 jaar oud zijn, maar moesten de vrouwen beneden de 30 jaar zijn. Dit gold echter niet als eis van de Broedergemeente, maar van de koloniale overheid.²⁰⁴ Desondanks zijn het jonge zendelingen geweest die hun leven gaven, waarbij eveneens kinderen hun leven hebben gelaten.

Van deze meer dan 200 broeders en zusters, die in Suriname-zelf werden opgeroepen, stierf bijna de helft beneden de 35 jaar. En meer dan de helft binnen de eerste vijf jaren van werkzaamheid op het Zendingsveld. Dit vroe[g]tijdige sterven van de jonge garde, verhoogt het leed; evenals de meer van 70 kindergraven, welke op verschillende posten gedolven moesten worden.²⁰⁵

Het offer bleef niet beperkt tot de Europese zendelingen, ook de *Indianenzending* kende haar offers. Een jonge Indiaan, genaamd Franz, was de broeders Zander en Meisser ten dienste bij de onderzoekingstocht naar de Boven-Cottica. Helaas stierf hij kort daarna.

Zander, die in Pennsylvanie onder de Indianen werkte, won inlichtingen in omtrent hun woonplaatsen in Suriname en ondernam in februari 1743 met broeder Meisser een onderzoekingstocht naar de Boven-Cottica. Van grote dienst was hun daarbij een jonge Indiaan, die aanbood bij de broeders te blijven... Reeds in maart verhuisden de broeders daarheen [zendingspost Altona] en nu scheen inderdaad de baan geëffend. Maar weer volgden nieuwe beproëvingen. Hun jonge Indiaanse metgezel Franz, die hen trouw diende, keerde op zekere dag niet terug van de jacht. De broeders vermoedden dat hem een ongeluk was overkomen. Een paar van hen, Meisser en Zeisberger gingen hem zoeken, maar helaas! Georg Zeisberger kwam zelf daarbij om 't leven; hij verdronk in de Cottica.²⁰⁶

Bij de zendingspost te Pilgerhut aan het begin der zending in de 18e eeuw in Berbice, werd aan 80 kinderen onderwijs gegeven, op een gemeente met 40 gedoopten en 40 doop-kandidaten.²⁰⁷ Schumann schrijft over de zending aan de Indianen in de tweede helft van

²⁰³ Zo worden de zendelingen der Broedergemeente ook wel genoemd.

²⁰⁴ Fontaine 1985, 18.

²⁰⁵ Steinberg *Ons Suriname* 1933, 331.

²⁰⁶ Fontaine 1985, 24, overgenomen uit Steinberg *Ons Suriname* 1933, 45.

²⁰⁷ Fontaine 1985, 28.

de achttiende eeuw dat men een tweevoudige opdracht had naar de kinderen toe: onderwijs in de eigen taal 'en vooral hen van jongs af te brengen tot den Heiland als den Vriend der kinderen.²⁰⁸ Hier zien wij in de zending dus dezelfde houding naar de kinderen toe als naar de kinderen van de eigen gemeente te Herrnhut. Schumann werkte ook praktisch met de Indianen gemeenschap en zo kregen de schoolkinderen onder andere geld voor het schoonhouden van kerkplein en de tuin rond het zendingshuis.²⁰⁹ Ook wordt van de Indianenzending vermeld dat de veelbelovende Indiaanse Bernhard, die de zendeling Fischer hielp aan het einde van de 18e eeuw, op jonge leeftijd stierf.²¹⁰

Een van de meest prominente jonge broeders in de *Boslandzending*, was de omstreeks 1830 geboren Johannes King. Als jongeman was hij werelds, werd ziek, op sterven na dood, maar kreeg op zijn ziekbed een visioen van de Heer, waarna hij beter werd en rond 1857 (verwezen in een visioen) naar de Herhutter zendelingen ging en in 1861 door hen gedoopt werd. Hij schrijft over zijn bekering:

Als jongeman ging geheel mijn denken alleen uit naar wereldse genoegens, hoe ik met jonge meisjes pret kon hebben en mij groot vertonen onder jonge mannen. De vrouw van een andere verleiden werd geenszins als verkeerd beschouwd; alleen moest men er op rekenen daardoor ruzie te krijgen. Vaak gaf dit aanleiding tot hevige veten tussen twee dorpen. Daarin trachtten wij niet achter te staan bij onze voorvaderen, en ik hield dan ook van een vrolijk leven.

Een dergelijke strijd om en vrouw kostte hem bijna het leven.

'Mijn vijanden sloegen mij, niet met de hand, of een stok. Wat zij met mij deden was erger. Zij vertelden mij: We hebben je iets ingegeven en wanneer je dat niet kwijt raakt, moet je sterven'. Men had de zwarte kunst van de wisiman tegen hem aangewend. Drie jaren bracht hij daardoor lijdende en kwijnende door; hij trok van loekoeman tot loekoeman, kocht obia en liet 'winti' voor zich dansen; maar genezing vond hij bij dit alles niet. In 1855 was hij opgegeven. Hij lag in zijn hut te Maripaston volkomen verlamd, de dood zo nabij dat men in 't dorp reeds de rouwklacht voor hem begon aan aan te heffen. 'Om zeven uur 's avonds rukte de Heer mijn geest uit mijn lichaam los...en deed hem in visioenen de smalle poort tot het hemelse hof en de wijde poort met het helse vuur daarachter zien; verklaarde hem alles en zei tot hem: Bekeer U! Uw vermakelijkheden, dansfeesten en wat gij anders als vreugde beschouwt, dat brengt U naar deze plaats van verschrikking. Derhalve, als gij, King, op de aarde terugkeert, ga bij de Anitri-zendelingen, geeft Uw naam op en laat U dopen!' Daarna zag King in dit visioen nog de duivel, die in een grote metalen kooi met sterke ijzeren ketenen geboeid was. 'Alles was gloeiend als of heel het huis van vuur vervuld was. Het was een ontzettende aanblik en de verschrikking van de dood viel op mij, zodat ik luid begon te schreeuwen, zodat alle mensen bijeen liepen. Toen zei ik hun, dat de Heer mij gezonden had om tot hen te spreken. De gehele dag echter, tot vijf uur 's middags, kon ik niemand goed herkennen; toen pas kwam ik weer geheel bij en gaf al wat de Heer mij als zijn boodschap opgedragen had, aan hen door'.²¹¹

²⁰⁸ Steinberg *Ons Suriname* 1933, 63.

²⁰⁹ Steinberg *Ons Suriname* 1933, 76-7.

²¹⁰ Steinberg *Ons Suriname* 1933, 77.

²¹¹ Fontaine 1985, 71-2.

Zo voelde deze jongeman zich geroepen om als evangelist onder zijn eigen mensen te werken wat hij getrouw bleef doen tot zijn dood. Hij is één van de belangrijkste, zo niet de belangrijkste evangelist van het binnenland geworden wiens werk en invloed tot op vandaag nog nagloeit.

Juist omdat zij het zo ernstig namen met de opvoeding van de jeugd, breidde het zendingswerk in de *Creolenzending* zich snel uit in Suriname, vooral na de afschaffing van de slavernij. Steinberg meldt verder over de, onder andere dans-, ethiek van de jonge christenen.

'Gouverneur Texier b.v. [in positieve houding] gebruikte bij de recepties en maaltijden, die hij in Maart 1780 aan het begin van zijn Gouverneurschap gaf, bijzonder gaarne Christen-Negers en -Negerinnen, omdat hij deze als betrouwbaar kende. En toen voor al deze slaven en slavinnen door hem ook een maaltijd en danspartij gearrangeerd werd, "verwekte het groote verbazing onder de Blanken, dat deze jonge flinke Negers en Negerinnen, die anders zoo zeer van het dansen houden, nu niet meer een "toeschouwers" wilden zijn, voor zoover zij gedoopt waren. De Gouverneur nam zelf een proef door een jonge Negerin, die hij van haar jeugd af kende, door een cadeau te trachten aan het dansen te brengen. Toen zij bleef weigeren en hem vroeg of hij niet wist, dat zij nu den Christennaam Elisabeth droeg, zeide hij met vriendelijke woorden: "Ik weet het wel, en het is goed zoo. Blijf er bij zoolang je leeft en het zal je goed gaan".'²¹²

In de loop der geschiedenis zijn op verschillende gebieden in de gemeenschap activiteiten ontstaan met meerdere verantwoordelijkheid, zoals de oprichting van een Centraalschool (Kweekschool in 1851); het Gele-kost instituut; de stichting van het Kinderhuis Saron (opvang van wezen en halfwezen); de praktische en theoretische opleiding bij de zendingsfirma C. Kersten en Co en de diverse internaten voor geregeld onderwijs. Al deze instellingen getuigen van de veelomvattende taken van de zendingen. De toenmalige overheid heeft volgens Jos Fontaine bitter weinig aandacht aan deze behoeften van het volk geschonken, maar had gelukkig oog voor het nuttige werk dat de Hernhutter-zendingen vooral onder de slavenbevolking deden.²¹³

Ten aanzien van het onderwijs in de eerste kwart van de negentiende eeuw wordt gemeld dat het bestond uit lezen, bijbelse geschiedenis, "godsdienstige waarheden", waarbij teksten en liederen uit het hoofd werden geleerd.²¹⁴ Dit heeft ook te maken met de motto's waaronder het onderwijs ging. 'De Broeders hadden immers twee principiële motto's met betrekking tot de opvoeding van de jeugd. Op de getuigschriften van hen, die een Broederschool verlieten, stond steeds afgedrukt: Psalm III vers 10. 'De vreze des Heren is het

²¹² (Dagboek Paramaribo 1780) Steinberg *Ons Suriname* 1933, 119.

²¹³ Fontaine 1985, 136.

²¹⁴ Steinberg *Ons Suriname* 1933, 115.

beginsel der wijsheid'; terwijl bij een indertijd beroemde school tientallen jaren met grote letters het volgend getuigenis te lezen stond: 'Gedenk uwen Schepper in de dagen uwer jongelinschap.'²¹⁵ Drs. August Pengel, toenmalig directeur van de Stichting Onderwijs der EBGs schrijft in een brochure van 1984:

Wanneer wij vandaag willen oordelen over het verleden, over het kolonialisme en het imperialisme, dan moeten wij niet uit het oog verliezen, dat Zending en Missie veel positiefs ten opzichte van het Onderwijs in ons land hebben gedaan. Het valt niet te ontkennen dat door hun opvoedingswerk de grondslagen zijn gelegd voor het onderwijspeil in ons land, dat niet onder doet voor andere landen in onze regio.²¹⁶

Het werk in de kinderruizen dat in 1911 met het Kinderhuis Saron begon²¹⁷, heeft ook een belangrijke bijdrage geleverd in de aandacht van de kerk voor de jeugd. Daarnaast wordt reeds in 1894 melding gemaakt van Jongens- en meisjes jeugdwerk, dat door broeder Slink werd ondernomen.²¹⁸ Al in het begin van de 20e eeuw had men een jeugdpredikant in J.F. Mittemeyer.²¹⁹ In deze tijd hield men ook al preekdiensten voor de jeugd, al is het dan op de minder goed bezochte zondagmorgen diensten.²²⁰ In de jaren dertig was R.C. Doth de jeugdpredikant, en in de jaren vijftig ds. E. Graafland die het werk van het Jeugdcentrum begon dat enorm belangrijk is geweest voor de jeugd van Paramaribo.

Over andere zendingstakken ontbreekt informatie, zij het dat in de Hindoestaanse en Indonesische zending in de 20e eeuw scholen en internaten zijn ontstaan, naast enige jeugdwerk in deze takken van dienst. De Chinese zending kende daarentegen geen scholen en internaten, wel jeugdwerk in de gemeente.

3.6. DE STADSZENDING DER EBGs

3.6.1. De Stadszending

Jan van Raalte wijst op de kontekst waarbinnen de Stadszending functioneerde: de Stad.²²¹ Hoewel dit wel de primaire kontekst is en is geweest, heeft de Stadszending zich ook

²¹⁵ Fontaine 1985, 135-6.

²¹⁶ Fontaine 1985, 136.

²¹⁷ Ontegengesteld heeft zij gedurende haar bestaan veel goeds voor de jeugd en voor de hele Surinaamse maatschappij mogen verrichten.' (Fontaine 1985, 90 parallel aan Steinberg 1933, 175-6)

²¹⁸ Van Raalte *Stadszending* 1995, 37; Missionsblatt dec. 1899; juli 1901.

²¹⁹ Steinberg *Ons Suriname* 1933, 199.

²²⁰ Steinberg *Ons Suriname* 1933, 208-9.

²²¹ Van Raalte *Stadszending* 1995, 89.

regelmatig in het district begeven. De Stadszending was in eerste instantie in 1869 in Suriname begonnen met de benoeming van broeder A.E. Lebart tot stadszending. Korte tijd bekleede hij deze functie maar kende geen opvolger. Zodoende beleefde de Stadszending in 1914 een hernieuwde start met broeder J. Vogt. De Stadszending was bedoeld als interne zending en richtte zich met woord en daad voornamelijk op de Creoolse bevolkingsgroep, het volkskerkelijke deel van de EBGs.²²² Over de werkzaamheden van de Stadszending meldt Van Raalte: 'De activiteiten van de Stadszending begonnen met werk onder de jeugd, arbeid onder de militairen, wezenverzorging en werkverschaffing. Het jeugdwerk kreeg sterke nadruk en omvatte de zondagsschool, de Christelijke Jongelingsvereniging, de Meisjesvereniging en de Knapenvereniging.'²²³

Van Raalte wijst op de rol die de godsdienst speelt in het leven van de Creoolse mens, een geloof dat vaak persoonlijk en weinig in het openbare leven werd beleefd.²²⁴ Hij geeft ook aan dat voor Creolen naast de officiële, veelal Christelijke, godsdienst er ook de volksgodsdienst is waarin soms oplossingen worden gevonden voor zaken als ziekte en gevaar, die men in het Christendom (soms) mist. Hierbij kan ook gedacht worden aan 'bezetenheid'.

'Onder de oppervlakte van deze 'officiële' godsdiensten spelen bovendien nog andere godsdienstige motieven en gebruiken een rol. Van oorsprong zijn ze afkomstig uit de religieuze tradities van Afrika, India, China en Indonesië en uit de overlevering van de indianen, de oudste bewoners van het land. De invloed van deze opvattingen en praktijken is niet tot de oorspronkelijke aanhangers ervan beperkt gebleven. Juist op het terrein van de 'volksreligie' heeft men vrij veel van elkaar overgenomen. Vooral afro-surinaamse gedachten en gebruiken hebben grote invloed gekregen en spelen ook bij christenen een belangrijke rol. In de gemeenschappen van de bosnegers bepalen zij het hele leven en de hele samenleving en kunnen zij — vooral bij de aukanners en saramakaners — beschouwd worden als de officiële religie van de stam. In de stad hebben afro-surinaamse opvattingen en praktijken vooral betekenis voor persoonlijke problemen, bijvoorbeeld bij ziekte en in gevaar. Juist in die omstandigheden zijn er momenten waarin het christendom als godsdienst verstek laat gaan. Voor velen is dat een reden om juist dan om te zien naar andere vormen van religieuze bemiddeling.'²²⁵

²²² Van Raalte *Stadszending* 1995, 24.

²²³ Van Raalte *Stadszending* 1995, 48.

²²⁴ Van Raalte *Stadszending* 1995, 21.

²²⁵ Van Raalte *Stadszending* 1995, 20.

Het doel van de Stadszending, in Europa, was om te evangeliseren en diakonale arbeid te doen onder delen van de bevolking die niet of onvoldoende door het gewone pastoraat werden bereikt. Twee belangrijke kenmerken die zich vanaf het begin aftekenden waren dat het werk interkerkelijk van karakter was, en veelal door leken, vrijwilligers werd gedragen. Dit zou in Suriname niet anders kunnen zijn.²²⁶

Samenvattend stelt Van Raalte dat het werk van de Stadszending een stuk werk namens de stadsgemeenten is, maar ook een naar de stadsgemeenten toe gericht werk om hen te helpen bij hun zendingstaak.²²⁷ Hierin zag de Stadszending haar taak met name als evangelisatorisch, om de mens de liefde voor Jezus bij te brengen, en tevens diakonaal in het lenigen van de grootste noden die men tegen kwam. Hierbij heeft zij zich ten aanzien van de jeugd tot 1954 geprofileerd als een instituut met tevens een waardevolle opleidende en vormende functie. Kritiek heeft Van Raalte op het feit dat de Stadszending bijzonder weinig aandacht heeft besteed aan de grotere structurele problemen die de Stad Paramaribo kent — uitgezonderd op het gebied van onderwijs²²⁸ — maar zich daarentegen afzijdig heeft gehouden van de grotere sociale problemen.

De Stadszending werd niet toegerust met de middelen en de mensen die haar in staat stelden om in te gaan op de uitdagingen van de stad. Het werk werd voortgezet in de geest waarin het voor de tweede wereldoorlog onder leiding van broeder Frey gestalte had gekregen.

Belangstelling voor de eigen culturele achtergrond en tendenzen tot de vorming van een eigen soevereine natie werden binnen de kerk met argwaan gadeslagen. In haar eigen werk ging de Stadszending er aan voorbij. Zij had — naar men meende — belangrijker dingen te doen... Maar in alles is zij als onderdeel van de kerk altijd geconcentreerd geweest op twee polen: de evangelisatie en het lenigen van sociale nood. De Stadszending had goed nieuws voor zondaren en voor armen.... De Stadszending concentreerde zich voornamelijk op het winnen van de stadsbewoners voor de liefde van Jezus en zijn gemeente. Daarnaast had zij een diakonale taak die beperkt was tot het verzachten van de armoede bij de mensen die daartoe een beroep op haar deden.

²²⁹

²²⁶ Van Raalte *Stadszending* 1995, 23.

²²⁷ 'Eenzijds is de Stadszending een voorpost van alle stadsgemeenten en doet zij haar werk namens hen. Anderzijds is zij er om de gemeenten in de stad bij hun zendingstaak te stimuleren, te ondersteunen, te coördineren en toe te rusten.' (Van Raalte *Stadszending* 1995, 88)

²²⁸ 'In dit totaalbeeld kwam één belangrijke uitzondering voor. De hernhutter zending heeft zich van oudsher ingezet om aan kinderen en volwassenen onderwijs te geven.' (Van Raalte *Stadszending* 1995, 40)

²²⁹ Van Raalte *Stadszending* 1995, 77-78.

3.6.2. De Stadszending en de jeugd

Vanaf het hernieuwde begin van het Stadszendingswerk in 1914, met het gebouw aan de Keizerstraat, was en bleef de jeugd in het vizier.

Opeenvolgende directeuren hebben steeds het jeugdwerk als belangrijk element in het Stadszendingswerk gezien. Broeder Vogt legde hierop een grote nadruk, zowel ten aanzien van de vorming van de jeugd als wel ten aanzien van het geestelijk element.²³⁰ In zijn spoor zette per 20 juli 1920 broeder Sam. Schmidt het werk voort.²³¹ Vanaf 1922 tot 1940 werd dit broeder Frey²³², die met nadruk op evangelisatie te werk ging, welke hij ook in het jeugdwerk van de verschillende jeugdverenigingen, Jongelingsvereniging "Paulus", Knapenvereniging "Timotheüs" en meisjesvereniging "Bethanië" legde.²³³ Daarnaast kende het werk ook sociale arbeid, waaronder diverse cursussen, kinderbescherming, en werkverschaffing. Tevens was daar de weesvoogdij met tientallen kinderen, en de familieavonden voor verenigingsleden met hun familie.²³⁴ Reeds in 1923 klaagde Frey over het gebrek aan kennis van en inzicht in het werk van de Stadszending bij de besturen. Een klacht die later ook gehoord zou worden, ook ten tijde van het jeugdevangelisatiewerk.²³⁵ Van 1946 tot 1948 was er bij Ds. Hugo van Dalen een poging om volk en jeugd veelal met film te bereiken.²³⁶ Daar per 1952 het jeugdcentrum ontstond ging het clubwerk van de Stadszending daar naar toe.²³⁷ Pas bij broeder P.R.J. Doth, per 1976 benoemd tot directeur, komt het jeugdwerk in de Stadszending weer in het vizier en dan ontstaat het jeugdevangelisatiewerk.

3.7. HET JEUGDCENTRUM

Na en naast de Stadszending werd in het begin van de jaren vijftig op het gebied van jeugdwerk begonnen met het Jeugdcentrum. In 1952 werd onder de bezielende leiding van de jeugdpredikant ds. Eep Graafland en met medewerking en steun van velen begonnen met de

²³⁰ 'Het fundamentele motief voor zijn werk formuleerde hij bij zijn aantreden als stadszending met een citaat van broeder Gellert: "Moge God geven dat eens een verlostte mij zal toeroepen: Heil u, want gij hebt mijn leven, mijn ziel gered! O God, wat moet dat een vreugde zijn, een ziel te mogen redden.'" (Van Raalte *Stadszending* 1995, 50-1)

²³¹ Van Raalte *Stadszending* 1995, 51.

²³² Van Raalte *Stadszending* 1995, 55.

²³³ Van Raalte *Stadszending* 1995, 54.

²³⁴ Van Raalte *Stadszending* 1995, 56.

²³⁵ Van Raalte *Stadszending* 1995, 61.

²³⁶ Van Raalte *Stadszending* 1995, 70-1.

²³⁷ Van Raalte *Stadszending* 1995, 72.

bouw van dit centrum dat in 1954 gereed kwam en bestond uit een voetbalveld, een gymnastiekzaal en een directeurswoning met bibliotheek. Hoewel Graafland al na twee jaar vanwege gezondheidsredenen weer naar Nederland vertrok ging het werk dat vanuit het Jeugdcentrum werd gedaan vol vaart voort. De doelstelling van het Jeugdcentrum (JC) luidde:

Een tehuis te scheppen voor de jeugd van alle gezindten, teneinde haar door middel van lichamelijke, geestelijke en culturele vorming vanuit een christelijke levensbeschouwing te doen groeien naar een gezonde volwassenheid en maatschappelijk welzijn.²³⁸

Zoals uit de omschrijving al op te maken is was het open jeugdwerk welke vooral sociaal gericht was. Het werk kende ook veel nadruk op sport en spel en was de bakermat voor wat latere Surinaamse topvoetballers. Daarnaast werden jongerenorganisatie opgezet, werden veel vormingscursussen gegeven en was er eern bibliotheek. Het sportgedeelte ontwikkelde zich zo goed dat al na enige jaren deze werd uitgebreid met extra faciliteiten waarbij ook tegelijk ruimte werd gecreëerd voor handvaardigheidswerk. In het jeugdcentrum werden daarnaast ook zang- en bijbellessen gegeven.²³⁹

3.8. CONCLUSIE

Samenvattend kunnen wij zeggen dat de Broedergemeente zich reeds voor en in de persoon van Comenius, en met name vanaf Zinzendorf, niet in het minst vanwege zijn jeugdervaringen, systematisch en bewust heeft bezig gehouden met de jeugd op het gebied van geestelijk onderricht, scholing en huisvesting. In Suriname zijn dit ook vanaf het begin kenmerken van het zendingswerk geweest — en sleutel tot haar succes — waarbij de Stadszending heel duidelijk een eigen bijdrage heeft geleverd, die later gedeeltelijk door het Jeugdcentrum gecontinueerd is.

²³⁸ Jeugdcentrum *Jongeren* 1990, 12-13.

²³⁹ Samengevat uit het artikel van Henk G. Esajas, in 1990 voorzitter van het Bestuur van de Stichting Jeugdcentrum, getiteld 'Een duik in de historie van het Jeugdcentrum', in *Jeugdcentrum Jongeren* 1990, 11-15.

4. DE GESCHIEDENIS VAN DE JEUGDEVANGELISATIEGROEP

De Jeugdevangelisatiegroep start als een enthousiaste groep zondagsschool medewerkers die aandacht willen besteden aan de jeugd die niet in de kerk komt. Middels evangelisatie jeugddiensten en een veelheid van nazorg en opbouw activiteiten groeit haar werk over de breedte van de Evangelische Broedergemeente in Suriname. Conflicten met besturen, interne problemen, het bereiken van de vooraf gestelde doelstelling en het niet goed zorgen voor adequate follow-up maken dat dit werk na grote bloei ophoud te bestaan. Post JEG activiteiten en groepen kunnen niet tot dezelfde hoogte stijgen als de JEG.

In dit hoofdstuk wordt per jaar een overzicht gegeven van de acties van de JEG en de reacties die jongeren, ouderen en met name kerkbesturen hadden op dit werk.

4.1. INLEIDING: ALGEMEEN JEUGDWERK EN DE SITUATIE IN DE BROEDERGEMEENTE

In de vorige hoofdstukken is het algemeen kader van evangelisch jeugdwerk en het jeugdwerk van de EBG geschetst. In dit hoofdstuk zal een chronologische overzicht worden gegeven van het werk van de jeugdevangelisatiegroep. Per jaar zullen diverse onderwerpen aan een nadere bespreking worden onderworpen. Zo veel mogelijk zal getracht worden om per jaar de zaken die chronologisch op elkaar volgden zo ook aan de orde te laten komen. Om er echter voor te waken dat themata daardoor te veel versnipperd de revue passeren zal de stof rondom een thema veelal worden gegroepeerd rond de eerste keer dat een thema per jaar aangesneden wordt. Zaken die per jaar doorlopen of chronologisch niet meer te plaatsen zijn worden als afronding van het jaar behandeld. Door het hier en daar gebrekkige archief van de JEG is per jaar niet altijd evenveel informatie voor handen en overheerst daardoor soms de discussie met de EBG's besturen, daar hun archief beter is. Deze incongruentie was helaas niet op te lossen vanuit de interviews daar hierin bijna steevast werd gezegd 'Vraag me niet naar wanneer het was'. Desondanks geeft het gehele verhaal toch een indruk van het werk dat door de JEG verzet is.

Het jeugdwerk in de Broedergemeente van Suriname kreeg een nieuwe injectie door het werk van de Jeugdevangelisatiegroep (JEG) welke gedurende negen jaren actief was: van 1976 tot 1985. In 1976 begonnen een aantal jongeren die elkaar hadden leren kennen in een cursus voor zondagsschoolmedewerkers na te denken over hoe zij de jongeren weer bij de kerk konden betrekken. Deze groep groeide uit de de Jeugdevangelisatiegroep werkzaam vanuit de Stadszending en continueerde haar werk tot 1985 toen zij onder invloed van interne en externe factoren zichzelf ophief.

Het werk van de Jeugdevangelisatiegroep (JEG) is vernieuwend gebleken ten aanzien van het jeugdwerk en de EBGs in zijn totaliteit. Rond de zelfstandigwording der EBGs, zonder meer een groot gebeuren, schijnt er niet zo een groei aan jeugdwerk te zijn geweest als rond de politieke onafhankelijkheid, toen binnen en buiten de kerk, allerlei jeugdorganisaties ontstonden. Blijkbaar reageerde de kerk, c.q. de jongeren, meer op staatkundige dan op de kerkelijke onafhankelijkheid.

De Synodale Structuurcommissie doet in 1970 ten aanzien van de plaats van jeugdwerk — in al de rapporten als enige — het voorstel om dit te koppelen aan het Internaatswerk. Zij stelt voor dat er een Internaats- en Jeugdraad komt, waaronder onder andere het JC ressorteerd. Het idee om jeugdwerk, schoolwerk en internaatswerk — de drie pijlers van het jeugdwerk van de Broedergemeente — onder één noemer te brengen is nooit geopperd.

De situatie in de EBGs in 1971 is volgens Darnoud niet rooskleurig. Concreet noemt hij de moeite die jongeren met de kerk hebben, en de kritische houding die zij tegenover de kerk hebben. Hij roept dan op tot een diepe bezinning waarin de kritische jongeren ook betrokken moeten worden. Tevens wijst hij op de noodzaak van kadervorming.

De Broedergemeente bevindt zich momenteel in een crisis. Het kerkelijke leven staat nu volkomen op de helling en wij vragen ons willekeurig af hoe dat alles zo gekomen is. De jongeren geven de schuld van het kerkelijk verval aan de ouderen. Ze kunnen zich niet meer aanpassen aan de huidige structuur van de kerk, omdat deze naar hun mening te oud is, omdat deze stamt van een vroegere periode... De witte kleding bij de bevestiging en avondmaal vormt een probleem voor de jongeren, het is naar hun mening heel anders in de andere plaatstelijke kerken en groepen. De doop dreigt niets anders dan een lege praktijk te worden. Wel houden hier en daar enkele voorgangers doopcatechisatie, maar de vraag rijst of dit alles wel voldoende is. Kritische jongeren geven het bestaan van de Broedergemeente nog slechts tien jaar, dan zal de hele zaak zijn afgedaan... Het kerkelijke leven vraagt een diepe bezinning van ons allen en hierin hebben de kritische jongren en de ouderen een belangrijke taak en opdracht te vervullen.²⁴⁰

²⁴⁰

Darnoud, Th.A. (1971) Afrikaanse Mensen en Machten, afstudeerscriptie.

4.2. DE OPMAAT VAN DE ONAFHANKELIJKHEID: 1975

De belangrijkste gebeurtenis van deze periode was de staatkundige onafhankelijkheid die Suriname kreeg ten opzichte van Nederland. Hoewel gepaard gaande met een grote exodus van Surinamers naar Nederland die ook het kerkelijk werk trof, was er onder de achterblijvers, met name de Creolen (onder wie het werk van de JEG met name is ontstaan), toch een stuk euforie, een nieuw spirit om zelf vorm te geven aan het land. Het jeugdwerk van de evangelisatiegroep heeft zich kunnen voortbewegen op de golven van de onafhankelijkheid en de emancipatie van de jongeren. Het jeugdwerk zag zichzelf echter niet zozeer als een product van de onafhankelijkheid, maar als een gehoorzaam zijn aan de roepstem Gods.

4.3. DE EERSTE JEUGDDIENSTEN VAN DE JEG: 1976

Het verhaal van de JEG begint met een gesignaleerde nood in het kinderwerk. Het zondagsschoolwerk was vrijwel uitsluitend gemeente-gebonden, zodat dwarsverbanden ontbraken en zodoende ontbrak het ook aan centraal en goed getrainde zondagsschoolmedewerkers. Daarop inspeland had de voormalige directrice van de Stadszending, Mej. E. Fa-Si-Oen, een speciaal verzoek aan het Kerkbestuur gericht om met een opleiding voor zondagsschoolmedewerkers te mogen beginnen. Dit verzoek werd afgewezen maar er werd toch een vorm gevonden om de cursus via het Studie- en Vormingscentrum van start te laten gaan. Samen met de onderwijze Leo Schalkwijk (die in Zwitserland een speciale opleiding voor het kinderwerk had gevolgd, en een bijbelschoolopleiding had genoten in het evangelische All Nations College in Engeland) werd met deze cursus voor zondagschoolmedewerkers begonnen. Naast de bespreking van het zondagschoolwerk en de vereisten die aan zondagschoolmedewerkers gesteld dienden te worden (zelf gelovig en bekwaam om te onderwijzen) kwam in de cursus ook het vraagstuk van de follow-up van het kinderwerk aan de orde. In de gemeenten ontbraken de jongeren op grote schaal.

Aan de cursus was een leidersweekend gekoppeld dat werd gehouden van 2-5 januari 1976. Hier werd ook dieper op de problematiek van de jongeren in de kerk ingegaan. Eén van de eerste beslissingen was om zelf als jongeren bij elkaar te blijven komen voor gebed en bijbelstudie.

Zo ontstond er een centrale jeugdgroep, die in eerste instantie bestond uit een paar studenten en middelbare scholieren, maar al snel verder groeide. Een opvallende zaak was, dat de stuwende krachten achter deze groep voor een groot deel predikantskinderen waren²⁴¹. In de verdere analyse inzake de jeugdproblematiek in de kerk kwam de groep tot de conclusie dat niet naar de kerk kwamen, niet omdat zij niet gelovig waren of van de kerk afkering, maar omdat de diensten hen niet aanspraken. Ze besloten dan ook om hier middels speciale jeugd-diensten aandacht aan te besteden.

Parallel aan het de ontwikkelingen in de jeugdgroep ontstond er contact tussen de zondagsschoolcursus leider L. Schalkwijk en de nieuwe directeur van de Stadszending Paul Doth. Hun eerste diepgaande ontmoeting had volgens Paul Doth plaats na een dienst in de Combékerk. Zij waren aan de praat geraakt over het werk in de Broedergemeente en merkten dat er onderling een aantal overeenkomsten waren, los van het feit dat beider vaders in de EBGs werkzaam waren (geweest) op praktisch en bestuurlijk niveau wat hen natuurlijk een goede bekendheid en vertrouwdheid met de EBGs had gegeven²⁴². Beide waren naar Suriname gekomen uit een gevoel van roeping. Voor L. Schalkwijk had dit betekend het verlaten van Europa en voor Doth het vertrek uit Curacao. Al pratende ontdekten zij een zelfde visie ten aanzien van kinder-, jeugd- en evangelisatiewerk. In hun analyse was één van de kernproblemen in de EBGs dat een grote middengroep ontbrak. Kinderen en ouderen waren aanwezig, jongeren en volwassenen tot rond de veertig ontbraken. Jongeren waren zowel in de kerkdiensten als in het kringwerk afwezig, afgezien van twee of drie jeugdclubs, die jonge kerken genoemd werden, die er toen waren. Het betrof hierb jongeren die belijdenis hadden gedaan en nog bij elkaar wilden komen. De Wanicakerk (met *Jokevawa*: Jonge Kerk van Wanica) en de Rust & Vrede kerk (*JERU*: Jeugd Rust en Vrede) hadden toen zo'n groep.

²⁴¹ Jongeren zoals Carl Breeveld, Sammy Jones, de dochters Zeefuik, Agnes Ritfeld, Sammy Pawironadi, Maarten Mingoen en Leo en Marten Schalkwijk, waren allen kinderen van EBG voorgangers.

²⁴² Paul Doth was zoon van de toenmalige bisschop van de Broedergemeente R. C. Doth die jeugdpredikant was geweest in de jaren dertig, in de jaren veertig de eerste predikant van de EBGs op Curacao, in 1963 tot eerste Surinaamse praeses van de EBGs was benoemd en de eerste Surinaamse bisschop der EBGs. Leo Schalkwijk was zoon van de Nederlandse zendeling van Gereformeerde huize, Jan M. W. Schalkwijk, die in de jaren vijftig naar Suriname ging om als zendingpredikant onder de Hindoestaanse Christenen, Hindoes en Moslims te werken en sinds 1974 zendingshoogleraar was namens de Broedergemeente aan de United Theological College of the West Indies in Jamaica.

Door het contact van L. Schalkwijk en Doth gebeurde het al snel dat toen de jeugdgroep besloot haar eerste (centrale) jeugddienst te houden besloten werd om deze in de Stadszending te laten plaatsvinden. De eerste jeugddienst werd gehouden op 4 april 1976 om zeven uur. Deze was zeer succesvol en het enthousiasme van de 50-75 aanwezigen moedigde dan ook de jeugdgroep aan om dit experiment voort te zetten.

Het liederenblaadje van de eerste dienst geeft de volgende liederen weer: *Kom moksie singi now, Oh when the saints* (in Nederlandse vertaling), *De nacht vlood heen, I've got a home in glory land, Komt laat ons zingen al tesaam* en *Ik wandel in het licht met Jezus*. Opvallend ten opzichte van de liederen die in de reguliere EBG diensten werden gezongen was dat hier per dienst meertalig werd gezongen, waaronder Engels, en dat het vooral makkelijk liggende liederen zijn geweest. Het waren allen liederen die vooral werden gezonden in de zendingstakken van de EBGs. Deze en navolgende diensten werden opgeluisterd door christelijke muziekgroepen.

Het JEG werk is zodoende vanaf haar begin nauw verbonden geweest met de Stadszending. De Stadszending, een begrip in Suriname op evangelisatorisch en sociaal-diaconaal terrein, stond onder verantwoordelijkheid van de Commissie Inwendige Zending (CIZ) van het Kerkbestuur. Voorzitter van de CIZ, welke onder voorzitterschap van de directeur van de Stadszending valt (sinds begin 1976 tot het einde van de JEG is dat Paul Doth geweest). In 1976 installeerde deze een commissie voor evangelisatie waar Leo Schalkwijk de voorzitter van werd. Tevens werden er sub-commissies ingesteld waaronder ook de commissie kinderevangelisatie en de commissie jeugdevangelisatie, naast overige commissies (voor: district en straat evangelisatie, evangelisatie in het gebouw van de Stadszending, evangelisatie in de inrichtingen).

Het lied 'Ik wandel in het licht met Jezus' dat bij de eerste dienst werd gezongen, geeft volgens mij een belangrijke theologische inslag weer, welke bij de jongeren leefde. Zij hebben nergens een theologische verklaring geproduceerd, maar wel helder gemaakt wat de kern van hun geloofsleven was. Opvallend is hierbij de nadruk op Jezus als Vriend en de nadruk op het wandelen met en leven voor Hem; een nadruk op leven en niet op de leer.

Ik wandel in het licht met Jezus.

Het donk're dal ligt achter mij.

En 'k weet mij in Zijn trouw geborgen

welk een liefdevolle Vriend is Hij.

refr

Ik wandel in het licht met Jezus,

en ik luister naar zijn dierb're stem.

En niets kan m'ooit van Jezus scheiden

sinds in wandel in het licht met hem.....

Ik wandel in het licht met Jezus.

Mijn ziel is Hem gans toegewijd,

met Hem verzezen tot nieuw leven.

Volg 'k mijn Heiland tot in eeuwigheid.....

Ik wandel in het licht met Jezus.

O, mocht ik zelf een lichtje zijn,

dat straalt temidden van de wereld.

die gebukt gaat onder zorg en pijn.

De volgende jeugddienst, op 9 mei, was zo vol dat er stoelen aangesleept moesten worden. Daarna is men doorgedaan met de jeugddiensten, die eens in de maand in de Stadszending plaats vonden. Daarnaast werden er ook eens in de twee maanden kinderdiensten gehouden. Het jaarverslag van 1976 bericht tevens dat er gelijk in het begin al jeugddiensten in de wijken werd gehouden.²⁴³

In het foldertje dat de JEG in 1981 bij haar eerste (en laatste) lustrum heeft uitgegeven, wordt de ervaringen van die eerste tijd nog eens in retrospect samengevat:

Het jeugdevangelisatiewerk is niet vooraf gepland, maar erg spontaan ontstaan toen diverse mensen, vrijwel gelijktijdig, de visie hiertoe kregen van de HEER. Uit verschillende streken werden de mensen bij elkaar gebracht, en vanaf het begin bleek een hechte eenheid aanwezig te zijn. Doel van het werk is steeds geweest, de afgedwaalde jeugd van de Evangelische Broedergemeente, weer te interesseren voor de dingen van God. De jeugd moest bereikt worden met het evangelie en de Here Jezus leren kennen als hun persoonlijke Verlosser.²⁴⁴

²⁴³

Jaarverslag van de Stadszending 1976, pagina 2.

In het synode verslag van de Stadszending 1991 wordt vanuit de kern van haar werk en werkwijze nog eens gestipuleerd, met terugverwijzing naar de tijd van de JEG en verwijzing naar de opwekkingsdiensten die toen gehouden werden:

Zielen, al of niet "afgedwaalde", leiden naar het Lam en zo snel als mogelijk daarna naar de kudde (de gemeente); dat is alle jaren steeds de werkwijze geweest. Dit heeft goed gewerkt onder de jeugd, in de tijd waar het jeugdevangelisatiewerk (dat thans grotendeels in handen is van de Jeugdraad) sterk is geweest. Dat heeft ook gewerkt bij de opwekkingsdiensten binnen de kerkgemeenten, waardoor vele ouderen thans in onze gemeenten een goede en vaak actieve plaats innemen.²⁴⁵

Het jaarverslag van de Stadszending over 1976 maakt verder melding van het feit dat men evangelisatorisch contact had (veelal door middel van diensten) met de jeugd in de gevangenis en in verschillende penitentiaire en opvanginstituten.²⁴⁶

Samenvattend kunnen wij constateren dat de jeugdleiders, vooral predikantskinderen, een grote nadruk legden in het zoeken van een oplossing voor de problematiek op het zoeken van God middels bijbelstudie en gebed. Uiteindelijk werd het werk begonnen met het houden van een jeugdevangelisatiedienst in april 1976 in de Stadszending, een sociaal-missionair centrum van de EBGS. Deze werden later in het jaar ook gehouden op andere locaties, zoals in de wijkgemeenten alsook op bepaalde plaatsen voor doelgroepen die geen toegang hadden tot de Stadszending, zoals jonge gevangenen in de gevangenis St. Boma.

4.4. GEBEDSWERK EN EVANGELISATIHEREIZEN: 1977

Eén van de pijlers van het werk is voor de jongeren altijd het gebed geweest. Vanaf januari verschijnt daartoe eerst een maandelijke, later een tweemaandelijke gebedsbrief die zover ik uit de stukken kon nagaan tot 1983 is verschenen. Uit de gebedsbrieven is op te maken dat er een sterk geloof werd gehecht aan het gebed en het als een serieuze aangelegenheid werd beleefd. Men ging ervan uit dat God zou antwoorden. In de gebedsbrieven werden als gebedsgetuigenissen gebeurtenissen opgeschreven die men als antwoord op het gebed zag.

In de eerste gebedsbrief van de jongeren van de jeugdgroep wordt verteld dat zij hiermee zijn gestart, omdat zij zich hiertoe "gedrongen voelden". Dit "gedrongen zijn" komt, blijkens de

²⁴⁴ Lustrumfolder van de JEG 1981.

²⁴⁵ Verslag van de Stadszending 1991, 6-7.

²⁴⁶ Jaarverslag van de Stadszending 1976, p 1-3.

redenen van gebed, voort uit wat zij signaleerden: een te weinig bidden voor jongeren, een grote nood onder jongeren, en het verlangen naar opwekking. Zij gaan er vanuit dat God door het gebed zijn zegen schenkt, maar het moet wel een 'ernstig' bidden zijn, niet meer en niet minder.

Wordt er niet te weinig voor de jeugd gebeden? Wij zijn er als jongeren van overtuigd, dat God zijn zegen schenkt, indien wij ernstig tot Hem bidden. Wij verzoeken u samen met ons te bidden, opdat God een opwekking geve in onze E.B.G.. Het is de enorme nood onder de jeugd in Suriname, die ons treft. Het is onze bede, dat God ons wil gebruiken deze jongeren te bereiken. Dat is geen eenvoudige, maar wel een mooie taak. Wij geloven dat God's hand machtige daden kan doen, indien wij onze knieën voor Hem willen buigen en wij gelovig naar Hem opzien (zie Matt. 21:22). Daarom verzoeken wij u, bidt met ons! Laat ons God gezamenlijk smeken om een opwekking. God kan en wil grote daden verrichten, laat ons dan tot Hem gaan.

Als gebedspunten worden genoemd: voorbede voor een jeugdblad, met name drukmogelijkheden, eigen muziekinstrumenten, een contactcentrum, medewerkers en het zondagsschoolwerk. Bij dit laatste blijkt ook duidelijk de zendingsvisie: 'Er zijn nog zoveel jongeren en zo'n 40.000 kinderen, die niet bereikt worden met het evangelie.' In de eerste afleveringen van de gebedsbrief worden steeds op de voorpagina de antwoorden op het gebed gegeven, en op de achterpagina de nieuwe gebedspunten. Duidelijk blijkt dat men antwoorden op het gebed ervaart. Zo komen er medewerkers, wordt er een drukker gevonden die voor een kwart van de prijs wil drukken en zijn de diensten in en buiten de stad zeer gezegend. De nadruk op het gebed komt vanwege het feit dat men zich sterk afhankelijk wist van God. Verder wordt er gebed gevraagd voor intensievere bijbelstudie en gebed in de hele EBG. Hierin zien wij duidelijk welke nadruk en plaats gebed en bijbelstudie bij de jeugdgroep had.

Dat wij als jongeren gaarne bereid zijn alles voor onze Heer te doen, vloeit niet voort uit het feit, dat iemand ons vroeg het te doen, maar is een regelrecht gevolg van Bijbelstudie en gebed. God heeft ons 'hart' aangeraakt hierdoor. Wij vragen Hem vele anderen aan te raken. Heeft de kerk misschien te weinig kracht door gebrek aan goede Bijbelstudies en gebed?²⁴⁷

Naast de oproep tot gebed voor opwekking zien wij dat het gebed zich al in 1977 ontwikkelt van het doen van voorbede voor de jeugdgroep tot het doen van meer algemene voorbede: voor de EBG, zendelingen, zendingswerk, gemeenten, besturen, leiders.²⁴⁸ Later, rond de grote veranderingsmomenten van de revolutie van 1980 en de decembermoorden van 1982, wordt opgeroepen tot gebed voor land en volk.

²⁴⁷ Gebedsbrief van de JEG maart 1977.

²⁴⁸ Gebedsbrief van de JEG november 1977.

In 1977 gaan de maandelijkse evangelisatiediensten in de Stadszending gewoon door, maar daarnaast worden er ook enkele in de gemeenten gehouden, zoals in de Wanicakerk, met gasten uit Guyana, in de Zuiderstadkerk, in de Saronkerk, in de Latourkerk en in het Jeugdcentrum. Verder zijn er in het kader van de kontakten in de districten ook reizen gemaakt naar en diensten gehouden in Nw. Nickerie, Coronie, Albina en Moengo.

Er is in maart een evangelisatiereis gemaakt naar Nickerie, Wageningen en Coronie en in mei een naar Moengo en Albina. Deze laatste was op verzoek van de Boslandzending. De diensten werden in Albina aan de waterkant en in Moengo in het voetbaltadion gehouden. In de gebedsbrief van mei staat een kort verslag van de 'evangelisatietrip' naar Wageningen, Nickerie en Coronie.

'Het was in een woord geweldig. Coronie vormde de climax. Daar begon de dienst om half vier. Om vier uur was de kerk stampvol. Velen stonden nog buiten. De dienst was opgewekt en onvermoeibaar waren de aanwezigen, zo zelfs, dat de dienst bijna drie uur duurde. De voorganger br. Dankerlui haalde terecht aan, dat Gods Geest daar aanwezig was. Zeker 80 mensen bleven spontaan achter, om voor de gemeente Coronie te bidden.' ²⁴⁹⁾

Als gevolg van deze reis ontstaat er in Coronie ook een Bijbelstudie en gebedsgroep.²⁵⁰ In de vakantie gaat een groep jongeren naar Coronie toe en houdt diensten in Totness, Salem en Hamilton. De groep bestaat uit Leo en Agnes Schalkwijk, Sonny Parker, Glen Vrede, Glenn Blom, Sammy Jones, Carl Breeveld, Johan Moor. In hun verslag schrijven zij dat het werk over het algemeen gezegend was, maar dat er ook teleurstellingen waren zoals een samenkomst waar niemand was komen opdagen. In Totness zijn er kinderen tot de Heer gekomen, en hebben ouderen zich bereid verklaard wat jeugdwerk te willen gaan doen. In Salem zijn het jongeren zelf die hun schouders onder het werk willen zetten. Achteraf komen er wel klachten dat jongeren na de grootse dienst niet meer naar de kerk komen. Men ziet dan als oplossing om vaker vanuit de Stad te komen, maar de groep kampt met vervoersproblemen. Belangrijk vindt men ook dat het werk strategisch aangepakt wordt en dat men naar de jongeren toe gaat.²⁵¹

In 1977 zijn er ook twee evangelisatieactiviteiten met muziek en zang aan de Waterkant geweest. Over de eerste samenkomst wordt er gemeld dat honderden bleven luisteren en er vele

²⁴⁹ Gebedsbrief 1977/05.

²⁵⁰ Gebedsbrief van de JEG mei 1977.

²⁵¹ Verslag 19-09-1977.

tractaten waren uitgedeeld. De tweede activiteit was op de Tweede Paasdag waar zo'n 1000 mensen zijn geweest, en waarop veel reacties zijn gekomen.²⁵²

In 1977 vindt van 12-16 april het belangrijke bezoek plaats van jongeren van de EBG in Guyana. In eerste instantie van Guyanese kant als een uitstapje bedoeld, werd het voor bijna allen een diepgaande ervaring waar de Guyanese jongeren bijna allen tot bekering kwamen. Uit het synodeverslag van de Stadszending blijkt dat vooral de band in de Heer werd ervaren.

Tenslotte mag nog genoemd worden het bezoek van jongeren van de E.B.G. uit Guyana, welke werd afgesloten met een jeugddienst in de Wanicagemeente. Een bezoek dat zowel onze jongeren als die vanuit Guyana nog lang in het geheugen zal blijven geprent vanwege de vele diepe contacten en gesprekken maar bovenal de gemeenschap met hun beider Heer, die landsgrenzen en taalbarrières wegvaagde, door de ene taal die door een ieder verstaan werd n.l. de taal der broederliefde.²⁵³

De jongeren zeggen zelf in hun gebedsbrief van mei: 'Duidelijk was het dat zij God dankbaar waren, dat Hij hen naar Suriname had geleid.' De contacten met Guyana zullen nog een paar jaar doorlopen en ook in Guyana een vernieuwing onder jongeren brengen.

Vanuit de contacten die de JEG had begon zij ook oog te krijgen voor de gevangenen te Santo-Boma. Van hieruit ontstond ook het initiatief in mei om contactavonden te houden voor jonge ontspoorden. Het gevangeniswerk is nog jaren doorgedaan, terwijl er over de contactavonden niet veel meer werd vernomen.

Bij de groei van het werk dacht men ook aan een andere lokatie voor de jeugdgroep, die tot dan toe nog wekelijks in het Studie- en Vormingscentrum bijeenkomt. De groep is dan inmiddels gegroeid tot 35 leden. Er wordt gedacht aan een voormalig internaatsgebouw aan de Steenbakkerijstraat 29, en die wordt ook aangevraagd bij het Kerkbestuur, waar men zich presenteert als de Jeugddevangelisatiegroep (JEG). Dit eigen pand heeft men liever dan een onderkomen bij het Jeugdcentrum, de Stadszending of in de oude Graaf van Zinzendorfschool, hoewel de aanvraag wel via het Jeugdcentrum zou kunnen lopen²⁵⁴. Daar zou men ook het werk willen gaan uitbreiden (discussieavonden, bijbelstudies en gebedsavonden, contacten met andere christelijke jeugdgroepen of personen) en het wordt daarom als een geschikte lokatie gezien omdat het dicht bij de jongeren is. Men is dan al 1,5 jaar actief en men schrijft in de brief aan het

²⁵² Gebedsbrief van maart en mei 1977, Jaarverslag van de Stadszending 1976, 2.

²⁵³ Jaarverslag van de Stadszending 1976, 2.

²⁵⁴ De aanvraag zou ook via de Stadszending kunnen lopen, maar die heeft net al een aanvraag voor de Zinzendorpherberg lopen.

Kerkbestuur dat de reden was dat men de geestelijke nood onder de jongeren zag, en men hoopt een instrument te zijn voor een opwekking onder de jongeren. Duidelijk wordt gesteld dat men naar de gemeente toe wil werken.

'Zoals u weet, heeft de Jeugdevangelisatiegroep nu ruim 1,5 jaar activiteiten ontplooid binnen de EBG. Ze is ontstaan vanuit een intense bezorgdheid over de geestelijke nood, die onder de jongeren binnen en buiten onze gemeente te bespeuren is. Het is een feit, dat vanwege gebrek aan manpower, dit terrein grotendeels braak heeft gelegen. Wij als Jeugdevangelisatiegroep voelen ons verantwoordelijk, en zien het als onze taak het evangelie te verkondigen aan onze mede-jongeren, hierbij uitgaande van de opdracht van de Heer zelf: "Gaat heen in de gehele wereld, en verkondigt het evangelie aan de ganse schepping. (Markus 16:15). Het is onze innige wens, dat vele jongeren de Heer leren kennen, en de weg naar de kerk terug zullen vinden. Wij als groep hebben daarom het genoemd verzoek aan u gedaan. De drang om de jongeren effectiever te bereiken is hier de grootste stimulans geweest. Wij weten dat er vragen zullen zijn, dat er heel wat besproken zal moeten worden, maar we bidden dat de Heer u en ons zal leiden, een goede oplossing te vinden, opdat het werk onder de jeugd een grote bloei mag beleven. Tevens willen wij hierbij nadrukkelijk stellen, dat het ons niet gaat om naam of andere bijvoegsels. Het gaat ons slechts om de opdracht van onze Heer te vervullen. Wij bidden dat we bruikbare instrumenten mogen zijn in Zijn dienst, opdat God door Zijn Geest een opwekking onder de jongeren zal geven.'

De JEG is zeer hoopvol gestemd en verwacht en hoopt dat 'het werk onder de jeugd een grote bloei mag beleven'. In verband met een mogelijk nieuw onderkomen had de JEG gesprekken gevoerd met de Stadszending en het Jeugcentrum (JC). In de twee gesprekken, 27 mei en 12 juni 1977, met het bestuur van het JC bleek dat aan de uitbreidingsplannen daar geen gestalte gegeven kon worden. Het bestuur zag graag dat de JEG ook het JC zou betrekken bij het geestelijk werk onder de jongeren, en dat een van de leden van de JEG in het bestuur van het JC zitting zou nemen.

In de synode in augustus van 1977 presenteerde de JEG zich met een korte samenvatting van haar doelstelling, intenties en werkzaamheden. Dit stuk hebben wij helaas niet kunnen terugvinden. Tevens kwamen in die synode een aantal zaken met betrekking tot de jongeren aan de orde. Hier wordt reeds aangegeven dat er een jeugdpredikant benoemd moet worden, hetgeen pas na de periode van de JEG tot stand zal komen. Verder spreekt men over de coördinatie van de Stadszending en het Jeugcentrum, de training van jeugdleiders en een nationaal plan voor aktivering van de EBG jeugd. Van het eerste en laatste punt is er nooit iets gekomen, terwijl het tweede punt onder andere door de JEG werd opgepakt.

Eind augustus houdt de jeugdevangelisatiegroep een werkweekend te Zanderij, waar ze een pas op de plaats maakt en nieuw lijnen uitzet.²⁵⁵ Ten aanzien van de

²⁵⁵ Verslag van het Werkweekend van de Jeugdevangelisatiegroep EBG, gehouden van 30 september - 2

jeugdevangelisatiediensten is men voornemens om ook via TV en radio uit te nodigen. In verband hiermee wordt een "werkgroep publiciteit" in het leven geroepen (bestaande uit Hugo Pawironadi, Ingrid Fikkie, Sonny Parker, Jozef Djojosemito en Shirley Zeefuik). Voor de sprekers wordt bepaald dat zij een spreekvaardigheidscursus gevolgd moeten hebben en men wil ten behoeve van de diensten over een eigen muziekgroep beschikken. Verder wordt gesteld dat het belangrijk is open te blijven voor kritiek. 'Het was moeilijk het effect van de diensten te evalueren, maar we moeten ons steeds blijven afvragen of we op de goede weg zijn en blijven openstaan voor kritiek. Gebed is hier onontbeerlijk en zal ons de nodige zekerheid geven.' (2) De Jeugdevangelisatiedienst in de distrikten werden gewaardeerd, maar nazorg bleek een probleem. Verder moet men de jongeren ter plaatse aktiveren. Daartoe zijn er twee werkgroepen geïnstalleerd, één voor Moengo (zr. Agnes Ritfeld, zr. Shirley Zeefuik, zr. Ingrid Fikkie, br. Bernard Besoina en br. Leo Schalkwijk) en één voor Coronie (br. Johan Moor, Glenn Vrede, Glenn Blom, en Marten Schalkwijk).

Bidstonden vormen nog steeds het hart van het evangelisatiewerk en de maandelijks gebedsbrief zal ook aan anderen verstrekt worden (dan alleen leden van de groep); de samenstellers voor de komende tijd zijn Sam Jones (1ste halfjaar) en Sam Pawironadi (2de halfjaar). Voor wat de wekelijkse bijbelstudies betreft, wil men aan meer literatuur komen en eventueel gastsprekers gaan uitnodigen, terwijl men voorlopig in het Studie- en Vormingscentrum bijeen zal blijven komen. Met betrekking tot de vergadering van de jeugdgroep, die blijkbaar wekelijks werd gehouden, bepaalt men dat het bestuur het meeste zal afhandelen, zodat de vergaderingen korter worden en men dan meer ruimte heeft voor gebed en bijbelstudie. Eens per maand zal er dan uitvoeriger worden vergaderd. Verder wordt bepaald dat er een open sfeer moet heersen, alles moet erin besproken kunnen worden, ook interne problemen. De samenwerking met de muziekgroep "The Christians" (een interkerkelijke groep musici) die regelmatig hielp in de jeugddiensten is problematisch, omdat de groep wat uit elkaar valt. Er wordt besloten om voor hen te bidden en te kijken naar de muziekgroep van de indonesische zending. Men evalueert nog even kort het bezoek van de Guyanezen dat men als positief heeft ervaren; er zal contact met hen worden gehouden, waarbij Marten Schalkwijk kontaktpersoon is.

Er wordt tevens een belangrijke discussie gevoerd over de vraag onder welke paraplu de JEG wil blijven opereren. Het gaat om de keuze voor het Jeugdcentrum of de Stadszending. Voor wat betreft de leeftijd hoort de JEG bij het JC thuis, maar voor wat betreft de doelstelling bij de Stadszending. Omdat de samenwerking met de Stadszending tot dan toe goed is geweest, wordt besloten hierbij te blijven. Er zal geen formeel contact aangegaan worden met het JC, omdat men al bij de Stadszending zit. Wel wil de JEG helpen in het JC en is er sprake van het leveren van een bestuurslid aan het JC. Achteraf is het fortuinlijk geweest dat de groep niet bij het JC is gegaan, omdat er daarna enorme problemen ontstonden tussen het bestuur en de directeur, wat uiteindelijk leidde tot het vertrek van de directeur. In een gesprek met de directeur van de Stadszending wordt het besluit meegedeeld. Deze is blij met de beslissing en hoopt op een vruchtbare samenwerking. Verder wordt er nog gesproken over de vervoersproblemen en een mogelijke jeugdlieparenbundel. Kort passeert het werkbezoek aan Coronie nog de revu. Dit werkbezoek was een follow-up van de evangelisatiedienst in het begin van het jaar. Verder wordt besloten dat het thema voor de jeugddiensten van het volgend jaar 'Jezus Komt' zal zijn en dat er een jeugdkamp gehouden zal worden tijdens de vakantie. Vervolgens worden de volgende commissies geïnstalleerd.

- de Kinderevangelisatiegroep²⁵⁶
- de muziekgroep²⁵⁷
- het nieuwe bestuur van de Jeugdevangelisatiegroep²⁵⁸

De samenwerking met de Stadszending resulteerde erin dat twee personen vanuit de JEG in de commissie Evangelisatie, waarvan de JEG een sub-commissie was, kwamen te zitten: L. Schalkwijk en C. Breeveld; de andere leden waren: br. P Doth, zr. A Tanamal, zr. Y Zarks, br. R Berggraaf en zr. E Jessurun. Deze commissie stond onder de Commissie voor Inwendige Zending met de leden: br. P Doth (vz), zr. E Jessurun (secr), zr. A Berggraaf, zr. C Doth, br. R Berggraaf, br. J Williams, br. J Kolf, br. L Schalkwijk en zr. E Fa-Si-Oen.

²⁵⁶ Agnes Ritfeld, Johan Moor, Glenn Vrede, Glenn Blom, Guno van Engel, Carlos Hasselnook, Hugo Pawironadie.

²⁵⁷ Sam Pawironadie, Ingrid Fikkie, Constan Landvreugd, Glenn Blom, Leo en Marten Schalkwijk (er is al een koor).

²⁵⁸ Carl Breeveld (voorzitter), Sam Pawironadie (ondervoorzitter, tevens coordinator van de commissies), Eugenie Haime en Ruth Zeefuik (beiden in het secretariaat) en Marten Schalkwijk (penningmeester).

Doordat het werk van de JEG zich via de Jeugdevangelisatiediensten sterk profileerde kreeg men ook contacten met allerlei groepen. Zo ontstond reeds in 1976 het initiatief om een jeugdleiders-training te houden, waarvoor eind oktober 1977 de uitnodigingen de deur uit gingen. De motivatie hiertoe was, dat men zag dat jongeren van het evangelie vervreemd raakten.

Onze bezorgdheid gold het feit, dat vele jongeren in ons land van het Evangelie vervreemd geraakt zijn, of er nog nooit contact mee gehad hebben. We zien dagelijks duizenden van deze jongens en meisjes, die kennelijk zonder God leven. Na veel gebed en diverse vergaderingen zijn wij tot de conclusie gekomen, dat het zinnig zou zijn om een vorming te beginnen.

De opbouw van de trainingen was: bijbelstudie, praktische studies (i.v.m. de behoefte, oa. hoe je clubwerk moet doen) en diverse onderwerpen (uitgaande van de resultaten van een enquête: wat heeft het Christendom te bieden in deze moderne tijd, afgoderij, liefde-seks-en de bijbel, het gebed, drugs...). De uitgangspunten voor deze interkerkelijke training waren het geloof in Jezus Christus en de interkerkelijkheid van de opzet.

Hiermee [interkerkelijk] bedoelen wij, dat wij op basis van het geloof dat slechts Jezus Christus vergeving van zonden en verlossing kan en wil bieden aan een ieder die Hem hierom vraagt, willen samenwerken om vele te helpen de weg naar Hem te vinden.

De vorming was voor jong en oud bedoeld. De organiserende werkgroep bestond uit leden van de Evangelische Broedergemeente, Baptisten gemeente, Wesleyaanse gemeente, Lutherse gemeente, Pinkstergemeente Gods Bazuin en de Independent Faith Mission.²⁵⁹

Samenvattend kan gezegd worden dat in 1977 er een groter accent op het gebed kwam te liggen, mede gestimuleerd door wat werd gezien als gebedsverhoringen werden er aparte gebedsbijeenkomsten gehouden en gebedsbrieven uitgestuurd. In dat jaar begon ook het succesvolle kampwerk welk een kerntaak van de JEG zou zijn. De jeugdinstellingen vinden niet alleen plaats in de Stadszending en wijkgemeenten maar ook in de districtsgemeenten, die enorm stimulerend bleken voor de gemeenten ter plekke en de JEG zelf. Zo ontstonden er ook jeugdgroepen wiens activiteiten helaas soms werden gezien als vervanging voor de zondagse diensten. Uit de waterkant evangelisatieactiviteiten bleek dat de jongeren ook creatieve en contextuele vormen van evangelisatie konden bedenken. De internationale ontmoeting met de EBG van Guyana was wederzijds een positieve beleving, waardoor het jeugdwerk in Guyana een

²⁵⁹

br. L van Leeuwaarden (Wesleyaanse gemeente), br. P Doth (EBG), br. H Debissarun (Baptisten gemeente), br. Solingen (Lutherse gemeente), br. Mehcz (Gem. Gods Bazuin) br. Sardjito (Indep. Faith Mission), br. L Schalkwijk (EBG), Br. J van Raalte (EBG, leider Studie- en Vormingscentrum) kon niet ondertekenen omdat hij op verlof was.

nieuwe impuls ontving, waarnaast de JEG interkerkelijk ook goede contacten had. Tot de organisatorische verankering van het werk in dat van de Stadszending werd in een werkweekend besloten.

4.5. EERSTE KAMP EN INTERKERKELIJK WERK: 1978

In 1978 maakt Van Raalte²⁶⁰ een analyse van de situatie van de kerk, gebaseerd op gegevens van 1977 en 1976. Hij wil hierin de kerk niet de moed ontnemen — als theoloog kan hij nooit moedeloos worden — maar wel de waarheid in liefde brengen..

Hij geeft duidelijk aan wat de knelpunten zijn en noemt naast het probleem van het gebrek aan kader, het probleem van het gebrek aan contact met de jongeren, die een belangrijk deel van de kerk uitmaken. Van de leden van de EBGs (47.000) is 4/5e lid van de kerkgemeenten (1977: 37,000), waarvan 3.500 (10%) meelevende lidmaten, 12.000 nog niet 18, en 20.000 'volwassen doopleden, lidmaten zonder kerkelijke rechten en leden met meer dan tien jaar achterstand in de betaling van hun contributie.' Van de 3500 lidmaten van de kerk, zijn er 320 kerkeeraadsleden en dienaren, ongelijk verdeeld over de verschillende kerken. Er zijn 13 predikanten in het kerkewerk. Hiervan zijn 6 bijna aan het einde van hun werk, één is op de Antillen en er zijn dus nog maar 6 over, wat dus een verdeling geeft van 1 predikant op 5300 leden. Bij de zending, met evangelisten meegeteld, is dat 1 op 300. Het vooruitzicht op aanwas is niet goed: 'Het aantal studenten, dat zich op een kerkelijke functie voorbereidt, is helaas nog kleiner dan het aantal voorgangers, dat de dienst nog tijdens hun studie zal verlaten.' Concluderend stelt Van Raalte:

De organisatie van de E.B.G.S. kan niet behoorlijk bemand worden. Er kan nauwelijks gewerkt worden aan een goede gemeenschapsvorming, noch aan een toerusting van de gemeente met het oog op haar missionaire functie in de wereld. Van persoonlijke pastorale belangstelling kan hoegenaamd niets terecht komen. De "dede-arnitri"²⁶¹ krijgen de levenwekkende boodschap van de Heer niet te horen. Zij, die geruisloos uit het gezichtsveld verdwijnen worden niet opgezocht om ze weer in de gemeente en haar activiteiten te betrekken. De jeugd krijgt niet de aandacht, die volstrekt noodzakelijk is. De gevolgen van dit alles zijn voor iedereen waarneembaar.²⁶²

²⁶⁰ Nota over de toekomst van het Pastoraat bij de Evangelische Broedergemeente in Suriname. dd 1977/1978.

²⁶¹ (Surinaams, lett. dode-EBG'er) Dat zijn de leden die wel in de kaartenbak staan geregistreerd, maar niet naar de kerk komen en vele jaren achter zijn met hun contributie.

²⁶² Nota over de toekomst van het Pastoraat bij de Evangelische Broedergemeente in Suriname. dd 1977/1978, 4.

Ten aanzien van de zorg voor de jongeren beveelt Van Raalte aan om te denken aan specialistische taken, 'met name aan de arbeid onder de jeugd. Dan zouden nodig zijn: een jeugdpredikant, een studentenpredikant en een aantal godsdienstleraren.' Helaas gaf zijn eigen rapport al aan dat men op dat moment reeds in het gewone werk een tekort had aan predikanten.

In een stuk, dat vermoedelijk omstreeks 1977/1978 ontstaan is, komt men wat betreft kinderen en jongeren in de kerkgemeenten beneden 18 jaar op een aantal van 10.613, dat is 30,9% van het aantal gemeenteleden. Met de zendingsgemeenten samen komt men op 15.785, dat is 34,7% van de gemeenteleden. Per zendingstak verdeeld: Bosland zending 3.276 (42,3 %), Indonesische zending 1406 (62,6%), Hindostaanse zending 325 (45%), en de Chinese zending 165 (49,4%). Gaat men uit van een categorie van jongeren tot 25 of zelfs 30 jaar, dan is het duidelijk dat de jongeren in die tijd een niet onaanzienlijk deel van de gemeente uitmaken.

Het gebedswerk blijft een belangrijk element en regelmatig, bijna maandelijks, komen er gebedsbrieven uit. Dat er een opwekking mag komen blijft een punt van gebed en het gebed wordt ook als voorwaarde daarvoor gezien. De jeugddiensten gaan door in de Stadszending, maar vinden ook plaats in andere gemeenten zoals Onverwacht en Latour. Er is op de donderdagmiddag bijbelstudie in de Stadszending. Het pand dat men graag voor het werk wilde gebruiken wordt niet aan de groep toegewezen en ondanks een herhaald verzoek, blijft het bestuur bij zijn besluit.

Intern zijn er tussen twee leiders, een hele tijd spanningen geweest. Ze hebben ongeveer een jaar ruzie met elkaar gehad, maar in maart van 1978 schrijven ze een gezamenlijke brief aan de JEG dat de Satan overwonnen is. Hij heeft het werk tegengehouden, maar het gaat nu door. Er is haast om aan de slag te gaan, omdat Jezus gauw komt (hier zien wij de verwachting van Jezus' spoedige wederkomst). Blijkbaar heeft de situatie niet alleen de relatie tussen de twee aangetast, maar ook de hele groep. Er wordt opgeroepen om een dag, de Tweede Paasdag, als 'Heiligingsdag' te vieren, met zang, bijbelstudie, getuigenissen en gebed. Het verzoek is dat men vastend en biddend komt en er zal dan rond 12 uur een liefdemaal gehouden worden.

In april 1978 wordt er een vergadering gehouden van het Kerkbestuur en het Zendingsbestuur, naar aanleiding van het schrijven van Van Raalte.²⁶³ In de discussies hierover

²⁶³

Gecombineerde vergadering van het KB en het ZBS op 12-4-78, n.a.v. het integraal plan van br. Van

wordt ook over de jeugd gesproken. Het probleem dat jongeren niet naar de kerk komen onderkent men, tevens dat er een groep is (de JEG) die daar wat aan probeert te doen en streeft naar een vernieuwing, een opwekking. Sommigen vinden dat deze groep juist gestimuleerd dient te worden. Wel wordt aangegeven dat er een jeugdpredikant zou moeten komen om de zaak te begeleiden. Van Raalte gaat verder en pleit ervoor dat de jongeren serieus genomen worden en dat er naar hen wordt geluisterd. 'Men moet n.l. niet alleen naar de gemeente luisteren, maar ook kijken naar de jeugd en naar de toekomst. Er zijn mensen nodig, die in staat zijn naar de jeugd te luisteren, die hen voor vol aanzien en bereid zijn hen te helpen.' (3) Waarschijnlijk geven de posities die in deze vergadering naar voren zijn gekomen het beste weer hoe er tegen de JEG aan werd gekeken. Aan de ene kant als een oplossing voor een groot probleem, aan de andere kant werd de behoefte aan begeleiding gevoeld binnen de besturen. Het verste gaat de Nederlander Van Raalte — in wiens denken liefde als centraal gegeven staat — die de jongeren als serieuze gesprekspartner wil zien, dit tegen de gangbare Surinaamse opvatting in.

Op het gebied van de contacten met de internaten wordt in mei van het internaat te Leliendaal bericht: 'Het is een feit dat onze Vader die in de hemelen is wonderbaar is. Wij mogen dat ervaren in Leliendaal waar de Heer op een machtige manier bezig is met de kinderen. Verschillende kinderen zijn daar aangeraakt en tot geloof gekomen.' De toenmalig directeur, tevens voorzitter van het ZB, Ds. S. Mingoen, was de JEG goed gezind. Hij heeft steeds ook voor hen gepleit en geprobeerd om mee te werken wanneer er een beroep op hem werd gedaan en bij te sturen waar hij kon.

In 1978 vindt ook de vergadering van de Moravian Caribbean Regional Conference in Paramaribo plaats waarbij de Caribische bisschoppen der EBG ook contact hebben met het werk van de JEG en daar complimenteus op reageren.

In 1978 wordt ook het eerste kamp — de eerste van vele — gehouden. Het eerste is vanuit de JEG georganiseerd en later vanaf 1985 vanuit de gemeenten. Het kamp werd gehouden van 2 tot 9 september te Zanderij in de barakken van de Surinaamse Jeugdgemeenschap, met 58 deelnemers en 8 leiders, alsook een keukenploeg van 6 personen²⁶⁴. Tijdens zo'n kamp lag de

Raalte.

²⁶⁴ Hoofdleiding: Carl Breeveld (schreef verslag) subleiding: Margo Roseval, Yvonne Zarks, Samuel Pawironadi, Constan Landvreugd, Marten Schalkwijk, Jules Schotsborg, Eveline Schotsborg.

nadruk op het geloof en het tot geloof komen. Het heette dan ook een Jeugdevangelisatiekamp.²⁶⁵ Het doel was om de liefde van Christus zichtbaar te maken naar de jongeren toe en als thema was gekozen 'Ook ik wil gered worden als Jezus komt'. Tevens werd er geëvangeliëerd door middel van het uitdelen van tractaten bij het ontspanningsoord de Cola Kreek. Op het kamp zelf bleef het resultaat niet uit.

Op een van avonden heeft de Here zo rijklijk gezegend dat velen de lasten van het leven die ze met zich meedroegen van zich voelden afvallen. Er werden in die bidstond tranen gestort, van blijdschap en dankbaarheid. Wij hadden allen het gevoel volkomen door de Heer gereinigd te zijn en dat de Geest van God in ons midden was. Er ontstond zo'n geest van gebed onder ons dat wij niet bemerkten dat de tijd voortschreed. Na verschillende aanbiddings- en overwinningsliederen gezongen te hebben gingen we naar bed. Het was inmiddels 3 uur. Voor ons allen was dit een heel aparte ervaring en we konden God niet genoeg danken daarvoor. Voordat de jongeren 's morgens om 6 uur opstonden hadden we om half 6 weer bidstond en door de dag heen trokken leiders en leidsters, zich steeds terug om tot de Heer te gaan. Zodra men enigszins de gelegenheid vond, werd er gebeden. Wij als leiding waren van een ding overtuigd en dat was, dat alleen door een goed en geregeld contact met onze Vader in de hemel dit jeugdkamp een succes zou kunnen worden. Na de boodschap [op de slotavond] kwamen jongeren tot berouw van hun zonden en gaven verschillenden hun hart aan Jezus. De leiders en leidsters hadden hun handen vol om met zowel jongens als meisjes in gebed tot Jezus te gaan. Velen hebben onder berouw Jezus beloofd Hem te zullen volgen. De Geest des Heren heeft gewerkt!! Tot half 4 waren we nog bezig met jongelui, en wij waren daar dankbaar voor.

Niet alleen kwamen jongeren tot geloof, maar ze raakten ook gemotiveerd om aan jeugdwerk te gaan doen. Als nazorg werden aan pas-bekeerden de volgende wenken meegegeven: "Bid, vraag of God je wil leiden, lees de Bijbel, vraag je altijd af wat God tot jou wil zeggen in al datgene wat je leest, hoort, zegt of meemaakt. Dank God voor moeilijke en makkelijke tijden, want Zijn wegen zijn niet altijd onze wegen. Lees veel, vooral boeken die je geloof versterken, trek met Christelijke vrienden op en wees een voorbeeld voor niet Christenen. Sluit je aan bij een jeugdclub en kom bij ons langs als je over je problemen wilt praten". Zo is het belangrijke kampwerk begonnen waarbij men naast de jeugddiensten, zag, dat de meeste jongeren tot geloof kwamen. Niet altijd is het rozegeur en maneschijn geweest, maar altijd was het kamp de moeite waard en vaak niet zonder resultaat. Eveline Schotsborg sprak in een interview over jongeren die in grote getalen tot Jezus kwamen op de laatste kampavond. De jongeren waren zo geladen, dat de leiders na een paar kampen besloten om de jongeren niet gelijk na het hoogtepunt de volgende

keukenploeg: Cornelly Samidin, Eugenie Haime, Ruth Zeefuik, Alice Chandler, Ivna Stewart, Nettie Hughes.

²⁶⁵ Verslag Jeugdevangelisatiekamp 1978 te Zanderij, van 2 tot 9 september, in de barakken van de Surinaamse Jeugdgemeenschap.

dag al naar huis te sturen, maar even bij te laten komen, en pas een dag later het kamp te beëindigen.

Het districtswerk kende een evangelisatiewerkweek van 11 tot 19 september in de distrikten Nickerie en Coronie. De groep te Nickerie kreeg niet veel mensen bij de diensten, maar aan het einde kon men toch berichten dat er 5 "hun leven aan de Heer hadden gegeven" en er mensen bereid werden gevonden om werk onder jongeren te gaan doen. De Nickerie groep (Jules Schotsborg, Marten Schalkwijk, Ivna Stewart, Constan Landvreugd) ondervond veel steun van ds. R. Djamin (Indonesische Zending) en de voorganger der kerkgemeente ds. Rudi Polanen. In Coronie was er een andere groep actief (Sam Pawironadi, Harold Blankendaal, Carl Breeveld), met onder andere bijbelstudie en gebed in de ochtenden en diensten in de avonden te Salem, Hamilton, Totness en Friendship. Op de laatste avond werd bericht dat het kerkgebouw uitpilde van jongeren die normaal niet naar de kerk kwamen. Hierbij lijkt het of bij de zendingsreizen Coronie steeds opener is geweest dan Nickerie. In Coronie wonen dan ook overwegend Creolen met een nominale Christelijke achtergrond, terwijl in Nickerie meer Hindoestanen die veelal Hindoe zijn, en daarin als conservatief bekend staan.²⁶⁶ Toch is het werk in Nickerie niet zonder resultaat is gebleven want in het jaarverslag van 1977-1978 bericht Ds. R. Polanen dat er inmiddels een jeugdclub voor jongeren vanaf 14 jaar is begonnen. Hij stelt daarbij: 'Het heeft weinig zin op de jeugd af te geven als wij ook in het kader van de gemeente niemand kunnen vinden, die zich met hen wil inlaten.'²⁶⁷

In oktober 1978 doet de JEG ook mee met de Bijbelmars georganiseerd door het Surinaamse Bijbelgenootschap, waar met spandoeken en gezang de stad Paramaribo wordt gewezen op het belang van de Bijbel en van Jezus.

In 1979 komt het tot een definitieve breuk tussen het bestuur van het Jeugdcentrum en zijn directeur, F. Cameron Deze wordt opgevolgd door J. van Kanten. Hiermee komt een einde aan een langlopende ruzie, die als de JEG aan het Jeugdcentrum verbonden zou zijn geweest, het werk niet ten goede zou zijn gekomen.

²⁶⁶ In zijn commentaar op het verschil tussen Coronie en Nickerie merkte J.M.W. Schalkwijk op, dat het ook daaraan gelegen kan hebben dat de methode misschien te weinig aan de Aziatische omgeving was aangepast.

²⁶⁷ Jaarverslag 1977-1978, 4.

In dit jaar is ook het werk van de Jesus Students²⁶⁸ begonnen door Erlé Deira (van de Pinsktergemeente) en Carl Breeveld (leider van de JEG). Zij richt zich op scholieren van de middelbare scholen en zal een belangrijk kontaktpunt vormen voor jongeren van de Broedergemeente, verwant aan de JEG en jongeren van de Pinkstergemeente, daar het werk met name door hen werd gedragen. Rond de besprekingen van de interkerkelijke werkgroep in 1979 geeft zij haar eigen begin weer:

Ongeveer 1,5 jaar geleden begonnen, omdat er niets noemenswaardigs gedaan werd aan het bereiken van de Jeugd op de Middelbare scholen. Gesteld werd dat dogma's geen probleem mochten vormen en dat het "primair" ging om de afgedwaalde jeugd weer op het spoor van Christus te brengen. Opzet: een georganiseerd geheel van kernen op diverse Middelbare scholen, die op hun beurt hun mede-studenten zouden bereiken. Het is *geenszins* de bedoeling van deze groep om een nieuwe gemeente te vormen of de jeugd te onttrekken aan de gemeente, doch juist de jeugd te brengen naar de gemeenten.

Samenvattend is duidelijk dat uit het onderzoek van Jan van Raalte blijkt dat in 1978 de kerk structureel onderbemand is (voor kerkgemeenten geldt een bezetting van 1 predikant op 5300 leden en voor zendingsgemeenten 1 zending/evangelist op 300 leden). Bij dit onderzoek wordt ook aangetekend dat de jeugd niet de aandacht krijgt die zij nodig heeft, terwijl zij in de kerkgemeenten 30% en in de zendgemeenten bijna 50% van het ledenaantal opmaken. Er wordt aanbevolen dat er een specialistische jeugdkracht wordt aangesteld.

Het gebedswerk en de jeugddiensten (in stad en district) van de JEG gaan door en er vinden bijbelstudies plaats. Een poging om een eigen gebouw te krijgen mislukt echter. De internaten raken ook betrokken bij het werk en berichten positieve veranderingen bij de jongeren. Enthousiast komt men terug van het eerst jeugdevangelisatie kamp. Organisatorisch komt er een scheiding tussen de kinderevangelisatiegroep (welke doorgaat onder leiding van de ernstige Leo Schalkwijk), en de jeugdevangelisatiegroep (die onder leiding van de enthousiaste Carl Breeveld komt). Interkerkelijk begint een lid van de JEG samen een jeugdleider van de Pinkstergemeente de Jesus Students gericht op jongeren op de middelbare school. Bestuurlijk blijken er in de EBGs voor- en tegenstanders te zijn van de JEG. Algemeen is men bestuurlijk wel van mening dat er behoefte is aan een jeugdpredikant die het werk kan begeleiden, maar deze wordt vooralsnog niet aangesteld.

²⁶⁸

De Jesus Students bestonden in 1995 nog steeds en hadden inmiddels een full-time stafwerker in dienst.

4.6. WEDEROM GUYANA OP BEZOEK: 1979

De twee jeugdleiders, Carl Breeveld en Leo Schalkwijk, werken in januari 1979 mee aan een jeugdsamenkomst die vanuit het CCK wordt gehouden in de Week van de Eenheid. Hieruit blijkt hoe ver de uitstraling ging van het werk van de JEG, natuurlijk mede doordat de Broedergemeente samen met de Rooms Katholieke kerk verreweg de twee grootste kerken zijn in Suriname. Verder wordt er in maart ook meegedaan aan de jeugdwereldgebedsdag.

In de beleidsvisie van het Kerkbestuurslid belast met Jeugdzaken, E. Zeefuik, schrijft deze in februari dat hij het aanstellen van een jeugdpredikant van groot belang acht. Hij wijst op de tekortkomingen ten aanzien van Bijbelkringwerk, gebedswerk en getuigenissen in de gemeente. 'Bijbelkringen en Gebedskringen zijn er niet of niet actief in talloze gemeenten, terwijl bijbelstudies de kennis van de Bijbel vergroten. Bij vele leden is het "geloof" in de Kracht van het Gebed afgenomen. Persoonlijke getuigenissen schijnen niet meer voor te komen in de E.B.G.S..²⁶⁹

De contacten met Guyana worden in dit jaar ook verder verstevigd door een bezoek van Suriname aan Guyana in april en een tegenbezoek in augustus. De Stadszending schrijft in zijn synode verslag: Deze contacten hebben tot grotere wederzijdse belangstelling geleid en de ontmoetingen waren zeer zegenrijk.²⁷⁰

Wat betreft de districten wordt er melding gemaakt van een jeugddienst te Moengo.²⁷¹ In juni is er een zendingsreis naar het Bosland naar de gemeenten Brownsweg en Sarakreek op uitnodiging van broeder Pryor. In de dienst gaat voor Carl Breeveld, die spreekt over 'Jezus de Weg, de Waarheid en het Leven', en na de dienst worden er tractaten uitgedeeld.²⁷²

In september 1979 wordt er voor het eerst een opbouwkamp gehouden, gericht op het opbouwen van het geloof van de jongeren, naast een evangelisatiekamp. Interessant is de reactie die de Kinderevangelisatiegroep kreeg van een meisje, dat net naar de middelbare school was gegaan. Omdat het de enige schriftelijke reactie van een jongere is uit die tijd en omdat het werk

²⁶⁹ Beleidsvisie van het KB lid belast met Jeugdzaken, 1979 t/m de Synode, Br. E. Zeefuik.

²⁷⁰ Verslag Stadszending EBGIS Intersynodale periode 1977-1980' Ondertekend: 'Namens de Commissie Inwendige Zending: P.R.J.Doeh, Paramaribo april 1980'.

²⁷¹ 'Bethel-Bode' gemeentebld van Moengo, 1 februari 1979. De gemeente Moengo staat dan onder leiding van Ds. E.C. Ritfeld.

²⁷² Verslag van de JEG 5 juni 1979.

van de Kinderevangelisatiegroep nauw verwant was met dat van de Jeugdevangelisatiegroep, is het nuttig om te zien wat voor een effect het werk sorteerde.²⁷³ (De tekst van het briefje, hoewel die niet altijd goed loopt, is hier integraal overgenomen). Veelal schrijft het meisje over navolgen van de Heer, het lezen van de Bijbel en het gebed. Blijkbaar zijn die drie fundamentele zaken van het werk overgekomen.

Met mij gaat het met Gods wil. De groeten van ons allemaal thuis. Ja, en ik probeer ook naar de geboden van onze lieve Heer te leven. Maar soms gaat het heel erg moeilijk, en ik lees mijn Bijbel nog steeds. Maar ik lees het nou 3 keer per dag. Sommige van die hoofdstukken begrijp ik niet zo goed b.v.: Luc. 11:29-32 (De vraag om een teken). Ja en het is ook waar dat niemand goed is. Want in Rom 3:11 staat niemand is rechtvaardig ook niet een, en alles wat in de Bijbel staat is waar. En ik wil dat wil ik ook sturen zodat meer kinderen voer de liefde van God te kunnen weten en hem in hun hart aannemen. Maar wat ik wil weten wat ik eigenlijk moet sturen. En ik heb de brief ontvangen. en ik bid ook voor een ieder dat God hun helpen moet. En ik vraag God laat hij mijn helpen wanneer ik op school zit. En ik zal met alle genoeg met de broeders en zusters voor de a.s. kinderkampen, de Bijbelstudies die straks klaar komen. En het eerste wat ik hoop dat alles goed gaat zodat ik vanaf maart extra naar de Radio zal luisteren, indien wij geen T.V. hebben zal ik mijn best doen om toch te luisteren naar Gods woord. Zo eindig ik met mijn brief. De groeten.²⁷⁴

Op het gebied van interkerkelijk werk hebben enkelen uit het werk van de JEG contacten met Youth for Christ Suriname. Zij proberen samen met haar het interkerkelijk werk weer op te starten, wat dan eigenlijk onder de paraplu van Youth for Christ Suriname alleen verder moet gaan. Er werd als eerste een interkerkelijke conferentie gehouden te Zanderij, welke een goede en enthousiaste opkomst kende. 'Uit deze gedachte [evangelisatie] werd geboren de "interkerkelijke conferentie voor Jeugdleiders" te Zanderij. Het doel hiervan was als volgt omschreven: - het leren kennen van medegelovigen uit andere gemeenten - het zoeken naar mogelijkheden om op interkerkelijke basis de Jeugd te bereiken. De opkomst voor deze conferentie (op 29 en 30 september) was zeer bevredigend. Vertegenwoordigers van vrijwel de meeste gemeenten waren hier bijeen. Het resultaat: 'allen waren het erover eens dat een interkerkelijke samenwerking zeer wenselijk was. Er zijn 17 activiteiten aangenomen, die wij gezamenlijk zouden beginnen in oktober/november.' Er worden verder nog besprekingen gevoerd met een commissie die uit de conferentie voortkwam. Uiteindelijk kwam men echter tot de conclusie dat het niet goed was om iets nieuws te beginnen. De opdracht werd aan YfC Suriname terug overhandigd en de

²⁷³ De brief hoewel gedateerd in maart wordt thematisch hier behandeld omdat het hoogst waarschijnlijk een reactie is op een evangelisatiekamp van het jaar daarvoor en als illustratie dient voor reacties op het kampwerk.

²⁷⁴ Een brief van 21 maart 1979. De naam heb ik u onthouden omdat zij misschien niet genoemd wilde worden.

Interkerkelijke werkgroep werd opgeheven.²⁷⁵

In 1979 is de JEG nog steeds actief bezig met de jeugdgevangenen te Santo Boma, waar zij ook gebed voor vragen. Het clubwerk groeit, zo blijkt ook de Chinese kerk op de vrijdagmiddag een eigen jongerenbijeenkomst te hebben. Volgens het jaarverslag van de Grote en Zuiderstadsgemeenten over het jaar 1979 is er in dat jaar een jeugdclub opgericht onder leiding van de zusters M. Zamuel en Chocolaad-Scheuer en broeder M. Lieveld. De bijbelstudies zijn inmiddels gegroeid tot vier groepen, op de dinsdag-, vrijdag- en zaterdagmiddag voor de jongeren en op de zondagavond voor de oudere jongeren. Deze worden gehouden in het Studie- en Vormingscentrum.

Samenvattend is te melden dat de JEG interkerkelijk meewerkt aan de Week van de Eenheid van het CCK en de jeugdwereldgebedsdag. Een initiatief om een brede interkerkelijke jeugdorganisatie te starten stranden helaas. Er is een groei in het clubwerk te constateren in zowel kerk- als zendingsgemeenten, terwijl er centraal ook vier bijbelstudies worden gehouden. Het kampwerk werd uitgebreid met een opbouwkamp, terwijl ook via kampen het contact met Guyana werd verstevigd. Uit een persoonlijke brief kunnen wij opmaken dat het werk jongeren op lange termijn niet onberoerd laat, zij streven met behulp van bijbelstudie en gebed ernaar om de Heer te volgen. Bij de zendingsreizen wordt het gebruik van tractaten beproefd.

4.7. REVOLUTIE EN SYNODE: 1980

Op 14 en 15 februari wordt er een zendingsconferentie²⁷⁶ gehouden, waarbij de zending nog eens wordt benadrukt als een essentieel onderdeel van de kerk. Dit is steeds de stelling vanuit de zending, maar deze stelling moet ook gezien worden tegen de achtergrond van de zending die in de EBGs getalsmatig klein is, en de discussie dat Kerk en Zending samen moeten gaan. Broeder Pengel stelt in zijn inleiding bij de conferentie 'Een gemeente die niet aan zending doet is een dode gemeente.'²⁷⁷ Een leus die vaker herhaald zal worden. Ook de plaats van jongeren binnen

²⁷⁵ In een brief van vier kantjes van 23 februari getiteld 'Laat ons de jeugd van Suriname bereiken zolang het nog dag is' verteld de Interkerkelijke werkgroep wat zij tot dan bereikt heeft.

²⁷⁶ 'Zendingsconferentie der Evangelische Broedergemeente gehouden op 14 en 15 februari 1980, te Saron.'

²⁷⁷ idem, pag. 1.

de kerk wordt besproken. Van Raalte stelt: 'Er is een zekere vrees voor het conservatisme in de kerk, waardoor de jongeren denken, dat zij niet de kans zullen krijgen om te werken, zoals zij zich dat voorstellen.' 'Br. v. Raalte denkt dat een dialoog hierover met de jongelui op zijn plaats zal zijn. De bereidheid om te luisteren naar wat onder de jongeren leeft, moet er zijn.' Samenvattend wordt ten aanzien van jongeren geconcludeerd dat:

- ◆ het moeilijk is hen aan het praten te krijgen.
- ◆ dit het gevolg is van de opvoeding
- ◆ ze aangemoedigd en kritisch begeleid moeten worden.
- ◆ ze de kans dienen te krijgen om eerst onderling een zaak te overdenken en die dan samen te bespreken.

Concreet wil men bij de zondagsschool beginnen om jongeren mondiger te maken en tevens de gemeenten meer te betrekken en niet alleen in de besturen zaken te bespreken. 'Br. v. Raalte stelt voor om zaken, die de E.B.G.S. raken, niet alleen in de besturen te bespreken, maar ook in de gemeenten, waardoor deze zich mede verantwoordelijk kunnen achten.²⁷⁸

In een stuk dat voor de Synode van dit jaar is geschreven²⁷⁹ wordt aangegeven dat politiek gezien de onafhankelijkheid en de revolutie van 25 februari 1980 bepalend zijn geweest. De samenleving, met haar grote culturele pluraliteit, is in een ontwikkelingsproces en na de coup verkeert Suriname nu in een overgangssituatie.

Suriname bevindt zich in een proces van een ingrijpende culturele transformatie. De kerk, met een twintigtal verschillende groeperingen en drie oecumenische organen: CCK, van Volle Evangeliegemeenten en van de Fundamentele kerken [met onder andere de Wesleyaanse kerk], kent in de EBGs ook een ethnische verdeling, een gebrek aan meewerkend kader, een gebrekkige financieel, organisatorische en administratieve toestand. Financieel, organisatorisch en administratief verkeert de EBGs blijkbaar in een deplorabele toestand. Een veelheid van geruchten heeft daarover de ronde gedaan. Ook al is niet meer dan de helft daarover waar, dan is de rest nog verbijsterend. Het is goed dat dit onderkend is en dat er een begin gemaakt is met het brengen van de wagen in een beter spoor.

De gebeurtenissen van 25 februari hebben de Stadszending nog meer contact met andere gemeenten doen leggen en er is een kettinggebed voor land en volk begonnen, welke zeer door de JEG ondersteund zal worden. Theologisch wordt dit gezien in de kontekst van Jezus Christus, 's werelds Heer waarbij men in zijn Heer zijn vooral aansluit bij de missionaire opdracht om heen te

²⁷⁸ idem pag. 5.

²⁷⁹ Een niet gedateerd stuk 'Inzake Synodale Verkiezingen'. Stuk van na de coup van '80, en voor de december moorden van '82, waarbij er een synode is in augustus 1980, dus is het van 1980. Dit stuk is geschreven voor de synode om als achtergrond te dienen voor een verantwoorde keuze van besturen en een bisschop.

gaan in de hele wereld. Als visie voor het werk wordt immers gehanteerd: 'Een gemeente die niet aan zending en evangelisatie doet zal langzaam doodbloeden en wij zullen nog duidelijker dan voorheen tot een algehele mobilisatie van gemotiveerde gemeenteleden moeten komen.'²⁸⁰ Zo pakt de JEG het thema van revolutie op als een uitdaging gewerkt om het evangelie nog radicaler te verkondigen. Zij speelt op de revolutie in met slogans (mede verspreid op stickers) als 'Jezus in je hart, Revolutie in je leven'.

De jeugdevangelisatiediensten gaan onverminderd voort en in april wordt er een driedaagse 'Grote Jeugdhappening' gehouden met het thema 'Rijk worden! Hoe?', waarbij bedoeld wordt op geestelijke rijkdom. Dit is een happening van drie avonden, met een climax op de zondagavond. De motivering in de brief naar de gemeenten toe geeft aan dat, omdat jongeren vaak kiezen om met hun leven de verkeerde kant op te gaan, men hen een positieve boodschap wil voorhouden.

Op het vlak van de gemeente en jeugdclubs wordt in de gebedsbrieven van mei en juli medegedeeld dat er een club in de Noorderstads- en de Rust en Vredekerk is begonnen. Verder wordt er voorbede gevraagd voor het werk in de Saron, Immanuel, Wanica gemeenten, de gemeente te Nieuw Amsterdam en in de Hindoestaanse, Indonesische en Chinese zending.

Het Gebedswerk gaat voort en is naast voorbede voor personen, nog steeds gericht op vernieuwing van de gemeenten. Voor de jaarlijkse Broedergemeente augustus feestmaand is de voorbede 'dat dit geen traditionele herdenking wordt, maar dat iedereen mag beseffen dat Jezus Christus gisteren, heden en tot in alle eeuwigheid dezelfde is, en dat Hij nog steeds wonderen kan en wil doen in Zijn gemeente. De uitstorting van de Heilige Geest kan en wil de Heer opnieuw geven.'

Voor de Synode van 1980 worden diverse verslagen geschreven. Hierbij kunnen wij opmerken dat het JEG werk op een zeker hoogtepunt in haar bestaan is gekomen. De Stadszending vermeldt in haar synodeverslag:

Het is vooral het evangelisatiewerk onder de jongeren welke tot grote verdere bloei mocht komen. Als wij bedenken dat meer dan de helft van ons volk uit jeugdigen bestaat, dan mogen wij blij zijn met deze ontwikkeling die hoop in houdt voor de toekomst.²⁸¹

²⁸⁰ Stadszending, Synodeverslag 1980, 6.

²⁸¹ Verslag Stadszending EBGIS Intersynodale periode 1977-1980' Ondertekend: 'Namens de Commissie Inwendige Zending: P.R.J.Doth, Paramaribo april 1980. (Stadszending, Synodeverslag 1980, 7).

Verder vermeldt de Stadszending dat de JEG bezig is een eigen bibliotheek op te zetten. Ook wil zij in samenwerking met het Studie- en Vormingscentrum een jeugdleiderscursus opzetten. Tevens wordt er melding gemaakt van de instructieavonden voor kampeiders(/sters). Over contacten in de gemeente wordt gemeld:

Voorts is er een goed contact met jongeren van de Indonesische Zending, die na een vruchtbare participatie in ons jeugdwerk nu in hun eigen gemeente gestart zijn met het jeugd- en kinderwerk. In de Chinese gemeente mogen wij ook meehelpen aan de geestelijke vorming van de jeugd. Er is verder ook een goede samenwerking met de jongeren van de Immanuelkerk, de Wanicagemeente, de Sarongemeente, het Monselsinternaat en het Siswa Tama internaat.

Op de Synode klinkt duidelijk komt de roep om een jeugdpredikant. Het Kerkbestuur schrijft in haar Synodeverslag onder meer²⁸²: 'Met betrekking tot het werk onder de Jeugd, ziet het Kerkbestuur de benoeming van een jeugdpredikant als een van de meest noodzakelijke voorzieningen. Gelet op de importantie van dit werk en op de kritische instelling van de jeugd, zal er met overleg en met zorg gekozen moeten worden.' Vanuit twee Synodecommissies komt de vraag naar een jeugdpredikant naar voren omdat, volgens een commissie, (a) men 'heeft gemerkt dat predikanten en kerkeraden tegen de Jeugdgroep (Stadszending) zijn, omdat naar hun zeggen niet gewerkt wordt volgens de structuur van de EBGs. De commissie acht daarom de aanstelling van een jeugd-predikant zeer gewenst.' Een andere commissie voegt daaraan toe dat (b) de vraag naar de betrokkenheid van de jongeren met de gemeente en de identiteit van de jeugdgroep ter discussie komt. Deze zou 'Pinksterachtig' zijn: 'T.a.v. het jeugdwerk is opgemerkt dat de jeugd aan de gemeente wordt onttrokken en dat de Jeugdgroep veel overeenstemming vertoont met de Pinkstergemeente. Gevraagd is naar een jeugdpredikant voor de leiding van het jeugdwerk.'

Een derde Synodecommissie ziet het benoemen van een algemeen jeugdleider als een interim oplossing totdat er een jeugdpredikant is en zodoende kan de jeugdraad weer geheractiveerd worden. Vanuit nog een vierde Synodecommissies komt een ander geluid naar voren. Zij vraagt aandacht voor de opstelling van ouderen naar jongeren toe en is bezorgd over die houding.²⁸³

Het zendingsbestuur wijst in haar beleidsvisie²⁸⁴ met klem op de noodzaak van zending. Zij schrijft: 'Het lijkt... niet overdreven om het gezonden-zijn van de Kerk als kenmerk van haar

²⁸² 'Discussie verslag van het Kerk-Bestuur' in verband met de Synode van 1980.

²⁸³ Verslag van de Synode 1980 van de EBGs gehouden in de Wanicakerk te Paramaribo 25-30 aug 1980.

²⁸⁴ 'Beleidsvisie van het Zendingsbestuur Suriname' ten behoeve van de synode van 1980.

wezen te beschouwen. Niet voldoen aan de zendingsopdracht, zich niet ten volle overgeven aan de communicatie van het Heil aan degenen die er nog geen deel aan hebben, staat gelijk aan geestelijke zelfmoord, omdat zo het eigen wezen verloochend en de grond van het bestaan weggenomen wordt.²⁸⁵ Jammer vindt men het dat de Kerk zending en evangelisatie aan anderen overlaat. Het ZB constateert dat het niet goed gaat in de EBGs en dat men ontmoedigd is, dat de velen die jaarlijks belijdenis doen gelijk weer inslapen. Zij beveelt onder andere aan te kijken naar de dooppraktijk, de praktijk van belijdenis doen en te zoeken naar mogelijkheden tot dialoog met o.a. jongeren.²⁸⁶ De jeugd wordt als een 'verloren' groep gezien in het werk van de kerk, een groep waarmee de kerk het contact heeft verloren, naast onder meer linkse intellectuelen.

De Boslandzending wijst op de noodzaak van begeleiding van jongeren in het binnenland, en de Hindoestaanse zending is hoopvol gestemd, omdat er een nieuwe jeugdcommissie is samengesteld die onder leiding van L. Schalkwijk aan de slag zal gaan.²⁸⁷ De Chinese zending meldt dat zij na 2 jaar jeugdwerk in samenwerking met de JEG een eigen jeugdraad heeft geïnstalleerd. Deze wil 2x per maand club houden en 2x per maand bijbelstudie.²⁸⁸

Het Rebecca Scheltz meisjesinternaat wil met de JEG in zee gaan om te werken aan de identiteit van het internaat.²⁸⁹ Het Hendrik Monsels internaat meldt, dat er een bijbelstudiegroep is met jongeren van binnen en buiten het internaat en men wil verder activiteiten ontplooiën, wellicht in samenwerking met de Stadszending, lees JEG.²⁹⁰ Het Jeugdcentrum rapporteert dat haar activiteiten bestonden uit sport, spel, filmavonden, handwerken en het Jeugddienstkerkkoor.²⁹¹ In

²⁸⁵ 'Beleidsvisie van het Zendingsbestuur Suriname' ten behoeve van de synode van 1980, 1.

²⁸⁶ 'Allerwege heerst er binnen de EBGs, een malaisestemming. Niemand schijnt er echt meer in te geloven dat de Kerk een belangrijke taak vervullen kan binnen de surinaamse gemeenschap.' (2) 'Het gebrek aan geestelijke diepgang bij de gemeenteleden doet zich allerwege kennen. De grote groepen die jaarlijks belijdenis doen van hun geloof maken dat het beeld vertroebeld wordt, daar het overgrote deel binnen enkele maanden terugvalt in de massa der slapende herrnhutters. Van de kleine groep getrouwen, geeft het merendeel de voorkeur aan de zangdiensten. Hierdoor wordt de kennis van de Heilige Schrift te zeer tot een schaars artikel in onze gemeente.'

²⁸⁷ Verslag van de Hindoestaanse zending t.b.v. de synode 1980.

²⁸⁸ Synode Verslag Chinese Zending voor de synode van 1980.

²⁸⁹ 'Synodeverslag van het Rebecca Scheltz meisjes internaat 1980' 'Wij gaan uit van het christelijk karakter van dit internaat, waarin christelijke begeleiding van de jeugd zeer belangrijk is en gezien de slechte invloeden in onze maatschappij, is het ons gebleken dat wij nu meer dan ooit grote nadruk moeten leggen op deze geestelijke begeleiding. Hiervoor is wel nodig, dat een pastor zich verbindt aan het internaat, of dat er vanuit de jeugdevangelisatiegroep activiteiten ontplooid worden in het internaat, hetgeen zal leiden tot een gezonde geestelijke groei.' (2)

²⁹⁰ Verslag Hendrik Monsels Internaat periode 1977-80.

haar beleidsvisie geeft zij aan, dat er nagedacht moet worden over de plaats van dit werk in het geheel der EBGs, onder andere i.v.m. de aanwijzing van een Jeugdpredikant. Op de synode wordt ook de vraag gesteld of het mogelijk zou zijn om jeugdevangelisatie vanuit het Jeugdcentrum te ondernemen.

In oktober 1980 is er een over en weer geschrijf in de *Kerkbode* over het belang van het winnen van zielen voor het Lam. Hier komt als reactie op, dat bekering niet alleen inhoudt, dat je met de ziel van iemand bezig moet zijn, met zijn geestelijk ik dus, maar ook met zijn maatschappelijke betrokkenheid. Het standpunt van de JEG in deze is, dat de geestelijke bekering de crux is waarop de maatschappelijke bekering is geënt. Als je je alleen met de maatschappelijke kant bezig houdt ben je met symptoombestrijding bezig. Als reactie daarop schrijft Van Raalte dat hij de zaak nu beter begrijpt, maar dat je in de zending vooral in ootmoed en liefdevol luisterend bezig moet zijn en vooral eerst naar jezelf toe moet prediken.²⁹²

Vanuit het Bosland vraagt broeder Akiemboto uit Pokigron middels een brief (dd 17 oktober 1980) om ondersteuning. Hij wil een jeugdgroep oprichten te Pokigron, maar krijgt daarbij met tegenstand te maken, en vraagt de jeugdgroep om twee diensten te komen houden om te laten zien dat het een beweging van binnen in de kerk is en niet iets van buiten. Voor de tweede Kerstdag wordt de groep uitgenodigd om te Brownsweg een dienst te houden.²⁹³

Blijkens een verzoek aan de JEG in december welke kwam van jongeren van de gemeente Billiton om bij hen een jeugddienst te houden wordt duidelijk dat jongeren zelf aangesproken worden door de aanpak van de JEG. Zij willen de jongeren van Paranam en Onverwacht ook betrekken bij de houden jeugddienst. Zij schrijven:

Hierbij nadert een groep jongeren van Billiton, jullie met een vriendelijk verzoek: Het is zo dat de gemeente Billiton weer begint te leven. In de gemeente zijn de jongeren wel goed vertegenwoordigd, alleen trekt de normale zondagse dienst niet zo erg aan. Het zou daarom erg stimuleren als jullie ons zouden willen helpen met het houden van een jeugddienst... Wij hopen dat het zal lukken, met zo'n jeugddienst, de jeugd meer te betrekken in de kerk.²⁹⁴

²⁹¹ Synodeverslag Jeugdcentrum 1979.

²⁹² Kerkbode 19 (JEG) en 26 (Van Raalte) oktober 1980.

²⁹³ Brief H.I. Leidsman, dd 16 oktober 1980.

²⁹⁴ Brief van 20 december 1980.

De leiding van de JEG is in handen van een kerngroep van 4 tot 5 personen, die wekelijks bijeenkomt om te bidden voor het werk. De grotere groep treft elkaar op de zaterdag en zondagavond. De zondagavond is met name bedoeld voor jongeren die al wat verder zijn in hun geloof, waarbij bijbelstudies worden verzorgd door Frits Mastenbroek (een gepensioneerde zendingsonderwijzer). Naast deze bijbelstudies zijn er ook bijbelstudies op de donderdag en vrijdagmiddag voor jongeren die verder willen gaan in het geloof. Over een zevental tractaten, die door de Stadszending werden gemaakt, wordt bericht dat slechts dat traktaatje dat voor de jeugd was bestemd een herdruk heeft beleefd. Interkerkelijk hebben in de jeugdcommissie van het CCK (Comité Christelijke Kerken) twee leden van JEG zitting: Carl Breeveld en Jessy Antari.

Samenvattend: De revolutie van februari 1980 is een belangrijk keerpunt voor Suriname. De JEG reageert hierop met het hanteren van de leus 'Jezus in je hart, Revolutie in je leven', waarmee zij aangeeft wat zij het fundament van maatschappelijke veranderingen ziet: de geestelijke grondslag. Zij organiseert onder andere een 3-daagse jeugdhappening met als climax de jeugdevangatiedienst op zondagavond. Uit kerk- en zendingsgemeenten klinkt naar de JEG de vraag om hulp ditzij onder andere middels het starten van een eigen bibliotheek tracht op te vangen.

In de besturen wordt aandacht gevaagd voor het jeugdvragestuk, onder andere de rol van doop en belijdenis, en in de synode, waar positieve verslag over het werk van de JEG over de breedte van het werk van kerk en zending wordt gehoord, worden ook kritische geluiden mbt het werk van JEG geventileerd. Het betrof met name de vraag of zij niet 'Pinksterachtig' werd. Interkerkelijk neemt de JEG deel aan de jeugdcommissie van het CCK.

4.8. CRISIS EN VERANDERINGEN: 1981

Het jongeren evangelisatieblad *De Weg*, waar een lid van de kerngroep van de JEG in de redactie zit en dat twee jaargangen zal kennen, gaat ook in februari van dit jaar van start. Het is interkerkelijk van opzet en in eerste instantie gericht op evangelisatie, maar komt na een aantal afleveringen met meer op geloofsopbouw gerichte stukken.²⁹⁵

²⁹⁵ Jrg 1, no.1 februari 1981 (red.: Talat Mohammed, Rodrick Hewitt, Carl Breeveld, Steve Pinas, Tina van Goens, Loes Wijgaarde).

In maart 1981 is er een delegatieoverleg tussen de EBGs en het Zeister Zendingsgenootschap, waarbij aangegeven wordt dat de onderlinge relatie zich in een nieuwe fase bevindt.²⁹⁶ Een historisch tijdperk in de EBGs komt ten einde, een tijd van autoritaire structuren en van het verliezen van contact tussen leiding en leden. De besturen hebben de greep op de gemeentelieden, met name ook op de jongeren, en op de gang van zaken verloren.²⁹⁷ Er breekt een nieuwe tijd aan, waarin de basis weer mee moet spreken en men aan de basis elkaar zoekt om gemeenschapsvormend bezig te zijn. Het zijn ook alleen de gemeenten zelf, het zijn alleen groepen aan de basis, die het kerkelijk en christelijk leven kunnen voortzetten, wanneer het gewicht van boven afneemt en de mensen in Suriname weer om leiding vragen.' Eén van de aanbevelingen is dan ook dat er een directie komt in de EBGs die het werk aan de basis moet helpen ontwikkelen. Tevens wordt genoemd: 'Een belangrijk gegeven in het beleid is de gerichtheid op de jongeren, die door de huidige kerk en de gebruikelijke kerkdiensten weinig meer wordt geboden en aan de basis opnieuw moet worden gemobiliseerd.' Voorts: '

Bij dit alles beseffen wij dat de kerkelijke situatie in landen van West-Europa, met name ook in Nederland, niet anders is. Ontwikkelingen in bijvoorbeeld Suriname zullen dan ook als voorbeelden moeten dienen voor de kerkelijke en missionaire ontwikkelingen in die landen. Op deze wijze moet dan ook de dienst of de bijdrage, die de kerken in Suriname aan de wereldkerk te bieden hebben, duidelijk aan het licht komen.

In april 1981 bestaat het werk van de JEG 5 jaar. Zij geeft een foldertje uit over haar werk. Hierin geeft zij ook een theologische visie op haar eigen werk weer, onder het motto:

"Verblijdt u in de Here te allen tijde! Wederom zal ik zeggen: verblijdt u!" (Fillipenzen 4:4) 'We zijn erg dankbaar dat wij ons, via deze informatie-folder, als jeugd-evangelisatiegroep van de Stadszending, tot u mogen richten. We zijn dankbaar vooral vanwege het feit, dat wij in de afgelopen jaren heel duidelijk mochten ervaren dat onze God een unieke God is. Een God die niet van een afstand staat toe te kijken wat er op aarde gebeurt, maar een God, die zich persoonlijk met de gang van zaken bezig houdt. Een God die zelf de Stuurman in ons leven wil zijn, zodra we bereid zijn het roer aan Hem over te geven. We zijn blij dat Hij de Stuurman is geweest van het Jeugd evangelisatiewerk in de afgelopen vijf jaar. Wij zijn blij dat wij Zijn opdrachten mochten uitvoeren.

Over het kampwerk schrijft de JEG in hetzelfde foldertje:

Naast de jeugddiensten, werden er speciaal voor de jongeren in de grote vakantie evangelisatiekampen gehouden. Reeds na de eerste keer, bleek dat het kampwerk enorm effectief kan zijn om jongeren te bereiken met het evangelie. Het is geweldig fijn om met elkaar een week lang bezig te zijn, in ongedwongen vakantiesfeer. De jongeren ervaren de christelijke liefde daadwerkelijk en zien dat het Evangelie niet iets droogs is, maar iets levends. Ze merken in levens

²⁹⁶ Het verslag is getiteld: 'Kerk in de Revolutie' Notulen delegatie-overleg maart 1981, ZZG-EBGS.'

²⁹⁷ Een klacht als men spreekt over het afbreken van autoritaire structuren en een grotere nadruk op de basis! Wellicht werd hier meer gesproken over een nieuwe houding in de Nederlands-Surinaamse verhoudingen, en minder, of selectiever (ideologischer?) over de intra-Surinaamse verhoudingen.

van anderen dat de Heer werkelijkheid is. Na elk kamp blijkt weer, dat velen voor de Heer gekozen hebben, en als een nieuw mens weer het nieuwe schooljaar ingaan. De laatste jaren zijn er ook opbouwkampen gehouden, welke meer gericht zijn op de geloofsgroei van de jongeren. Hiernaast vonden er ook leiderstrainingskampen plaats.

In april ontstaat er ook een debat tussen de besturen en de CIZ. Directe aanleiding tot het praten over het thema demonie & bevrijding is het geval van een jongen die 'bevrijdt' werd van demonen, hetgeen plaats vond in de toen reeds met behulp van de jongeren gerenoveerde Zinzendorferberg. Deze jongen was onder psychiatrische behandeling en toen voor hem een tijdelijk onderkomen werd gezocht werd de Zinzendorferberg benaderd. Na veel aarzelen werd hij toch opgenomen in de herberg, die als diakonale EHBO post functioneerde. Op een gegeven moment komt hij met de leiders van de JEG in contact, waarbij ook Paul Doth, voorzitter van de Commissie Inwendige Zending, tevens directeur van de Stadszending. In de problemen met de besturen zal hij als buffer functioneren en veelal de gesprekken voeren. De leiders van de JEG zijn nauwelijks zelf in contact met de besturen geweest. Bij het aangeknoopte gesprek van de jongen met Paul Doth gaf de jongen aan dat hij wilde dat er met hem gebeden werd. Toen men met hem begon te bidden gedroeg hij zich heel vreemd, wat Doth niet kon plaatsen. Op dat moment springt een van de kerngroepleden van de JEG in en begint demonen in de naam van Jezus te bestraffen. Dit heeft effect, maar niet alleen op de jongen, het verhaal zal wijd en zijd bekend worden en voor nogal wat opschudding zorgen. (zie bijlage 4?) Hoewel de macht van boze geesten door de Broedergemeente erkend werd, en er in de liturgie voor Pinksteren gelezen wordt 'Doe de gemeente ervaren, dat in uw kracht ook heden de duivelen uitgeworpen en de werken des duivels verbroken kunnen worden!',²⁹⁸ was deze 'Charismatische' benadering nieuw.²⁹⁹ In ieder geval was het exorcisme zoals dat door de JEG werd bedreven op dat moment nieuw in de EBGs. Er vonden gesprekken hierover plaats en besloten werd, onder druk van het Kerkbestuur, zulke gevallen niet meer in de Herberg op te nemen. Carl Breeveld was in eerste instantie degene die in de bevrijdingsbediening het voortouw nam, terwijl Paul Doth zich er verder in verdiepte middels literatuur van Blumhardt³⁰⁰, Corrie ten Boom (Hervormd) en Watchman Nee (Pinkster voorganger in China). In een artikel in *De Kerkbode* van 17 juli 1981 schrijft hij:

²⁹⁸ Liturgie voor Pinksteren in het Gezangboek der EBGs (uitgave 1986, pag. 392).

²⁹⁹ Het exorcisme was echter niet geheel nieuw in de Broedergemeente. Op Jamaica pasten in de 18e eeuw de zendelingen reeds exorcisme toe.

³⁰⁰ Deze werd als referentiepunt met de EBG gezien omdat het centrum van de Broedergemeente in West-Duitsland toen in Bad Boll was in een complex dat Blumhardt aan de Broedergemeente had

Zo zijn wij [de Stadszending] ongewild in de afgelopen weken geconfronteerd geweest met het rijk van de duisternis. Wij hebben versted gestaan over vele dingen, maar bovenal hebben wij ontdekt dat onze Heer werkelijk alle macht heeft en dat er geen macht kan blijven waar Zijn naam wordt aangeroepen. Wij mogen ook weten dat de Heer ons in Zijn laatste woorden de opdracht geeft de gehele wereld in te gaan om Zijn naam te verkondigen maar dat Hij daarbij de belofte doet, dat de tekenen zijn gehoorzame discipelen zullen volgen: "in Mijn naam zullen zij boze geesten uitdrijven". Dit teken nu hebben wij onlangs mogen ervaren en daarbij mogen ontdekken dat onze levende Heer die belofte ons de kracht te zullen geven van Zijn Geest, nog steeds dezelfde is.

Daaraan wordt verder de conclusie verbonden dat de kerken te weinig aandacht aan deze zaken heeft besteed. 'En wij moeten eerlijk toegeven dat onze kerken daar ook te weinig tegen hebben gewaarschuwd hebben. Ook dit moeten wij als kerk belijden en zo opkomen voor ons volk en vergeving vragen hiervoor', schrijft Doth in hetzelfde artikel.

De tweede kwestie die speelde tussen de besturen en de JEG was de doop van één van de kerngroepleden. Zelf was betrokkene, M. Schalkwijk, al langer met de vraag rond zijn eigen doop bezig, wat zich toespitste op twee zaken, de legitimiteit van de kinderdoop en de behoefte aan een bezegeling van zijn bekering van jaren geleden. Hij werd in juli gedoopt op een doopplechtigheid van de Evangelist der Pinkstergemeente, Hongerbron, waar diverse jongeren die actief waren in het jeugdevangelisatiewerk werden gedoopt. Van hen waren enigen nog nooit gedoopt. De doop van betrokkene gebeurde eigenlijk toen de plechtigheid al bijna voorbij was en Hongerbron vroeg of er nog iemand gedoopt wilde worden. Het desbetreffende kerngroepleid stapte naar voren en werd — ondanks zijn kinderdoop — opnieuw gedoopt. Aanwezig bij deze doop was Paul Doth, in eerste instantie gekomen voor de doop van de jongeman die van demonen was bevrijd en tot zijn verbazing geconfronteerd werd met die van M. Schalkwijk. Deze doop zou tot een doopkwestie worden die jaren zou spelen en tot in 1985 niet van de bestuurstafel af zou zijn. Met deze doop en de dienst der bevrijding, was de JEG, die een Jeugdevangelisatiebeweging was geworden, door de besturen definitief bestempeld tot Pinksterachtig. Naast de kritiek die er al was ten aanzien van het in de handen klappen, het niet uit de eigen EBGs zangbundel zingen, maar ook liederen vanuit de Pinkstergemeente en het niet gebruiken maken van het orgel³⁰¹, maar van een band kwamen de doopkwestie en de vraag van demonie erbij.

nagelaten.

³⁰¹ In het delegatie overleg met het Zeister Zendingen Genootschap wordt gesproken over het surinaamse karakter van diensten, waarbij dit met name zou slaan op de instrumenten in de diensten. Dit Surinaamse karakter zou niet slaan op de het werk van de JEG, daar bevinden zich ook velen uit de zgn. Pinkstergroepen. Tevens wordt er gesproken over de uitbouw van het JEG werk waar meer en beter werkmateriaal nodig. De Wereldraad van Kerken zou hierbij kunnen helpen.

Nu was in de geschiedenis van de Broedergemeente de relatie met de Pinkstergemeente niet een van de meest aangename. Toen in de zestiger jaren de evangelist Hoekendijk in Suriname kwam, werd hij ontvangen door de Broedergemeente. Het was zelfs zo dat de Broedergemeente zich verzette tegen pogingen van het CCK om de evangelist buiten het land te houden³⁰². Mede vanwege zijn te grote nadruk op de gaven van de Geest werd hem echter geen ruimte in de Broedergemeente gegeven om te preken.³⁰³ In de samenkomsten van Hoekendijk kwamen velen tot geloof die in naam bij de Broedergemeente waren. Deze begonnen — vanuit de vernieuwing die zij hadden ontvangen — het de Broedergemeente kwalijk te nemen dat zij daar die boodschap niet eerder hadden gehoord. Het schijnt er soms niet zo plezierig aan toe te zijn gegaan in het contact tussen oude leden en vernieuwde ex-leden. De Broedergemeente stelde zich op het standpunt dat anderen oogsten waar zij honderden jaren gezaaid had en dat haar niet kon worden verweten dat zij het evangelie van bekering nooit had gepredikt. Hierbij werd onder andere verwezen naar de belijdenisliturgie die nagenoeg dezelfde inhoud heeft als de oproepen tot bekering die werden gedaan. Desondanks moet gezegd worden dat zij blijkbaar een aantal van haar leden niet bereikte waar het anderen wel lukte.

Toen nu de JEG trekken vertoonde die soms leken op die van de Pinkstergemeente — hoewel het Leger des Heils ook in de handen klapt en in de Bijbel in Psalm 150 de liturgie uitbundig wordt gevierd, zoals de JEG regelmatig aanhaalde — waarbij de jongeren niet de historische achtergronden van de relatie EBG-Pinkstergemeente kenden, zagen de besturen dit voor een deel als een poging van de Pinkstergemeente, om niet door schelden, maar misschien wel door beïnvloeding de Broedergemeente te veranderen. Deze houding die bepalend zou zijn voor het beleid werd mede gevoed door de kritiek die sommige voorgangers en gemeenteleden hadden op de JEG. De voorganger Kotzebue schrijft namens zijn kerkeraad van de Rust en Vrederkerk — waar ook de jeugdgroep Jeru was — een pittig schrijven tegen de JEG en beveelt eigenlijk aan de JEG en haar leiders in de ban te doen en voor de keus te stellen of weer EBG te worden, of maar naar de Pinkstergemeente te gaan. Nu is deze houding nooit officieel door de besturen

³⁰² Volgens aanvullende notities van J.M.W. Schalkwijk.

³⁰³ J.M.W. Schalkwijk twijfelt of hij ooit gevraagd heeft om in de Broedergemeente te prediken. Volgens Ds. Dielingen is die vraag ook niet vanuit de Broedergemeente gesteld omdat deze van mening was dat Hoekendijk te 'zweverig' zou zijn. De Charismatische evangelist S. Doctorian zou dat in de jaren zeventid op uitnodiging van de bisschop Doth wel een uitnodiging krijgen om in de Broedergemeente te preken.

overgenomen maar er werd wel een beleid uitgestippeld om meer grip op de JEG te krijgen (in het delegatieoverleg van het Provinciaal bestuur der EBGs met het Zeister Zendings Genootschap wordt letterlijk gezegd dat de kerk de grip op de jongeren kwijt was). Middels gesprekken en bevelen werd dit gedaan, maar deze aanpak viel niet altijd in goede aarde en werd eerder als tegenwerking gezien. In deze periode wordt in de JEG — achteraf met spijt — soms denigrerend over de besturen gesproken.³⁰⁴

De Commissie Inwendige Zending en de JEG distantieerde zich van de daad van de herdoop³⁰⁵ (het ging hier om de persoonlijke mening van het JEG-lid) maar niet van de persoon in kwestie. Er vinden persoonlijke gesprekken plaats tussen betrokkene en de voorzitter van de Commissie Inwendige Zending, de bisschoppen G. Polanen en E. Ritfeld. De zaak wordt besproken in de besturen, de Commissie Inwendige Zending, het Kerkbestuur, de Raad van Voorgangers (waar het voorstel wordt gedaan om het hele werk van de JEG stop te zetten, maar dit voorstel wordt niet door de Raad gedragen³⁰⁶), het Provinciaal bestuur, en het delegatieoverleg met het Zeister Zendingsgenootschap (waarin alleen wordt aangehaald dat de zaak was ontspoord en iemand opnieuw is gedoopt). Uiteindelijk zal de discussie rondom de doop leiden tot een synodaal standpunt waarbij de kinderdoop gehandhaafd blijft, maar volwassendoop toegestaan wordt; herdoop echter mag niet³⁰⁷. Geen enkele zaak in de periode van 1976 tot 1985 die één persoon betrof is zo hoog opgenomen als deze. Er wordt zelfs een rapport over opgesteld, eigenlijk een advies van Van Raalte en H. Zamuel. Dit moet echter gezien worden tegen de achtergrond van de leiderschapsrol van de betrokkene, de problemen met de Pinkstergemeente en het feit dat men binnen de kerk het probleem van de soms ogenschijnlijke inhoudsloze kinderdoop en belijdenis onderkende. De herdoop van M. Schalkwijk was dan ook niet alleen een herdoop maar ook een zeer kritische noot ten aanzien van de praktijk van doop en belijdenis. Nu had de

³⁰⁴ Er is ook een theorie dat de besturen onder invloed van mensen die in de Loge's en Courts zaten een tegenbeleid uitstippelde tegen de Jeugdevangelisatiebeweging, omdat dit ook tegen geheime orde's was, en deze zelfs zag als een stukje werk van de Satan. Deze moeilijk te verfiere theorie — die niet voor het eerst in de kerkgeschiedenis naar voren kwam — wil ik hier alleen noemen om aan te geven dat de JEG zich aangevallen voelde.

³⁰⁵ Zie het stuk van 1983, geschreven voor de synode 'Jeugdevangelisatie werkgroep van de Stadszending der EBGs'.

³⁰⁶ Notulen van 30 november 1981.

³⁰⁷ Volgens J.M.W. Schalkwijk was er over de herdoop een uitspraak van de Synode van 1965. 'Waarin (na interventie van brs. R. Doth en G. Polanen) de uitsluiting van herdoopten in het algemeen werd afgewezen, alleen in geval van scheurmaking.' (schriftelijke reactie op de scriptie)

JEG middels de oproepen tot bekering de kritiek op de belijdenis al voor zichzelf ondervangen, maar men had nog geen antwoord op de doop. Het antwoord van de wederdoop werd door de kerk resoluut van de hand gewezen, hoewel de bisschoppen en P. Doth de pastorale kant van de zaak — de behoefte aan een teken ter bezegeling van de bekering — niet hebben aangevallen. Toen M. Schalkwijk stelde dat het vanuit een pastorale behoefte en niet vanuit een principiële verwerping van de kinderdoop was dat hij zich opnieuw had laten dopen, gaven zij aan het Provinciaal bestuur het advies de doop 'als niet gedaan' te beschouwen³⁰⁸. Het Provinciaal bestuur zal dit advies niet overnemen, en hoewel ze de betrokkene had verboden om nog enig werk te doen in de kerk en op een gegeven moment zijn lidmaatschapskaart had teruggevraagd, werd dit niet bekrachtigd en kon hij blijven functioneren in de JEG en als lid van de Chinese en later de Combé gemeente.³⁰⁹ Als tegengewicht tegen de beschuldiging dat de JEG Pinksterachtig zou zijn (en dus verbanden met de Pinksterbeweging zou hebben), schrijft Doth in zijn brief van augustus:

Overigens is het wellicht niet overdreven hierbij op te merken, dat van de vele honderden jongeren die in de afgelopen jaren bereikt zijn met het evangelie via het niet zo eenvoudige werk om de jeugd van vandaag te bereiken, verreweg de meesten hun weg vinden binnen onze eigen wijkgemeenten. Gemeenten als Wanica, waarbij de opvang door de kerkeraad en de predikant thans goed te noemen zijn, zullen dit kunnen onderstrepen.

Hierbij geeft hij voor een goed verstaander aan dat het knelpunt in het werk veelal in de doorstroom naar de Gemeente toe ligt.

De kwestie van de doop — welke ook in Guyana en in 1983 in Oost-Duitsland speelt³¹⁰ — zal in de Uniteitssynode van 1982 aan de orde komen, mede door het stuk van Ds. Joe Johnson³¹¹, die na zijn contacten met de JEG in 1977 en 1979 leider was van de vernieuwing in Guyana. Hij liet zich echter dopen en stelde zich op het principiële standpunt dat de Broedergemeente haar dooppraktijk moest herzien. In Guyana is het op dit punt ook tot een splitsing gekomen en in Oost-Duitsland zouden de her-doopten als niet-EBG leden worden aangemerkt³¹². In Suriname is

³⁰⁸ Vergadering van het PB op 17-3-'83.

³⁰⁹ In juli heeft P. Doth een gesprek met M. Schalkwijk, 6 augustus schrijft hij aan het KB zijn bevindingen van de zaak.

³¹⁰ 'Uitreksel uit het verslag van de 2e vergadering van de synode van het district Herrnhut der EBGs 16-20 maart 1983.'

³¹¹ 'God's Pattern for His People, a paper presenting a proposal for the introduction in the Moravian Church the practice of "Dedicating of infants" followed by "Believers' Baptism -- for consideration at the 1982 Moravian Unity Synod in Germany. By Joe O.E. Johnson.' 1981.

³¹² Vanuit de JEG heeft M. Schalkwijk in briefwisseling met ds. Johnson herhaaldelijk er op aangedrongen om de doop niet tot breekpunt te maken, omdat een splitsing in de gemeente een slecht getuigenis is. De

er een gedoogbeleid geweest. De Synode maakte ruimte voor de volwassendoop, maar niet voor de herdoop. Het gevolg van dit alles was echter wel dat er geen contact meer mocht zijn tussen de Guyanese jongeren en de JEG, niet in 1981³¹³ en niet in 1982. Daarna is er verder geen contact meer geweest.³¹⁴

Over de gemeenten wordt bericht dat in de kleine gemeente Nieuw Amsterdam een jeugdclub van 10 jongeren is die veel aan bijbelstudie doet. In een schrijven van 24 augustus 1981 van de Chinese kerk aan het Zendingsbestuur waar zij motiveert waarom zij aan een nieuw gebouw toe is, geeft zij in drie van de vijf punten aan dat dit te maken heeft met de groei van het jeugd- en kinderwerk, en het feit dat men nieuw zendingswerk hierin wil ontplooien. Over het laatste:

De laatste tijd rijzen in ons land vele nachtclubs en dobbelhuizen als paddestoelen uit de grond. Deze trekken vooral de jongeren aan. Dit brengt ongetwijfeld grote sociale problemen met zich mee. Gods woord leert ons, dat het geestelijke belangrijker is dan het vleselijke. Wij zullen daarom al onze krachten en middelen moeten samenbundelen om te voorkomen dat deze landgenoten in deze situatie geraken, dan wel hun eruit te halen. Wij zullen hen dan plaats moeten bieden om gezonde activiteiten te kunnen ontplooien en zodoende de gelegenheid te krijgen hun te leiden tot het huisgezin des Heren.

Over het kampwerk in september (er is een evangelisatiekamp te Zanderij en een opbouwkamp te Saramacca) wordt bericht dat in het evangelisatiekamp 9 jongeren tot geloof zijn gekomen en 24 voor gebed zich hebben aangemeld.

Ten aanzien van de gemeente Wageningen wordt bericht dat die op het moment van rapportage aan het Kerkbestuur, oktober 1981, nog geen jeugdclub heeft, maar dat men bezig is om één op te richten.³¹⁵

Eind 1981, in oktober en november, speelt ook het mogelijke aftreden van één van de bestuursleden van het Kerkbestuur, die vanwege ongehoorzaamheid van de gemeenten en vanwege structurele problemen in de kerk niet langer wenst aan te blijven.³¹⁶ De redenen die

JEG voelde zich steeds integraal onderdeel van de EBG en zag haar roeping duidelijk binnen de EBG, volgens aan aanvullende notitie van M. Schalkwijk.

³¹³ Brief van de Guyanese Provincie tegen dit bezoek, van juli 1981.

³¹⁴ In de Uniteitssynode (wereldsynode) van de EBG in 1995 in Tanzania is besloten dat 'her'dopers niet uit de kerk hoeven te worden gezet mits het om een 'pastorale' en niet een principiële herdoop gaat. Het onderwerp speelde in verband met vragen vanuit de Caribische en Tsjechische Provincies hierover.

³¹⁵ Schrijven aan het Kerkbestuur van Wageningen dd 12 oktober 1981.

³¹⁶ In zijn schrijven van 30 oktober 1981 vertelt hij ook wat zijn visie op besturen is: 'Besturen wil zeggen,

worden genoemd kunnen ten dele samenhangen met de kwestie van de herdoop die toen speelde, waarbij de directeur van de Stadszending weigerde om de jeugdleider betrokken bij de herdoop te verwijderen en waarbij de Chinese predikant eveneens weigerde de handkaart van dezelfde jeugdleider in te trekken.

Na diverse gesprekken met de bestuurder besluit deze toch aan te blijven, maar intussen is er al een voorstel voor een nieuwe structuur uitgedacht door Frank E. Essed (die ook het Adviescollege leidde dat namens het Provinciaal bestuur met betrokken bestuurder moest praten). Het jeugdwerk is daarbij niet meer onder het kerkbestuur geplaatst, maar als Provinciaal lichaam op hetzelfde niveau als de Stadszending en de diakonie (dus ook als Provinciale lichamen). Dit alles valt onder de verantwoordelijkheid van een Sociaal-Maatschappelijke raad. Met dit voorstel is verder niets gedaan, maar het geeft aan dat er wordt gedacht aan een nieuwe structuur voor het jeugdwerk, waarin de JEG op dat moment een voortrekkersrol vervult.

In december ontplooit de jeugdgroep twee nieuwe activiteiten, een evangelisatiegericht koopavond programma op de vrijdagavond, met onder andere een film en een diakonaal stukje werk 'Herstel Huisjes' waarbij jongeren naar ouderen toe gaan om hen te helpen kleine klusjes in het huis op te knappen.³¹⁷

1981 is ook het jaar waarin eigenlijk de tweede fase van het jeugdwerk, de decentralisatie, op gang komt. Er is eigenlijk altijd een beweging naar de gemeenten toe geweest, hoewel de gemeenten niet altijd het werk van de JEG konden plaatsen en opnemen in hun gemeentewerk. Door de herbouw van de Stadszending, die in april wordt begonnen, worden de Jeugdevangelisatiediensten niet meer in dat gebouw gehouden, maar in de Wanicakerk. Dit was ook geboden, omdat er honderden jongeren per dienst kwamen die in de zaal, op het balkon en op de trappen zaten, hetgeen onverantwoord was. Door deze verschuiving ontstond ook de vraag van verschillende gemeenten waarom de diensten niet bij hen werden gehouden. Daartoe begon men naast de vaste maandelijkse dienst, op de 3e zondag van de maand, ook naar andere kerken te gaan. Sommigen, zoals de Rust en Vredekerk hielden hun deuren dicht voor de JEG, hoewel er

neutraal, met liefde, begrip en vooral geloof, alles doen wat kan leiden tot een goede voortzetting van het werk waar wij met zijn allen voor staan.' Of de JEG dat altijd zo heeft begrepen en heeft ervaren is een vraag.

³¹⁷ Notulen Commissie Inwendige Zending 8 december 1981.

in deze gemeente buiten de Jeru-groep (Jeugd Rust en Vrede groep) om een aparte aan de JEG gelinieerde jeugdgroep ontstond. In het delegatieoverleg tussen het Zeïster Zendingsgenootschap en de EBGs wordt dit besproken, evenals de behoefte aan geschoolde medewerkers.

Het evangelisatie-werk is jeugd-evangelisatie geworden. Er is behoefte aan een theologisch geschoolde medewerker voor begeleiding. In de wijkgemeenten is een zekere huiver voor de ontwikkeling bij de jeugd-evangelisatie. Er is een kwestie gerezen ter zake van de herdoop, die in enkele gevallen plaats vond. Een en andere past ook in de gegroeide relatie met jeugdwerk in Guyana. Het opnamebeleid in de Zinzendorferberg is niet duidelijk. Er is een incident geweest met een psychiatrische patient, die men probeerde door gebed te genezen. Hier liggen vragen op theologisch terrein en ook in de verhoudingen tussen de generaties.³¹⁸

De jeugdpredikant waar al zo lang om gevraagd was kwam in 1981 in de persoon van Ds. mw. Spijkerboer. Zij heeft ook part-time in de Grote Stadskerk gediend, maar zal binnen een jaar op eigen verzoek uit de functie van jeugd- en gemeentepredikant ontheven worden en dan in dienst van de Hervormde kerk in Suriname treden.

De JEG bestond in 1981 uit Carl Breeveld, Constan Landvreugd (oa catecheet Wanica), G. van Engel (Jokevawa), G. Blom (Jokevawa, student studie- en vormingscentrum), Evelyne Schotsborg (adventist gedoopt, mentrix SVC, voormalig lid Zendingbestuur, bestuurslid vrouwenbond EBGs), M. Schalkwijk (jeugdleider Chinese gemeente).

Samenvattend kan gezegd worden dat 1981 een veelbewogen jaar voor de JEG is geweest, daar zij op drie punten problemen kreeg met de besturen. Op het punt van de doop, omdat een lid van de kerngroep zich opnieuw liet dopen, op het punt van demonie, omdat er een zogenaamde bevrijding van demonen had plaatsgevonden, en op het punt van de identiteit, omdat de JEG steeds meer werd gekarakteriseerd als 'Pinksterachtig', wat tegen de achtergrond van slechte verhoudingen tussen de EBGs en de pinkstergemeenten geen compliment was.

De JEG bestond in 1981 5 jaar hetgeen zij ook vierde, onder andere met foldertje over zichzelf. Hierin vat zij in het kort samen wat haar bevindelijke en theologische vertrekpunt was, namelijk dat God geen verre God is, maar dichtbij die hier en nu ons leven en werk leidt. Haar jubileum leus is dan ook 'Verblijdt u in de Here' (Fil 4:4). Het werk groeit ook verder getuige de honderden die door het werk geraakt zijn en ook nieuw werk wordt gestart. Mede door de groei van het jeugdwerk en visie voor jeugdwerk voelt in ieder geval de Chinese gemeente de drang tot uitbreiding van haar faciliteiten. Nieuw evangelisatorisch werk vindt plaats op de vrijdagavond

³¹⁸

Notulen van 22 september 1981.

waar ^{het medium} middels film getracht wordt om jongeren en ouderen te bereiken met het evangelie. Diakonaal wordt een aanvang gemaakt met het projekt 'Herstel Huisjes' waarbij jongeren ouderen helpen met het opknappen van kleine klusjes in huis. Organisatorisch wordt een begin gemaakt met de decentralisatie mede onder invloed van het verhuizen van de jeugddiensten die dan niet meer in de Stadszending maar in de gemeente Wanica gehouden worden. De honderden jongeren pasten niet meer in de oude zaal.

4.9. TUSSENTIJDSE EVALUATIE: 1982

In 1982 is er nog de nasleep van de doopkwestie die in dat jaar wordt afgehandeld³¹⁹, terwijl er meer activiteit is naar de Stadszending toe. Dit contact vanuit de besturen naar de Stadszending toe is met name erop gericht om een aantal zaken met de Stadszending door te spreken en er wordt zelfs een commissie herstructurering geïnstalleerd, waarbij het voor de Stadszending erop lijkt dat uit het KB in wezen een aantal zaken anders wilde stellen in de Commissie Inwendige Zending.

Bisschop Ritfeld komt op 5 januari 1982 bij de Commissie Inwendige Zending langs³²⁰, waar hij wil praten over zaken die de leer aangaan, omdat er kritiek zou zijn op de Commissie in verband hiermee. Alles wordt heel voorzichtig geformuleerd, maar de diepte van de vragen kan men wel voelen. Hij noemt vier punten van gesprek, die in de loop van de vergadering niet allen duidelijk uit de verf komen:

- ♦ de vraag of wel hetzelfde belijden geldt;
- ♦ de vragen rondom doop/kinderdoop;
- ♦ het geval van de demonen uitdrijving; en
- ♦ het niet hebben van EBG boeken in de boekwinkel van de Stadszending.

Er wordt gewezen op het feit dat er reeds twee vergaderingen met het Kerkbestuur zijn geweest 'maar men kwam "niet" tot een werkelijk uitpraten. Er wordt te weinig gesproken. Verschillen moeten worden uitgesproken.³²¹ Het is veelal een informatieve vergadering, waarin ook

³¹⁹ Al kon niet meer goed worden gereconstrueerd hoe dat precies ging.

³²⁰ Notulen van de Commissie Inwendige Zending met bisschop E. Ritfeld, 5 jan 1982.

³²¹ Notulen van de Commissie Inwendige Zending met bisschop E. Ritfeld, 5 jan 1982.

over het jeugdevangelisatiewerk wordt gesproken. Br. Ritfeld verwoordt de zorg die er leeft in de besturen, en waarschijnlijk ook in andere delen van de EBGs. Genotuleerd werd:

Br. Ritfeld zegt over de jeugdevangelisatiegroep nog dat zij vervreemd kunnen raken van de eigen gemeente en dat het een kerk in een kerk kan worden. Br. Doth zegt dat de opdracht is de afgedwaalden terug te halen in de kerk. Toen Br. Doth kwam is hij na het bezoek aan verschillende kerken tot de ontdekking gekomen dat de jeugd ontbrak. Hij zag dus daar zeer zeker ook een taak in. Het is juist de bedoeling geen kerk te worden. Er is daarom bewust maar één dienst per maand in de Stadszending. De Stadszending is geen "kerk". Er is kinderevangelisatie, jeugdevangelisatie, evangelisatie in de gevangenissen etc. Er zijn bijbelstudies in de verschillende gemeenten. De jeugdevangelisatiegroep probeert juist zoveel mogelijk in de eigen gemeenten te werken en naar de eigen gemeenten terug te gaan. Soms worden ze door de voorganger met open armen ontvangen, soms is er alleen maar een kier open maar er zijn ook gemeenten waar de deur gesloten wordt voor hen.

In februari 1982 wordt, ondanks het gesprek met de bisschop, een commissie 'Herstructurering Stadszending en Herberg' ingesteld.³²² Officieel heeft dit niet te maken met het optreden rond de JEG, hoewel in ieder geval één lid zijn taak wel als zodanig opvat³²³. Voorts blijkt uit de notulen van de commissie dat het werk van de JEG al spoedig op de agenda wordt gebracht. In verband met de instelling van deze commissie wordt er een door P. Doth geschreven stuk ter evaluatie en ter vorming van een beleidsvisie aangeboden.³²⁴ Duidelijk wordt de opstelling van de directeur van de Stadszending, die vooral ondersteunend actief wil zijn. In een interview gaf hij aan dat hij zelfs chauffeur wilde spelen (wat hij ook regelmatig deed) om het werk te kunnen ondersteunen, wat hij zag als een werk dat God aan het doen was. Doth was overigens in maart één van de drie presidenten van de Caribbean Conference of Churches geworden. Zijn opvatting is dat jongeren vooral veel vrijheid en ruimte moet geven en dat daarnaast intensief met ze in gesprek moet worden gegaan. Uit zijn evaluatief schrijven:

Getracht werd naast intensieve begeleidende gesprekken met de kernleiders, de bijbelstudie klas en gebedssamenkomsten etc. zoveel mogelijk de jongeren zelf steeds aan het woord te laten. De jeugddiensten, elke maand 1 keer in de Stadszending, werden helemaal door hen zelf opgezet, ook de propaganda, de liederen, de toespraak en de nagesprekken werden door hen zelf op gezet. Zo ontstonden er kleine meer speciaal gerichte werkgroepen, zoals bijv. de Messengers die zich speciaal toelagden op de muzikale begeleiding. Anderen droegen zorg voor het stencilwerk en weer anderen voor de propaganda. Kortom al zeer snel bleek de algemene belangstelling enorm te zijn. Zelfs zodanig dat in de laatste jeugddiensten in de thans afgebroken stadszending naar schatting 6 a 700 personen tot op de gangen en trappen stonden en wij het eigenlijk niet meer verantwoord vonden vanwege de staat van het gebouw en eventueel gevaar bij brand.

³²² Zoals blijkt uit de notulen 11 februari 1982 van de CIZ bij de mededelingen.

³²³ In een brief van de voorganger van de Rust en Vredekerk van 25 mei 1982 aan Doth wordt gesteld dat de genoemde commissie de taak heeft om de Stadszending door te lichten. De commissie heeft in de bespreking van dit schrijven dit ontkent.

³²⁴ Gedateerd 29 mei 1982.

Hij uit ook zijn visie op de relatie tussen de JEG en de gemeenten:

Er werd sterk door ons gehoopt, dat voorgangers en kerkeraden klaar zouden staan om de gewonnen zielen met liefde op te vangen. Dit bleek echter helaas niet altijd het geval te zijn. Er bleek zeer vaak een grote kloof te bestaan tussen ouderen en jongeren. Een afstand die kennelijk niet overal zonder meer overbrugd kon worden. Bovendien bleek ons dat niet iedere predikant doordrongen was van onze eerlijke bedoelingen om de jeugd te winnen voor de gemeente. Oorzaak hiervan was misschien mede het karakter of beter de methodiek die gebruikt werd (muziek, liederen, klappen) tijdens de evangelisatiediensten, zeer zelden is er kritiek geweest over inhoudelijke zaken als bijv. de boodschap die gebracht werd. De nogal argwanende houding binnen sommige gemeenten is uiteindelijk oorzaak geworden dat de jeugd zich veiliger ging voelen binnen de muren van de Stadszending. Misschien is dit ook mede oorzaak geweest dat wij wat te uitsluitend deze diensten gehouden hebben in de Stadszending. Wij hebben ons echter steeds op het standpunt gesteld, (dit in weerwil van vele verzoeken) slechts 1x per maand een dergelijke dienst te houden in ons gebouw. Indien men meer jeugddiensten wilde hebben dan moest dat dan maar vanuit de plaatselijke gemeente gebeuren. Nu wij vanwege de verbouwing genoodzaakt waren om een onderkomen elders te zoeken bleek, dat voorganger en kerkeraad van de gemeente Wanica bereid waren ons op te vangen. Deze diensten worden thans maandelijks gehouden in genoemd kerkgebouw. Het geheel blijkt een enorme impuls te hebben gegeven in het gemeentelven, zodat er allerlei nevenactiviteiten ontstonden, zoals bijbelstudiegroepen (waar wekelijks zo'n 60 tot 80 jongeren trouw aan deelnemen). Voorts blijkt dat er ook een gestadige wijziging merkbaar is in de leeftijdscategorie die deze evangelisatiediensten bezoeken. Aanvankelijk waren het zo'n 90% jongeren tot \pm 25 jaar. Thans is het percentage ouderen groeiende \pm 35%. Een en ander heeft ons er toe gebracht enige andere voorgangers te polsen of ook zij belangstelling hadden voor dergelijke diensten. Dit bleek inderdaad zo te zijn. Vanaf zondag 23 mei worden er dan ook om de andere maand dergelijke diensten gehouden in alle gemeenten die daar open voor staan. Wij verwachten zeer veel van deze nieuwe ontwikkelingen. Met de Grote Stadskerk, Noorderkerk, Immanuelkerk en Combe zijn reeds positieve afspraken gemaakt.

Als heel belangrijk probleem ziet Doth het communicatieprobleem dat volgens hem echter een structureel probleem is.

In februari komt er een nota³²⁵ van de commissie Van der Linde, Meeuwes, Merkelijn en van Raalte die door het ZZB was ingesteld en aan haar weer rapporteert. Zij schrijft onder andere in haar verslag over de relatie van de EBGs met de jongeren en de JEG:

De EBGs heeft deel aan de Surinaamse samenleving met al haar problemen. Zij wil de daarin vervatte uitdaging aanvaarden. Zij kent echter ook haar eigen zorgen en zwakheden. De gemeenteleden zijn zich onvoldoende bewust van hun verantwoordelijkheid voor de dienst van de kerk in de wereld en een groot deel van de gemeente is te weinig actief bij de gang van zaken in de kerk betrokken. De meeste jongere leden laten het na de openbare belijdenis van het geloof afweten en verdwijnen uit het zicht en het gehoor van de kerk. Een jongerengroep rondom de Stadszending is wel actief, maar beweegt zich in een richting die in de EBGs veel weerstand oproept, vooral omdat men meent dat deze groep verwantschap toont met pinkstergemeenten.

De commissie signaleert een bepaalde bestuurscultuur die voor medewerkers vanuit Nederland niet makkelijk ligt. Zij omschrijft deze als volgt:

³²⁵ dd 16 februari 1982.

Bovendien moet een medewerker ingesteld zijn op een kerkelijke organisatie die op allerlei beslissende en gevoelige punten afwijkt van die van andere kerken. Zij is niet strak hiërarchisch, maar met de autoriteit van besturen moet ernstig rekening gehouden worden. Zij is niet zuiver democratisch, maar de invloed van medewerkers, kerkerads- en gemeenteleden op de gang van zaken is duidelijk waarneembaar.³²⁶

Voor het werk in de EBGs ziet zij een middenweg tussen traditionalisme en fundamentalisme (waar waarschijnlijk het werk van de JEG mee bedoeld wordt).

Elke medewerker zal daarom dienstbaarheid moeten paven aan talent om mensen te bezielen. Hij zal zijn gezag moeten ontleenen aan de bereidheid om van elk overwicht af te zien. Hij zal moeten dienen en hij zal moeten weigeren te domineren. Hij zal een open oog moeten hebben voor ontsporingen die het heil laten verstenen in traditionalisme en fundamentalisme of die het laten exploderen in een enthousiame zonder fundament en zonder maatschappelijke betekenis.³²⁷

Het Provinciaal bestuur doet in een schrijven in verband met de Uniteitsgebedswacht een oproep aan de gemeente om te bidden om een opwekking en te bidden voor land en volk, waar het op dat moment niet goed mee gaat, hetgeen te maken heeft met de instelling van een avondklok.

Het stukje evangelisatiewerk tijdens koopavonden is niet alleen gericht op jongeren, maar is zo breed mogelijk opgezet. Al snel in het nieuwe jaar 1982 komen Henk en Tinie Veltman van de Campus Crusade for Christ hun assistentie aanbieden bij die stukje werk.

In augustus 1982 wordt op een vergadering³²⁸ naar aanleiding van het kampwerk duidelijk dat er wat problemen in de groep en in het werk zijn. Er wordt gewezen op het feit dat er de laatste 3-4 maanden geen mensen meer tot bekering zijn gekomen in de jeugddiensten. Als oorzaak noemt men de problemen die er in de groep leven als huichelarij, conflicten, begeerten, enz.. In een latere vergadering van de kerngroep (6 okt. 1982) wordt erop gewezen dat het houden van jeugddiensten een automatisme wordt, en dat de kracht van de jeugddiensten zit in de gemeenschappelijke liefde voor elkaar. De JEG heeft dan al een jaar zonder Carl Breeveld gewerkt — die dan op een bijbelschool in Leuven, België zit — zonder zijn plaats te hebben opgevuld. Daarnaast heeft men nog de nasleep van de doopkwestie die in feite nog niet is opgelost en de omslag naar meer nadruk op het gemeentewerk. In deze periode treedt Constan

³²⁶ art. cit., pag. 1.

³²⁷ art. cit., pag. 2.

³²⁸ Op 12 augustus 1982.

Landvreugd meer op de voorgrond als kontaktpersoon van de JEG. Het kan zijn dat de wisselingen problemen in de groep brachten waardoor die uit haar evenwicht was gekomen.

In oktober is er een bezoek van de Wereldraad van Kerken (WRvK) aan Brazilië³²⁹. Van Suriname is hier Ds. E. Loswijk bij. Interessant is de analyse van de Pinksterbeweging in Brazilië die ook in de Raad van Kerken van Brazilië zit, en waar Loswijk verder op inhaakt in zijn rapportage naar Suriname toe. In het verslag van de delegatie schrijft deze, onder het kopje van de Kerk en de Pinksterbeweging dat men liturgische elementen als verrijkend heeft ervaren voor de eigen diensten ('joy, enthusiasm, a feeling of fellowship, use of more senses than just one's brain'). De teamleden zien sociale dienstbaarheid, maar wijzen op de noodzaak 'for a struggle also for the conversion of unjust structures.'³³⁰ Loswijk schrijft³³¹ verder over de pinkstergemeente dat ze enorm groeien en zullen blijven groeien, maar ze vermijden structurele sociaal-politieke kwesties. Volgens hem zijn ze frisser dan in Suriname: 'Ze staan open voor kritiek en correctie. In Suriname denken de leiders en vele leden van de Pinkstergemeente dat zij het evangelie hebben uitgevonden. De Pinkstergemeenten in Brazilië zijn lid van de Wereldraad van Kerken en beginnen steeds meer open te staan voor de oecumene. Deze dingen kunnen we helaas nog niet zeggen van hun Surinaamse broeders.'³³²

In de districten is dan al te zien dat men zelf jeugddiensten gaat organiseren zoals te Moengo onder leiding van de broeders Vasseur en Jungerman.

In de brochure *Geroepen en Gezonden, bericht aan de gemeenten* vraagt ds. R. Polanen in 1982 zich af of men wel goed bezig is met de jeugd. Hij omschrijft zijn stuk, dat onder meer handelt over de jeugd, als een noodkreet. Hij schrijft: 'Er blijft te veel hangen, te veel blijft broeien, te veel wordt opgekropt... Niet vele woorden, maar duidelijke standpunten en daden zijn op dit ogenblik geboden!'³³³ De meeste ruimte besteedt hij aan 'De Jeugd en onze gemeenten' en schrijft daar ondermeer over:

De laatste volkstelling heeft nog eens duidelijk aangetoond, dat het zaak is ons in versterkte mate op de jeugd te richten. Wat wij reeds wisten, werd nog een bevestiging: Suriname heeft een jonge

³²⁹ 'Report of the Ecumenical team visit in Brazil October, 1982'

³³⁰ art. cit., 11.

³³¹ Verslag i.v.m. deelname Broeder Loswijk aan team-bezoek van de Wereldraad van Kerken aan Brazilië

³³² art. cit., 6.

³³³ R. Polanen, *Geroepen en Gezonden*, bericht aan de gemeenten, 1982, 7.

bevolking en meer dan de helft van ons ledenbestand is jeugd. Gezien het feit dat wij geen jeugdpredikant hebben, is het zaak dat elke wijk en elk ressort zich gaat afvragen of zij daadwerkelijk iets doet voor en met de jeugd. In vele gemeenten beperkt zich het jeugdwerk tot kinderwerk c.q. zondagschool. Deze categorie krijgt wel aandacht, misschien niet overal genoeg en misschien niet op de juiste wijze, maar er is iets.³³⁴

Voor het jeugdwerk heeft hij het devies om te werken aan de groep van voor catechisatie en na catechisatie, men moet niet alleen wachten op een jeugdpredikant, maar per wijk actief zijn.

De jeugd die de zondagschool verlaat, valt tussen wal en schip, immers van het einde van de zondagschool naar de catechisatie is een heel lange, lege weg. Deze groep komt maar weinig aan bod en het schijnt dat iedereen maar wacht op die jeugdpredikant, die een Atlas zal moeten zijn. Evenals de evangelisatie hoort ook dit werk met de jongeren niet op een centraal punt thuis, maar in de wijk en terwijl het gras groeit sterft het paard. Waar is het wachten op? Op de dominee; op de jeugdpredikant? Zijn er in de wijken dan geen mannen en vrouwen te vinden die zich met deze jongeren bezig willen en kunnen houden? Er wordt in onze maatschappij ontzettend aan de jeugd getrokken en het lijkt alsof de kerk de enige is die dat niet doet. Probeer u het toch! Vormt u in uw wijk een comite dat dit onderdeel van het werk ter hand gaat nemen. Wat gebeurt er met de honderden die op palmarum jongstleden hun belijdenis hebben afgelegd? Waar zijn ze gebleven? Is er sprake van nazorg? Ook al zouden de besturen de hand kunnen leggen op een geschikte jeugdpredikant, dan zal er toch jeugdwerk moeten zijn dat hij kan coördineren. De kerkeraden en voorgangers moeten zich hierover ernstig gaan beraden en durf hebben te experimenteren. Het bestuur is gaarne bereid u van advies te dienen.³³⁵

In het proefschrift *Kwakoe en Christus* van J.F. Jones van 1982³³⁶ komen er drie interessante stellingen naar voren die wij kunnen betrekken op de relatie van de JEG met de Winti. Volgens Jones, stelling 1, is het gezegde: Schoenmaker blijf bij je leest (de odo "kerki de na Maripaston, na en tranpresi a de") typerend voor de houding van de Surinaamse mens t.o.v. de Christelijke Kerk. In stelling 2 geeft hij aan dat historisch gezien de de Christelijke Kerk geen substituut blijkt te zijn van de Afro-Amerikaanse godsdienst in stad, district en binnenland van Suriname. Terwijl in stelling 7 hij theologisch stelt: 'Naar Bijbels inzicht completeren "Kwakoe" en Christus elkaar niet, want de volheid is in Christus gegeven'. Jones erkent dat de kerk in haar contact met haar leden gefaald heeft. Hij zag tevens in de Charismatische benadering een pastorale handreiking voor hen die gebondenheid ervoeren. De JEG ging hierin uit van het alleen Christus en zag geen compromis met de Winti mogelijk. Waarschijnlijk heeft zij vanwege dat standpunt dat eigenlijk al werd verwoord naar aanleiding van de kwestie van de

³³⁴ op. cit., 10.

³³⁵ op. cit., 10-11.

³³⁶ J.F. Jones, *Kwakoe en Christus*, een beschouwing over de ontmoeting van de Afro-Amerikaanse cultuur en religie met de Hernhutter zending in Suriname. s.l., 1982.

demonenuitdrijving ook een aantal tegenstanders gekregen, bij degenen die meer streefden naar een combinatie tussen het Christendom en de Winti.

Samenvattend kan 1982 gekarakteriseerd worden als een jaar van evaluatie en bezinning. De activiteiten van de JEG gaan grotendeels door terwijl er op bestuurlijk vlak nogal wordt gesproken en geschreven. Zo komt er een gesprek tussen de CIZ en Bisschop Ritfeld, en wordt er een commissie 'Herstructurering Stadszending en Herberg' ingesteld. Verder komt de JEG ook ter sprake in het rapport van een commissie van het ZZB. Het lijkt erop dat na het moeilijke 1981 in 1982 er een algehele evaluatie van het werk komt. In het geval van de commissie van het ZZB moet deze evaluatie gezien worden in de kontekst van een opnieuw doordenken van de relatie ZZG en de EBGs, welke vanaf 1981 zijn beslag neemt. Het evaluatief denken vindt ook plaats in de gelederen van de JEG waar er een bezinning komt op het eigen handelen. Het bezoek van ds. Loswijk aan Brazilië laat zien dat in Latijns-Amerika de verhouding tussen de 'gevestigde kerken' en de Pinkstergemeenten ook anders kan.

4.10. VERBREDING: 1983

De doopkwestie rond de desbetreffende jeugdleader begint weer te spelen aan het begin van het jaar. Hij heeft gesolliciteerd naar de baan van directeur van het Jeugdcentrum, maar de benoeming wordt aangehouden. Het PB wil opnieuw een commissie installeren die moet onderzoeken of betreffende persoon in de EBGs kan functioneren. De betrokken jeugdleader wordt in juni van dat jaar meegedeeld dat hij niet voor de functie in aanmerking komt. Vervolgens vraagt het bestuur van het Jeugdcentrum om tekst en uitleg. Die krijgt in augustus te horen, dat het gaat om een oude kwestie (de doopkwestie).

In 1983 geeft L. Schalkwijk, die ook aan de wieg stond van de eerste gebedsbrief van de JEG, een gebedsbrief uit ten behoeve van de synode van 1983. Hierdoor wordt dit initiatief, dat als experiment in het jeugdwerk vaste voet in aarde kreeg, voor een breder kader ook toegepast.

In het synodeverslag van de Stadszending wordt melding gemaakt van de problemen die de JEG de afgelopen tijd heeft gehad — zij wordt ook niet meer gepresenteerd als het vlaggeschip van de Stadszending, hoewel wel prominent aanwezig — maar dat desondanks toch gesproken

kan worden van 'de enorme verdere vlucht van het evangelisatiewerk onder de jongeren waarbij honderden een beslissing voor de Heer namen'.³³⁷

Over de resultaten van het verhuizen van de jeugddiensten van de Stadszending naar de Wanicakerk wordt verteld dat hierdoor het plaatstelijke jeugdwerk een enorme impuls heeft gekregen en er nevenactiviteiten en bijbelstudies zijn waar zo een 60-tal jongeren trouw aan deelnemen.

Tevens wordt aangegeven dat de jeugddiensten niet alleen bijna uitsluitend door jongeren wordt bezocht — van trouwens allerlei kerkelijke pluimage (zo heeft het Lutherse jeugdwerk nieuwe impulsen opgedaan), waarbij jongeren soms van ver naar de stad toe kwamen — maar dat bijna een derde van de bezoekers 'oudere' is. Blijkbaar is de acceptatie naar de ouderen gegroeid en voorziet zij daar ook in een behoefte.

Een nieuwe impuls vormde het Softbar werk, een variatie op het koffiebar werk dat gangbaar was in Europa. Het was de bedoeling om zo op een alternatieve manier aan evangelisatie onder jongeren werd gedaan. Het werk is er gekomen, maar bracht niet wat men er van verwachtte. Het was meer een softbar met de mogelijkheid om een praatje te maken over het geloof, waardoor meer op individuele basis werd gewerkt.

Doth gaat in zijn synodeverslag van 1983 middels een bijlage nog even in op de punten van kritiek (in de handen klappen³³⁸, met een band zingen³³⁹, niet uit de eigen liederenbundel

³³⁷ Verslag inter-synodale periode 1980-1983 van de Stadszending der E.B.G.S.' dd juni 1983.

³³⁸ 'Het laatste en misschien moeilijkste punt is het klappen in de handen. Wij hebben van hen die ons het evangelie brachten geleerd om stil met de handen gevouwen in onze kerk de kerkdienst bij te wonen. Van de negergemeenten in Amerika en Afrika is bekend dat men daar staat bij het zingen. De neger is van nature ritmischer dan de blanke en zo is het al bij veel kleine kinderen te zien dat ze als ze zingen meedansen. In zeer veel van de negerkerken wordt ook in de handen geklapt. Men vindt dat prettig en heeft het gevoel zelf ook mee te doen in het maken van muziek al is dit dan slechts het geluid van klappende handen (zie ook Ps. 47:2) (1) Verder wijst hij erop dat andere gemeenten het klappen ook gebruiken. 'Suriname immers, telt momenteel tenminste zo'n 12tal charismatische gebedsgroepen in de R.K.kerk en 1 in de Lutherse kerk. In al deze dertien groepen wordt bij het zingen lustig in de handen geklapt en de priesters doen er van harte aan mee.' (2)

³³⁹ 'Als bekend is dat zij [doelgroep] zich veel beter kunnen vinden in muziek, gespeeld door een drumband dan door een orgel en men dus zo een veel grotere groep trekt om uiteindelijk naar de boodschap te kunnen luisteren dan moet men het met ons eens kunnen zijn dat het middel dat gebruikt wordt om de zang te begeleiden toch wel belangrijk is. Wij willen het dan verder niet hebben over vragen als: Is het orgel werkelijk het instrument ook in onze cultuur. Is het niet zomaar uit een andere cultuur overgenomen en zijn er geen instrumenten die ons beter liggen? Mag de Jeugd zelf uitmaken wat haar beter ligt? Zelf organist, en het orgel de koning der instrumenten vindend, heb ik er zelf geheel geen moeite mee dat

zingen) en wijst erop dat het gaat om evangelisatie en dat je in evangelisatie niet aan de kerk moet aanpassen, maar de kerk aan de doelgroep: 'Het gaat erom de eigentijdse jeugd in de eerste plaats te willen bereiken.'³⁴⁰ Hij pleit ervoor de jongeren niet nodeloos het leven moeilijk te maken maar in de kritiek zich te beperken tot de essentiële zaken, en zich verder druk te maken over de 'de nog zoveel duizenden jongeren die hun vrije tijd volledig geven aan dancings, films en drugs en allerlei andere zaken'. Hij beschrijft de jongeren van de JEG:

Hier is een groep frisse gezonde jonge mensen die hun vrije tijd er aan geven om hun leeftijdsgenoten te wijzen op Hem die hen verlost en bevrijd heeft van veel dat soms het daglicht schuwt. Jonge mensen die vele uren met elkaar zich bezig houden met bijbelstudie en bidstonden. Zij willen van hun Heer zingen en met blijdschap getuigen en ondervinden daarbij helaas vaak tegenstand van hen die hen daarbij het meest zouden moeten stimuleren. Toch gaan zij door.

Zijn advies is dat als men toch nog kritiek heeft op het werk van de jongeren dat er dan niet ingegrepen wordt, maar de jongeren met rust gelaten worden met de afwachtende houding van Gamaliël (Handelingen 5:38,39).

De JEG geeft in een blaadje³⁴¹ zelf een toelichting op het werk en probeert wat zij 'misverstanden' noemt uit de weg te ruimen. Zij geeft aan waar zij organisatorisch staat, dat zij met name op jongeren gericht is binnen de doelstellingen van de Stadszending en naar de gemeenten toe wil werken (geen kerk binnen een kerk). Haar middelen zijn jeugdevangelisatiediensten, jeugdevangelisatiekampen, Bijbelstudies voor jongeren, gebedssamenkomsten voor jongeren, andere samenkomsten als: vergaderingen, seminars, muziek en filmavonden, en gezellig bijeenkomsten speciaal voor de jeugd, met daarin de vrijheid om de methodiek aan te passen aan de jeugd. Met betrekking tot de leer wordt geschreven: 'Op geen enkele wijze wordt door haar over dogmatische en theologische zaken als de doop etc. gesproken, noch worden mensen een andere richting gewezen dan hetgeen de EBGs gelooft en leert.'

Het Provinciaal bestuur schrijft in haar synodeverslag dat zij de intentie heeft het aantal jeugdprojecten op te voeren, waar het Kerkbestuur nog aanvult nu serieus te willen gaan werken aan een fulltime jeugdpredikant of jeugdwerker, ondanks het tekort aan medewerkers.

anderen een ander instrument liever hebben. In de Bijbel komen tenslotte vele instrumenten voor. (Het enige dat nergens genoemd wordt is overigens het orgel).' (1)

³⁴⁰ Bijlage.

³⁴¹ 'Jeugdevangelisatie werkgroep van de Stadszending der EBGs'.

In het synodeverslag van het JC, dat dezelfde activiteiten heeft als drie jaar daarvoor wordt aangegeven dat bij haar werk zo een 600 jeugdigen staan ingeschreven.

In de verslagen van andere takken van dienst, van gemeenten en zending is niet meer het enthousiasme t.a.v. de JEG te proeven welke in de synodeverslagen van 1980 te bespeuren valt. Desondanks blijft het jeugdwerk niet onvermeld. Binnen de Hindoestaanse zending wordt gemeld dat men een aparte jeugdraad wil gaan instellen, terwijl binnen de Chinese zending het jeugdwerk inmiddels is uitgebouwd en uit een Nederlands-sprekende en Chinees-sprekende groep bestaat, tevens is er een koor en zijn er vrijdags sportactiviteiten.³⁴² In de beleidsvisie is uitgekristalliseerd dat jeugd betrokken moet worden bij gemeenteactiviteiten.

In de vakantie wordt er een werkkamp gehouden in de gemeente Combé waar onder andere middels een enquête in de buurt geprobeerd wordt om de gemeente te helpen haar beleid te bepalen. Het opbouwkamp is dat jaar te Bigi Poika.

In november komt er een groep jongeren uit , Winston-Salem, de Verenigde Staten die worden ondergebracht in het Jeugdcentrum. Er gaat op 23 november een uitnodigingsschrijven uit naar de jeugdleiders van Tammenga, Latour, Saron, Immanuel, Wanica, Grote/Zuiderstadskerk, Noorderstads, Combe, Chinese, Hindoestaanse, Indonesische Zending, en de JEG der Stadszending.

Reeds vanaf 1982 organiseert het Studie- en Vormingscentrum bezinningsdagen voor de jeugd, waar ook jeugddiensten gehouden worden en waar geprobeerd wordt om de jongeren voor de opleidingen aan het Studie- en Vormingscentrum te interesseren. Deze gaan door in 1983.

Samenvattend is duidelijk dat in 1983 het jeugdwerk een breed scala van activiteiten omvat. De JEG treedt in 1983 defensief ook zelf naar buiten tijdens de Synode en niet alleen via de CIZ of diens voorzitter, terwijl haar gebedswerk middels de synodale gebedsbrief uitlopers krijgt naar de Synode toe. De verhuizing van de jeugddiensten naar de gemeente Wanica gaven de jeugddiensten meer expansiemogelijkheden, waarbij bleek dat niet alleen EBG jongeren getrokken werden maar ook jongeren van andere kerken. Deze ontvangen ook impulsen om opnieuw in hun

³⁴² Synode Verslag Chinese Zending 1980 t/m 1983.

eigen kerk aan de slag te gaan. Middels het Softbarwerk wordt wederom een nieuw initiatief doorde JEG ontplooit echter zonder al te veel succes.

4.11. HERSTRUCTURERING: 1984

In een planningsweekend van de JEG, van 20-22 januari worden de zaken rond het werk doorgesproken. Hiertoe is er eerst een hearing in de Herberg met kerngroepleden (Hans Smolders is erbij gekomen), jeugdleiders en andere genodigden. Men ziet een neergaande lijn en wijt dat aan gebrek aan gebed, voeger bad men voor, tijdens en na een dienst, nu nog sporadisch, men had steeds het idee dat men tegen onzichtbare machten streed. Dit komt door een afbreuk aan de onderlinge band door de decentralisatie, tevens grotere geslotenheid kerngroep t.a.v. jeugdleiders, en de persoonlijke tijdsdruk. De diensten zijn opbouw en evangelisatie, waarbij centraal moet staan de liefde van de Heer.³⁴³ Voor het eerst verschijnt er een financieel overzicht. Tevens wordt gesignaleerd dat jongeren niet in de gemeente de warmte en opvang vinden die men zoekt, maar onverschilligheid, dorheid en vijandschap, men kan ze beter onder eigen hoede houden. Tevens ervaart men een gemis aan gaven, zoals bv. gebedsgenezing, daarvoor moet men naar andere gemeenten toe.³⁴⁴

Daarop aansluitend is er een weekend met de kerngroep, Doth en Mastenbroek. Men praat door over de gesignaleerde problemen. Leiders lopen met problemen rond en gaan naar andere gemeenten, bijv. voor handoplegging. Hierop komt het voorstel om maandagavond een overdenking te houden voor de jeugdleiders en zaterdagavond een samenzijn te hebben. De bidstond is te individualistisch gericht, waarbij men moet zoeken naar coordinatoren om het werk weer richting te geven (genoemd worden: Margo Roseval, Eireen Zarks, Ivna Stewart, Lystra Leetz). Rond de geestelijke groei en begeleiding ziet men kleine groepen en zelfwerkzaamheid als belangrijk middel. Men stelt voor met celgroepen te gaan werken naast het clubwerk. Men praat ook over de jeugdleiderscursus en een mogelijk waarderingssysteem, verder wijst men op 'De Grote Opdracht' training van Agape. Ten aanzien van de jeugddiensten wordt besloten een groep van 10 dit steeds te laten doen en ze te houden in de Grote Stadskerk. Er wordt ook een evaluatie

³⁴³ Verslag van het planningsweekend, 1-2.

³⁴⁴ art. cit., 1.

gehouden van het persoonlijk functioneren dat tot diep in de nacht door gaat en waarbij men een grote openheid voor elkaar ervaart. Ook de softbar en evangelisatie-koop-avonden worden geëvalueerd naast het muzikale gedeelte van het werk. Tot slot wordt Marten Schalkwijk als algemeen leider aangewezen waarna vervolgens er een kleine taakverdeling plaats vindt.³⁴⁵

In juni ontstaat er bij de Commissie Inwendige Zending behoefte om te komen tot een overkoepelende organisatie voor de Kinderevangelisatiegroep, Jeugdevangelisatiegroep, de Volwassenevangelisatiegroep, de werkgroep Huize Boma, de Werkgroep Softbar Stadszending en de Muziekgroep 'De Messengers'. Daartoe wordt elke groep uitgenodigd één vertegenwoordiger af te vaardigen.³⁴⁶

De jeugddiensten zijn inmiddels naar de Grote Stadskerk verhuisd omdat de Wanicakerk inmiddels te klein is geworden. Een variatie daarop is het Gospelfestival welke op 15 augustus werd gehouden met muziek van de eigen muziekgroep 'De Messengers' en de nieuwe Gospel balletgroep.

Voor het medewerkerskamp in september³⁴⁷ heeft men het thema "Heiliging" gekozen. Daarnaast zullen er trainingssessies gegeven worden die zeer op de praktijk zijn toegesneden waarbij de nadruk ligt op het vormen van een kerngroep en daarmee een programma in elkaar zetten. De persoonlijke aandacht is sterk omdat men er van uit gaat dat persoonlijke groei begint met een wedergeboorte, waarbij wij geestelijke gaven krijgen van de Heilige Geest om in dienst van anderen te gebruiken, waarbij Gods Woord onze gids is, en waarbij geestelijke gezondheid niet beperkt is tot onze geest, maar het 'omvat ons hele wezen nl. onze emoties, relaties waarden en manier van leven.'

In oktober vraagt een jeugdleider uit de Volle Evangeliegemeente het lidmaatschap van de Broedergemeente Immanuelkerk aan. Dit moet als een niet onbeduidende stap beschouwd worden.

³⁴⁵ Over zijn persoon is het Jeugdcentrum overigens nog steeds in discussie met het Provinciaal bestuur, brief van 4 april met vragen naar het PB toe.

³⁴⁶ Brief van de CIZ.

³⁴⁷ Folio 'Inschrijfformulier voor het jeugd en Kinderwerkers Kamp 1984' (met de hand-->) Par'bo, juli 1984.

Vooralsnog is er een verzuchting bij de gemeente Immanuël, die bezig is met het bouwen van een nieuw jeugdgebouw, dat de jongeren daar niet hard aan meewerken, ze zijn teveel bezig met bijbelstudie.³⁴⁸ Tevens wordt erover geklaagd dat de jongeren te weinig naar de kerk komen.

De Stadszending die in dat jaar wordt heropend rapporteert in het krantje dat speciaal daarvoor werd uitgegeven³⁴⁹ over het jeugdevangelisatiewerk en schrijft:

Vooraf het werk onder de jongeren groeide snel uit. Gaandeweg werd ontdekt dat de beste jeugdevangelisten de jonge mensen zelf waren en hier is gretig gebruik van gemaakt van positieve jongeren die door wilden geven wat ze zelf gevonden hadden in hun Heer en Heiland... Zeer bekend zijn ook de maandelijkse Jeugdevangelisatiediensten. 7 jaar geleden begonnen in de Stadszending met enige tientallen bezoekers, belooft het bezoekersaantal over de 1000. Van heinde en ver komen jongeren van alle ethnische groeperingen en vaak horen tot verschillende kerkelijke achtergronden maandelijks naar de Grote Stadskerk.

In 1984 worden overigens ook de eerste jongeren gekozen te worden in de Kerkeraad.

Samenvattend is er een herstructurering te signaleren in het werk van de JEG welke met name tot stand komt in het door haar beproefde recept van het retraite- & strategie-weekend. De eigen tekorten worden gesignaleerd waarbij getracht wordt deze te ondervangen. Binnen de CIZ wordt ook over herstructurering gedacht en dan met name in de zin van het integreren van commissies en het beter op elkaar afstemmen van het werk. In het werk komt de Grote Stadskerk in zicht naast het ontstaan van nieuw werk. Zo ontstaat er een Gosepelfestival en een Gospelballetgroep. Interessant is de verzuchting in de kerkeraad van de gemeente Immanuel dat jongeren te weinig meehelpten met de bouw van het nieuwe jeugdgebouw daar ze te veel met bijbelstudie bezig zijn. In de kerkeraden beginnen jongeren die uit het JEG werk voortkomen ook zitting te krijgen.

4.12. VOLTOOIING EN BREUK: 1985

In 1985 krijgt het werk van de JEG voor wat betreft haar decentralisatie haar voltooiing in het feit dat de gemeenten nu zelfstandiger opereren. Het kampwerk wordt dan voor het eerst vanuit de gemeentes zelf gedaan, de bijbelstudies, en de diensten werden grotendeels al (ook) door de gemeenten zelf gedaan. Zo houdt de gemeente Combe geheel zelfstandig een kamp samen

³⁴⁸ Notulen Kerkeradsvergadering Immanuelkerk van 21 november.

³⁴⁹ 'Opening Stadszending der E.B.G.S.' 1984.

met de predikant F. Lachman, waarbij wel in het medewerkerscorps veel jongeren zijn die actief zijn (geweest) in de JEG.

Opmerkelijk is de evangelisatiereis die Constan Landvreugd in maart maakt namens de JEG naar Broedergemeente in de U.S. Virgin Islands. De voorganger aldaar doet per 17 maart een rapportage hiervan aan de EBGs toekomen.³⁵⁰ In zijn begeleidende brief hanteert hij de bekende bloemrijke Caribische Engelse taal: 'Permit me to add my own personal gratitude for the blessings he brought to my people. He brought to us and shared with us much joy in the Lord and we praise the Lord for his ministry.' Ds. George A. Chiddie is zeer onder de indruk van de verkondiging van Landvreugd en is van mening dat zijn bezoek nog lang vrucht zal dragen. (Zie bijlage 3 voor een volledige weergave van zijn brief, welk een indruk geeft van hoe buiten de EBGs het werk van de JEG ontvangen en beoordeeld werd.)

In maart 1985 geeft Commissie Inwendige Zending aan wie zij wil sturen naar de *Jensen* conferentie van de Broedergemeente in de Verenigde Staten³⁵¹, hun kandidaten, Constan Landvreugd en Glenn Blom, worden echter afgewezen omdat die tegen de tijd dat de conferentie gehouden zou worden al 26 jaar oud zouden zijn.

Op 29 mei 1985 vindt de laatste vergadering van de kerngroep van de JEG plaats waarbij ook de directeur der Stadszending aanwezig is. In een gesprek met Glenn Blom wees hij erop dat de oorzaken van het stoppen van het jeugdwerk in het volgende gelegen was: 1. De jeugdleiders *was en zelf* ook al ouder (halverwege de twintig) *was* geworden en andere zaken aan hun hoofd *hadden*. 2. Het *doel* werk dat men zich *als doel* gesteld had — het jeugdwerk in de gemeente weer nieuw leven inblazen — eigenlijk bereikt *was* had; en 3. Misschien kwam het ook een beetje door de druk die men steeds had ervaren en eigenlijk een beetje moe was, naast een conflict dat ook speelde met de directeur van de Stadszending. L. Schalkwijk voegde in een interview daar nog aan toe, dat het grote probleem was, dat men zelf wel leider was geweest maar in de training van nieuwe leiders (men)tekort was geschoten.

³⁵⁰ Pastor George A. Chiddie, Amerikaanse zendingspredikant, doet namens de EBG, "New Herrnhut Moravian Church", op St. Thomas — het eerste eiland waar de Broedergemeente zendingen begonnen in 1732 — aan het PB verslag van het bezoek van Br. Constan Landvreugd.

³⁵¹ Brief CIZ aan het PB, dd 5 maart 1985.

Hoe het ook zij, het werk wordt eind mei 1985 formeel gestopt, waarbij nog een paar afspraken gemaakt worden over het afronden van jeugddiensten. Ten aanzien van 'De Messengers' wordt bepaald dat zij zelf intern moeten kijken of zij verder gaan of niet. Aanwezig waren E.Schotsborg, G.van Engel, M.Schalkwijk, G.Blom en Br. P.Doht. Als laatste reden voor het uit elkaar gaan wordt genoemd de intentie om zich meer op het gemeentewerk te gaan richten, een dubbele taak werd te zwaar. Het verslag van die vergadering tekent op:

De bijeenkomst die in een zeer fijne en broederlijke sfeer is verlopen en waar over en weer de visie duidelijk werd besproken en de besluiten in overeenstemming met elkaar zijn genomen, werd besloten met gebed door Br. G. van Engel.

Eén persoon was er pertinent niet mee eens dat de JEG ophield te bestaan, Frits Mastenbroek. In een vlammende pastorale niet mis te verstane brief³⁵² zet hij zijn mening op papier. Hij schetst het jeugdwerk als een wonderplantje van God en vergelijkt die met zijn Wanda orchidee, een orchidee die hij uit Indonesie heeft meegenomen. Een exemplaar daarvan had hij in zijn tuin maar wilde in Suriname niet bloeien, totdat die plotsteling 8 jaar geleden begon te bloeien. Dit ziet hij als een beeld van het jeugdwerk dat 9 jaar geleden begon te ^{groeien}. Hij ziet het als een wonder Gods, waarbij ongeschoolden door God gebruikt werden, ^{waat} waarbij de besturen hen ~~dat~~ niet altijd in dank afnamen. De maandelijkse diensten waren een feest een ontmoetingsfeest, waarbij tenminste in één kerk op zondagavond de kerk open was en tot de nok toe gevuld, waarbij het hoofdthema steeds weer was, 'Kom tot de Heer en reinig je'. Hij wijst erop dat de kerngroep misschien met mooie geestelijke woorden "dat men naar de gemeente toe gaat de zaak verdoezelt, maar volgens hem is de wortel van de omwenteling de crisis die in de kerngroep heerst, hij roept ze op om alles opzij te zetten en samen weer met elkaar als werkgemeenschap in de Heer, niet voor de Heer aan de slag te gaan. Dan zullen zij Gods werktuig zijn in een opwekking in de EBG, anders zullen anderen de vruchten van het werk plukken.

Desalniettemin blijft de JEG in ruste en blijven haar vruchten voor een deel in de Broedergemeente, voor een deel is men naar andere gemeenten gegaan. Met name bij de overgang naar Nederland voelde ^{de} jongeren uit de Jeugdevangelisatiebeweging zich meer in de Pinkstergemeenten thuis, en voor een deel weten wij niet wat de verdere vruchten zullen zijn. De Stadszending zag in de opwekkingsdiensten en de daaruit voortvloeiende Lof- &

³⁵² van 28 juni 1985.

Aanbidingsdiensten, de Besturen in de Jeugdraad en de jongeren zelf in hun eigen leven het vervolg ervan terug.

Wellicht is het interessant om te kijken waar een aantal centrale figuren uit het jeugdwerk van de JEG zich anno 1995 bevonden. Hierbij is het ook goed om aan te geven dat de kopstukken van de Jeru intussen woordvoerder van het Surinaamse Parlement en Parlements lid zijn geworden./

- ♦ Carl Breeveld heeft na het volgen van een theologische opleiding in België, o.m. het EBG het jeugdwerk op Curacao nieuwe impulsen gegeven en is recentelijk uit het besef van roeping weer terug naar Suriname gegaan.
- ♦ Marten Schalkwijk is inmiddels gepromoveerd en o.m. voorzitter van de Stichting Jeugdcentrum en lid van de K.B. Commissie 'nieuwe structuur EBGs' en voorzitter van het bestuur van de Christelijke Sibibusi beweging.
- ♦ Leo Schalkwijk is sekretaris van het KB en voorganger van de gemeente Nieuw Amsterdam;
- ♦ Eveline Schotsborg is nog even vurig in gebed en evangelisatie en onderdirectrice van Huize Albertine.
- ♦ Hans Smolders is ontwikkelingswerker in Indonesië.
- ♦ Constan Landvreugd is administrateur van het Bijbelgenootschap (waar Erly Deira ook werkzaam is), bijbelstudieleider van de gemeente Combé en lid van het bestuur van het Jeugdcentrum.
- ♦ Glenn Blom is na een theologische studie geordend tot voorganger in de EBG en belast met het Radio- en Televisiepastoraat van de EBGs.
- ♦ Paul Doth is nog steeds directeur van de Stadszending, voorzitter van het Surinaamse Bijbelgenootschap, PB en ZB lid (hierin sekretaris), waarnaast hij nog tal van functies vervult in het werk van de kerken in Suriname.
- ♦ Guno van Engel verzorgde diensten en bijbelstudies in de EBG Arnhem, maar is recentelijk gastlid geworden in een Baptistengemeente.

Samenvattend zien wij dat in 1985 het werk van de JEG tot een afronding komt; hetgeen niet in het minst gebeurde vanwege het bereiken van de initiële doelstelling (het betrekken van jongeren bij de kerk, onder andere middels clubwerk). Het werk is nu nagenoeg geheel gedecentraliseerd, hoewel de vraag mag blijven staan of het gedecentraliseerde werk niet gebaat ^{was} ~~was~~ geweest bij een voortbestaan van een centraal orgaan. Buiten Suriname bestaat er grote waardering voor het werk van de JEG, blijkens de waardering voor één van de exponenten van het werk. De JEG gaat op 29 mei 1985 officieel te ruste maar komt zelf niet meer boven water. Wellicht zien wij haar nog een beetje terug in het werk dat zich verder na haar ontwikkelde. In een terugblik kan gezien worden dat de kerngroepleden van de JEG na tien jaren ~~worden~~ ^{worden} nog *actief* actief waren, mede dankzij de mogelijkheden die zij vanaf hun tienerjaren in de kerk hadden

gekregen. Als zij representatief zijn voor al de tientallen, zelfs honderen jongeren die aan het werk van de JEG hebben meegewerkt, dan mag verwacht worden dat het werk nog grotere vruchten voortbracht dan enkel uit het verhaal van enkele representanten naar voren komt.

4.13. CONCLUSIE

Kort na de onafhankelijkheid (25 november 1975) is in 1976 is de Jeugdevangelisatiegroep ontstaan die zich voortbewoog op de golven van enthousiasme welke na de onafhankelijkheid over Suriname spoelden. Zich bewust van hemelse zegen ontwikkelde deze JEG zich door het gebruik maken van jeugdig enthousiasme en creativiteit. Jaar na jaar kwamen er steeds nieuwe ideeën voor het werk welke ook prompt werden uitgetoet. Veel gedachten bleken te werken in de praktijk zodat het werk zich in de loop der tijd enorm uitbreide en ^{of} binnenkerkelijk, interkerkelijk en internationaal veel vrucht voort bracht.

Desondanks was er geen onverdeeld enthousiasme voor haar werk en werd zij soms zeer kritisch begeleid~~en~~ en benaderd. Hoewel dit niet altijd makkelijk te verwerken was, is het werk doorgedaan en is zij ten slotte door haar zelf genomen beslissing opgehouden te bestaan.

5. HET WERK VAN DE JEUGDEVANGELISATIEGROEP VAN DE STADSZENDING

De Christocentrische evangelisatiegemeenschap welke de JEG was kon door haar innerlijk en interne hechte structuur en slagvaardige werkwijze effectief evangelisatiewerk verrichten voor de jeugd van Suriname, met name de jeugd van de EBGs. Meer moeite had de JEG met een goede verstandhouding met de besturen en de Nederlandse kerk, terwijl zij positief werd ontvangen in het Caribisch gebied.

In dit hoofdstuk willen wij kijken naar een thematische samenvatting van het werk en wezen van de jeugdevangelisatiegroep. We bekijken de kontekst waarbinnen zij werkte, de besturen en organisaties waar zij mee te maken had, de organisatie die zij zelf ontwikkelde, de werksoorten die door haar werden gebruikt en de invloed die de groep op haar omgeving heeft uitgeoefend.

5.1. DE JEUGDEVANGELISATIEGROEP

De JEG heeft als haar inspiratiebronnen gekend: de bijbelstudie, de gemeenschap met God in het gebed, de gemeenschap met elkaar, de gemeenschap met jongeren van andere kerken en de interne steun die zij in de EBGs ondervond ^{van} personen en organisaties daarin. Dit heeft mede bepaald dat het karakter van de JEG omschreven kan worden als Christocentrische koinonia met een missionaire (veelal evangelisatie) opdracht.

5.1.1. Theologie en spiritualiteit.

Het lied 'Ik wandel in het licht met Jezus' dat bij de eerste dienst werd gezongen, geeft een belangrijke theologische inslag weer, welke bij de jongeren leefde. Zij hebben nergens een theologische verklaring geproduceerd — het is ook niet het eerste waar naar gezocht moet worden in jeugdwerk — maar wel helder gemaakt wat de kern van hun geloofsleven was. Opvallend is hierbij de nadruk op Jezus als Vriend en de nadruk op het wandelen met en leven voor Hem; een nadruk op leven en niet op de leer. Theologisch ging het in de diensten erom Jezus als heilige vriend te zien en je naar hem toe te wenden, in die zin stond de JEG met haar

theologie in de Surinaamse Broedergemeente traditie van Jezus als Helpiman, als Grote Hulp. Door te leven met Christus kreeg het leven een vernieuwing doordat nu was besloten om met God te leven. Verwoord in één van de liederen die bij de eerste jeugddienst werd gezongen:

Ik wandel in het licht met Jezus.
Mijn ziel is Hem gans toegewijd,
met Hem verzezen tot nieuw leven

Dit overgegeven leven stond dan onder Gods leiding. Hierbij was God geen God die ver van de mens bleef, maar dichtbij hem kwam staan. Zo spreekt de JEG in haar jubileumfoldertje over God als volgt:

Een God die niet van een afstand staat toe te kijken wat er op aarde gebeurt, maar een God, die zich persoonlijk met de gang van zaken bezig houdt. Een God die zelf de Stuurman in ons leven wil zijn, zodra we bereid zijn het roer aan Hem over te geven.³⁵³

In de discussie in 1980 in de *Kerkbode* werd daarbij aangemerkt dat de persoonlijke bekering fundament was van een maatschappelijke bekering. Het zich concentreren op de persoonlijke bekering werd gezien als voorwaarde scheppend voor een goede maatschappij. Zo werd de revolutie van 1980 opgepakt als thema van de evangelisatie en als oproep om intenser voor land en volk te gaan bidden. Theologisch wordt dit gezien in de kontekst van Jezus Christus, 's werelds Heer wiens missionaire opdracht was om heen te gaan in de hele wereld en het evangelie te verkondigen. De decembermoorden van 1982 werden, en dat is wellicht kenmerkend, een aanleiding tot intensievere voorbede voor land en volk.

In de bevrijdingsbediening werd het Heer zijn van Christus ervaren. Door de naam van Christus aan te roepen bleek dat de mens tot rust kwam en op den duur door gebed en uitdrijving vrij werd van machten van buiten. De bevrijdingsbediening werd afgesloten met een aan de bevrijde persoon toegediend avondmaal hetgeen door een predikant uit de zendinggemeenten werd verzorgd.

In het geheel had de JEG niet de indruk van de EBG af te wijken in leven of leer hoewel de onenigheid met sommigen in de kerk wel werd ervaren. Zoals de JEG in 1983 verklaart:

Op geen enkele wijze wordt door haar [de JEG] over dogmatische en theologische zaken als de doop etc. gesproken, noch worden mensen een andere richting gewezen dan hetgeen de EBG's gelooft en leert.³⁵⁴

³⁵³ JEG, Jubileumfolder 1981.

³⁵⁴ Een niet nader omschreven verklaring van de JEG, 1983.

In de traditie meende men echter genoeg steun voor de eigen beleving te kunnen vinden terwijl in de interkerkelijk kontakten men niet bang was om van anderen te leren. De JEG bespeurde dat het bij anderen ook om Christus ging en toetste wat zij leerde door middel van bijbelstudie, gebed en onderling gesprek. Het lijkt echter niet onbelangrijk om erop te wijzen dat de theologie (zoals ten aanzien van de bevrijdingsbediening) vooral in de loop van het werk werd ontwikkeld, de JEG kende geen systematische theologen. Hierin heeft zij wellicht de krachten van een jeugdpredikant gemist.

In de spiritualiteit was men veelal Christocentrisch en niet zozeer pneumatocentrisch gericht. Het ging om de nadruk op de heiliging en oprechte wandel met de Heer, niet met de Geest. Dat zij oecumenisch ook weerklank vond duidt erop dat haar spiritualiteit geen belemmering was voor nader interkerkelijk contact. Veeleer warmden anderen zich aan het geestelijk vuur welke in de JEG brandde.

Evenwel is in de JEG ook een zoeken naar 'meer' van God te herkennen. Voor een deel werd dit door enkelen gezocht in het contact met de Pinkstergemeente en hun nadruk op de doop met de Heilige Geest. Hoewel enkelen van de JEG meenden een dergelijke ervaring te hebben ondergaan werd dit geen centraal thema in de JEG. Christus bleef centraal en de bekering was tot Hem en Hem alleen. Het volgen van Christus bleef centraal en ijkpunt voor het geloofsleven. Enkelen in de JEG ervoeren geen 'doop van de Heilige Geest' hoewel er wel — door leden van de Caribische Charismatische Vernieuwing — wel voor gebeden was. In dit contact is toen op een gegeven moment gezegd dat de JEG niet de indruk had dat zij iets miste en dat daarom niet verder gezocht zou worden naar een 'doop met de Heilige Geest'. Intern is het ook geen toets-steen geweest of iemand wel of niet 'gedoopt' was ondanks de enigszins uitgeoefende druk van de Charismatische Vernieuwing en de Pinkstergemeenten om hier naar te zoeken. Ervoer een lid wel een dusdanig 'doop' dan werd er echter ook geen bezwaar tegen gemaakt, gekeken werd of de groei in Christus voortgang vond of niet. Zo.. stonden niet de gaven maar de vrucht van de Geest centraal.

De JEG is altijd verweten dat zij Pinksterachtig zou zijn. Pinksterachtig is hier echter niet een juist woord, hoewel ook niet onjuist. De pinkstergemeente is charismatisch, maar wat charismatisch is is niet 'Pinkster'. Pinkster is meer een bepaalde kerk, zoals Gods Bazuin, terwijl charismatisch een beweging of stroming in de kerk is die door alle kerken heen gaat, Hervormd, Gereformeerd, Methodistisch, Broedergemeente, Rooms Katholiek, Orthodox, Luthers, Presbyteriaans. Daarbij is 'Pinkster' een te beladen woord voor de EBGs omdat daar

nogal wat negatieve ervaringen mee zijn geweest in het verleden. Daarom was het eigenlijk onjuist van de besturen en anderen — hoewel wel begrijpelijk — om het werk van de JEG als Pinksterachtig, hetgeen min of meer een scheldwoord in de EBGs toendertijd, te betitelen. Zij had veel beter over Charismatisch invloeden kunnen spreken. De JEG heeft contacten gehad met de Pinkstergemeente, vaak op persoonlijk vlak³⁵⁵ en via werkkontakten zoals in het werk van de Jesus Students, maar ook met de charismatische stroming in de katholieke kerk en met ander charismatisch werk in het Caribisch gebied. Wellicht hadden de besturen veeleer de tolerantere houding van de Katholieke kerk in Suriname (en het Caribisch gebied) over kunnen nemen. Het is vanuit onze optiek niet onbelangrijk dat de uit Curacao komende en als CCC voorzitter in het Caribisch gebied reizende P. Doth opener was voor de Charismatische invloeden in de JEG dan anderen die veelal alleen de Surinaamse kontekst kenden.

5.1.2. Organisatie, interne werkwijze en steunstructuur

De JEG ontwikkelde zich vanuit de zondagschooltraining, gegeven in het Studie- en Vormingscentrum, en kenmerkte zich dan ook als een groep die kerkgericht was. Vanuit haar analyse dat jongeren zich niet thuis voelden in de kerk hebben zij gedacht, in de trant van de kindernevendienst, om een eigen jongerendienst te organiseren. Hiervanuit ontstond haar werk en ontwikkelde de JEG zich. In eerste instantie als zondagsschoolmedewerkers gericht op jongeren, zochten zij haar 'thuis' binnen de EBGs. Bij de meer algemeen gerichte JC vond zij ~~deze~~ ^{Doth} niet maar wel bij de Stadszending welke haar visie van jongerenevangelisatiediensten ondersteunde. Het doel van de Stadszending, meermalen schriftelijk geformuleerd³⁵⁶ luidde immers: zielen, al of niet "afgedwaalde", ^{ta} leiden naar het Lam en zo snel als mogelijk daarna naar de kudde (de gemeente). De Stadszending was de werkplek van de Commissie Inwendige Zending, welke in haar commissie voor evangelisatie de sub-commissie kinder- en jeugdevangelisatie kende. Later zijn de kinder- en jeugdevangelisatie commissies uit elkaar gegaan en ontstonden toen de kinderevangelisatiegroep en de bewuste jeugdevangelisatiegroep (JEG). Directeur van de Stadszending en voorzitter van de CIZ was Paul Doth, voorzitter van de evangelisatiecommissie was L. Schalkwijk en leider van de JEG was in eerste instantie C. Breeveld, later C. Landvreugd en M. Schalkwijk. Tot haar opheffing bleef de JEG in deze structuur staan.

³⁵⁵ Punt 12 in het in 1983 verschenen stuk 'Jeugdevangelisatie werkgroep van de Stadszending der EBGs'

³⁵⁶ zoals in het Synodeverslag van de Stadszending, 1991.

Belangrijk was dat de JEG vooral de vrijheid van werken kreeg maar tevens twee, hoewel officieel niet als zodanig aangesteld, mentoren kende in P. Doth en F. Mastenbroek. De eerste was vooral hulpvaardig bezig en de tweede met name onderwijzend. Beiden gaven soms, al dan niet gevraagd, richtinggevend advies. In een interview gaf Doth aan wat zijn houding voornamelijk was: dat hij zelfs chauffeur wilde spelen (wat hij ook regelmatig deed) om het werk te kunnen ondersteunen, wat hij zag als een werk Gods. Zijn opvatting is dat jongeren vooral veel vrijheid en ruimte moet worden gegeven en dat daarnaast intensief met ze in gesprek moet worden gegaan. In zijn evaluatie van het werk van de Stadszending in 1982 schrijft hij hierover:

Getracht werd naast intensieve begeleidende gesprekken met de kernleiders, de bijbelstudie klas en gebedssamenkomsten etc. zoveel mogelijk de jongeren zelf steeds aan het woord te laten. De jeugddiensten, elke maand 1 keer in de Stadszending, werden helemaal door hen zelf opgezet, ook de propaganda, de liederen, de toespraak en de nagesprekken werden door hen zelf op gezet.

Om de JEG bestuurbaar te houden werd in 1980 een kerngroep geformeerd die het werk van de JEG leidde. Ook in deze kerngroep lag de nadruk in de wekelijkse bijeenkomsten op het gebed. Kenmerkend voor de JEG was ook dat de medewerkers nagenoeg allen jongeren waren. In een geschrift ter ere van het wederom in gebruik nemen van de herbouwde Stadszending³⁵⁷ werd gesteld dat de participatie van jongeren zelf het jeugdwerk zo effectief deed zijn:

Voor het werk onder de jongeren groeide snel uit. Gaandeweg werd ontdekt dat de beste jeugdenvangelisten de jonge mensen zelf waren en hier is gretig gebruik van gemaakt van positieve jongeren die door wilden geven wat ze zelf gevonden hadden in hun Heer en Heiland...

In het werk van de JEG werd voortdurend de nadruk gelegd op de produktiviteit van de groep en minder op haar structuur. Deze werd steeds gezien als hulpmiddel om te komen tot een produktieve aanpak. De strategieweekenden^{en}, zoals we deze het beste kunnen noemen, waarin de JEG van tijd tot tijd bijeen kwam om het werk te evalueren en om nieuwe lijnen uit te stippelen waren in het werk van groot belang. Vaak werden hier ook als gevolg van het nieuwe uitgestippelde beleid structuur- en 'personeels'-wijzigingen doorgevoerd. Daar de nadruk op het werk lag ontwikkelde zich gemakkelijk een grotere structuur; voor nieuw werk werd, indien nodig, een nieuwe groep of commissie gevormd. Centraal evenwel stond in de strategieweekenden de christelijke identiteit van het individu en de groep welke gespiegeld werd aan de bijbel. Naast de strategieweekenden werden ook af en toe trainingen gegeven

³⁵⁷ 'Opening Stadszending der E.B.G.S.' 1984

voor het jeugdig kader en zette men ter ondersteuning van deze een bibliotheek op.

Ondersteunend waren ook de medewerkersbijbelstudies waarvoor veel belangstelling was.

Belangrijk keerpunt voor het werk, wellicht als reactie op de kritiek dat de JEG zich aan het verwijderen was van de identiteit van de EBS, was het besluit in 1981 om het werk meer te decentraliseren. Indien wij het werk van de JEG zouden willen typeren dan zouden wij kunnen spreken van een centralistische beleid tot 1981 en een decentralistisch beleid tot 1985. In 1985 krijgt het werk van de JEG voor wat betreft haar decentralisatie haar voltooiing in het feit dat de gemeenten nu zelfstandiger opereren. Het kampwerk wordt dan voor het eerst vanuit de gemeenten zelf gedaan, terwijl de bijbelstudies en de diensten grotendeels ook door de gemeenten zelf al werden gedaan.

In de JEG werden ook initiatief nemen en experimenteren gewaardeerd. Hierdoor was er ruimte voor het starten van nieuwe of eenmalige activiteiten en konden er per jaar zo één of twee nieuwe initiatieven worden genoteerd. Niet alles hield stand of floreerde even goed, maar pogingen werden gewaagd, en mislukkingen werden niet zozeer als mislukking ervaren maar als een leermoment.

5.1.3. Activiteiten voor de jeugd

De activiteiten die door de JEG werden georganiseerd, die wij hier even de revue willen laten passeren, kunnen opgedeeld worden in evangelisatieactiviteiten en opbouwactiviteiten.

Om jongeren te enthousiasmeren voor het geloof werd ^{an} in het begin evangelisatieactiviteiten ~~geboden~~^{op Aplanid} geboden, welke ook steeds de spil van het werk zouden vormen. Daarnaast, mede door een gering opvang in de gemeenten die toen nog geen jeugdgroepen hadden, werd ook de noodzaak ingezien van opvang van de jongeren.

Voor het evangelisatiewerk werd als eerste gebruik gemaakt van jeugdevangelisatiediensten. Gezien de zondagschool achtergrond van de jeugdleiders was dit geen onlogische keuze. Dat er behoefte was aan dergelijke diensten bleek uit het feit dat de JEG in de loop van haar bestaan vanuit allerlei hoeken van Suriname werd uitgenodigd om deze diensten in gemeenten te houden, waar zij aan voldeed middels de evangelisatiereizen. Zo is de JEG geweest in: Nieuw Nickerie, Coronie, Totness, Salem, Hamilton, Albina, Moengo, Wageningen, Pokigron, Brownsweg, Sarakreek, Billiton, Groningen, Paramaribo en Onverwacht. In Paramaribo werd ook geëxperimenteerd met de evangelisatieactiviteiten aan de populaire Waterkant. Hier werd gebruik gemaakt van muziek en tractaten.

In de diensten werd gebruik gemaakt van eigentijdse liederen, voor een deel afkomstig van het EBGs erfgoed uit kerk en zending, en voor een deel afkomstig van de oecumenische kontakten. Daarnaast werd ook de muziek duidelijk op jongeren afgestemd en ontstond een eigen muziekgroep 'The Messengers'. Eenmalig werd, voortbordurend op de evangelisatiediensten, een 3-daagse jeugdhappening gehouden welke echter geen vervolg kreeg. Reeds in 1977 werd begonnen met het benutten van een ander effectief middel, de evangelisatiekampen. Hier kwamen velen op af en de kampen werden dan ook door de JEG gezien als een bijzonder goede gelegenheid om jongeren op een leuke manier met het evangelie in aanraking te laten komen. De koopavond inloop waarbij onder andere een film werd vertoond heeft ook enige jaren dienst gedaan als evangelisatie kontaktpunt. Minder succesvol was het evangelisatie softbar werk, dit werd veelal het exploiteren van een softbar maar kon zo wel een stuk werk financieren.

De opbouw activiteiten behelsden al snel het houden van bijbelkringen die zich in de loop der tijd ontwikkelden tot jeugdclubs (met de bijbel) die per gemeente samenkwamen. Vanuit de behoefte om langer met elkaar bezig te zijn en niet steeds opnieuw aan een evangelisatiekamp te hoeven meedoen ontstonden de opbouwkampen die voor de geloofsopbouw zeer verdienstelijk waren. Ter stimulering van de jeugd werden verder ook Gospelconcerten gehouden.

5.2. DE JEUGD

5.2.1. In de Broedergemeente in Suriname

Door toedoen of als uitvloeisel van het werk van de JEG ontstonden er jeugdclubs in de Grote Stadskerk, Rust en Vrede kerk, te Saron, in de Immanuel kerk, de Wanica kerk, in de Noorderstadskerk, de Combé kerk, te Tammenga, Latour en te Nieuw Amsterdam. In de zendingsgemeenten ontstond onder invloed, veelal met directe medewerking van de JEG ook jeugdwerk: De Hindoestaanse gemeente in Paramaribo, de Chinese gemeente, de Indonesische gemeente en in diverse dorpen van de Boslandzending. Daarnaast bleven de internaten het Siswa Tama internaat, het Rebecca Schelz internaat, het Monsels internaat, de internaten op Leliendaal en Alkmaar niet onberoerd door het werk van de JEG. Tevens werden er diensten gehouden voor de jeugd in de gevangenis en in verschillende penitentiaire inrichtingen en opvanginstituten.³⁵⁸

Het resultaat van het werk was dat honderden zo niet duizenden jongeren met het evangelie in aanraking kwamen en, zoals dat omschreven werd, 'honderden een beslissing voor de Heer namen'.³⁵⁹ Desondanks is het niet zo dat 'alle' jongeren zich betrokken voelden bij het werk van de JEG, genoemd is reeds de Jeru jeugdgroep, maar regelmatig verschenen er signalen van predikanten en kerkelijke werkers dat jongeren nog steeds na hun belijdenis afhaakten, zoals aangegeven werd door de zendingsgemeenten in hun Synodeverslag van 1980.³⁶⁰ Sommige voorgangers waren niet gecharmeerd door het werk van de JEG maar er fel op tegen, terwijl anderen de JEG met open armen ontving^{en} in de gemeente. Wel was het effect van het bestaan van de JEG dat het thema Jongeren duidelijk voor kwam op de agenda van gemeenten en besturen.

5.2.2. In de Broedergemeente Internationaal

Het meest frequent is er contact geweest met de Guyanese kerkprovincie. De contacten verliepen goed en deed^{den} een bloei in het Guyanese jeugdwerk ontstaan waarbij helaas de bloem knakte door de doop-problematiek die in Guyana op de spits werd gedreven³⁶¹ ondanks tegenadvies van de Surinaamse jeugdleiders. Verder is er internationaal weinig contact geweest in het Caribisch gebied behalve dan via een vertegenwoordiger van de JEG met de gemeenten in St. Thomas. Ook dit contact werd als zeer positief ervaren en bood inspiratie voor het jeugdwerk aldaar.

In Nederland, hoewel enige leiders van de JEG daar wel woonachtig zijn geweest en hebben meegewerkt met het jeugdwerk, kwam er geen jeugdwerk in de trant van de JEG tot stand. Wel werd deelgenomen aan het jeugdwerk van de Centrale Jeugdraad van de Nederlandse Broedergemeente waardoor er in dat werk een bijdrage geleverd kon worden. Dit werk werd echter veelal ervaren als moeizame arbeid en het duurde dan ook niet lang of de uit

³⁵⁸ Jaarverslag van de Stadszending 1976, p 1-3.

³⁵⁹ Verslag inter-synodale periode 1980-1983 van de Stadszending der E.B.G.S.' dd juni 1983.

³⁶⁰ 'Allerwege heerst er binnen de EBGS, een malaisestemming. Niemand schijnt er echt meer in te geloven dat de Kerk een belangrijke taak vervullen kan binnen de surinaamse gemeenschap... Het gebrek aan geestelijke diepgang bij de gemeentelieden doet zich allerwege kennen. De grote groepen die jaarlijks belijdenis doen van hun geloof maken dat het beeld vertroebeld wordt, daar het overgrote deel binnen enkele maanden terugvalt in de massa der slapende herrnhutters. Van de kleine groep getrouwen, geeft het merendeel de voorkeur aan de zangdiensten. Hierdoor wordt de kennis van de Heilige Schrift te zeer tot een schaars artikel in onze gemeente.'

³⁶¹ De leider van het Guyanese jeugdwerk, ds. Joe Johnson, kwam zelfs met een voorstel voor de internationale Synode van de EBG om de kinderdoop af te schaffen: 'God's Pattern for His People, a paper presenting a proposal for the introduction in the Moravian Church the practice of "Dedicating of infants" followed by "Believers' Baptism -- for consideration at the 1982 Moravian Unity Synod in Germany. By Joe O.E. Johnson.' 1981.

Suriname afkomstige jeugd vormde een eigen contactgroep, de "Friends". Niet een ieder die voor studie- of andere doeleinden uit Suriname kwam en daar het werk van de JEG had meegemaakt kon aarden in de Nederlandse EBG, zodat enigen (een goede schatting is niet of moeilijk te geven) overgingen tot andere gemeenten. In Nederland ervoer men wel vooral een achteruitgang van het in Suriname opgedane geloofsleven.

5.2.3. In Suriname Interkerkelijk

Interkerkelijk was de JEG op verschillende manieren werkzaam. Veelal via persoonlijke inzet van de jeugdleiders ontstonden samenwerkingsverbanden met jongeren van andere gemeenten, welke resulteerde in een interkerkelijke jeugdleiders training³⁶² een interkerkelijk uitgegeven jongerenblad, *De Weg* en de scholieren- en studenten-zending *The Jesus Students*. Ook via de jeugdwerkgroep van het CCK werd er interkerkelijk geparticipeerd. Significant was de poging om onder de paraplu van Youth for Christ Suriname de JEG leiders te gebruiken om al het jeugdwerk in Suriname onder één paraplu te krijgen. Deze poging mislukte echter.

5.3. DE BESTUREN

5.3.1. In Suriname

De relatie van de jeugdleiders op gemeentelijk vlak is al even genoemd. De overkoepelende besturen van kerk en zending en het Provinciale Bestuur waren niet onverdeeld positief in de beoordeling van de het werk van de JEG. De indruk is dat in de eerste jaren er over het algemeen steun was voor het werk, maar dat in 1981 er een grotere differentiatie kwam onder de bestuursleden. Enigeⁿ waren tegen het werk van de JEG terwijl anderen het werk bleven steunen. Het lijkt erop dat de meer zendingsgerichte bestuursleden opener voor het werk stonden dan zij die voornamelijk uit de kerkgemeenten kwamen. In de bestudering van de notulen van de besturen over de periode 1976-1985 blijkt dat de JEG regelmatig agendapunt is geweest maar vooral dan wanneer er een probleem aan de orde was. De besturen lijken dus met name probleemoplossend bezig te zijn geweest. Hierdoor kwamen natuurlijk de minder makkelijke zaken op de bestuurstaafel (zoals de demonenuitdrijving, de

³⁶²

De organiserende werkgroep bestond uit leden van de Evangelische Broedergemeente, Baptisten gemeente, Wesleyaanse gemeente, Lutherse gemeente, Pinkstergemeente Gods Bazuin en de Independent Faith Mission.

herdoop, en de vermeende relatie met de Pinkstergemeenten) waardoor wellicht bij enigen een niet zo positieve indruk van de JEG ontstond, los van het feit of men de meer rechtlijnige en evangelisch aandoende aanpak (en theologie) van de JEG voorstond. De JEG, hoewel voor eigen publiek een belangrijk en omvattend lijkende groep, was in het grote geheel van de EBGs natuurlijk bestuurlijk gezien maar één aandachtspunt onder velen. Daarnaast is het de vraag of er rechtstreeks contact was tussen bestuursleden en het werk van de JEG en JEG leiders. Veelal was dit een indirect contact. Die enkele keer dat er rechtstreeks met elkaar werd gepraat, zoals Ds. Glenn Blom aangaf, ging het over zeer moeilijke zaken zoals demonenuitdrijving. Daarnaast liet de aloude tegenstelling tussen 'orthodoxen' en 'liberalen' zich waarschijnlijk ook gelden. De voor de besturen geijkte persoon om zich als theoloog (het betrof in de JEG steeds leken) zich met het werk van de JEG bezig te houden, de jeugd-predikant, ontbrak door personeelsgebrek. De jeugd-predikant die er kwam klikte niet met de JEG en haakte na niet al te lange tijd af. Pogingen om de JEG in een nieuwe structuur te stoppen bleven op de tekentafel steken, maar kweekte wel argwaan bij de JEG leiders.

5.3.2. Buiten Suriname

Een externe beoordeling van het werk is officieel alleen gekomen via de ZZB commissie Van der Linde, Meeuwes, Merkelijⁿ en Van Raalte die in het algemeen de relatie tussen het ZZG en de EBGs moest evalueren. Zij concludeerden ten aanzien van de jeugd:

De meeste jongere leden laten het na de openbare belijdenis van het geloof afweten en verdwijnen uit het zicht en het gehoor van de kerk. Een jongerengroep rondom de Stadszending is wel actief, maar beweegt zich in een richting die in de EBGs veel weerstand oproept, vooral omdat men meent dat deze groep verwantschap toont met pinkstergemeenten.³⁶³

In de EBGs-ZZG contacten bleek bij het ZZG vooral een negatieve indruk gewekt te worden ten aanzien van de JEG, wat niet geheel verwonderlijk was gezien de problemen die op de bestuurstafel van de EBGs kwamen.

Opmerkelijk is dat Caribische predikanten en bisschoppen positiever stonden ten opzichte van het werk van de JEG. Enerzijds zal dit komen doordat zij een minder intensief contact hadden met de JEG (en het contact in enkele gevallen in een eerder, minder omstreden stadium plaatsvond)³⁶⁴, maar anderzijds lijkt dit ook te begrijpen vanuit de meer

³⁶³ dd 16 februari 1982.

³⁶⁴ Zoals het contact van de Caribische bisschoppen in 1978 tijdens de vergadering van de Moravian Caribbean Regional Conference in Paramaribo.

Angelsaksische en Amerikaanse achtergrond waar de Caribische kerken veelal mee te maken hebben waar de methodistische invloeden sterker zijn. Het lijkt erop dat het werk van de JEG dichter bij de Caribische dan de Nederlandse kerk aansloot.

5.4. CONCLUSIE

De JEG bijkt in haar bestaan veel initiatieven ontplooi^{de} te hebben om haar eigen leeftijdsgenoten te bereiken met het evangelie. Hiermee boekte zij goede en soms grote resultaten in de de eigen kerk en daarbuiten, in binnen- en buitenland. Zij was een inspiratie voor vele jongeren om op het pad van de Heer te gaan. In haar werk schenen ook de traditionele tegenstelling tussen Kerk en Zending in de EBGs te verminderen. Zij had als geen ander ingang~~en~~ in de beide takken van de EBGs. Zij heeft haar taak in de kerk vooral opgevat in termen van evangelisatie en gemeente-opbouw, minder en indirecter in termen van maatschappelijke betrokkenheid. Door haar grotere openheid, met name interkerkelijk gezien, ontstonden echter ook conflicten in haar eigen kerk, welke zij maar met moeite het hoofd heeft kunnen bieden. Wellicht werd door het jeugdig kader te weinig gezien dat je niet alleen de jeugd moet 'bereiken', maar ook de besturen. Niet alleen het 'verkopen' van je boodschap aan de doelgroep maar ook aan de bestuursgroep. Al met al heeft zij een bijdrage geleverd aan de poging van de kerk om de jongeren voor zich te behouden en aan zich te binden, dit ging echter niet over de schijf van kerkelijkheid, maar van Christelijkheid, missionair theologisch wellicht een belangrijke invalshoek.

6. CONCLUSIES

De crisis in het jeugdwerk die Raymond Fung aangaf is inderdaad wereldwijd, maar zijn analyse dat deze alleen in megakerken in de VS goed het hoofd wordt geboden is onjuist, het werk van de JEG bewijst dit. Jongeren die zelf aan het werk gaan in kerk en zending zijn de dragers van de oplossing voor de crisis.

In dit hoofdstuk willen wij proberen enige algemene conclusies te trekken over de crisis in het jeugdwerk, de zelfwerkzaamheid van jongeren, de relatie van jongeren met kerk en zending, modellen van jeugdzendingswerk en het werk van de Jeugdevangelisatiegroep in de Evangelische Broedergemeente in Suriname.

6.1. CRISIS IN HET JEUGDWERK

In de inleiding van dit werk begonnen wij met een citaat van Raymond Fung dat er wereldwijd een crisis is in het jeugdwerk. Uit ons onderzoek blijkt dat de crisis in het jeugdwerk zich ook in Suriname deed gelden, ook in de Broedergemeente waar traditioneel gezien toch veel aandacht is voor de jeugd. Eén van de redenen voor dit probleem lijkt ons voor een deel te schuilen in het feit dat het Christendom te weinig aandacht heeft besteed aan het jeugdwerk in de kerk. Ter vergelijking mag het christelijk onderwijs genoemd worden waar het Christendom verhoudingsgewijs naar schatting vele malen meer aan heeft uitgegeven dan aan het werk in haar eigen gelederen. Onlangs zag ik in een consultatie van het Duitse en Nederlandse jeugdwerk der EBG dit idee bevestigd. De jongeren in deze consultatie gaven aan dat een prioriteit in het jeugdwerk de aanwezigheid is van voldoende en gekwalificeerd jeugdleiderschap.

Uit ons onderzoek blijkt evenwel ook dat waar er sprake kan zijn van een crisis dit niet betekend dat er niets tegen wordt of werd ondernomen. Hierbij is het van belang aan te tekenen dat de crisis niet alleen door de kerk gevoeld wordt, maar ook door de jongeren zelf. Om tegenkracht te bieden aan de crisis lijkt het niet noodzakelijk om in een eerste wereld land te wonen, de context is niet geheel bepalend voor het vermogen om het probleem aan te pakken.

6.2. EXPERIMENTELE PARTICIPATIE

In ons onderzoek signaleerden wij dat jongeren zelf zich bewust zijn van de crisis. Interessanter lijkt het om te signaleren dat zij ook in staat zijn daar zelf wat aan te doen. Zij zijn niet machteloos in deze maar kunnen als volwaardige partners van de kerk gelden. Hierbij is het significant dat zij in deze keuze de nadruk legden op de evangelisatie onder mede-jongeren, zelfs als het, zij het in naam, 'kerkelijke' jongeren betrof. In deze aanpak van het probleem werd de ruimte genomen, en door de EBGs geboden, om zelf aan de slag te gaan. Hierbij werd het experiment niet geschuwd en de werd mislukking niet als een 'falen' ervaren. Belangrijk is ook dat de JEG jongeren enige mentoren aan hun zijde hadden, die zich zowel verdienstelijk konden maken als wel tegengas konden bieden waar dit nodig was. De onderwijskundige achtergrond van deze mentoren kwam daarbij de relatie ten goede.

De jongeren, bijna allen leken, bleken heel goed een eigen bijdrage te kunnen leveren in het gemeentewerk. Als jongeren onder jongeren voelden zij blijkbaar goed aan waar behoefte aan was en wisten middelen vrij te maken om aan die behoefte te voldoen. De jongeren werkten vrijwel geheel zelfstandig en hetgeen zij teweeg brachten binnen en buiten de EBGs mag niet onderschat worden. De kerk zal, indien zij de crisis die zij doormaakt in het werk onder jongeren gebruik moeten maken van de gaven en talenten die bij haar eigen jeugd aanwezig is. Hierin is het geboden jongeren zoveel mogelijk ruimte te geven.

In ons onderzoek — wij konden dit maar zijdelings waarnemen — leek een gedachte post te vatten dat jongeren niet alleen belangrijk zijn om andere jongeren te bereiken, maar zij door hun participatie in het jeugdwerk rijpen voor verder leiderschap in de kerk. Een hypothese vormde zich hierbij die nader bekeken dient te worden, namelijk: Leiders in de kerk zijn veelal eerst leiders in het jeugdwerk van de kerk geweest. Enige klinkende namen lijken dit beeld te bevestigen: Philip Potter, W.A. Visser 't Hooft. Enkele jeugdleiders uit de JEG die wij bij name tegenkwamen lijken dit beeld te ondersteunen. Indien dit zo is dan is jeugdwerk op tweeërlei front belangrijk: zowel voor het erbij betrekken van de jonge generatie gemeenteleden als wel voor het kweken van het nieuwe leiderschap. In deze zin zou het jeugdwerk in de gemeente een prioriteit behoren te hebben.

6.3. JONGEREN IN KERK EN ZENDING

Het jongerenwerk van de kerk bevindt zich op het snijpunt van catechese en zending, deze beide polen zijn nodig om een volwaardige kerkelijke jeugd te ontwikkelen. Hierbij is het significant dat jongeren zelf niet zo een scheiding maken tussen kerk en zending maar een continuïteit daarin ervaren. Het bleek voor jongeren van zowel de kant van de kerkelijke gemeenten als van de zendingsgemeenten geen probleem om met de JEG samen te werken. Wellicht zou dit ervoor pleiten dat kerk en zending nauwer op elkaar betrokken worden. Evenwel is de jeugd onderhevig aan dezelfde invloeden als kerk en zending en is het niet verwonderlijk dat zij enigzins de tegenstelling tussen bijvoorbeeld 'orthodox' en 'liberaal' van voorgaande generaties overnam.

Als kernactiviteit in kerk en zending zien jongeren de eredienst. Het is kenmerkend dat de jongeren van de JEG juist de eredienst als kerntaak van hun werk zagen. Het belangrijkste wat zij hierin hebben gedaan is om deze speciaal op jongeren af te stemmen. Hun veranderingen werden zeer door jongeren gewaardeerd gezien het groeiende aantal jongeren dat op deze diensten aanwezig was. Het is een vraag of de kerk en zending met het oog op jongeren juist niet aan de eredienst aandacht dienen te besteden. Waarschijnlijk is dit het meest cruciale aspect in de relatie kerk & zending en jongeren. Dit hoeft niet te betekenen dat de diensten alleen op jongeren afgestemd dienen te worden, maar wel dat jongeren zich, in de diensten die gehouden worden, zeer wel thuis moeten voelen.

In de loop van jeugdwerk zullen er zeker discussies gevoerd moeten worden met jongeren over theologische en kerkordelijke aangelegenheden. Deze discussie vermijden, wegschuiven of confrontatief aangaan lijkt niet de beste methode. Aanschuiven en diep doorpraten met wat het toekomstige kader van de kerk zal zijn is zinvoller. Hierin zal het soms moeilijk zijn om tot een goed vergelijk te komen zodat zowel jongeren als ouderen geduld met elkaar zullen moeten hebben. Waarschijnlijk is het plaatsen van de discussie in het geheel van het Christendom beter dan in het kader van de eigen kerk. De eigen kerkelijke identiteit zal aan de orde komen maar mag geen barriere mogen vormen voor het geloof.

6.4. MODELLEN VAN JEUGDZENDINGSWERK

In deze paragraaf willen wij kijken of de in hoofdstuk 2 (paragraaf 2.5) genoemde voorlopige modellen becommentarieerd kunnen worden aan de hand van de in ons onderzoek verzamelde gegevens.

In de structurele opzet van jeugdzendingswerk is het opzetten van een speciale jeugdevangelisatiegroep bevorderlijk gebleken voor het werk. Hierbij spreken we dan over de tweede variant van de koppeling van het werk van jeugd en zending. De JEG gebruikte de opzet van kerkelijk jeugdwerk welke een aparte arm heeft voor zendingswerk. De keuze om zich speciaal te richten op zending, in het geval van de JEG, op evangelisatie, brengt evenwel met zich mee dat het geheel van kerkelijk jeugdwerk een breder kader verlangt. Waar dit ontbreekt zal er steeds kritiek zijn op de specialisatie. Gericht op de specialistische groep is dit geen terechte kritiek, zij heeft zich immers afgesproken om een bijzondere taak te verrichten. Indien de kritiek erop gericht is het ontbreken van een groter kader bloot te leggen dan is deze terecht.

Het onderzoek leverde te weinig materiaal op om te kunnen verifiëren of het in hoofdstuk 2 genoemde schema betreffende de groei van jongeren naar het Christendom toe adequaat is. Wel werd bevestigd dat de stappen 5-7 daarin (uitdaging, reageren op de uitdaging en nazorg) stappen zijn die voorkomen. Het is dus niet reëel om een uitdaging te stellen en te verwachten dat die niet komt of dat nazorg niet nodig zou zijn. Met de uitdaging moet de jeugdevangelisatiegroep ook zorgen dat er een reactiemogelijkheid is en nazorg. Niet altijd hoeft zij deze zelf ter hand te nemen, maar daar waar de kerk deze niet biedt zal zij deze zelf moeten oppakken. Waar er evangelisatiewerk is zal de kerk dus dienen te rekenen op een zekere vorm van nazorg.

Het schema voor jeugdwerk met zijn voorbereidende fase, zendingsfase, opvang- en nazorgfase en integratiefase kon zich beter laten beoordelen. Het lijkt erop of de JEG deze hele cyclus doorliep en na haar integratiefase ter ziele ging en dat de integratiefase gelijk ook de laatste fase is. De voorbereidende fase betrof het signaleren van een nood onder jongeren en het met elkaar worstelen hoe die gelenigd kon worden. Toen eenmaal bepaald was welke zendingsactiviteit ter hand genomen zou worden, de jeugdevangelisatiedienst, begon het eigenlijke zendingswerk. Hieruit vloeide als vanzelf de opvang en nazorg voort, waar men in eerste instantie geen rekening mee had gehouden. Gedacht werd dat jongeren zelf wel vanuit de jeugddiensten de weg naar de kerk zouden vinden. Het lijkt erop dat tussen de opvangfase en de integratiefase nog

een andere fase zit, namelijk de groeifase. Het werk van de JEG kende een grote groei toen eenmaal de eerste opvang was gegeven. Gestimuleerd door het succes gingen nog meer jongeren zich inzetten voor het werk. Tot slot kwam de integratiefase, ingezet vanaf 1981 met het beleid van decentralisatie, leidde dit tot het einde van het werk van de JEG toen haar kernactiviteiten (jeugdevangelisatiediensten, kampen en bijbelstudies) waren overgenomen door de gemeenten. Het model is dus goed bruikbaar voor een analyse van de praktijk maar kent eigenlijk vijf fasen: de voorbereidende fase, de zendingsfase, de opvangfase³⁶⁵, de groeifase en de integratiefase. Wellicht kan dit ook dienen om jongeren een model te geven voor zendingswerk welke zij willen ontplooiën.

6.5. DE JEG EN DE EBGs

De Jeugdevangelisatiegroep van de Stadszending heeft door haar werk een wezenlijke bijdrage geleverd aan het werk van EBGs. ~~In exensio~~² gaat haar werk tot op vandaag door daar de in haar gelederen gekweekte leiders vandaag nog actief deelnemen aan het leidinggeven van de EBGs. Een vervolg onderzoek zou kunnen onderzoeken wat het werk van de JEG heeft betekend in de levens van de vele jongeren die met haar in aanraking kwam.

Het geheel overziend kunnen wij niet anders dan zeggen dat de term Jeugdevangelisatiegroep een adequaat gekozen term is voor het werk dat deze groep verzette. Haar werk valt bijna geheel te omschrijven met de definitie van evangelisatie die Bosch geeft. Evangelisatie ziet hij als een essentieel onderdeel van zending, terwijl zending bij hem zeer omvattend is. Hij schrijft over evangelisatie:

Mission includes *evangelism* as one of its essential dimensions. Evangelism is the proclamation of salvation in Christ to those who do not believe in him, calling them to repentance and conversion, announcing forgiveness of sin, and inviting them to become living members of Christ's earthly community and to begin a life of service to others in the power of the Holy Spirit. [onderstreping door mijzelf]³⁶⁶

³⁶⁵ Ik stel hier voor om deze fase niet met een dubbele omschrijving de *opvang- en nazorgfase* te benoemen maar een enkele term te gebruiken. Opvangfase verdient hierbij mijn voorkeur daar *nazorgfase* te veel de nadruk lijkt te leggen op wat er na komt terwijl het werk feitelijk gewoon doorgaat.

³⁶⁶ Bosch *Transforming Mission* 1991, 11.

De JEG heeft dus, uitgaande van deze definitie, een essentiële dimensie van zending uitgedragen. Zij heeft niet zending in haar omvattende betekenis vorm gegeven. Daar de EBGS zelf een omvattend zendingswerk had en heeft was dit laatste niet zo geboden.

Een term die ik hier tenslotte, met de nodige reserve, wil gebruiken is die van opwekking. Het grote geloofsenthouziasme, de geloofsernst, de wijde invloed die vrij snel werd verworven en de diepe doorwerking van het werk in de levens van leiders en leden geven ons aan dat in het werk van de JEG sprake is geweest van meer dan het gewone. Deze opwekking zette niet door om het geheel der EBGS te omvatten, maar had wel uitlopers in de EBG in andere landen en in Suriname in andere kerken. Dat deze scriptie niet de titel 'Opwekking in Suriname, het werk van de JEG in de EBGS' draagt is omdat wij de term toch nog te sterk vinden en verwachten dat tegen deze typering van het werk van de JEG de nodige kritiek zal komen. De typering helpt echter wel de huidige generatie jongeren in de EBGS om niet te veel terug te kijken naar het verleden, naar iets dat onherhaalbaar is. Opwekkingen zijn vernieuwingen in de gemeente, kernmomenten van verandering, maar het belang van een opwekking is niet de opwekking zelf, maar de vernieuwing die het teweeg brengt in een kerk. Daarom moet niet steeds gestreefd worden naar een opwekking, maar naar een kerk die leeft met Christus als hoofd.

De tweede reden om het woord opwekking niet in de titel te noemen is omdat, hoewel wij in het werk van de JEG iets onherhaalbaars zien, ^{of} ons de mening ^{zijn} toch is toegedaan dat hetgeen de JEG presteerde enigzins wel herhaalbaar is, juist door het laten participeren van jongeren in het zoeken naar oplossingen voor hun eigen problemen. Het werk van de JEG moge ~~een~~ hierin als inspiratie en als voorbeeld dienen.

6.6. TOT BESLUIT

Tot besluit, terwijl buiten naast mij een winterse regenbui valt, wil ik een poging wagen om een eigensoortige Anansi (= spin) Tori (= verhaal) te fabriceren. Een Anansi Tori is een verhaal over een spin en wordt in het Caribisch gebied, waaronder ook in Suriname, gebruikt als middel van ouderen om op een aangename wijze een stuk wijsheid aan jongeren door te geven. Deze Anansi Tori speelt zich af in Suriname.

Op een dag zat Anansi voor de deur van zijn woning onder het afdakje dat hij daar gebouwd had. Zowel regen als zon konden door deze kleinoed worden geweerd. Vandaag had het bijzonder hard geregend en Anansi zag de bemoderde zijweg die voor zijn huis liep. Ondanks de twee gootjes aan weerskanten van de weg was deze voor auto's nagenoeg onbegaanbaar. Voor hem zag hij moesje Joosje ^{zich} klagend ~~zich~~ een weg ~~door het geheel~~ ~~zich~~ banen ~~terwijl~~ achter haar een auto met een hoge snelheid vanaf de betegelde weg al glappend en slappend zich probeerde een weg te banen door de slurpende modder die de auto na vijf meter al bijna tot stilstand bracht. Opzij waren de kinderen gesprongen die glijdend van de modder een speeltuin hadden gemaakt. "Ja", dacht Anansi, "deze weg is niet goed voor oude en grote mensen, maar kinderen genieten er van."

BIJLAGE 1:

HET VERHAAL VAN PAUL MARSHALL.

'Op zekere dag belde Zr. Bunschoten van het Diaconessenhuis dat ze daar een jongen hadden die geopereerd was en naar huis mocht doch geen onderkomen had. Bovendien was deze jongen onder behandeling van een psychiater. Dit verzoek werd in eerste instantie afgewimpeld. Later vroeg Dr. Baal via het L.P.I. om opname van deze jongen. Hij zou eerste in het St. Vincentius ziekenhuis worden opgenomen en als hij daar uit mocht naar de herberg. Ook dit werd afgeketst omdat we geen specialistische begeleiding hebben voor dergelijke gevallen. Het zou echter maar tijdelijk zijn omdat de grootmoeder bezig is een nieuw huis te bouwen en als dat klaar is kan hij daar naar toe. Uiteindelijk is deze jongen, Paul Marshall wel in de herberg terecht gekomen nadat Dr. Baal gezegd had dat hij zelf de verantwoording zou dragen voor de begeleiding. Ook een andere jongeman, Ivan genaamd, kwam op verzoek van Dr. Baal in de Herberg terecht. Deze jongeman kwam na 15 jaar uit Nederland om zijn moeder op te zoeken. Maar de moeder reageerde heel koel en afwijzend en zei hem dat hij niet kon blijven. Hierdoor was deze jongen erg geschokt. Deze kwam ook bij Dr. Baal terecht en zodoende in de herberg. Op de avond van de inwendige zending[s vergadering] in Juni regende het zwaar zodat de opkomst gering was en de vergadering die in de herberg gehouden zou worden niet doorging. Bij het naar huis gaan ontmoetten Br. en Zr. Doth op het erf Paul Marshall in gezelschap van Carl Breeveld, Constan Landvreugd en Guno v. Engel. Paul sprak Br. Doth aan en vroeg: "Wil je met me bidden? Ik ben erg teleurgesteld, ik krijg te veel medicijnen en ben erg gespannen. Br. Doth wilde dit uitstellen gezien het late uur maar Paul zei: "Nee, nu!" Doch nauwelijks was Br. Doth aan het gebed begonnen of de uitbarsting kwam. Paul begon hartverscheurend te gillen en de demonen openbaarden zich. Hij raakte in trance en wilde weglopen, viel op de grond en werd in bewusteloze toestand naar binnen gebracht. Toen broeg Carl hem: "Wie ben je?" en hij antwoordde "Aboma" 21 jaar ben ik al in die jongen en je kan me er niet uitkrijgen - we zijn zeven. Toen zei Carl: Maar in de naam van Jezus, er uit!" Paul lag op de grond te kronkelen als een slang, ook z'n tong bewoog als van een slang. Na een hele strijd werd hij rustig. Hij vroeg: "Wat is er met me gebeurd? Ik heb honger". Toen zei Carl: "We moeten hem direct vragen tot bekering te komen!" Op de

betreffende vraag antwoordde Paul bevestigend. Hierna werd hij in bad gestopt, kreeg zijn medicijnen en ging naar bed. Dr. Baal gebeld en die zei dat hij dit soort gevallen kende. Een paar dagen later ging hij z'n baas groeten. Deze gaf hem een flesje met kruiden van een bosneger. Paul moest hier alcohol op doen, zei hij en het dan drinken. Paul nam het flesje aan maar heeft het niet gedronken. Later moest hij z'n salaris halen en het bleek dat hij minder dan de helft kreeg van wat hij moest ontvangen en toen hij vroeg hoe dat kwam bleek het dat z'n ziektebriefjes niet door de dokter maar door de verpleegster getekend waren en dus niet geldig. Paul vertelde dat hij Jesus had aangenomen maar de baas zei: "Hou op met die onzin!" Hierna ging Paul naar het LPI om de attesten door de dokter te laten tekenen. Ook hier vertelde [hij] dat hij Jesus had aangenomen en kreeg dezelfde reactie. "Je baas heeft me al gebeld, ga maar even buiten zitten. Toen kwam er een zuster met een injectiespuit en werd Paul opgesloten. De baas had n.l. L.P.I. opgebeld en gezegd dat Paul helemaal gek was. Toen hij later wakker werd vroeg hij om bijbel en kleren te mogen halen uit de Herberg maar hij kreeg geen toestemming. Hij zei: "Dan ga ik er voor bidden" Later mocht hij toch gaan maar moest in een half uur terug zijn. Hij ontmoette Constan Landvreugd in de Herberg en deze beloofde hem Br. Doth te bellen. Zelf ging hij terug naar het L.P.I. Was daar samen met een andere jongen op een kamer. Zei tegen deze jongen: "Ik ga ervoor bidden dat ik er uit mag. Je zal zien dat ik vanavond er weer uit ben". Intussen ging Br. Doth naar L.P.I. om hetm te groeten. De wachter beloofde toen de dokter te bellen of Paul er uit mocht. Dat mocht en zodoende was Paul die avond weer in de Herberg terug. Paul broeg ook om het avondmaal. De predikant was welg gekomen maar de demonen openbaarden zich opnieuw en hij wilde weer weglopen en weer raakte hij n trance en zei: "Ik ben bang voor jou". Maar de predikant antwoordde: "Nee, je bent bang voor Jesus, ^ maar niet jij maar die boze machten in jou" Het hele verdere weekend was Paul weer in de war en is men in gebed met hem bezig geweest. Later is hij met een vriend uit geweest en naar een plaats gegaan waarvan hij zelf voelde, daar niet te moeten komen. Door gewetenswroeging raakt hij weer in de war. Intussen bezocht hij de diensten in Wie na Wie van de evangelist Hongerbron. Bij een zgn. zalvingsdienst. Bij de aanraking tijdens de zalving viel hij op de grond. Hongerbron zei; "Wie ben je?" Hij antwoordde weer: "Aboma!" "Nee," zei Hongerbron, "jij bent Apoepoe, de leugengeest" Het ging dus met Paul met vallen en opstaan maar nu is Paul op de goede weg en is intussen gedoopt. Bij navraag bleek dat vader moeder verlaten heeft toen Paul plm. 1 jaar oud was. Steeds heeft de tweede vrouw van de vader wisie gezet (dus afgoderij bedreven) voor de

moeder van Paul om haar te treffen. Na een jaar is de moeder van Paul tot bekering gekomen via Hoekendijk. Ze was nu een kirkisoema en dus onbereikbaar voor boze machten maar Paul was er gevoelig voor het heeft wel op hem gewerkt. We hopen dat Paul sterkte en standvastigheid zal zoeken waar die te vinden is zodat hem een gelukkiger toekomst is beschoren.'

Volgens een verslag van de Commissie Inwendige Zending der EBGs, Paramaribo juni 1980.

BIJLAGE 2:

VERKLARING OVER DE KATHOLIEKE CHARISMATISCHE VERNIEUWING.

Een samenvatting van : *Verklaring over de Katholieke Charismatische Vernieuwing*, uitgegeven door de Bisschoppen van de Antilliaanse Bisschoppenconferentie op hun jaarlijkse bijeenkomst. Belize (november 1976). Verslag gevonden in de ordner van 1976 en een kopie bij de stukken van Paul Marshall.

In hun inleiding geven zij aan dat er vele nieuwe bewegingen zijn in de kerk zowel in de regio als in de hele wereld (o.a. Cursillos, Beweging voor een Betere Wereld, de Christelijke Gezins Beweging, Opus Dei, Focolarini en het Madonnahuis Apostolaat). Zij leggen allen de nadruk op het gebed, zowel gemeenschappelijk als persoonlijk gebed. 'Deze gave Gods, de geest van gebed, is een levenselement, een fundamenteel bestanddeel van het leven van de Kerk en daarom is zij ook essentieel voor haar ware vernieuwing, zoals de H.Geest die in onze dagen tot stand brengt.' (1) De bewegingen worden onderkend als te zijn 'uitingen van de werkzame aanwezigheid van de H. Geest binnen de Kerk.' (1) Daarom moedigen zij gelovigen ook aan om deel te nemen aan deze bewegingen. Zij noemen met name de 'Katholieke Charismatische Vernieuwing' die 'de Kerk tracht te vernieuwen door een groter geloof in de werking van de H.Geest.' (2) De vruchten die men hiervan ziet zijn: een nieuwe positieve houding tegenover de eredienst, een nieuwe liefde voor het Woord van God in de Schriften, een erkenning van de waarde van de christelijk versterving (o.a. het vasten), een besef van de kerk als volk Gods, een veratnwoordelijkheidsbesef van wat het zeggen wil een waarachtig plaatselijk kerk te zijn (taken op zich nemen), een nieuw besutzijn van de kerk als gemeenschap (mensen die elkaar liefhebben en voor elkaar willen zorgen en innig betrokken zijn bij elkaars leven), en een waarachtig verlangen en een diepgaande behoefte in innig contact te staan met "degenen die in de kerk leiding te geven hebben". (3-5) Waarop men concluderend zegt: 'Wij kunnen ons daarom alleen maar verheugen en God dank zeggen voor de uitbreiding van deze Vernieuwing.' (5) Als algemene richtlijnen geven zij mee dat men open moet zijn en bezig zijn met de opleiding van de leiders van de bewegingen en groepen. Daarnaast zijn er

waarschuwendende woorden waarbij zij aansluiten bij wat er gebeurd en daar kanttekeningen bij plaatsen. Als grootste gevaar zien de bisschoppen dat de beweging een kerk binnen de kerk zou kunnen worden en mogelijk verdeeldheid zaaien, door te veel zelf-gerichtheid en de kerk in het geheel niet te zien, maar ook door een te kritische houding van de pastoor. 'Het grootste gevaar is, dat de Charismatische vernieuwing een kerk binnen de kerk zou kunnen worden en mogelijk berdeeldheid zou kunnen zaaien binnen parochie of bisdom.' (9) De gave van talen (tongen) kan een overtrokken nadruk krijgen o.a.s 'als de enige echte "doorbraak" of "openbaring" van de H.Geest.' (9). Naast echte profetie kan deze ook vals zijn dus moet deze aan de Schriften en de leer van de Kerk getoetst worden. Handoplegging is kan mooi zijn, maar mag niet als vervangingsmiddel van de sacramenten gezien worden. Er moet nederigheid zijn en men moet ervoor waken om zich betere christenen te voelen t.o.v. anderen. Bidden met andere kerken mag, maar dat dient wel binnen de kerkelijke bepalingen van de kerk te gebeuren. De gevoelens moeten beheersd worden, men moet met het hart, maar ook met het verstand God liefhebben. De duivel en boze geesten waartegen men waarschuwt moet niet overdreven worden door alles hierop te betrekken, mensen maken ook fouten, en de uitdrijving moet onder deskundige begeleiding geschieden om onnodige leed in deze te voorkomen. Men moet bidden om de bijzonder belangrijke gave van onderscheidingsvermogen en leiders moeten met hun herder en bisschoppen in gesprek treden, 'Zij immers zijn door hun ambt als herder van de kudde van Christus met deze gave begenadigd.' (12). Verder wordt erop gewezen dat er gaven zijn die hoger zijn, met name de liefde. Aan het punt van de duivel en demonen wordt extra aandacht besteed in het stuk dat men inleidt met: 'Een andere, voor onze tijd zeer opmerkelijke trek van de Charismatische Vernieuwing, is de ernst waarmee zij de leer van onze Heer betreffende de **WERKZAAMHEID VAN SATAN EN DE BOZE GEESTEN** benadert en de geneigdheid om vele tragische menselijke situaties te verklaren uit duivelse tussenkomst en bezetenheid. De kerk heeft nooit opgehouden te leren dat er boze geesten bestaan en dat die een zekere macht bezitten over de zondige mens... Wij hebben geen enkele reden te veronderstellen dat deze machten in de twintigste eeuw niet langer werkzaam zijn... Aan het eind van het evangelie van Markus wordt ons gezegd, dat zij die geloven "in mijn naam duivels zullen uitdrijven". (Markus 16, 17) Wij willen de leden van Gebedsgroepen echter waarschuwen tegen een al te naieve benaderingswijze. Het optreden van boze geesten in deze wereld sluit op geen enkele wijze de eigen werking uit van natuurlijke oorzaken, b.v. psychische stoornissen. Er is dan

ook geen reden om psychische kwalen, lichamelijk ziektes, gebreken, kortsluitingen in de menselijke verhoudingen en andere ongelukkige situaties meteen in verband te brengen met de macht van boze geesten. In dit opzicht is onderscheidingsvermogen noodzakelijk. Niet zelden wordt veel onnodige zieleleed veroorzaakt door een ongenueanceerd gebed voor bevrijding van boze geesten. Daarom mogen degenen die zich geroepen gevoelen tot de gave van duiveluitdrijving, deze gave alleen in praktijk brengen onder leiding van personen met inzicht en ervaring. Bovendien willen wij erop wijzen, dat voor de eigenlijke duivelbezweering de Kerk een aparte plechtigheid kent en deze taak voorbehoudt aan priesters die daartoe speciaal door de bisschop zijn aangewezen.' (11-12) Zij willen de Charismatische gemeenschap ook stimuleren dat zij de kerk helpt in het tot Christus brengen en in Christus laten groeien van nominale leden, degenen die aan een beweging naar de kerk toe maken hierbij helpen en hartelijk verwelkomen (o.a. ouders die hun kinderen dopen, leden van andere kerken die willen overkomen, niet Christenen die komen), en tot dienstbaarheid aan de gehele mensengemeenschap en tot evangelisatie. Opmerkelijk is hoe men spreekt over de nominale leden. "'Wij zijn er ons allen wel van bewust, dat er nog vele mensen zijn, die wel in naam lid zijn van onze Katholieke Gemeenschap, maar die zich nooit werkelijk tot Christus hebben bekeerd. Dit is voor ons een voortdurende zorg en wij trachten hen door onze bediening op verschillende manieren tot bekering te brengen, door prediken, missies, visitaties en andere vormen van persoonlijk contact.'" [uit R.C.I.A.] (13-14) Verder neemt zij krachtig stelling tegen herdoop. 'Ten aanzien van hen, die tengevolge van een nieuwe opvatting over bekering, ertoe overhellen zich opnieuw te laten dopen, verklaren wij hier ondubbelzinnig, dat een eenmaal ontvangen Doopsel niet mag en kan worden herhaald. Zoals we reeds eerder zeiden: de H. Geest, met al Zijn heiligende en Charismatische gaven, wordt geschonken door het sacrament van de Christelijke Inwijding, ongeacht of dit ontvangen is door kinderen of volwassenen, door onderdompeling of besprenkeling, ook al zouden deze eerst in een later stadium tot ontplooiing komen. Voor een pastorale benadering van dit probleem vragen wij uw aandacht voor de boven aangehaalde Richtlijnen No. 10 [R.C.I.A.]. De bisschoppen besluiten met te zeggen dat de Charismatische Vernieuwing open staat voor allen, maar dat vermeden moet worden op anderen druk uit te oefenen 'door aan te dringen op bepaalde gebaren en houdingen bij de eredienst, die bij mensen die niet gewend zijn aan sommige gebruiken van de Vernieuwing vreemd kunnen overkomen. Zulke gebaren mogen dan wel veelzeggend zijn en zelfs mooi, wezenlijk zijn zij niet.' (17) Tot slot zeggen de bisschoppen dat

zij de Charismatische Vernieuwing, een van de gaven die God Zijn Kerk schenkt, ziet als een antwoord op gebed, en ze hopen dat het een plaats zal vinden binnen de Kerk 'en haar eenheid en genezing zal brengen.' Tevens; 'Wij bidden vurig, dat zij door innige godsdienstigheid en een voorbeeldige levenswijze zal inspireren tot de verkondiging: "Jezus Christus is de Heer, tot glorie van God, de Vader".' (18)

BIJLAGE 3:

BRIEF VAN DS. GEORGE A. CHIDDIE,

Amerikaanse zendingspredikant op St. Thomas, aan het PB (der EBGs) met een verslag van het bezoek van Br. Constan Landvreugd.

This report must begin with a word of Praise to the Lord for His goodness. Truly it is remarkable that Br. Constan Landvreugd of the Moravian Church in Surinam should be on St. Thomas to hold Evangelistic Services in our congregation. He and I met only briefly in Jamaica on the very last day of Conecar '84. Out of that brief talk I felt led to present his name to our Board of Helpers as a young man who might lead us in a series of Evangelistic Services. In spite of the fact that I could not even pronounce his last name, the board of Helpers was led by the Lord to approve this choice unanimously. Therefore, we must thank the Lord for guiding us in this way. The effect of his ministry upon our congregation can best be summarized in some of the comments made following the last service of the series: "Let's invite him to come back next year right now, while he is here." "We must invite him to come back for our 250th Anniversary." (The new Herrnhut Congregation will be celebrating 250 years of existence in 1987.) "I praise God for what has happened in my life this week." I believe it would be good to list quickly the many different activities which Br. Constan engaged in during his visit to St. Thomas: (1) He met with our small mid-week Bible Study Group. He gave a study on the subject, "War within the Inner Man." (2) He met with and spoke briefly to a small Prayer Group that meets Fridays at 11:00 a.m. (3) On Sunday, March 10, he preached at the regular morning worship, which marked the beginning of our Evangelistic series. At 3:00 p.m. he gave an excellent message to approximately 175 people gathered for a Singspiration, sponsored by the Women's Fellowship. These people were from many different denominations. He spoke on the subject, "Faith and Faithfulness", with a special emphasis on the ministry of women. (4) He brought messages Monday through Thursday to a congregation averaging about 100 each evening. These messages were well received. (5) On Friday he again met with the small Prayer Group for worship and prayer. (6) He planned and led the Retreat for Youth which began Friday evening at 5:00 and ended Saturday, 5:00 p.m. He conducted a brief training session for about nine adult leaders, while the youth were being registered. We had expected about 40 young people, but there were 79

registrants. This created some difficulties, but in spite of those we had a very successful Retreat. Some activities during the Retreat were: a game, Getting to Know You; Campfire, sleep, breakfast, a Study of the "fruits of the Spirit", a Bible Study about honesty, lunch, games, and the film "Jesus" based on the Gospel of Luke. (7) Also on Saturday morning, Br. Constan spoke to parents on the subject of Family Life. (8) He brought the message on Sunday, March 17, 8:30 a.m. Throughout the week a number of people responded in some outward way to the Gospel Call, making commitments to the Lord Jesus. Br. Constan was able to meet with many of these individuals for one-on-one counseling. (9) At 4:30 Sunday afternoon he brought an excellent message of some of the members of the Emmaus Moravian Church on St. John, at the invitation of Pastor Lloyd Kitson. (10) In addition to the above named activities, Br. Constan appeared on a local TV program presented by the St. Thomas Assembly of God, where he was interviewed by Pastor George Phillips. Also, he showed the film "First Fruits" to the 3rd through 6th graders of the Moravian School, and, along with Pastor Chiddie, he visited in the homes of a number of members. As the Pastor of the congregation I believe his ministry has had a very definite impact on our people. I am confident that something new has started in our midst. I was especially impressed with Br. Constan's "balance" in teaching and ministry. This is what I mean: Jesus said that the Father seeks those who will worship Him in spirit and in truth. It seems to me that Br. Constan's message is well balanced between truth and spirit. His ministry has a solid biblical foundation, but at the same time there is evidence of the power of the Holy Spirit in his ministry. We are very thankful for his visit here and trust that the Lord will continue to use him. We believe that his ministry will have an effect on our congregation for a long time.

BIJLAGE 4:

NORMEN EN WAARDEN OVERDRACHT IN DE TRADITIE.

Ten behoeve van de Radboudstichting is in deze bijlage specifiek het in de titel genoemde onderwerp toegelicht. De Radboudstichting had in verband met het thema een scriptieprijs uitgelooft en het leek mij interessant om in deze bijlage een poging te wagen de bestudeerde stof nog eens toe te spitsen op een gericht vraag vanuit de kerkelijke wereld.

Het onderhavige onderzoek is een oefening in de zendingswetenschap en heeft als zodanig de focus van levensbeschouwelijke veranderingen in jongeren. In dit geval betrof het een onderzoek naar voornamelijk Surinaams Creoolse jongeren van de Evangelische Broedergemeente in Suriname (EBGS) en een stuk inwendige zending dat onder hun werd bedreven door mede-jongeren.

In de Herrnhutter traditie is de aandacht voor jongeren steeds prominent aanwezig geweest. In Comenius en Zinzendorf, die zelf uit de befaamde (internaats-)school van Francke kwam, hebben wij twee groten uit de kerkgeschiedenis die zich met de opvoeding van jongeren in en buiten de gemeente hebben bezig gehouden. Kernpunten hierbij zijn steeds geweest het uitgaan van de belevingswereld van jongeren en het betrekken van hun leven op dat van de Here Jezus Christus. Groepsvorming en onderlinge opvoeding onder jongeren werd daartoe met name in Herrnhut gestimuleerd. De gerichtheid van de opvoeding was vooral op het meeparticiperen van jongeren in zending, kerk en maatschappij als boodschap en als bode van de Heer. In Suriname is het werk in deze trant voortgezet en heeft de Broedergemeente veel werk verricht ten behoeve van jongeren.

Het volkskerkelijk karakter van de kerk en het feit dat jongeren veelal afwezig waren in haar leven deed een groepje jongeren in de EBGS in 1975 besluiten om een speciaal op de eigen jongeren gericht werk te beginnen. In eerste instantie door jeugddiensten, verder via kamp- en clubwerk lukte het deze groep om onder jongeren interesse te wekken voor evangelie en kerk. Kernpunt in het jeugdwerk was de oproep tot bekering en heiliging. In haar werk was zij gericht op de studie van de bijbel en de

naleving van de bijbelse boodschap in het eigen dagelijkse leven. Theologisch zat zij op dezelfde lijn als de kerk maar was haar aanpak anders, veelal directer. In enkele theologische aangelegenheden echter bleek de jeugdgroep minder traditiegebonden en meer open voor impulsen uit andere kerkelijke kringen, hetgeen ook bijdroeg aan de deelname van jongeren van verschillende kerken aan haar activiteiten. Dit bracht haar echter ook op meer gespannen voet met de eigen kerkbesturen en kerkleden, die hoewel voor een deel enthousiast over het werk bijzonder bezorgd waren over een te grote invloed van andere tradities onder haar jongeren.

Uit het onderzoek bleek naar voren te komen dat participatie van jongeren in de kerk van groot belang is (zij hoeven niet alleen in de marge mee te spelen maar kunnen een substantieel stuk werk verzetten), en dat zij als referentiegroep voor andere jongeren effectiever kunnen zijn in het overdragen van normen en waarden dan niet-jongeren. Oudere mentoren voor de werkgroep bleken in deze van groot belang te zijn. Hun rol was veelal om op allerlei terrein praktisch, organisatorisch en geestelijke te helpen en daarbij soms als een tegenover te functioneren.

Dat jongeren meer openstaan voor andere tradities dan alleen de eigen (zeker wanneer zij meer christocentrisch dan ecclesiocentrisch te werk gaan), kan natuurlijke de nodige discussie en problemen veroorzaken in eigen huis. Enerzijds kan dit tot een cross-over van normen en waarden van andere tradities naar de eigene toe leiden, anderzijds ook tot afwijzing van niet alleen het badwater, maar ook het kind. Jongeren als overdragers van normen en waarden in de eigen traditie zijn als de ezel van Bileam, meegaand, maar met een eigen wil, en soms, met een eigen boodschap.

SUMMARY:

THE MINISTRY OF THE YOUTH EVANGELISATION GROUP OF THE CITY MISSION OF THE MORAVIAN CHURCH IN SURINAME.

In chapter 1 we stated that in missions studies the role of youth in missions has been neglected. Contrasted against the assessment of Raymond Fung, missions secretary of the WCC from 1981-1991, that there is a worldwide crisis in youth work it is obvious that research is wanted. The research here reported covered the work of the youth evangelization group (YEG³⁶⁷) of the city mission of the Moravian church in Suriname. The YEG started its work in 1976 and ended it in 1985. The city mission in Suriname since 1869 working in the Moravian Church, since 1735 in Suriname, became the home of the YEG as it had since its beginning had a special interest in youth work. The YEG was quite successful but also received quite some criticism. In the research the central guiding question was: what was the position of the YEG in the Moravian Church in Suriname in the period 1976-1985? Subquestions arising out of this were: How did the YEG come about and how did it grow? In what environment did she have to operate? What was the relation between the local churches and the YEG? How was the relation between the YEG and the administration of the Moravian church? What was the significance of the YEG for the Moravian church in Suriname? The research was done in 1994 and 1995 and was primarily a done through archive study and some interviews.

In chapter 2 we looked at some central ideas on youth and mission, mainly based on articles in Ian Green's *Collected Wisdom for Youth Workers*, in which we found a rare emphasis on youth and mission. Starting from the observation that youth primarily want to be experimentally involved in society we develop the concept of identifying the period of youth as 'experimental participation', not as a striving for independence. Core influences on youth are seen to be societal (modern technique, the media, the 'global village' awareness and modern youth culture), relational (parents, family, friends and peers), institutional (school, and the church for some) and material (adequate finances, clothing and music) and are to be reckoned with in dealing with youth.

³⁶⁷ In Dutch: JEG.

Youth seems to have drifted away from the church but not from religion itself. The church though must connect with youth at their starting point, not at that of the church, though youth itself form a difficult group to reach in the church. Youth are varied and changeable, but using a direct approach, using the church service as strategic focal point and stressing a good relation with youth the church should be able to reach them. This does require good leadership. Central should be however the approaching of youth as a consumptive but especially also as a productive group in the church. They themselves are the best evangelists of the youth.

Christian youth mission work takes place as a function of regular youth work, through special groups in the church with such an assignment and through independent youth missions. We developed a tentative model on the process of youth mission, identifying four phases of stages: the preparatory envisioning stage, the stage of evangelization, the follow-up stage and the integration stage.

In chapter 3 we reviewed the Moravian church who from its beginning has stressed youth work. The stress was three-fold, on the education of youth through the schools, the livelihood of youth in its boarding schools and the spiritual nurture of youth in the congregation. Youth was seen to be a contributing factor in the history of the church, Zinzendorf, one its most prominent members, being only 22 when the first Moravian refugees settled on his land. One of the churches most prominent pedagogues was Jan Amos Comenius who stressed total education anchored in a Christian lifeview.

In chapter 4 we did a year by year review of the work of the YEG summarizing its work in chapter 5. The YEG can best be characterised as a Christocentric working community with a missionary (especially evangelistic) calling. The group centred its activities around bible study, prayer and sharing with each other. God was seen as being close and really leading the group, Jesus was experienced as being their Friend and the Holy Spirit as the unseen Presence. Spiritual discipline stressed holiness in accordance with the awe one had for God. Though there were some charismatic influences these were on the whole not dominant though sometimes prominent as in the casting out of demons. The particular problem in Suriname was that the YEG was seen to be influenced by the Pentecostals in Suriname, whose membership for the most part consists of ex-Moravians who left the church and then turned against it. The YEG related however to youth from all kinds of congregations and was open to learn from

them. Pitifully the attempt to bring all Christian youth work in Suriname together in one organisation stranded as Youth for Christ Suriname tried get everyone in its fold.

The YEG developed its work mostly along the lines of evangelistic services and follow-up bible-study groups. It was greatly accepted in the Moravian church in Suriname which has the peculiar division of church congregations and missionary congregations, with the last being usually older than the former. The church congregations are mainly Creoles and the missionary congregations racially divided congregations of Hindustani, Indonesians, Bush Negros, Chinese and Indians. The division was based on missionary strategy but exists even after more than a hundred or more years of missionary work. The YEG attracted youth from all congregations and basically worked with ~~or~~ in all. The YEG work also became a stimulant for the Moravian church in Guyana and the U.S. Virgin Islands. The ever-present relation with the Dutch Moravian church³⁶⁸ was less stimulating as representatives of the YEG work, usually in Holland for studies, found youthwork in Holland very different and hard. Some went to other churches. On the whole they experienced 'backsliding', as they themselves called it, in Holland. The YEG experienced some serious clashes with the Moravian hierarchy though the missionary pastors seemed to be more favorable to the YEG than the 'church' pastors.

In chapter 6 we concluded that though there is a worldwide crisis in Christian youth work all is not lost as for instance the YEG work points out. Involving the youth themselves to solve this crisis, making better use of the church services to reach the young of the flock and using an evangelistic approach one can turn the tide. Though the YEG work should be seen as a mild revival lessons learned can be applied in other settings. Finally we reviewed the model of the process of youth mission, using the YEG material, and corrected it adding one stage, the growth stage, after the follow-up stage³⁶⁹.

³⁶⁸ Over one third of the Suriname population (200.000) lives in Holland, the former coloniser.

³⁶⁹ Thus the model knows five stages: the preparatory envisioning stage, the stage of evangelization, the follow-up stage, the growth stage and the stage of integration.

LITERATUUR

PRIMAIRE BRONNEN

ARCHIEVEN

Hier wordt een overzicht gegeven van de typen stukken welke zijn gevonden in de archieven en van welke tijd deze stukken zijn. Niet elk blad of elk stuk wordt genoemd. In de tekst worden stukken wel volledig beschreven waar deze geciteerd of aangehaald worden.

Archief der EBGs

Synodeverslagen vanaf 1976 tot 1990.

Notulen van het PB van 1970 tot 1990.

Notulen van het KB van 1970 tot 1990.

Notulen van het ZB van 1970 tot 1990.

Enkele artikelen uit *De Kerkbode*, weekblad en officieel mededelingenblad van de EBGs.

Eigen archief van de Stadszending

Synode en jaarsverslagen van 1976 tot 1990.

Eigen archief van de JEG

Verslagen van vergaderingen, kampwerk, reclamefolders, liederenblaadjes, jaarplannen.

De Jeugdevangeliesatiegroep der Stadszending, 1976-1981. Lustrumfolder uit 1981.

Notulen boek lopend van 05-07-1982 tot 22-10-1984.

Twee jaargangen van het blad *De Weg*, van 1981-1982.

Persoonlijk archief van Leo Schalkwijk

Notities van, naar zijn mening, twee representatieve preken die gehouden werden bij jeugdevangelisatiediensten uit 1983.

INTERVIEWS

Leo Schalkwijk

Paul Doth

Eveline Schotsborg

Glenn Blom

Carl Breeveld.

SECUNDAIRE BRONNEN**GERAADPLEEGDE LITERATUUR (verkorte titel onderstreept tussen haakjes)****Andree, T.G.I.M.***Gelovig word je niet vanzelf*, godsdienstige opvoeding van r.k. jongeren tussen 12 en 20 jaar. Odijk, 1983. (Andree *Gelovig word je niet vanzelf* 1983)**Berkhof, H.***Christelijk Geloof*, een inleiding tot de geloofsleer. Nijkerk, 1973. (Berkhof *Geloof* 1973)**Beyreuther, Erich***Der junge Zinzendorf*. Marburg an der Lahn, 1957. (Beyreuther *Zinzendorf* 1957)**Bosch, David J.***Transforming Mission*, paradigm shifts in theology of mission. Maryknoll, NY, 1991. (Bosch *Transforming Mission* 1991)**Brentjens, H.J.J., Voestermans, P en Van der Ven, J.A.**Waar blijft de jeugd. Baarn, 1982. (Brentjens *Jeugd* 1982)**Bright, Bill***Come help change our world*. San Bernardino, 1979. (Bright *Our World* 1979)**Buijtenen, Mari P. van, Dekker, Cornelis en Leeuwenberg, Huib (red.)***Unitas Fratrum*, Moravian Studies. Utrecht, 1975. (Buijtenen *Unitas Fratrum* 1975)**Carp, B.C.***Wat geloven de "Evangelicals"?* Een uitleg van de Verbintenis van Lausanne. Amersfoort 1980. (Carp *Evangelicals* 1980)**Encyclopedie van Suriname. Amsterdam 1977.****Erbe, Hans-Walter**'Erziehung und Schulen der Brudergemeine' in *Unitas Fratrum*, Herrnhuter studien. Mari P. van Buijtenen, Cornelis Dekker en Huib Leeuwenberg (eds). Utrecht, 1975. (Erbe *Erziehung* 1975)**Espy, R. H. Edwin (compiled)***Christianity as a youth movement*. The Methodist Publishing House, 1946. (Espy *Christianity* 1946)**Fernando, Ajith***Jesus and the World Religions*, is Christianity just another religion? Wheaton, Ill., 1987. (Fernando *World Religions* 1987)**Francis, Leslie J.***Teenagers and the church*, a profile of church-going youth in the 1980's. London: Collins, 1984. (Francis *Teenagers* 1984)**Fung, Raymond**

Evangelistically yours, Ecumenical letters on Contemporary Evangelism. Geneva: WCC Publications, 1992. (Fung *Evangelistically yours* 1992)

Green, Ian en Hewitt, Brian

Collected Wisdom for Youth Workers. Basingstoke: Marshall Pickering, 1986. (Green *Collected Wisdom* 1986)

Haas, Gerard C. de

Die jeugd van tegenwoordig, met het complete materiaal van de NCRV-enquete. Baarn, 1975. (de Haas *Jeugd* 1975)

Hamilton, J. Taylor & Kenneth G. Hamilton

History of the Moravian Church, the renewed unitas fratrum 1722-1957. Winston-Salem, 1967. (Hamilton *History* 1967)

Howard, David M.

Student power in world missions. Downers Grove, Ill, 1979. (Howard *Student Power* 1979)

Jeugdcentrum der EBGs

Jongeren en..., jubileumuitgave [bij het 35e jubileum van het Jeugdcentrum]. Paramaribo, 1990. (Jeugdcentrum *Jongeren* 1990)

Jones, J.F.

Kwakoe en Christus, een beschouwing over de ontmoeting van de Afro-Amerikaanse cultuur en religie met de Hernhutter zending in Suriname. s.l. 1982. (Jones *Kwakoe en Christus* 1982)

Jongeneel, J.A.B.

Het redelijke geloof in Jezus Christus, een studie over de wijsbegeerte van de Verlichting. Wageningen, 1971. (Jongeneel *Redelijk geloof* 1971)

idem *Protestantse zendingsperiodieken uit de negentiende en twintigste eeuw, in Nederland, Nederlands-Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen*, een bibliografische catalogus met inleiding. IIMO Research Publications 30. Utrecht/Leiden: IIMO, 1990. (Jongeneel *Protestantse Zendingsperiodieken* 1990)

Kraemer, H.

Het vergeten ambt in de kerk, een theologische fundering. 's-Gravenhage: Boekencentrum, 1960. (Kraemer *Vergeten Ambt* 1960)

Lier, Rudolf van

Samenleving in een grensgebied, een sociaal-historische studie van Suriname. Deventer 1971. (Van Lier *Samenleving* 1971).

Linde, J.M. van der

Het visioen van Herrnhut en het apostolaat der moravische broeders in Suriname, 1735-1863. Paramaribo, 1956. (Van der Linde *Het Visioen* 1956)

idem *Unitas Fratrum en Caribisch Gebied*. Inaugurele rede, Utrecht 19 mei 1958. Nijkerk: 1958. (Van der Linde *Unitas Fratrum* 1958)

idem *De wereld heeft toekomst*, Jan Amos Comenius over de hervorming van school, kerk en staat. Kampen, 1979. (Van der Linde *Jan Amos Comenius* 1979)

idem *Gods Wereldhuis*, voordrachten en opstellen over de geschiedenis van zending en oecumene. Amsterdam: Ton Bolland, 1980. (Van der Linde *Gods Wereldhuis* 1980)

Neill, Stephen

A history of Christian missions. Harmondsworth, 1984. (Neill *History* 1984)

Newbiggin, Lesslie

The gospel in a pluralist society. London, 1989. (Newbiggin *Pluralist Society* 1989)

Nichols, Alan

The whole gospel for the whole world, story of Lausanne II congress on world evangelization, Manila 1989. Charlotte, NC, 1989. (Nichols *The whole gospel* 1989)

Nieuwenhuis, Jan

Twee geloven in een huis, het geloof van een tussengeneratie. Baarn, 1983. (Nieuwenhuis *Twee Geloven* 1983)

Phillips, James M. en Coote, Robert T. (red.)

Toward the 21st century in Christian mission. Grand Rapids, 1993. (Phillips *21st Century* 1993)

Raalte, Jan van

Zoektocht naar de vrede voor de stad, over de betekenis van de Stadszending in Paramaribo sinds 1869. Manuscript van het in 1995 te verschijnen boek, geraadpleegd en met toestemming van de auteur en de uitgevende Stadszending geciteerd. Vooruitlopend omschreven als: Paramaribo, 1995. (De paginanummering is overeenkomstig de in principe definitieve versie zoals die zich op de computer bevond.) (Van Raalte *Stadszending '1995'*)

Schalkwijk, Jan M.W.

De invloed van Francke of Zinzendorf. Amsterdam 1959, doctoraalscriptie. (J. Schalkwijk *Francke* 1959)

Schalkwijk, Laurens F.M.

Wie de jeugd liefheeft heeft de toekomst, rapport over jeugdwerk ten behoeve van de Centrale Jeugdraad der Evangelische Broedergemeente in Nederland. Driebergen, 1989. (L. Schalkwijk *Wie de jeugd liefheeft* 1989)

Steinberg, H.G.

Ons Suriname, de zending der Evangelische Broedergemeente in Nederlandsch Guyana, 's-Gravenhage 1933. (Steinberg *Ons Suriname* 1933)

Uttendörfer, O.

Das Erziehungswesen Zinzendorfs und der Brüdergemeine in seinen Anfängen. Berlin, 1912. (Uttendörfer *Erziehungswesen* 1912)

idem *Zinzendorf und die Jugend*, die Erziehungsgrundsätze Zinzendorfs und der Brüdergemeine. Berlin, 1923. (Uttendörfer *Zinzendorf und die Jugend* 1923)

Verklaring over de Katholieke Charismatische Vernieuwing,

uitgegeven door de Bisschoppen vande Antilliaanse Bisschoppenconferentie op hun jaarlijkse bijeenkomst. Belize, november 1976. (Verklaring 1976)

Verstraelen, F.J. (eindred.)

Oecumenische inleiding in de missiologie, teksten en kontektsen van het wereldchristendom. Kampen, 1988. (Verstraelen Oecumenische Inleiding 1988)

Wooding, C.J.

Winti, een afroamerikaanse godsdienst in Suriname. Een cultureel-historische analyse van de religieuze verschijnselen in de Para. Meppel, 1979. (Wooding Winti 1979)

Wyckoff, D. Campbell & Don richter (ed.)

Religious education ministry with youth. Birmingham, Alabama: Religious Education Press, 1982. (Wyckoff Religious education 1982)

Zamuel, Hesdie S.

Johannes King, profeet en apostel van het Surinaamse Bosland. Zoetermeer, 1994. (Zamuel King 1994)

